17
Ֆ-85

ԶՆՈՒՆ ԱՆՕՐՈՒ

ԹՈՒՆ ՅԵՐԿԻՆՆ

Պարունակող զգայմանց Աբբասլանին
Ներոյ, և հնագունից Նոտարսիրացւոյ:

Յօրինեցեալ աշխատասիրութեամբ
Տեառն
ՅՈՎՍԱՆՆՈՒ ՊՕՆԱՒ
Վարժապետին Գեղարքունեաց,
Ս. Ե. Ն.

Ու թարգմանեցեալ ի Նոյկահան
քարբառ, ի Վ արդանայ
Յունանեան:

Ցամ Ներմարմնութեան Տեառն: 1671:
Եւ ըն թուականութեան Ասրանաց
նուոյ: 1120:

Ի Նայրապետութեանն Ուսաւհե
ղոյս Կաղոյին Սրբոյ Նջմիածնի
Տեառն Նահապետի, Նօրն մե
ծոյ Սրբոյն Գրիգորի Ուսաւ
որչի Փոխանորդի, և ամե
նայն Նայոց Ինքնագ
լուխ Նոլուսապետի:

ՅԱՄԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՅԱՄԻ ՏԵՐՈՆ ՄԵՐՈՑ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ. 1705.

Ի վանս Հոյոց. 1154. Օգոստոս 7. Մուտք ես

ի Կ. Պոլսոյ ամսոցդամ. Արարչի Տիրոջ Աստուածոյ ողորմութեամբ եւ մեծաշնորհ, ի Տիրանէն Վանանտուս անանձրեւացեալ, ծանրութիւք ծովին եւ հանապազ թաւալումն ալեաց ի գալ նախկնաց ակն ի թարգմանեցեալ քաջաբան եւ ի մէնկն խմնատ ի արդեան վարդապետն. ի ասէին լեզուէ ի Հայկական բառերգութեան եւ ի նոյնպէս խոսքն եւ լիապէս խոսի, գեղեցկաշար եւ հասկնալ բառիւ, Յորդորական եւ խրատաբանն առ մեր ոյրինան, բառակին եւ քաղցր ոճով. Այս մեք ուշ հաճէնք յոգեալ ի բանս նորին, որք են խորհուրդ մեղուս, սուղ ինչ ոսպն կամ բանջար եղէն, այլ զնորայն ընկալեալք, որք քաղցեալք եւ ծարաւիք լսէն հմնուն եւ ուսանին, նոքօքն լցցեն զիմաստութեամբ իւրեանց եւ զծարաւս. ի փառս եւ ի պատիւ աստուածոյ. Երկրորդուէն Հոր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ անդրանս յաւիտենից՝ ամէն. Վարուառուր Յովհաննէս ծառայ ծառայ ից Ա.Ջ. լոկ անուամբ ի արդանիս.

Վ.Ե

Պերազանցագունեղի, և Ա.մենա-
պատուոյ Տեառն,

ՅՈՀԱՆՆՈՒ ՊՕՂՈՍԵՒ

Վանեմագունոյ Վարդապետի և
Ի՛հալուստեր Իշխանի Սրբոյ
Նահեղեցւոյն Հռոմէականի.

Ա.րեպաշտօրէն վառեցաւ՝ ինձ-
համն ընդդէմ Իգալիոյ մերս
Հայաստան. ալ Գերա.օ.ն
ՅԱ.ԳՈՒՆԵՆՔ և Ա.Մ.Ե-
ՆԱ.ՊԱՏՈՒՈՅ ԽՍ.Ն.ուե
սանելով զնախադահութիւն Է-
րինն Իւրոյ Ա.րարատեան՝ որ ըն հե-
զերաստզամ նաեսաբեկութեանն
աչխարհի լեալ էր նաեահանգիստ
տապանին հանրուեանակի յափշտակե
ցեալ արդ՝ի այսիականե նորին ծո-
վածոյէ, նորակազմիե քոյով Տա-
պանաե. որով զընաեա զերծուցեալ
զաղինս Ա.րիստոնէականս, ի ծովա-
ծփիկ մոլութենէ կենցաղոյս, վերա-
ծես ի լեառն քարձրաբերձ Ա.ռա-
քինութենէ, և փոքրկն խակ հան
դուրժել և անդր կարոյ ընդ Ճո-
ղոպրեցումն Հուլիանոսի Իւրոյն

ապա

պատուհոյ, ուստի և ոչ յափշտակու
թիւն համարեցաւ իւրացուցանել
զնա, հանդոյն Աւետարանն տա
պանին, թարգմանութիւն՝ ի յընտա
ծինն իւր լեզու. որովհետև ծանեաւ
զքեզ՝ ի պարգևաց, և յառաւտա
ձեռնաւթէդ փարթամութեդդ կեն
դանակամաց, գոլ ընդհատու քո
րեցունց, թարց ակն առութէ
իմիք՝ և նպաստաւորը, յուսոյ և
բարեսարոսաց, խնամատոյ և անմոխ։
Որ և մինչ լուռ եղև համայնից ազանց
ընթանալ նախանձու լսաղունից
ընդհատ; առ մեծադինս այս և
յաղնուաբուրեղ անուշահոտութիւս
պալատսումեան՝ (որ ոչ՝ի սօքրատեակա
նէն իւզարանէ, այլ՝ի Սրբազնա
գունոյ Աեռնարտեան մեղրարանէ
արտածրեցեալ գոյ, բնաւ՛ից հաճա
տացելոց փրկութէ սակս) ոչ կարաց
վերջադասել ղինքն նայեմ՝ աստարի
զում՝ յաղթանակութէ. և ոչ իսկ
արժան վարկաւ մեծասրտութեան
իւրոյ և կորովութէ բարուցն, հպա
գոյն երկնի գոլով տեղեաւ և բար
ձրութէ հոգևականաւ՝ալից լերանց,
պղերգադոյն այլոց համահաշուիլ
ընդ նե

ընհետաղօտութիւնէ երկնայինոյ և իս-
կուն անկի հայրենասոյն։ Վասնզի զինչ
օգուտ էր նմին պարծիլ ի փափկու-
թենին յա դինսականն, և ի յոտոգուածն
փայլին կենսայ վսեմ ուրեմն ի գե-
տոյն իւրոյ յեդեմնաքղխէ, եթէ
պատախտ ապարեալ զաճուրդիւն հմ-
տագունի ձեռնատուիչն, նստեալ ի
խաւարի մոլութեանց և ի սուրբերս
մահու, այնքան իմն տարաձգիչ իւր
յուղղականէն շահէլ և ի դրախտէ
անտի երկնայնոյ, որքան երկարա-
գունիւք միջոցիւք հեռացեալք գտա-
նին, վտակքն իւր կրկինք Տիգրիս
և Եփրատէս, յիսկականէ իւրեանց
ականէ։ Այդ ուրեմն ՀԱՒԱՏՔ
ՕՒՈՒԹԻՒՆ, լիցի առաջնորդ
և վերածօղ՝ ջերմեռանդագունի
Հրամիս Հայկազնոյ, յանդիմանե-
կան դրախտն վերին, և ի քաղա-
քակցութիւն զուարճանոյն երջան
կայելոց. լիցի ձեռնտու միանգա-
մայն և Հանապարհ. որպէս, երբ
թեւիւք Հրեշտանեաւք, յաղթահարե-
ալ զՅիսյս դաժանաշունչս մոլո-
թեց, և վերծեցեալ ի յորձանուտ
տեսլեան խարբաւիոյ մեղաց, ժամանել
յան

յանքոյն և յերանուն անաւետման գիտատ կենին մշտնջենական, մարթ լոյծ անկասկած օրէն։ Այս առաջ ընդ՝ զի արժան լակ է որում զընծորհս զայս առնիցես, որ ոչ երբեք գտաւ ասպաշնորհ ի վերատրումն փոխարէն նեաց, երախտաւորացն իւրոց, զի եթէ զՔ՝ մենատէր այրն զԱրիդորիոս, որ յերկրորդումն անկմանն ձեռնտու եղև նմին, ոչ այլապէս եթէ ոչ անուն ամբ ուսուցչի Աեծի, Հոխացոյց. ոչ ապաքէն և զԻոդ Աերազան ցուցի, համարժանիւ պատուա գրուէ պերձացուցանելոց է, կուռն ջանիւ ունելով զհոգ յանձին։

Այո՛, ով Ք՝մենապատիւ Աշխան՝ և անձնադիր իսկ լինիմ ես, եթէ ցնծուցէ մեծաւ ընդ գրկելոյ է զմանկացուցէ քոյոյ զվէպս, բարեմիտ Ք՝զն իմ Հայկական. որպէս ի ժա մանակի սրբոյն Արիդորի, և մեծին Աեղեւտրոսի, զբարեպաշտուցէ և զմիաբանուցէ ընկալուլ զպատգամն, մնանաման և խոյտատոյ ևս է յաւէտագունիւ զուարճուցեամբ և գորովալեամ փարմամբ, սեռանե լով նոյնոյ Աւկեղեցւոյն Հռոմէական

նի

նի Օծիրանաղբեայն, հայկական նաւ քարբառով խօսիլ ընդ ինքեան վերատին, և փաղանշանիլ զուղին վերածօղ յ'երկինս անվրէպ։ Ա.ը- դարև իսկապէս առաջնորդ. որ ի միայն ցուցանես զձանապարհն արքունական, որով մարդիկք առ յ'երկինս վերածին. այլ և դու ինքնին զգնացս քոյս, մղես 'ի յուղին՝ զոր համանշանես, և զարմանալեաւ ինն և նորագիւտիւ օրինակաւ, դրօշակ տագնիւք ինկ վարուք, 'ի մէջ պայծառափայլութեանն Օրիանեայ. և ընծայրագնոսմ փառայն գահի, վարժելով զկրօնաւորական սրբազնագոյն ժուժկալութենին, իսկ և ինկ հնորհես զքեզ քաջամուղ առաջընթաց նոցին, զորս խրախուսես առ նուլ զսպասկն յաղթութեան, յաս պարիզն մարտին։ Ինկալ ուրեմն գթասիրապես ըստ հեղութեանդ քոյոց քարուց, զի՛ղձ և զսլարգևս դոյնս քեայ իմոյս ոգւոյ, զոր մատուցանեմ աղքատութեն կարեաց իմոց, Ա.ոյդ Ա.երաշանցութեան. իբրև զլոկ ևեթ ջուր վտակին, մատուցեալն Ա.ովթաքսեցքսեայ, մանաւանդ զի

ո՛չ

ոչ եմ, այլ Քոյ է պարգեւս. և՛ ի
քոյոցս, Քեզ ընձեռեցեալ։ Ողջ
լեր ընդ յաւերման ժամանակս,

ԳերապանուԹեան ձերում
ծառայ անպիտան,

Վարդան Յունանեան,
ծնունդ Գուգունեան.
Վ. Ն.

Յաւատոյքաբանութիւնն Յովհաննէսի Կաթողիկոսի Կաթողիկէ։

Ա. Ուրկուք են՝ զորս նախկնքան մա տենկանս այսորիկ փոքերը, մնրթե ե ինձ կանխաբանել ընդ քեզ, ով ընթերցող քարեբարոյ։ Նախ՝ զխիթանան իմ։ յորմէ կասկածեմ երկիւղիւ. զի մի գուցէ պարսաւիցեն զիս ոմանք, իբրև զյանդուգնն վարկանելով՝ և ասիցեն։ Ո՞իարդ համարձակիս դու ամբարհաւճոյ ընդ՝ յերկինս աճել զմարդիկս, որ կորակցեցեալդ ես յերկրէ։ Կամ, որով յուսով ձեռնամուխ լինիս ի ստորագրութիւն առաքինութեան, որ ոչ ինքդ ստացեալ ունիս զնոյնն, և ոչ իսկ յարմար ես կատարման նոցին։ Նա ասեմ. զինչ նորոգ յառաջ աճես մեզ սխտառութեաս այսու քոյով։ Նա թէ. Ո՞իրս հնազունեղս՝ և յանհամարից դրեթէ վսեմից արանց, զգծնաբար և գեղեցկաշարիւ յօրինուածով զծրագրեցեալս վերակարդաս, ձանձրացուցչաւ՝ և տհասիւ քոյով կրկնաբանութեաբ. և ցուցանես զիարթամութիւնս օտարոյ՝ իբրև զքոյս, ամբարտաւանիւ

Սոքին են ձայնքն, որովք եպերել
զվաստակ իմ և անարգել, Թերևս
ջանայեն ումանք։ Այլ ես նախ
կնաքար առ քաստրեմ զիս յայոց առ
քաստանուԹեանց, խոհեմագունի
առն այնորիկ ոգեկելոյն։ զի

Համաքաստակ ըստ եսանի գոլ
ճեմ ըզգուն։
Ոը ինքն անկար գոլով հատմանց,
սըրեե զՀաստուն։

Այս զի զմիւսոյն իմաստնոյ զբանս
յառաջ ածից։ Ահ եմ այնքան
տմարդի և անզգամ, որ գոլով իմ
ախտացեալ յաՀօք, ժպրհիցեմ բռա
ժել զայլս. այլ Երբ ՚ի նոյնում հիւ
անդանոցում կողմանկեցեալ, զՀա
պարակէ հիՀանդուԹէ խօսիմ ընդ
քեզ, և հաղորդակցեմ զդէղս։
Այսպէս ուրեմն լու՛ր ինձ. ԵրբԹէ
ընդիս խօսիցիմ, Թոյլ տամ քեզ
մտանել՚ի խորհուրդ իմ։ Օ՛ն ես
առաջն ուսանօղ աշակերտ, և զիս
ինքս մարզօղ ընձեռեմ, և ո՛չ ու
սուցանօղ վարդապետ. քանզի մո
խասԵրապէս լինին սոքա, Թէ մինչ
ուսուցանեն մարդիկք՝ ուսանին և
ինքեանք։

Եւ որ ներկրորդումն տեղւոջ առաջարկեցեալ գոյ. ոչ կարեմ այլապէս արդարացուցանել զինս, քան յայտնապէս խոստովանելով. զոյն ինչ չիմոյ նէր գոլ աստէն. և բաղմապատկագոյնք յ'այլոց: Ո՞ արայարեցի 'ի սմին զյոգունս. զորս, կամ իմովս ուսայ փորձիւ, կամ զապագայս ինձ նախաճանեայ, մինչ ընթեռնուի զմատեանս սրբա զանից հարց, և իմաստասիրայ վա ղեմագունից: Ասաի և ըստ բարուց մեղուճայ, զզանազանս 'ի մի ճաշակ զուգախառնեցի զծաղկունս. եր բեմն յեռլով զյատկականս պիտա ռուայն զբանս, և մերթ զիմոյ աշ խատանայ զշար առուեթիւնս. ըստ որում թոռիւր ինձ դիւրիմացագոյն, և թարոյ իմիք ծածկուեթիւ. զի առ նել ուսուցանեմ, և ոչ ասել: Որդ՝ օնիա աստէն զհամայնոց բարոյակա նայ վարդապետուեթեց զհամագու մարմնոնս, և զհամառօտարան իմն, զորս ընձեռեցին դասք սրբազնագու նիցն հարց, բարւոք և երանաբար կելոյ սակս: ունիս աշխատիկ Օսեննե քեայ. Օ՛էփիքեթիեայ. Օան

թօ

թօնինոսի, և զայլոց հանձարեալա
նից իմաստնոց զընտիր ընտիրս և
զգեղեցկավէսս զգայմունս։
Այլ հաճոյ թուէցաւ ինձ, զփրկա
կանս զայսոսիկ աղդեցմունս և ըղ
յօրդորակս, (զորս յոյժ օգտակարս
գոլ, յիմոցս ուսայ չարեաց·) թարգ
միացանշանման տեղեացն յօրոց
առեալք եղեն, համառօտապէս
արտասանել· քան զի սպեղանիք են
սոքին, ոչ զբօսանք ուշիմութե·. և
ոչ իսկ յանձին կալեալ իմ առնուն,
հեշտացուցանել զընթերցօղս, այլ
օգուտ վերծանողացդ սորին լինիլ։
Այլ խնդրեմ հիւանդն, թէ ո՞ար
դեօք իցէ զուգահաւանեալ զդեղն·
կամ ուստի առեալք իցեն սպե
ղանիք, այլ միայն զի բուժ իցեն։
Օ յոգունս անփոյթ արարի, զորս
կարէի ասել, և զբազմադոյնս, զորս
նրբագունեղապէս իսկ բացատրել։
Պանդի առաւել նպաստ գոյ զսա
կաւս ունիլ զիմաստութեան զպա
տուէրս, որք առ ձեռն պատրաստք
իցեն՝ և յարաժամ ՚ի կիր արկցին,
քան զյոգունս ուսանիլ՝ և ոչ պա
հել զնոսին ՚ի մտի։ Ասաւ զյոգ

նա

Նապաստնեղս, որ գիտէ՝ Թէ որ քան զքաւէ փրկութեան Տայցի Ա՛ծ, Թէ վաստակս իմ այս զիարդ և իցէ՝ բո զօրեցունց լինի օգտակար բազմա պատկապէս. և մանաւանդ ինձ. զի մի ասացեալքն իմ, պակասութիւն առնանց՝ պատկառիցեն.

Ա. ընդդէմ Նոյիանոսի.
Ա. Յուրան Յովհաննէսեան.

Վ. Ե.

Ա. Մնահետևելով իմ առիթ Վրիա տոսաւիսի հնոյն Եհեսարանա կանի, որ զդրացիս միանգամայն և զբարեկամն կոչէր յորախակցուի գիւտի դրամանն կորուսելոյ. ի գտանել երկնայնոյ Յովհաննէս Ոսկեձերի (յետ յոգնաւոնիչ խուզմանց և որոնմանց ձրագիւ լուսիլով տենչմանս, և աւետածութիւն երկանց քրտնահոսից) հրաւիրեմ զձեզ միաղագն ի մասնակցութիւն տրոյս երկնապարգևի. Վանզի բազմիցս լուեալ զտրտունջ ձեր՝ և զաղաղակ, ով սիրելիք իմ ազնեայք, ծանուցց սակս եդիպտահանաց Ճնշմանց, և եկեր զիս արդարև նախանձ իմ: ցաւ մաքեցեալ թաղկացաւ սիրտ մեր ասէք, զի ոչ տրիւ մեզ ուտել զհաց մեր. այսինքն զհաց կենաց՝ և խմացս զուարճան, զհաց գիտութեանն և խմոս տից սրբոց: Ա՛ս զի երկարագունիւն իմն ամանակաւ կորացեալք ընդ լծով անհաւատից բռնակալաց կորուսաք զմանաեանա սրբազանից

կրթե

կրթեցողութեչ, ՚ի չարաբարոյու
թենէ տերանց անօրինաց. և չեն
արդ ՚ի մէջ յոլովութիւնք գրոց
վարդապետութեանց հոգևորակա
նաց, և վարոյականաց. և ո՛չ որք
առ ձեռն պատրաստք գտանիցին ՚ի
յ՚ընթերցումն և՚ի մարդումն տհա
սից. կամ՚ի կրթութիւն գիտնակա
նաց. Այլ գիք ՚ի բաց ղեղմնակ
հեծեծանաց ձերոց և մրմնջմանց.
զի ահաւասիկ շարժեցեալ Ա՛ծ ՚ի
մաղթողականաց հայցուածոց ծա
ռայից իւրոց, նախապատրաստեաց
ձեզ զայնոսիկ առնչակից ըն փոքրկանս
իմոմ գրդոջ. նորուժ հեշտակի ու
նիլ մարթանայք ՚ի դուրընաքեայս
տերևս թղթոյ, գրեթէ զգրգարան
իմն լինակատար՝ և շրջաբերելի. որ
և առաստապես ընուլ կարէ զքաղց՝
և զծարաւ ձերոյ բաղձանաց. ու
սուցանելով պարզապես՝ և համա
ռօտաբար զհետևմունս բարեպաշ
տականս, որովք նախանձաւորք լի
նիլ ընորհաց լաւագունից յորդորիք՝
և յենուլ ՚ի շաւիղս արքայնահետս,
փառաւորդի ՚ի ուսմանէրչին մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի՝ և այլոց հաճոյա

ցելոյն Ա. Յ արանց՝ և լինիլ սուրբս և կատարեալս, որպէս և Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է։

Ինուլ կարէ ասացի զձեզ բաղձանն. քանզի գտանիք ի սմին համագումարեցեալս՝ զբովանդակս սաձուձանս առաքինութեանց և զզարդս. զգեղապանծութիւնս վարուց և բարեկրօնութեանց. և ընդդէմ թունից ախտացուցչաց հակամարտին մոլութեանց և բնաւից յոռութեանց ոչխոյն՝ զբազմադիմիս դեղաթափս. և զսպեղանիս յոգնաչեռս։ Ունիք աճապարիկ նայեցարկ ղուկաս՝ իբր նրբակուզենուկ կեղևոջն մակեդրոնեան. պարփակեցեալս զնմա օրէնս և զմարգարէս. զանուս արտաքնոց՝ և զնուճ այրականս զգուցմունս չարին Սրբազանից։ Ունիք ասեմ. և նշմարել կարիք հանգոյն թաւիօրականի տեսութեն, միանգամայն զՎէս՝ զմովսէս. և զԴաղիաս՝ զԼիւսն ածայինս. զվերակացուն նումն բնութեան՝ և զխորհրդածութիս սէտարանին. ըն բարձրադիտ տակուն լերին խնկաբերի վսեմագունից առաքինութեց՝ զբովան

դակս Հրձուանս Հոգւոյ՝ և զմայլե
ցուԹիս միտակայս։ Լաւ զի համա
ռօտեցից զբանս. Կորդիկս այս.
ԶԱՒՈՒՆՈՒԹԻՒՆ
ՏՅՆԿԻՆՍ, առաջնորդ
համանգամայն և շաբիղ՝ վերաբե
րօղ առ դրախտն փափկուԹե. առ
վայելչաԹիւնն անԹառամելի՝ առ
վիճակակցուԹիւն Հոգւոցն երանե
լեաց, առ ծայրագունեղ և միտիքե
նահապետն քարին. առ սկիզբն մեր և
վախճան։ Լաւ Թեպէտ կարճրուն
են ձանապարհքն փառաց, խոԹնա
ժեռք. գժուարամուտք՝ և վտան
գահածք. վասն զի գոլով հիւծե
ցեալք զօրուԹիւնքն կամայ մարդ
կայնոյ ՚ի ծանրուԹէ մեղաց. խա
ԸարեցեալՀոգեսահմեցուԹէ եթեսաց
մանն՝ մեղ կացեալ զղձունակուԹին.
վարկպարտազի լինն խաբեցեալք
զգայուԹենէքն. և վայրահակեցեալք
՚ի բեռանն հողանիւԹոյս մարմնոյ՝
ենԹարկեցեալք են արդարև յոգ
նադիպից գիպաւճածոց. և ուչ իսկ
զօրեն վերադիմել յ՚այն, որոյ վասն
զինաւճօրին։ Այլ քաջալերեցա
լաւք սիրեցեալք իմ, և զարհուրան
ըն

ընկալարուք զսրտեղուԹիե. զի զայն
սխի լմն հաճատարիմ, զնեղսմուտ
և զսրտեայ տամ ձեզ զառաջնորդ,
որ ո՛չ միայն ածիցէ զձեզ, այլ և՝ ի
ձեռանէ խոկ իւրաքանչիւրոց բռունն
հարեալ, վերածիցէ երջանկապէս,
առ ցանկացեալ երանաւետութիւնն
Ա. Յ. որպէս զի մի՛ գԹիցէք, և
ընդ քարի զոտս ձեր հարցէք, և
կամ արտուղիցէք յարքայականէն
շաւիղէ, որովհետև զո՛չինչ ուսուց
ցանկ, և զո՛չինչ բնաւիւնրմձեռէ,
եԹէ ո՛չ որ կարիցէ դիւրապէս
յիմն ուրեք, և յամենից կամեցո
զայց առնանիլ կատարելապէս։

Ա՛րդ՝ մերժեալք զբնաւս զբաղ
մունս յամեցուցիչս, մատիք այսր
վաղվաղակի բերկրեցեալով ոգւով,
և վայելեցէք զոճարԹուԹիւն զոր
մատուցանեմ ձեզ անկեղծականաւ
ծառիւ և լըմմուԹիւ, զերեխայրիս
աշխատանաց իմոց, և զպատուս
պանդխտուԹեան որպէս և տեսաք
նէք, զո՛չ վայրապարս։ Ա՛մաւիք
ամենեքեան միուԹիւ կամաց. զի
բոլորեցուսնց մատուցանեմ, ամենից
ընձեռեմ, ամենեցուսնց տամ, զոր
ամենք

ամենեցուն աստիճական և օգտա
կար ելոյ, գիտեմ հաճաստատես.
փոքրկանց, և մեծամեծաց. մա
նուկց իսկ հաւուց և արծուեաց.
որպես զի փետրաչեաւ այսու թև
ոլ հոգևորականքն արծուիք և
կատարեալքն յաճախմնուսմ ուղղոջ,
'ի բարձունս հմտութեան առաքե
նութեանց, ծանիցեն խիթալ և
խուսել յ'անկմանէ. և հաճեայքն
դեռաբուսիկք, համբակամուղքն
կրթմանց ձրից որբաշնաղարդից,
ուսցին առնուլ զթևս երջանկաբար,
և վերանթևիլ 'ի բարձունս կատա
րելութեան: Վ'անգի' պարգևս
իմայս, (թէպետ ոչ է իմ ամենևի
ն, եթէ ոչ լեզուաւ և պատմու
ճանիւ հայկապրութեան) այնքան
առաւել ամբողջ լինի և կատար
եալ առմնոյ, որքան 'ի յոդնագոյնս
բաժանիցի և սփռիցի 'ի միջև ձեր
ուս. որպես և այնքան յաւէտ հա
մահեաւել իւրոյն վախճանի, և
պահէ զանուանն վերադրեցեալ
ՁԵՌԱԲՈՒՍԻԿՔ
ՅԱՐԿԱՆՈՍ, որքան զբա
զում վերածիցէ առ երջանկապա
նեզ

նեղ եղբն այն, և Հիմարիտ նամա
Հանգիստն Հայրենական: Օ՜ ոճար
Հուեհամբ ուրեմն, և մեծաւ յու
սով բժուն Հարիք զՀանապարհէս,
և Հետևեցէք շաՀագայ ածողիս
Թարց երկնանալոյ. և զոճարեու
նակիս ոգւով ընկալարուք զՏուրս,
և զիրգ տունդիս:

Աղջ Լերուք:

ՁՆՈՒՐՀԱՒՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆԱՒՈՐ

ԳԼՈՒԽ. ԱՌԱՋԻՆ։

Յաղագս վերջնոյ վախճանին մարդոյ։
Որպէս կարի եղեւ սոբերաբարին յայնմանէ։
Որով դիջորդիւտ՝ ի որով կարգաւ
ծառանէցին առ նա։

ՈՅՆ ԿԻՆՆ ԱՅՍԻՆՔՆ,

ՁԵՌՔ. ԱՌԱՋԱԴՐԵԱԼԻՔ

իմ ամ երջանիկ ընթերցող. յ'եր կինն ասեմ, այսինքն 'ի ծայրագոյն հնեղն յ'այն բարին յետ որոյ սուտ մանն

մանն ոչ կարասցես և անդր քան զնոյնն, կարօտիլ քնաճիկն խմիք։ Այլ նպատակ նա կ միանդր. առ որ ձկտին ուխտակուռութիւնք և փա փադք բոլորեցուն քնականաւճ ինք նայօժարութիւք։ Անդի ամքն ցան կան գոլ երանելեալք։ Այլ սակս մեղանայ նախկնոյն ծնողի, յոգունք լուսազարեալք և թողեալք զիս կականն և զծայրագոյն բարին, վայ լսապար զուգայարմանրեն զինքեանս որոնման իրայ իսկատիպ և սուտս կատպասիս։ Ալը և զծայրագոյն բարին՝ ներ հասմանրելով զոչինչ իրի ունիկն զկարօտանս, վերադնեն զանուանս զայս փարթամութեանց։ Այլք՝ զծայրագոյն բարին տրամա կայուցեալք ի ծայրագոյնս կարողու թիւնս, կամ թագաւորել ինքնին ջանան, կամ առ յարիլ ի թագաւո րոցն։ Այլ այլք՝ մինչև յ՝զազրալիս զինջեալք, ամենեցունիկ կարծեն զհամանհասին ի փափկութիս. որք և զատացումն ծայրագունեղի բա րեացն, մինչ և որկորիճ սատրաչս փեն։ Այլքան ընդոստում ապաշնու թի կ երանութեանն։ Հա այս

սկես

պես աշխատակորք եղեալք և պտղա
զուրկք. և զօրէն մոլորիլոց յ'անկա
րելւոյն: որքան երագագոյնք առ
քարին մերձին՝ այնքան հեռագոյնք
տարաձգին 'ի նմանէ: Այս վե այնո
րիկ ապերջանք էն, զի ոչ ճանաչէն
զիւրեանսյն ապերջանուԹիւն:

2. Այս իրկ, որ 'ի չարիս մեծա
մեծս ծրարեալ պատահեաց զքեզ
օվ ողորմելի. զի Թերևս երանաբար
կեալ՝ և երանաբար մեռանիլ տեն
չաս. բայց առ'ի խոկումն Թէ զի՞նչ
իցէ երանելուԹիւն՝ և որով եղանա
կաւ ժամանիցի առնա, խելագար և
զաչայուս ինն ես, և արտուղեաւ Թա
փառուԹէ ընդ զանազանս ընԹա
նաս խարբալեցեալս շաւիղս:

Օ, ինչ և առնես՝ որում և տեսչաս,
առ որ վարանիս՝ հակառակ քեզ կ.
զի ոչ վերահայիս առ յանչափականն
յ'այն քարին, նորում՝ հանգչիլ մնրԹ
է կամաց քոց. քանզի և անդր քան
զծայրագոյնն չէ տեղի. այլ տատա
նիս Թարոյ առաջադրուԹեան, հան
գոյն մրջմանց 'ի շիւղագէզս և'ի
Թուփս սողոսկողաց, որք մինչև յը'
ծայր գագաԹանն՝ և անդուստ յ'յա
տակն

տակին յարատեւմեն, զրաչհատիւ տքնութեամբ։

3. Ո՞ճ արարչագործօդն համայ նիս, յ՛ոչընչէ վերասաւեղծ զքեզ, զի զնա և եթ սիրիցես, նման միայնոյ ծառայիցես բոլորով սրտիւ և բո վանդակիւ ըղձիւ։ Ասպէս հարկա ւորն գոլ նորին, նոյնպէս և գոլն վերջին վախճան։ Այորհեաց խակ ըհն եթէ զոր քան մասն կենդի քոյոյ շնորհիցես նմա, որում զքեզ բոլորդ ծախել հարկադրիս։ Ո՞զդարև մի լորին ուսմունք և խորհուրդք քոյ լինք, եթէ ոչ ուղղասնորհիցին առ նա։ Օ՛ի որպէս վախճան ուղղին քոյոյ տեղին այն է յ՛որ զիմեսդ, առ յ՛որ մինչ ժամանեսն հանդչիս, նոյն պէս և վախճան կենդին քոյոյ ածէ. առաւր վերաբերել պարտիս զոր ինչ խորհիս զոր ինչ խօսիս զոր ինչ երակես, մինչև նորին սահմանքն չանրանանիցին համայնքն քոյք տեն չանք։ Ա՛ւ կորուսան յաւիտենից ածէ, որ ինչ ի վերջնոյ վախճանեն վրի պեցուցանէ։

4. Օ՛րօրինակ ըն նաճարկու եթէ, եթէ երկրաձգեալ զմակոյկն արտ

արտեւանիցես առ ՚ի վերանուլ ըզ
զուգեղևնական ջրով և անդէն զա
փամբն զբաղնիցիս ՚ի գումարումն
խեցեմորթաց կամ կաղաքուսից,
և սրտիւ միշտ թաղծադիտիւ ըն
նաւնում դեգերիցիս, մի գուցէ կո
չիցէ զքեզ նաւավարն, և յայնժամ
թողեալ զնաւ աճապարիցես առ
նաւն. այսպէս առնելիւ քեզ և ըն
կենի քում: Ա՛տոք ցանկ սևեռե
ցեալ յ՚Ա՛ջ, այնպիսեաւ իմն ոձիւ
՚ի կերարկ զերս զարտաքինս, զի փո
քրէն առ յենուցուն ՚ի սրտի քում:
և մի ՚ի յառաջադրեցելոց վախձա
նէն յետս ընկրկիցեն զքեզ. ծառայ
են նոքա քեզ, զի դու ծառայիցես
նոց: Ա՛յլ եթէ նաւազեցեալ յածայ
նոյ միութէն, ՚ի յոգունս ցնդիցիս
յ՚անհարկաւորս, ապդարև զայն
քանս պաշտես զկուռս որ քանունք
են ստեղծուածք, զորս մոլեկանաւ
ըղձիւ ողջադուրես: Սոքին են ածք
քոյինք, որոց ոչ զերն՝ և ոչ զնո
խազ. այլ զքեզ լինքն և զքոյդ փերը
կուեթիւն, զազրալեաւ սրբասպծու
թիւ զսհես: Ո՛հանդուրժն օրէնն
ջերոյ, զի սիրելի իմն ը Ա՛յ, եթէ

ոչ

ոչ ևս ներ Ա. ստուածուհի, և վտ Ա. Յ։ Ա-
Թաթիեաց ուրեմն ՚ի խելագարու
Թենէդ՝ զի ծայրագոյն կորուստ է
՚ի ծայրագունէ բարւոյն վրիպիլն,
և անդրադառնալն առ ստեղծու
ածս։

5. Ո՞ր իշխանն բժշկայ զան
մաքրից մարմնոյն ասաց. Թէ որքան
առաւել քան այնքան յաւէտ նի-
հարանան, զնոյնն ասելի է՝ և զոգւոյ
անմաքրից։ Ա՚նգլի՝ որք ՚ի մըեկա
նացն սովորութեց, առ լաւագոյն
կայուԹիւնն անդրանցանել սկսա
նին՝ նախ զկենին վատԹարի ըզ
Թոյնս արտաքսել պարտին, և ա-
պա մաքրեցեալով ոգւով՝ զսառնա
տեսլեացն առաքինուԹեանց ջամ
բել զկերարին։ Ա. րդ՝ կատարելի է
ինքն մաքրուԹիւնն ըստ այսմ քա
տակի. զի զորքանս իրակեցեր զմե-
ղանս՝ քաւիցին. և բովանդակ սէրն
առ յ՚այնս, մերկանիցի. մոլահոծքն
ունակուԹիւնք արմատախլիցին.
վատԹարքն կորացմունք և ախտը
ժակքն անզուսպք, ընդ իշխանու
Թէ բանաւորուԹեն նուաճիցին.
միան կշտամբիցի. որք մարմնոյն են
հար

հարկաւորք, առ յարդարակիւս համեստութիւնն՝ վերադարձին. սանձ, լեզուի՝ և զգայարանացդ առ դիպի. և որ ինչ ներարկանել կարեն զչամեցուածն դիմողին յամրոյն առաքինութենէ, ամենևին արտասահմանիցին: Ով դեղևեցեալ վհատիս, և զպողոտայն երանելութեան ժուռարահուն երևոցես քեզ: Ոյժ ինքնին երանեցուցանել զքեզ կարես այնորիկ զօրացուցմամբն զկարս քոյինս, որ սկիզբն՝ և վախճան քոյ է: Ինքն արտելանել սար տիս, զի առնա ժամանիցես: Ոչ յին քան հպատոյն նմա լինիս, որքան տարագոյն ի քէն եղիցիս:

6. Ոչդ՝ ուրեմն յառաջադրելիք քեզ նախկինաբար՝ թէ զի՞նչ ախոր ժիցես, և յո՞ ձեռիցես. և ապա ակնաշրջածելի է զձանապարհայն որով ժամանեսցես առ ծայրագոյնն յայն բարին. իմանալով, թէ՝ որքան նիւթեան իսկ յուղղոյն յառաջ ընթանայցես օրըստօրէ: Վնեա մանրագնինաբար զքիրճ մտի քոյոյ, և զխաճարաքօղ զանիդ բացեալ. ուշիմադունիւ ինքնածանուցեամբ

հայ

հայեաց ՚ի քեզ, թէ՝ որպէսի պար տիցիս գոլ՝ մինչ այլ ոմն ելից կարօղ ես։ Նահագանն լիմն կ՚ ձանձրանալ զգաճճանութիւնն պատիւր, մինչ զերծանիլ չկարելոց ես։

Ասէր թէ որով հնարիւ անկար գիցեն ցանկութեանց հեզանալոյն խե լագարութիւնն, և որով սանձիւ եր կիւղիւցն անաչառութիւնք ըմբռե րանիցեն։ Ասէր զերկրաճորս եպե րել՝ և լինքնակամ չուել իսկ յ՚այնց, որք յարդակ չկարեն կենակցիլ քեզ։ Օամեհայն ՚ի բաց թո՛ղ՝ նախ քան ՚ի բաց թողցիս, որպէս զի եկեալ մա հուն զմչինչ գտցէ ՚ի քեզ՝ զոր կարի չէ բացակորզել։ Նրդ՝ զջանա մա նաճանդակիս ծախեա ըն հոգւոյմ, զիոր գերազանցութեն նախնիագոյն է՝ մի լիցի հոգունակութեք յեանա գոյն։ Նւ զի՞նչ օգուտ է մարդոյ եթէ զընդհանուր աշխարհ շահիցէ, և տուժիցէ զիւրն հոգի։ Մչինչ շահ է անդ, ուր գոյ մշաս փրկու փրկութեան։

Կանոն. ՃԲ.

Որ պենդայ բարեկենցաղութեան, առ ընդրել պարտի զմին կրկնիլ վարուց երջոյ:
Որպէս ոչ պարտ իցէ զոք նոյն:
Կարգ ձեռնադրութեան:

1. Ա՛ղ ինչ առաքեալ Հարկաւոր ակաճողին Ծառայել Ա. Յ, քան զԹողուլն ինքեան, կառավարել եւ օրինադրել յամենաբարեաց ուսուցչէն: Որ ոք յանձանձի ուղղ մտանէ Թարց հմտագունի ածողի: Որ զարհեստ իմն դժուարադատ նեղ ուսանի առանց վարդապետի: Զսակաւս Թուհեսցես, որք զինքեանն ինքնին վերածեալք իսկ իցեն, որք Թարց ումեք օգնչի, յառաքինու Թիս վերելեալք իցեն: Որ ինչ հաստատակօրէն եկեղ պարտ իցէ, նոյնն հարկ պատուիրել հեռաւորաց: եւ ստանդիլ զրոյ յատպ եկեղց: Ա. յլ յորժամ, եւ զիարդ եկն ձայն իցէ, ուչ ոք 'ի բացուստ հաստանեցու ցանկ. քանզի ընդ ինքեանց իրացն մտախոհելի է: Ա'չ կարէ բժիշկն տումնիւ նախատրել հիւանդին, զժա

զԺամանակ դեղոյ՝ և կամ խորտկի։
Նրակն շօշափելիւք։ Ոյնգունակ և
ի բուժումն ախտից հոգւոց, են
ոմանք որք ոչ բժշկին, եթէ ոչ նոր
կայապէս ցուցանիցին։ Պօղոս աշ
նօթն ընտրութիւնե որ հանդերձեալ
էր լինել վարդապետ հեթանոսաց,
իսկոյն զկնի դարձին իւրոյ Կրիա
տոսիւ, առաքեցաւ առ անանիայ զի
ուսանիցէր՝ ինքնմանէ զձանապարհն
կենաց։ Խիստ և յաշխատայոյր գործ
ներամտեր. յաղթել զարատարոյ
ութի բնութեան, մեռանմարտիլ ընդ
հոգևորականացն վաստիճերութեց,
և ինքնին վերածել զքեզ ի հան
դէս առաքինութե, ի մէջ այսցքա
նեաց արգելմանց և հակառակաց։
Ո՞ան որոյ կոչել սպարտէ զոմն, որ
ձգեսցէ զձեռն իւր օժանդակիչ՝ որ
ցուցցէ զվտանկան, զդաւաճանու
թիւն հրապարակեսցէ, և յերկդի
մուծ մարտի, ի յաղթանակ մար
զեսցէ զքեզ։ Այլ ասես ինձ. զո՞
կոչեցից։ Օ այր հաւատարիմ և զո
մասատուն, որ կամիցի և կարասցէ
օժանդակել քեզ որոյ ընդ յառաջ
ելանել սպառկառուցես, և մի զան

գի

գիտիցես. որ ոչ պատժիցէ զմոլորեալն, այլ խրատիցէ. որոյ կեանն առաւել աչօք, քան ականջօք փորձիցի: Օ՛ի չարուն՛ք հրամայէ, որ պատուհիրէ և ոչ առնէ:

2. Օ՛այնպիսին ընտրեա՛ քեզ աստնջական, որ ոչ ումեք շողոքորթիցէ. որ ոչ ներաճիցէ զինքն՛ի գումարս ժողովրդականս. որ ոչ՛ի խրախճանս մեծատանց, և ոչ յաճախիցէ. որ զայնպիսի լսի ինչ ունկնդրիցէ զնմանէ, զորպիսի արծաթագործն նարծաթումն. որ կարիցէ ասել. առաքեր զորս և կամիս զդրամիդունս, և ես տրամատեսից զնոցա. մատո՛ զիարդ և կամիս զըղձակաթուածիւն, և ես ենթադատեցից զնա. որ իբրև ըզչարտար և զփորձ բժիշկ, դարա կեսցէ զհիւանդութիւնս ներքինս. որ զյարմարագոյնս ծրիցէ զդեղս, յաստաքինութեան բոլորեցուն ախտից ոգւոյն և յ՛արտամեծութեան: Ո՛ւր պիսի ոք իակ լինիցի, որ ներքագոյն նիւթ հետազօտութեամբ կարիցէ զբուժանդակ աղդեցութիւն ոգւոյդ ձանաչել. դնել զբանաղանութիւնն

ի մէջ առաքինութեց և մոլութեց։ ծառայել գիտասցէ ամենեցունց, վարուք իւրովք. որ զհամայնս մոխն քոյոյ զխորշս և զծերպս մանուանս, ներքահայեցիւք խուզնասլմամբ, ներա քննիցէ. որ յ'ամենայնէ մոլեկանէ ըղձոյ թաւիուր, հոգևորականին և եթ զբովանդակին ջան առդիցէ. որ հեղութեամբ ոգւոյն, ուսուսցէ զառածեցեալն և կազդուրեսցէ. որ զամ խորամանկութիւնս սատանայի բացերևոցել, և զսայթագ մունս դժրողին հեքնել երկասէ ցէ։ Ալրում և դու մի պատկառէ ցես սիրել առաջի զամ եղեռունս քոյս, և բանալ խրախուսիւ զհամայնս, մինչև զնեըքին իսկ զսենեակ սրտիդ։ Ա՝եծագոյն մասն երջանկութեան քոյոյ լինիցի, կարելդ գտանել զոմն այսպիսի։

3. Ասեայ ընդ նմա յօժարաբար, և զամ կիրս անձին քոյոյ տարածեա մտերմաբար առաջի նորա, զորս ներգոլ'ի քեզ զգաս. այր, զզառածմունս կամակորս, զունայ կութիւնս ախտաժէտս և զերկևանս մեղանաց։ Ա՝յ և զբարեկրու

թիւնս դրօշատակեան զորս կիրար կեսդ, և զորքան խաղայմունս երկ նատաքս համարիս տեղեցեալս ՚ի քեզ, մատո զբովանդակն խոհեմի նորին ենթադատմանն։ Ա՚երթ ընդ մերթ՝ մաղթեա զնա, զի թէ դարա կիցէ զաղմկայոյզ լինն ախթակաթու թիւն յեղեալ ՚ի քեզ, մի ծանրա նայցէ զեկուցանել. և զայն ձեռս մերթ՝ արասցէ, և մի ամօթիւ կշտամբանն խուսափեցեալ, զանց առնիցէ զմոլութիւն քով։ Նակ եթէ զայցէ նա իրազգած լինքեան գոլ զլուտանայ լինչ զհամակ գտանել ՚ի քեզ, մի հաճատայցես փոյթ ընդ նմա, լեալ քո անմեղանչական և անկշտամբելի։ Ա՚անզի լուծ նա, կամ երկնչելով յատելութենէ քումմէ և կամ յուսահատելով ՚ի դերյար դեցմանէդ։ Նայց դու յայնժամ ստիպեա և ժտեա մինչև ցյոյժ, և ցոյց լինքեանէ գործոյ թէ որ քան տեղեաս և փութասս զարդանալ։ Սիրոյ մերկանալ և դնել առաջի նորա զյուսութիւնդ, և զգենուլ փոյթընդփոյթ զվնաս նախատրե յեալս նորին։ Նայնդեր գոլ կշտամ

բութեն

քուն յայնմանէ քոյոյ թիւրութէ դ. և միշտ դարձչիր ի նմանէ կամ առողջացոյն, և կամ առողջանալոյ դոյն։ Ի միջ այս քան չարեաց կ՚ինչ կամիլն առողջանալ։

4. Ա՛րդ՝ սոքին են ամք փոխաբերականք ուսուցանողին և ուսանողին. զի նա օժանդակել կամիցի և սա զարգանալ ի բարիս։ Ցի՛, նորին օժանդակելոյն, չի՛ ինչ դիմադրմբռաստուն, եթէ ոչ դժպհի և անդրադարձող միտն աշակերտին, անըմբերն զգօնութէ և խրատու, և անընդունակն վերապաքինմանն։ Ա՛նգղի՝ բաղումք յեցեալք ի խոհեմութիւնս իւրեանց, անդրադարձեն հետեւիլ այլումն ածողի։ Օ՛ համայնս զայսոսիկ (ասեն) զորս դու ուսուցանես, վա՛ղ ուրեմն ծանեա՛, և ա՛րդ դիտեա՛։ Օ՛ ի՞նչ օգուտ է արտասանել յայտնասիկս։ Ա՛ղաղա՛։ Օ՛ մի՛ մերթ դիտես, այլ ոչ խոհաս։ Ձ՚ուսուցանէ զգուշացութիւնն, այլ զարթուցանէ զգիշողութիւնն զի մի՛ կորուսցէ զստացեալն։ Ա՛ղամիայ գաղէ ոգին ըզ յայտնագոյնս ևս, և զանոյ առնէ զնոքօք։ ուստի հար

կաւէրէ

կաբէորէ յեղուալ ի նմին զծանօթու-
թիւն իրացն ծանօթագունեղիցդ.
Ապան զի կանգնի առաքինութիւն,
մինչ հարկանի և մղի: Օրհնեա
յետս քարոզէ առնէն չարաբարուոյ,
յոռութիւնն մանկական, և անարժանն
պրականի անձին: Այլ, երբ
զնեալսն որաժեստս, կամնապաշտիւ
ըստութիւ ձնշեն ի նեբքս զչարիսն,
և զպղրանան բժշկին որ խուճապէ
զապաքինութիւնն նոցին: Այլ զինեսա
բերբս զայս պատանձողութիւն, ուսուց
ցանէ տարտարոսական թշնամին.
յոտատոլ առոյել զնամրուն, ի
թագթագմանէն յարաձգականէ,
Այլց. աւծալ կուրութիւնդ. զվերս
մոլմոյդ քոյոյ, թէ և պատկառելիք
ևս իցեն, չամաչես բանալ յօժարա-
պէս հանդէպ աչաց ամենից, զի բուժ
ժիցին. իսկ զհոգւոյդ քոյոյ զքաղց
կեղն, մեծաւ հոգածարձութիւն թա-
գուցանես, երբ թէ գտղեցն գինա,
քեցել լսէ և ողջացուցանել. մինչ
սակայն հաղիւ լինիլ կարէ, թէ զմի
ոչ կարասցեն մատնել զինքեանս և
հրապարակել, թէ և դու հակառակ
հոգւոյս ամենևին: Արծածկէ զվերս,
ոչ երբեք բուժի: 5. Մինչ

5 · Արթե բժիշկն անհրաժի՛ւ քեզ՝ եթե զախտ քո ապացուցցի քեզ. եթե ասիցի վատնգելոյն · ոչ բարւոք կեաս · չերմ ես · այսօր խորշելի՛ք քեզ՝ կերակրոյ · սերկ, ջուր և եթ ըմպելի՛ւ · Ա՛նաւճանդ գովի վասն բարերարութե՛ն, ընորհակալութի՛ք իսկ առնին նմա և գոհութի՛ք · Ա՛սկ եթե ոք ասիցի քեզ · ախորժմունքդ քոյք, ախտաջերմունք են · կարծիքդ վայրապարք են, և անզուսպք ըղձու նակութի՛ք · իսկոյն սրտմտեա՛լ դո՛ չես խիզախմամբ · հի՛ արարք սրով և արեամբ վրէժխնդրելի՛ւ ի կրտամ քանք ամենևին անատանելի՛ւ · Ա՛նաբէք խեղապարութե՛ան · Ա՛նբախտ · Օ՛ի՛ նչ ինաս գործէ, կամ զինչ չար յեռու՛ւ ի՛ քեզ փրկութե՛ք քոյոյ Հան գանակօղն ներհոն, և խուճապօղն քաջաքան · Օ՛այն, զոր հայելին ոգեղղոյն · Ա՛նպիսի ցուցանէ զքեզ աչաց քոց, որպիսի իսկ ե՛սդ · Ա՛ղղեա՛ ուրեմն և ընկրկեա՛, զոր նա կրտամ բեաց · դեղյարդեա՛ զվարսդ, և լո՛ւա զգարշութի՛ւնսդ · Ա՛իւրապես կարես, եթե կամիցիս յանդստանե՛լ վարկանել զքեզ ամենից աչաց ·

Ա՛լուխ

Գլուխ. Զ.

Ցաղագս խորհրդոյնէնն ի մեղայ: Որք կանայք են ըղձնդին չիպեցեալ առնուին, և յոտուկնէնդն կրճատել: Ընդ գործա-
զրուցագոյն պեղ յոտուկնէնդ, զան
գմահուանն և զ յաւիտենականսն
կնեան խոսխոսումն:

1. Ի վերջնոյ վախճանին աշտուղի մարդն, մինչ մեղանչէ. որ ե պատճառ ամենից չարեաց: Ի սերմանէս յ'այսմանէ ուղղապէս վերաբուսանի, որ մինչ չարչարե զմեզ. այսու թունիւ բո-
լոր տիեզերը դեղակոր եղեալ մա-
հանայ: Զ օղի թագնաբար, մինչ դեռ թերակատարն ե. բայց յոր ժամ առգործիցի և'ի լոյս գայցէ, յայնժամ ծանիցես թե՝ որքան չար իցէ և կորուստ անըմբերելի: Որ-
պես եթե պրկիւր դի մեռելոյն, ընդ կենդանւոյ, զի'ի դաժանահո տուքենէն տառապիցիւր: Ա.յս պես պրկեցեալք են'ի մեղանչողն, երաշխեպքն. կապակցեալք են ընդ նոսին պատիժքն, և ոչ գտանեն յի փախիցեն:

փախչիցեն։ Ոչ մի կրիցես ինչ, մի գործեր զչար. կրես ածէ զյոգուն նըս, զի գործեցեր։ Հաղիւ թէ ըղձանի իրողութիւնն մոլեկան, և ածէ մանկածինն ի իւրոյն պատժոյ։ Ընդուսա ծնեալ ի մահն, և աստուսա բորբոքեցեալ իսկ ի դեհեանն։ Ամն որոյ արժանի մնքրել մեծաւ հոգաբարձութիւք և շրջաղնոութիւք զկոչմնոսա, յամենից մեղսամակարդութեց, և՛ի բնաւից արատաւութեց. յաւօք, զղջմամբ, խոստովանութիւք, և բաճախանարուք։ Այլ ոչ միայն խորշիլ՝ի ծանր բադունիցն, այլ և՛ի փոքրկանցն ևս և՛ի թեթև ադունիցն. զի թէ պէտ սոքին ոչ վերածեն իսկ զմահ, սակայն լուծեալք թուլացուցա նեն զղօրութիւնսն արիականն, և տրամադրեն առ յանկումն մահաբեր։ Որդ՝ զի՞նչ զանազանութիւն ներ գոյ՝ինսաբեկութեք, թէ միով հեթ ալեաւ բարդիցելով ծածկիցի նաւն, և կամ թէ առասակաւ սակաւ ներսամոեալք շտից ջրոյն՝ի պղերգութենէն նաւաստեացն, լցցեն զինա և ընկղմեսցեն։ Ամ

քան

քան զմեծապոյնս յերուսն սոքին աշ-
րատս ընհոգւոջ՝ որքան դիւրապոյն
կարելին քեզիկ՝ ի բաց։ Որքան տկա
րագոյն է թշնամին, այնքան ծան
րադոյն անարգուսն առաքելի քեզ
եթէ յաղթիցիս՝ ի նմանէ։

2. Ո՛չ երբեք կարիցես ներար
կել յ՝ոգւոջ քումմ զերջանկալիսն
առաքինութիւն, և ո՛չ զքեզ՝ ի նախ
կին կայուածիւն անձնիշխանութենն
Հաստատել՝ եթէ ո՛չ մերկասցիս զնմմ
ըղձմունս ձկտեցեալս առ մեղանս
որքան և իցեն փոքրկունս։ Մի դուցէ
մարմնով դ՝ յանպատուսմ, և ոգւով դ
իցես յ՝եգիպտոս։ Ցար առնի ընդ
քեզ, եթէ զկնի բացայայտմանն
վատթարութեանց և անօպայմն
լեզուագարութեանց, և յետ տարա
մերժելոյդ զսէրն զազրալիս՝ և
զինգձան մոլեկանս, դեռևս չարագ
նեալց յոտիաբանութեանց զունկդ
մատուցանես։ և դեռևս երկրաւո
րաց տեսակաւ հեշտանաս։ Ո՛րդ՝
յոռւթիք և ունակութիքն մոլե
կանք, որք յետ ջնջման մեղանացն
Ինան՝ ի քեզ՝ իբր զսէրսունդս մեզայ
զամենաչարս, արմատախիլ մնրթին։

Ո՛թէ

Այլ եթէ զոտան և եթ հատցես, մնա ցեալ արմատն արուստուզէ, և բողբոջին ի նմանէ նորոգ ոստիւնք վատթարութեամբ և անիրաւութեամբ։ Այլ ասես, թէ՝ կամիս արտահա տանել զմոլութիւնս ի բնութեան։ Ոչ ես. զի ոչ փակես զդրունս ընդդէմ մոլութեանցն, այլ բանաս։ Այս թէ զղվիս դու և վհատիս ի քոյոց մոլութեանց։ Հաւատամ այսմ, զի ո՞ք ոչ զղվի կամ տագտկանայ։ Արդիւնք չարք՝ զմոլութիւնս իւրեանց ատելին միանգամայն և սիրելն. և ևս մինչ գործեն, քամահեալք անիծանեն զնոսին։ Ո՞ւնչ օգուտ է բանիւք արտաձգել զչարիս, և գործովք գիւրիս արկանել։ Ոչ ոք ունի զայնքան խրատատուս զգած խղճմտանս, թէ՝ երբեմն ըզնոյնն ոչ տագտկայուսցեն յոռութիւնք։ Այլ վաղվաղակի հաշտին ընդ նոսին։ Ասէ՝ Ձմարտապէս գար ձեալէ առ Ք, դնէ՝ հարմատուսմ զտապարն՝ և զինքեանս իսկ զմոլ ցառն գերմակագոյնն ևս մոլու թենէ, արմատախիլ ամենևին։ Այլ չէ լսել զիւրակործանութիւնն իւր՝

կուռն

կուռն ջանիւ մերժէ յ'ինքեանէ բոլո
րովիմբ զառիթաւն մեղանչելոյ. և
յ'անձներ առաքելոյն իրին ջարի
խրատուցեալ զարհուրի, և ըլ կրունկն
դառնայ ընդոստումամբ։

3. Ինդէր վայրապար Թիկնաս
տանդես, և հակադրես Ն.Յ զտկա
րութիւն բնութեանդ՝ որ հրամայէ
քեզ արտասահմանել զմոլութիւնդ։
Ոչդք առաքել զձափ հաւ զկարո
ղութեդ, քան որ զնոյնս չնորհեայր։
Ինչ ուրեմն ոչ մեղկացուցանես
խակոյն զբարսդ՝ մինչ ոչ խնդրի զ
րաւիդ հրամայողին, այլ քայդ օգ
նութիւն։ Ոչ կուրութեանդ և ա
նօրինի յանդգնութեդ։ Ո՞ւստայա
կանաւ լրբութիւթ բարբանջել վստա
հիս յ'երես Ցն և ասել. խիստ զոր
հրամայէ նա՝ իբր թէ եղեալիցէ'ի
վերայ քո զայնպիսիս պատուիրանս
զորս բառնալ չկարիցես, որպես զն
երևելոյն հրամայելովն ոչ այնքան
զվրկութիւն քո իցէ որոնեալ՝ որքան
զպատիժդ։ Ն.յս ես մարդկայինս չար
ակնեալ ստահակութիւն՝ զի և մար
մինքդ ընդդեմ Ն.Յ. և պատճա
ռելք զվաստակ՝ ըն հրամանաւն։

Բայց

Բայց եթէ կամիցիս զփոքրձառնուլ զուժգնութիւնդ քոյոյ, արդարև տես ցես զյոգունս կարել քո՝ քան զոր կարծես։ Ոչ զի ժուժարկին է մարդն չհամարձակիս՝ այլ զի ոչ համարձակ կիս, ժուժարամուտ վարկուցնի նա։ Ո բազումն՝ որք զարհուրելիք իսկ էին նախնեաբար և ահագինք, ի ծաղր փոխեաց սովորութիւնն։ Ակեաց. և մի՛ ինքնին անգոսներ զքեզ։ Ո՛ի Ո՛չ, ոչ թողու ի ձեռանէ երբեք զիւրա զինուորա։ Ո՛ այնքան ունելոց ես զգօրութիւն, զորքան՝ կամիցիս։

4. Ո՛ամմնութիւնս դիւրապէս յաղթեսցես, եթէ հաճատայցես զանձնիւրն տիւս առաւօտեալ քեզ իբր զգօրն աներեկ։ Ո՛ինչ է որ կապակցէ զքեզ ընդ երկրի։ Ո՛ի ոչ երբեք մոռախոհ լինիս փութապէն արտեւանելոց գոլ զքեզ յ՛այնմանէ։ Ստունին համառպազօր հանդիպ աչեայ քոյ պերճացելոցն գեշք, որք զուճացումն մնհկանացութեան ի խոհումն մնհու ստիպեն։ Ասէ դու ի մէջ դիադիզելոյն մեռեալոյ, ոչինչ նուազ քան զմահն խորհիս. և մինչ

յա

յաձախագոյն նմին չտեսանես ինչ։ վաղագոյն նմին գոչ ինչ մոռանաս։ Լ։ կեցցէ սակայն՝ եկեցցէ բարձօղն քոյոց աճուրց, և յաղտաղակոյ տնակ ցուրէ օրովայնիդ փողոտեալ սար տաքարշեսցէ զքեզ։ Լ։ օրհասիեսցի աղջամուղջս այս, և յայնժամ ընխաբարուժ կեցեալ քո ձանձրեսցես՝ յորժամ նկատեսցես առ լոյսն։ Ի մէջ ածէ, եթէ կարօղ ես՝ յ'այսցքա նեաց վերանցիլոյն ամաց՝ զօր միգոնէ զժամ մի ևէթ, վկայ ամբողջ չի առաքինութէ՝ որ չկոչէ բծիծ ի միւ պղծեցեալ և արատաւորեցեալ։ Լ։ արշաւեցեալ ծաղկաթափեցաւ հասակդ մանկական, ի մէջ վիպոյ՝ և ընկուզոյ։ խրթնացեալ ծիւրեաւ ուռճասիպդ արբուն երիտասարդու թէ, ի մէջ անառակութէց՝ և վա վաշտութեանց։ Լ։ ծնացեալ տէր քո կոճռապետեցեալ հիւծեաւ, ի մէջ ապիրատութեանց՝ և խարդաճանու թեանց։ Եետ ամենից ասացն անցե լոյ՝ որք յօրոցէն, յաւիս հոսան՝ ոչ ինչ ածրդ ուղերձեալ մանկ գոյ, բայ ի յաճոյ՝ և ի պաղոյ վատթարիցն ա նուրհնութեանց։ Լ։ ահ։ թէ որպէս

սիք

սիք արհաւիրք պաշարելոց են զքեզ՝ յորժամ անցեալքն, պատկառանայց լիցին համակք, և ապառնիքն՝ խիթանայց ետեղունք: Օ՛ ինչ օգուտք լինիցին յայնժամ փարթամուԹիքն՝ այսքանեօք քրտամբք կուտեցեալքն, և չանիւք որոնեցեալքն: Օ՛ ինչ՝ հեշտուԹիւնքն մնոյ, (այսինքն՝ մար ինական) և հեղատուկքն խակ փախ կուԹիք: Օ՛ ինչ՝ ունայնականք անուանքն արժանապատուոյ և իշխանուԹեոյ. զի՞նչ՝ գահոյքն ոսկեհուռք. զի՞նչ ծիրանիքն. և զի՞նչ պատկքն ականակուռք: Ո՛չ ԹԷ տրիւր վերադառնալ անդրէն՝ ի խաղանս. և ԹԷ հնարիւր վերահինել կառուցոյս, որք անեաւ խակ չափագուռնիւ յանկուածով զհամայնն յար դարեիր: Այլ բռնադակքն տոքին տենչանք, վարկպարագիք լինէին յ՛այնմ կիտուս: Ո՛ԹԷ կամիս՝ ի գործ ածել զգծնաբար ժամանակ, այժմ սկսեայց. և զայնս բոլ նուս ընկլուզեա զորս յայնժամ կամէիր ԹԷ ընկլուզեցեալք լինէին: Ցուն էիր, զվարկենեայս ապառնացել՝ զի զյաւիտենականսն առ ոչ

5. Նայրց զմեռանելոցն, եթէ հաձոյ թուի քեզ. թէ զի՞նչ զգայցէ զառանցելոյ յիւրոյն զկենէ. հաղիւ գառանիցես զոմն, որ ոչ եւս զանիցէ զզգացումն, տիւր անջրպետադոյն ղիարթամուրթեանց, զարժանապատառնոյ, եւ ղունայնութեանց կենցաղոյս զոր ունեցեալ իցէ ընկերնուս: Յայնժամ ամ իրք կշռին, միտիւ զուգահարթիւ, եւ իւրեանցին վարկիւք համահաշուեցեալք լինին: Ընդադան լիմն է նոցին հանձարն, յերկինն պահու. քայց քեզ յոգնապէս լինի առնջական, եթէ ի սուերիւրմանէն այլոց, ուսցիս զքոյդ սեղակուել: Կարես այժմ անքնթնաւել, զմի սպասես ալեհոծութեան: Կարես արտասուել զքեզ ջոլորեքուքդ գոյիւք, ի տալ ապանայ, հիմ արդեօք պահես զքեզ վերջնոյն վտանգի: Ընդգան է ղգուշանալդ, մինչ ընկղմիդ. վայրապար է խոհեմութիդ, մինչ արդ կորեարդ: Յոգունք ի վսեմագունից և ի սրբազնագու նեղից արանց, թողեալք զնմ կիրձս կենցաղականս, մինչ լինքեանց և աշխարհի

աշխարհի բարեաւ մնալ ասացեալքն
էին, զայս և եթէ՝ մինչև յ՚վերջին
արգասիսն իւրեանց իրակեցին. զի
չկեալ և զմեռանիլ խափօրէն գիտէ
ցեկին։ Յատուկ սակայն, չև՛ ևս
գիտել ինքեանց խոստովանեցեալք
եղին ՚ի կենդ։ Յոյժ դժուարին է
ներհմտանալ արհեստիս այսմիկ։
Լսիկ դու ՚ի ծերութեանդ յառաջ
չագունէ խորհրդոյ տրոհիս. և
անդուստ չանաս դնել զձիդն կենդ
ուր սակաւք ժամանեցին։ Լսելագա
րութիւն մեծ է. յայնժամ սկսանիլ
կեալ, յորժամ թողլի է։

6. Ո՞ր ընկենուս զքեզ անզգուշ
այր դու. այդպէս հաճատաս և
այդպէս կեաս. անցուցին ստուերի՛կ,
ժամանակ քո. նշանախեց մի՛ է կեան
քո, և եթէ՝ փոքրագոյն ինչ քան
չկեան գոլ կարէ։ Ո՞և ևս ծնեալ,
դադարես գոլ։ Այո՛ եթէ՝ կարօղես
ջուր մի, դոնէ ջաման մի և եթէ՝ արգել
զի մի հոսիցէ. դիր զսուղ լինն յա
մուսն ժամանակի։ Ո՞ւր չանաս.
քանզի՝ վաղագոյն յափշտակեալ
զքեզ քարշէ ընդ ինքեան մանաւ
անդ, քան դադարիցէ ինքն հոսիլ
աւտա

արագագունիւ դիմամբ՝ ի քայքայումն քո, և բնաւին իրաց։ Այսպէս վարկի, վերջագոյնս զյաւիտենական կանուխին որ ոչ ունի երբեք զհուն։ Ո՛հ խելայեղութեդ։ Նախ կուրութեանդ։ Արմնոյդ քոյոյ կորստական ոչ դադարես պատրաստել զպիտոյն, և ոչ դոյ կատարած յոյզ ընդ քոյ։ և վասն հոգւոյդ որ ոչ երբեք մեռանելոյն է, զոչինչ բարուն խնամոյ ապագային աղագաւ։ իբր ոչ իցէ քո։ Ինչո՞ւ նայ մարմնդ, զնամ տառապանս կրել պատրաստես, զի բժշկիցի։ հիւանդանայ հոգիդ, անփոյթ առնես և ոչ զգաս։ Յորժամ առաջնաւ քեզ, նաւեա զի մի մեռցիս, և յապաղեցեր։ Ու՞ զդեզս դառնագունեղս, և չառեր յանձն։ Ո՞չ զԹեթևագոյնս հրամայէ, զի կեցցես յաւիտեան, և ոչ կամիս հնազանդիլ։ Ո՞րչե՞ դաւ ինչ հանդիպեր քեզ, ոմ խորհուրդք և զրուցաբուխք քոյինք, պատուղեին շուջ զնովաւ, և ոչ լռեիր զօգնութիւնս յարտառոցել, որպէս զի դա տաւորքն զքոյդ իրաւայուցանիցեին

զգաստ։ Ասկ ՚ի վերջնոյ դատաստա
նէն մերձեցելոյ, որ ստիպէ զքեզ ՚ի
դատաստան, յորմէ կախի յաւիտե
նականութիւն, չերկնչիս՝ ծիծաղիս,
ատես՝ մեղանչես. որ յաւիտեան
կորնչելոյես։ Ո՜հ ա՛հ, վախճանեա՛յ
խելագարիլ. և ապաստաղեցեալ ՚ի
մեղութեցդ պատերոյ, այնպէս ձևա
կերպեա զոգի քո հանապազօր՝ իբր
՚ի կատարածն աշրդ մերձեցեալ լիցէ։
Ասկական իմաստասիրութիւն սա է.
քան զոր մեծագոյն դող չկարէ.
արտահանել զհոգիս զայս ՚ի մարմնոյ
աստի՝ և բաժանել յայսմանէ։

7. Ա՛րդ՝ այս լիցի դործառուք
թիւն քո, այս պարապումն՝ այս
աշխատ՝ և այս հանդիստ. արտահա
նել զքեզ ՚ի ժամանակէ՝ և ընկղմել
յաւիտենականութիւնն։ Օ՜ի միշտ
կայուն և անդրդուժելի կայ, որ յ՚ի
քաւունս անդրանցանէ յաւիտենա
կանութեանն։ Ա՛հաւասիկ ժլատն
մեծատուն՝ որ ուրախանայր ՚ի խրախ
ճանս առաւտապէս՝ յետ այսց քանէց
յաւիտեանոյ. խնդրէ դեռևս զկա
թիլն ջրոյ ՚ի զովայուսն՝ և մշանջե
նաւորաւ կականիւ ընդվայր աղաչէ

լոց է։ Վանդի յաճախեանականու
թիւնն՝ է տեսողութիւն միշտ ներկայ.
ոչ երբեք թարց հառաչմանն և սար
սափելոյ յիշելն։ Յանիւ միտաթա
ճալ։ Յ՛սկիզբն յարատնայ՝ անդրաւ,
և ցանգ սկզբնաւորօղ։ Սկսական
մտածումն զնմանէ՝ ներախտառնէ
զդառնութիւն՝ի վայելչութիւս աշ
խարհի. և մահաճնիւ տխրութիւ
իբր զշտուցեալս և զայսահարս
յե՛րկիր զարկուցանէ զմարդիկս։
Այ, զապստամբ հոգին ընտանեցու
ցանէ. և զննջեցեալն՝ի զբաղմունս
ունայնականս՝ զարթուցանէ յ՛առա
քինութիւն։ Այ, զսուտ և զծարաւն
ստեղծանէ։ Այ. զնմա աշխատանս
դիւրինս՝ հաւելագոյնս զնմա ցաւս,
և քաղցունս՝ զհամայնս սպատիժս
և սղագոյն դոլ հաճանեցուցանէ։
Յցկին Թուականիւք նշուք անբաւքն
վայրք երկնից՝ ողբան և յ՛անչափս
աարածին։ Ո՞ւր քայ յ՛Ա.Յ կարաս
յե զանհունեցս զայսոցիկ Թուոց
զշարագոյդութիւնս վերասանել։
Սակայն Թիւքս այսոքիկ անթուե
լիք՝ և ոչ սկիզբն լմն են յաճախեա
կանութեան։ Ո՞րքան ամք և յաճ
խեա

խոեանք զառանցեցեն՝ որքան են ի նոսին միութիւնք, չև ևս սակայն պա կասեաց ինչ յաւիտենականութենէն։ Եվ ևս ժամանեցին ի յուսակորոյս և ի վհատագունեղ սկիզբն յաւիտենականութենէ, անբախտքն այնոքիկ մահկանացուք՝ որք տանջին միտնջեն նաւորիւ՝ այրմամբ դժոխայնոյ։ Ա.րդ՝ եթէ ի մուած մանեխս յ'այսմանէ ոչ սարսափես, եթէ՝ զկեանդ քոյդ խակօրէն ոչ վերանորոգես՝ կարծրագոյն քան զասպառաժն ես։

Գլուխ. Ղ։

Յաղագս որիորդ։ Ըարն Նորին՝ և դեղ։ Որ էջեն ընդդէմ յաղինելոյ որիորդին։

1. Ով նախասպետականն մարտ՝ ընդդէմ մոլութենէ որկորոյն՝ գրգռեալ քեզ, որ զըռոչիկն ընձեռեհ այլոց։ Որկորն, վիճակ կեաց զմեզ մահուան՝ մարմնոյ՝ և ոգւոյ։ Ա.նգի նախակինքն մեր ծնողք՝ կերիւ արգելեցելոյ խնձորոյն, սպանին համանդամայն զամենայն մարդիկս՝ նախքան ծնեալքն էին

կին։ Ա. Այժմ նովիմբ վարկն Թէնա
միքն Հոգւոյ. ոմն զի նուագեցեալք
զմեզ բնաւից կորովութեամբ՝ ոգորես
ցեն և ներբակոխս առնիցեն։
Ա. ստուստ՝ բողբոջինցնդմունք, ցաւք
և ձանձրութիւնք։ Ա. ստուստ՝ անա
ռակն լկտութիւն, լեզուագարու
թիւն՝ ցոփաբանութիւն, և բղջախո
հութիւն։ Ա. ստուստ՝ աղտեղութիւն,
դաւք՝ կռիւք՝ և հակառակութիւնք։
Ա. ստուստ՝ խաղիւսն մնաց, քան
դումն՝ և տապալումն բոլորեցունց
առաքինութեանց։ Ա. ստուստ՝ վատ
նումն ընչից, և իրացն հայրենական
նաց։ Ա. ստուստ՝ անանկութիւն. աստ
ուստ՝ բազմօրեայքն հիւանդութիւք,
և զկնի ինքն իսկ մահն ՚ի ծանրա
գունից բեռանցն կերակրոց՝ երա
գեալ ժամանակ։ Այսպիսք են հե
ղանդք՝ զորս չեմծ որկորն յ՚ախտա
ժեռութիւն։ Ա. ռանզի եթէ ՚ի միա
սաբերին գոլորշեաց՝ որք ՚ի շուայ
տութենէ՝ և յ՚արբեցութենէ յառ
նեն, չքաւորիցի մարմինն՝ թէպէտ
կարէ փորձիլ յ՚ախտէ, այլ ոչ ենթ
արկիլ ամենևին հիւանդութեան։
Ա. բազմագոյնս եսպան որկորն՝ քան
թէ սուրն։ 2. Ա՚սահ

2. Ո՞ստիկադունի ծառայութիւնէ որովայնի։ Ո՞ անընդդէմ ցանկութիւնէ։ Ո՛ փոքրիկ իմն մարմնիկ ընդրհեաց քեզ բնութիւնն՝ սակայն յաղթես նովաւ զմեծագունեղիս և զշատս կերիս կենդանեաց, զորկրամոլութիւն։ Յուզէն՝ յապէ, փոքու իմն արօտիւ լանձիւ։ Ո՛ւ ևեթ անտառ՝ մնու ցանկ զփիղս յոգունս։ Ոսկ քեզ՝ անձուկ է բոլորս տիեզերք. չբաւէ որովայնի քոյոյ՝ որինչ յ'օդս թռչի, որինչ լողայ ի ջուրս՝ և որինչ յ'ան տառս թագթագի։ Յայեաց ի խոհարանս հզօրացն, և'ի խոհարարան՝ որք ձեպեն առտանդականք ի մէջ հրոյ։ Ցէս՝ զջուկս քրտնահոսիցն ծառայիլ՝ և աղախնեայց։ Յայեաց ի դիտադէզ զենլոյն կենդանեաց, և ի զանազանութիւնս երբնորակիցն խորտակաց։ Ոյայեաց՝ թէ որքանեաւ մտայուզութեամբ շարաշուքեն մանկունքն զսպատան արծաթեայս. որպէս սեաւ արհեստիւ յարդարեն զկերակ կուրսն, առբերեն զսկուտեղն՝ յօշոտեն զհաւեայսն. և թէ՝ որքանեաւ շուտափութեամբ երագեն՝ ի պաշտօն։ Յաղիւ հաճատայցես՝ զմի ևեթ գոլ

տունն

տուն, յ՚որում մխիթն այսքանեաց
թագաւորութեանց. և զանազանից
գանձառաց՝ գինիք. որոյ սեղանքն
այսքանեօք ամբոխիք՝ և հանդէ
սիք պատրաստին. ||՚Ի հրամայեմ՚ղն
հատոյս ամենևին զկերըն որովայ
նիդ։ Յանգուգն է յաղթել կարէ։
կարօտի հանապազորդենոյ կերակ
րոյն։ Այլ գաղի աստէն խարդա
խութիւն և նրբագունեղ իմն թա
կարիք ցանկացողութե. որով բազ
միցս որսանի հոգին՝ մինչ քօղարկի
գործն փափկութե, հարկաւորու
թեանն անուամբ։ Կամիս գիտել՝
թէ որքան փոքու չիջանի քաղցն։
Ուտեա զքեզ ինքնին՝ չափեա զմարմ
մինդ. մի՛ւս ՚ի խորհուրդ՝ ընդ եփա
րանի քուն։ Այլ գիտասցես անհար
կաւոր գոլ՝ որ գերազանցէ զչափն։
Անհութեունն՝ սակաւք բաւեն. անա
ոակութեանն՝ ոչինչ։

3. Սովն՝ չի ամբարտաւան.
շատանայ յագիլ։ և թէ որ՚ով յագէ
ցի. ոչ խնդրէ։ Յետ վարկենական
նի ենթադատման կոկորդին, ոչ
ներզդայ քաղցրագոյն՝ զպատուճա
կանն կերակուր, քան զյոուին։

Նթէ

Լեթէ քաղցիս ուտելի է. և եթէ ծարաւիս, ըմպելի: Նայց՝ մի՞թէ հայն գոհեհական իցէ, կամ շարմա ղօնն: Մի՞թէ ջուրն յատկէ աղբերէ իցէ առեցեալ, և կամ ձնիւք սառ նացուցեալ, ոչինչ պատշաճի քննու թեանն: Օ՜այս և եթէ՝ հրամայէնա, զյապիլ քաղցոյն, և զըմպիլ ծա րաւոյն: Զկունքն, ՚ի վերնոյ և ՚ի ներքնոյ ծովէ. ՚ի դետոց և ՚ի լճից որսացեալքն. Թռչունքն, վայրա քարշեցեալք յերկինէ. անասունքն, յաւշտակեցեալք յանտառէ. զա նազանքն սեռք գինւոց. և համայն քըն զուգախառնմունք կերարկե լեաց. տանջանքեն ապերջանի որ կրամոլութեանն: Այլ ինքնուռոս գո վաբանէ զչափաւորն և զհամեստ խա հակերութիւնն, ՚ի շնորհս փափկու թեան: Օ՜ի չէ՞ ինչ այնքան համեղ, զոր ոչ յանհամութիւն փոխարկես ցի, զերկուամն շատակերաց: և ոչ ինչ անհամագոյն, զոր սովն ոչ քա ցակատարեսցէ համեղագոյն և հեշ տալի: Այդ՝ կասիս՝ զնամ զաւէթ հոգութիւն, կերակրոյն և ըմպե լոյն ՚ի բաց մերժել. զերդ խոհա

Ա. աղվաղակի մեռանելոյ ես, և մարմինդ քո այդ, այսքան զանա զանխիք խորտիկք անուշեալդ, լինես լոց և կիր, գասրչելեաց որդանց։

Օ մնաւ ած, թէ՝ որպիսուց խրախ ձանութեան պատրաստես զքեզ կե րակուր։ և այնպես անւ զմարմինդ, զի մի զմիտդ զրկեալ ձնչեսցես։

Ա.նպսիսիւ կերակրեաւ վարեաց, որ դիւրագիւտ, և սակաւածախ էյե. զի մի ծանր լինի գոյիդ, և ոչ բարեկեցութեանդ։ Ա՝եծ մանն անձնիշխանութեան է. բարեկար գեցեալ՝ և նախատակիր որովայնն։

Օ յոգունս ոչ ծանեաք՝ թէ ո՞րքան վարկպարագիքն էին. եթէ ոչ՝ մինչ սակաոեցանն։ Կարօտի մարմինն կերակրոյ՝ զայց ոչ ցանկալեաց. և համեղագունից։

4. Ա՛րդ՝ ոչէ գովաբանութիւն քեզ. եթէ արհամարհիցես զաւէ լորդան։ Յայնժամ լինիս գովելի, յորժամ արհամարհիցես զհարկս Հորան։ յորժամ յօժարեցուսցես զքեզ ուսոել զբորբոսեցեալ հացին, և զսակաւիկ, և զանուժ գինին, և կամ զչոր անպօրացեալն ընդել,

և քա

և բաճկան համարիլ։ յորժամ ուսցիս, զնոսն դալարի, ոչ միայն անասնոց վասն բուսանիլ, այլ և մարդկանց։ Յայնժամ զարմացայց քեզ, մինչ՛ի յառուսն կերակրոյդ, զփառան Ա.Յ, և զհարկաւորութիւն վերանորոգման կարողութենն քոյոյ միայն խնդրիցես։ յորժամ, զնա մեղաձաչակ խորտիկն, և զսեղանս մեծատանց անպռանեսցես։ և յորժամ յակամայ բազմիցես ՚ի սեղան ինչ, այնպէս առցես զկերակուրն, որպէս հիւանդքն՝ զդեղն։ յորժամ, զփափկութիւն ձաշակին։ (զի բառ նիլ չկարէ) կարկեցուցանել և բա րեխառնել ջանասցես։ յորժամ, թախանձեսցէ զքեզ հեշտալի ինչ, զայնքան առցես, զորքան պահան ջէ ողջութիւնն։ յորժամ խակաց նիւ մաքրութեամբ մոռայ և մար ծոյ, առգորիցես։ Ո՛չ ոչ՛ի նիհա րութիւն մարմնոյն կայանայ փո՛ղն պահեցողութեան, այլ՛ի կատարե լութիւն ողջախոհութեանն։

Կանոն Ե։

Յաղագս եպիսկոպոսութեան։ Արժան գործ
է եպիսկոպոսն առնել։ Արժան պիտոյ է
անխոցոտ եղեալ. եւ պիտուր եղեալ
Եպիսկոպոսին գործոյն հնազանդել
է՝ որ պատգամաւորն է։

1. Ձ Ի՛նչ մոլութեան գարշելագոյն
սին, չիք՝ յորմէ առաւել
լագոյն պատկառելագոյք։ Ա՛ւրկ իսկ
անուն նորին, զոլ անզուրկ յանապ
գանայ, նախ ոգեաց Ա՛ստուածոյն՝
պատուիրելով զի որք այնպիսիքն
իցեն, անուանեսցին և մի, ի միջի մե
րում։ Ա՛յսուհետ ամօթն այն՝ որով
սովոր են մարդիկքն աշխատականք,
և բարեկեցիկք, գլխակորիլ՝ և տա
ժանել. եթէ անգամ մի և երեք զան
մաքրութեամբ ինչ զմեզանս արարելս
ի նոցանէ, կարծիցեն հրապարա
կեցեալ յ՛ունկս այլոց։ Ա՛յսուհետ՝ զիսե
նեչան մոլորութիւնս երիտասարդա
կանս, բազումք ի խորհրդագունե
ղն՝ և ի ծածուկ դատաստանի ա
պաշխարութեն, թագուցանեն ի
պաշտօնեէն Ա՛ն։ ընտրելով մա

հաս

նաեւանդ զյաւիտենականսն կրել զգ
կորուստ, մշտնջենականաւ դատա
պարտութեամբ, քան զմոռած ականն
լեթի վատահամբաւութիւն մոլուեա՝
յ'այսմ 'ի կենսում։ Օ՜ի խրեյեալն
'ի տիղմն այս՝ հազիւ արտասուէին
Յուսահատելէ փրկութիւնն նո
ղին, զոր ժանտամահս այս թունաւ
որեաց։ Ա՛ջք կարէ գո՛լ զգաստ՝
եթէ ո՛չ Ա՛ծ տայէ։

2. Ա՛րդ՝ նախապետական դեղ
հիւանդութեաս այսորիկ, է՛ ջերմն
ուանդագոյն աղօթն առ Ա՛ծ. զի՛նա
լինքն բժշկեսցէ, և պահպանեսցէ
զքեզ՝ որ միայն կարօղն է՛։ Ա՛յս և
ընդդիմանալ պարտէ անմաքրիցն
մնուածմանց՝ մինչ մատիլ ժպրհին,
այնու երագութեա՝ որով ջհրայեալ
գործելին թօթափես 'ի զգեստէդ։
Ա՛ւ՝ այ քեզ. եթէ անգամ՝ մի լեթի
թողուցուս քեզ՝ խորհիլ զայսպիսիս,
որքան և իցեն փոքունք՝ և վարանիլ
մի թէ պարտիցես գործել՝ կամ՝ ո՛չ։
Ա՛ւերձէ ամրոյն առմանն, որոյ վերա
կացուն սկսանիցի պատգամն առար
կել ընդ թշնամիսն։ Ա՛յն և նախա
հատելիք են մեծաւ հոգաբարձուե,
քս

բովանդակքն առնեք մեղսամա
կարդութեան. ՚ի դատարկութենէ՝
յորկորոյ, և յամենից տեսակայն
մաքրից. ՚ի չարային հանդանակու՛ն,
և յընկերակցութե՛ն. և ոչինչ ամե
նևին հեղդանալի է ՚ի մեռնամարտու
թեան յայսմիկ։ Այս և ՚ի յարդա
րոցն արանց արմատախլելիք են՝ մնա
ցորդքն ընդուղք, մոլութեանս այսո
րիկ. և, ղօրեալ ինձ սղղումն օձի.
զոն ըղձկունք ոմանք՝ որք թեպետ
և չկեն չարք, են սակայն սկզբնա
խաղք մեղաց՝ յորս միտն զգայաց
զուրկ թուլեցեալ՝ առ ոտակաւ ոտակաւ
յենու, եթէ ոչ խոկայն բացահատ
ցես։ Ա՛չ երբեք լինիս մեծ. եթէ
զփոքրիկսն զայսոսիկ անգոնիցես.
մեծքն, ՚ի փոքունց առնուն զսկիզբն։

3. Ա՛, ախքան զնա՛մ զգուշանալի է,
զի մի խաբիցէ զքեզ, անդրդռնելի
յուսադրութիւնն զքէն։ Որ ոք
ոչ երկեաւ՝ ածրդ անկեաւ։ Որ
քանուն, և որպիսիք արք, յետ
խոստովանութեանց, և յաղթանա
կութեանց. յետ նշանաց, և սքան
չելագործութեանց, անզգուշիւ հոգ
եցմամբ լինիք կնոջ, կործանեցան։

Ցածեմ

Յաճախ ամէն ի մէջ. զսամոնի. զդաւիդի. և զսողոմոնի զմեծաւէպան օրինակս։ Զոն այլք նորագոյնք, և օր ըստօրականք։ Կու եթէ չիցեն այլոցն։ ունիս դու ի քեզ, յորմէ պատկառեսցես։ ուստի ուսցիս, մի ձկտիլ ի բարձունս, այլ երկնչիլ։ Ո՛չ ապաքէն ծայրագոյն խելագարութիւն է ի մէջ այսց քանեաց այր քունիչ, և ամենիչ տիոջ, և զանազանիչ աղանց խորատաբանութեանց, դեռ ևս համարձակիլ յինչ, և ոչ զտեղի տալ, և խուսել ի վտանգէն։ քայց այս է միտք մարդկային խստութեան դժուարահաճանութի, զի ոչ երբեք հաճատայ, թէ անկեալք իցեն այլք, եթէ ոչ տեսցէ և զինքն կորուսեալ։ Ընդարձակ կինն յԱՅ, օրինական առն, քայց խորամանկու թեք օձին, զգեցաւ զանձն թշնամանկան։ Ո՛չ ինչ գոյ ի նմա, եթէ ոչ միայն, զոր վերաձորեսցէ. զոր կէն զեսցէ. և զոր սպանցէ։ Ունիք ձայ նապատիր համբարու. չիք դաժանաւորել այլ ինն իժ. որ կարիցէ քա զազանիլ ձայնի, և աչաց նորին։ Ո՛չ. փախիր ի հայեցմանէ նորին, փախիր

փախիր և՛ի խօսակցութենէն, որոք և իցես դու, որ յանկաս փրկութեանդ ոգոյ։ Ողջախոհութիւն իւր միշտ պահէ նա ընդ ինքեան. յարաժամ արտաքսէ զմարդն՝ ի դրախտէն։

4. Ողջախոհն աստէն. շարժեալ զպատճառս բազմազանս. զհարկս ընդունելութեանդ. զողջախոհութեանդ. և զմիաբան ոգոյդ իսաւնդրութեան։ Այլոց թագ թագին ընդ տեսակաւ բարւոյն, թուհաղօծք չարիք։ Անգղի անդ ուստ խլրտին վնասածուք անձնիշխ խանութիւնք, անզգոյնք խօսակցութիւնք. շարժմունք թեթևագոյնք. համեստութիւնք այսպանեցեալք և անփոյթք. յաճախ առաքք ընծայ կունք, և զուարթեցուցիչք ինն սիրաւարթք, որով՛ք մեղմաբար՝ բառնի ամօթն, և ապա բովանդակին մերկանի պատկառանքն։ Ճիին տոքին առվայր մի. և որ ամօթխածութիւնք զդաճեալ՝ յոտնատեղեացն ևեթ գարշելիք կանանց, արդ՝ հաստատ նեաւ դիմիւ, և լըբենիւք աչօք՝ ի մերկացեալ կուրծն հայի, և տրփա կանութիւնն եռացելոյին ի նեղքս՝ նախ զվնասն կրէ, քան զդայեկ ըզ

վտանգն

վտանգն: Ա. յսպէս առ սակաւ սա
կաւ բանաւարուեն երեսս, խաճարիլ
սկսանի. և յետ փոքու՝ կուրանայ:
Եւ այսպէս հոգին՝ որ ծնեաւն ել
երկնի, խրի ՚ի գետին. մոռացեալ
զՀՃ՝ և ուծացեալ զինքն. մինչև
բոցիւ ցանկութեն, միտատեիւ կիզ
մամբ կլանիցի: Ա՞ հ թշուառին՝
որոց զազրալի և առօրեայ փափկու
թիւնքն, այսպիսիւ ոչընաչեաւ ել
մամբ աւարտին: Կարծեմ թէ ամե
նեքեան յապեցեալք իցեն խոտիւն
կենսատիւ: մեռանին, և ծիծաղին:
5. Օ՞ր նչ որոնես անմիտդ մարդ:
անանկդ քոյոյ խորհրդոց. և քամա
հօղդ օտարին: Օ փափկութիւնս:
Ա, ախաստատաստեաց ՀՃ յերկինս,
զյաւիտեանականս: Կամիս զնաբեխա
կանն յաւիտենիս այսորիկ, և ար
տաքսիլ՚ի միանձնաւորէն: Ա՞ր
բանաւարութիդ: Ա՞ր խորագի
տութիւն: Այեաց յերկինս, և
յիրանագունեղան նորին քաղաքա
ցիան: Ա՞րք վայելուչքն զաճիւնն ընդ
հայի, և զարտօսր ընդ ըմպելւոյ խառ
նիլն: Ա՞նդէր տեսանել զնոսա
յ՚ամենից հոգմանց պաշարեցեալս
վշտօք

վշտօք՝ յ՚աշխարհիս յ՚այսմիկ. խրթնացեալս աղտիւք. միշտ արտասուաթորս. հանապազ ՚ի խոկմունս նըս և յաղօթս սևեռեցեալս. և առ տաքոյ բոլորեցուն մխիթարութեանց կենցաղոյս վտարանդեալս: Ո՛անա պարհորդեսկին յ՚երկինս, սրովք, որսայիւք. և կախաղանօք: Ո՛այ եաց ՚ի դժոխս. և տես զյուսակս ըոյս ջոկան դատապարտեցելոցն; հրով, և աղջամղջիւք միանջենաւ որօք թաղեցեալս: Ո՛ղջ, զխաբէական խնդութիւն աշխարհիս այսորիկ, և զհեշտութիւնս մնոյ, և զվավաշոտութիւնս՝ երբեմն ընդգրկեալք, այժմ ձանաչեն անագան թէ որքան վնասեցին նոցին փափկութիւնքն և հեշտութիւնքն հոսանուտք. Օ այսոսիկ զմտաւ ած խոկօրէն, և եթէ հաճատաս, զարհուրեցեալ սարսափեա: Ո՛արկենական է որ հեշտասցուցանէ՝ յաւիտենական, որ տանջէ:

6. Ո՛ւ եթէ հաճոյ է քեզ փափկութիւն և՝ ընկենուն յ՚այսմիկ. ընդէր ոչ առաւել վաճառն, ձիմա ըիտն՝ անարատն՝ և անփոփոխն, որ

յառաջագոյն ի բարւոք բաղադրե
ցեալ ոգւոյն, զի ի քոյոդ զքեզ
ինքնդ զուարճացուսցես։ Փափկու
մոյ մեղկ, և լպրծունէ հոսանուտ
և սուտակաոսպաս, միշտ դեղօք և
օծանելեօք լոկոնեցեալ. երկնչի զի
մի հրապարակիցն։ Ընակութի նո
ցին հնոցքն, և խահանոցքն են և
տեղիքն, որք երկնչին յիրաւադատից։
Ընթե յարտաքս փայլէ, ներքսա
պէս ողորմելի է։ Ի՝ինչ ըսկսանի
շինչանի. և յինքեան կիրառմանն
կորնչի։ Ոսկ փափկութիւն ոգւոյն,
խաղաղական է բարձրաբերձ. ան
յաղթ, ցանգ անկասկած և կայուն.
ոչ զյապտումն ունի և ոչ զաշխա
տութիւն։ Ի՝նչոր պատկառանք ուղեկցի
նմա, ոչոր հետևի թաղծութիւն, և
ոչ երբեք թողու ի ձեռանէ զստա
ցօղն իւր։ Ընթե ցանկաս վայե
լել զսա, պարտիս յաղթաբերել զամե
նայն խնդութիւնս մնոյ։

Օ՝ի իսկական փափկութիւնդ,
զամենայն փափկութիւնս
եւոերել։

Գլուխ. Ը:

Յաղագս ապահովութեան: Ձարութեան նորին հաշիւն ետրել: Խաղաղասիրութեան պնդութեան՝ և հարկապին: Ձարմնոյն ապուռնիւն, և ուսանողութեան:

1. Յոկ ապահովութեանն ամենայնիւ խարդախութիւնն, զոր նախաձեռնաբար մարթիս, զի մի սպասիցիս: Թագուցանէ զինքն. և ոչ գիտէ ոք զսանիկա՝ որ խոստովանեսցի զոչ գինքն ժլատս: Ցա՛, գինչս ժողովէ, զի խնամեսցէ գինքն, և հոգածեսցէ զաճախացն իւրոց: Ա՛ա, զի գիւրօտութեի մնանկայ լցուսցէ: Միւսն, զի բարեգործութեիք զյանցանս իւր քաւեսցէ: Նայց զհամս գումարեալ ոսկին, ոչզոք չ'այսցանէ. քաչխէ: Մանաւանդ խնդրին նորա գոյնք, զի չսէ լցին 'ի մէթերս, և մինչ խնդրելոյ վատնի ժամնանակն, անցանէ կեանն, որոյ վասն որոնեին հարստութինքն: Որպես ոչ գոյա ցուցանէ զծարաւ հիւանդին, չաղ բերէն հոսեցեալ ջուրն, զոր սպաս քեցեալ հայի, և կարկառէ զձեռանն, մինչ

մինչ ոչ ներհակեսցէ զբերանն, և արբեցէ զպաղպաջուն հիւթն նորին։ Նմանապատճառ՝ և ագահն, ոչ իւիք յագիլ կարէ. զի զկարեն քեցիլ՝ ի մնայ նորին, ներքուստ տեղակալէն, ագահութիւն զանձուց, և ընչից։ Ո՛չ հոգին, ընդունակն Ա.Յ, միայն Ա.Ճ լնուլ կարէ։

2. Կումարեայքն՝ ի քեզ, ով ագահդ համայնից ինչք, զոր ստացան ամ փարթամք աշխարհի։ և առաւել քան զսոդոմոնի հարստութիւնն վերանցուսցէ զքեզ բախտն։ զգեաւինն կճիւք պաճուճեսցես. զորմունան ոսկեաճ, և ակամբք զաս ատստաղն պարածածկեսցես։ Ա՛չ պարտ է քեզ ունիլ զայնքանս, այլ ներբակոխել զհարստութիւնս։ Ա՛սեիցեն կուռքն և նկարքն, և որինչ արհեստն՝ ծառայն շռայլութեան, աշխատատարծեաց ուսոյս՝ ի սոցունց, ցանկալ և ևս մեծագոյն նիւթ։ Ընդութենականքն ցանկութիւք, զվախճան ունին։ ՝ի սոյն կարծեաց ծնեալքն, անբաւք են։ Ո՞ինչ օգուտ է քեզ, այսքան նարկղում, և այս քան յամբարս շեղջեալն, եթէ ոչ համա

համահաշուեաս զժողովեալսդ, այլ զժողովելսն։ Կարօտի բոլոր աշխարհի. զորոյ գյանկութիւնն ոչ ընու աշխարհ։ Այս երանի թէ մնաս ծէիր. Թէ գնրքան չարիս բերեն ընդ ինքեանս՝ հարստութիւնքն. և գնրքան բարիս՝ բաւականանան։ Այնմանապիր յայնժամ իսկօրէն, Թէ որքան ձշմարիտ իցէ գայսումն առաքելոյն։ Զսիրա առնէիցէ, ի արծաթասիրութիւնն։ Ընդհատ բուսանէին, խորամանկութիւնք. ան դհատ յառնեն սպառերազմունք. անսիւ սուտերդմնութիւնք. անսիւ ծնանին մատնութիւնք։ Կարձ գյա դահութիւնն, և չի երկպառակութիւն, լռեսցէ ժլատութիւնն, և դա դարձ ամբարտաճանութիւնն։

Այս, ընու գերկիր՝ աճապարանք. ըզ ծովս՝ նաճարտարանք. զքաղաքս՝ աղմկանք. զտունս՝ սայթաքումք. և գհրա պարակս՝ անարդարութիւն։ Որ թէ չի գծակսութիւն լինի գոյ և ոս ստանուն. հարստութիւն, և յարստութիւն։

3. Կեր ՚իմ վայր՝ եթէ հաճոյ է՝ գնանանկն, և գհարուստն։ Հայեաց յ՚երեսս երկաքանչիւրոյն։ Այս, հո

ծեալ

ծեալ զբազմամբք, խոժոռեցեալսն դիմիւ՝ զտխրութիւն ոգւոյն ցուցանէ։ Այ, զուարթագունիւ երեսով՝ զամբողջական ինդութիւն մտացն բացայայտէ։ Սորին երջանկութիւն, հնձեալ է ի մէջ հոգածութեանց՝ որք յարուաժամ ուտեն զսիրտն։ Այորին միտն՝ դաստարկ ի թաղծութենէ քաղցրութիւն ներքնոյ խաղաղութեանն՝ յարատևէ։ Այ՝ սեղմեալ մտիւք որոնելոյն վհատեալ. երկիւղիւ կորուսանելոյն՝ թշուացեալ. առաքեալ զրկանս բախտին արտասկայեալ՝ որքան առաւել ունի, այնքան յառնէտ կարօտի։ Այ՝ յաղքատութենէն հարստացունեղ. խնդրէ միայն՝ զոր բաւականն է. չերկնչի բնաւ, զի զոչ ինչ ունի՝ որ ն՝ինքեան յենուցու, կամ յափշտակիլ կարենայցէ։ Որքան զկնդալիս աշխարս անցուցանէ աղքատն, որքան զգիշերս ան դորմունս։ Ասկ հարուստն՝ հիւանդ ոգւով, զախտս իւր կրէ՝ ընդ ինքեան, յո և երթայ՝ շրջապատեալ փշրուք յաժմից կողմանց։ Այայց՝ մնհարկէր է քունն, որ ոչ զգայ զնայ թոցս։

4. Լ՛ուր ողորմելի՝ որոյ անլնելի է ազահութիւնդ։ Ակնկալ յ՛ամ ու րեք ձեռակերտք քոյինք բացատիայ լեսցեն. Թէպետ զանչափ արկղս գանձուց ստասցես։ Թէպետ և անդը քան զծովն, ադամրակք՝ և շինք քոյինք՝ տարածեսցին։ Եկեսցէ սակայն եկեսցէ օրն այն յաւիտենից հաստատեալ. յ՛որում լքանիցես յ՛ակամայ, զհամայնս զայսորիկ՝ դառնացեալ ոգւով, միանգամայն ընդ կենիդ։ Պ՛նասցեն կորիցեն բովանդակքն սոքին, որոց վ՛ը լինիցի կորնչիլ քեզ։ Յ՛այնժամ յասցէ ծանիցես, թէ ընչ ողբան արհամարհելիս զարմանաս. ամենևին հանգոյն մանկանց՝ որոց մեծագինք են համայնք խաղալիք։ Օ՛նոսա զուարճացուցանեն ծակոտ կենքն. Թէթևք՝ գտեցեալք յ՛ելեր ջուրց. և խայտափիտքն ողորկունք. դու՝ շուրջ զգնդակիւ ասկւոյն, և պսպղնիւք ակամբք՝ յիմարիս. յաւէտ տագին անմիտ՝ քան զնոսին։ Ո՛չ աչ սեմ զի մի ունիցիս զգոյս, եթէ Ո՛ս տուած հարստացոյց զքեզ. այլ՝ զի մի յաւիշտակեսցես զայլոցն. Թարց զրկանաց ուրուք ստասցես։ առանց

դար

զարշելեաց տոկոսից. առանց հոգալ ծուխեան. և աւետարդից վարան մնաց. ժողովեա զնոսա ի տան՝ և մի՛ յոգաս. և լեր պատրաստ չքաւորիլ յայնց, եթէ ՚ի՛ճ կամեսցի. ՚Կա՛ճ իսկապէս փարթամ, որ ոչ կարօտի հարստութեանց. ՚Ի՛ սպասեր՝ զի գոհք, կամ յարկածք կորզեսցեն ՚ի քէն՝ զոր ստացեալդ ունիս. զե տեղեա զտեղի նոցին, և՚ի բաց հան ՚ի քէն՝ անզգամազանիւ ոգւով, զար տաքինան զայնոսիկ՝ զոր կարեն այլք յափշտակել. ՚Կո՛ չինիս՝ եթէ սոքա, չ՚ինիցին քո.

5. ՚Կասի՛ր տարաժամ ժ՚ի՛ քէն ՚ի՛ հանդէս՝ և զպաշտօն և զխահակե ծուխիւն քո. մի՛ շարադիցես յ՚օրի նակ՝ այլ որպէս ուսուցանեն քրիս տոնէականքն վարք. ՚Կարէ աղքա տութիւն վերականգնիլ և դարձու ցանել զինքն ՚ի հարստութիւն, փառ տաբանութիւ՛ չափաւորութեան. Պղծունց կարօտի բնութիւն՝ չքաղցի լոյ՝ չծարաւիլոյ. և չպաղիլոյ. կամ, չմերկանալոյ. ՚Կարես բնակիլ, թարց վճ՚ենդինեայց շինուածոց. կարես զգեստաւորիլ, առանց կերպասից՝

և

և դիպակաց։ Ա՞ր թէ բաժակն ո՛չ զուարճանայ զծարաւն՝ եթէ չկոչէ ակնեղէնն, կամ առնորոկեա, որով ըմպեսցես միանգամայն՝ և երկիցես։ Ա՞ր թէ դանակն՝ չհատանէ զհացն, եթէ փղոսկր՝ և մարդարիտք ո՛չ շողշողեսցին ընդբռնեալքն։ Աչեցեղէնն լուսարան՝ չբառնայցէ զաղտ ձեռին, և ո՛չ մոմակալն՝ պաշտպանեսցէ ըզլոյս, եթէ ո՛չ կոչէ ձոյլ ոսկերչի։ Ոսկւոյ ծառայէ, որ պճնիլ կարծէ ինքեան՝ ոսկեաւ։ Ա՞ր թէ ոչքան օ՛ժանդակագոյն լինիցէ զիսկականս սիրել զհարստութիւնս, և զբարութեանն յարամնայականն՝ ոչք լաճագոյնս առնիցէ զմարդիկս, զորս ո՛չ զլսպաք տումն բախտի, և ո՛չ ինքն մահն՝ կոր զել կարէ յ՛ստացողէն։ Ա՞նդի՛ր եր կինչիս յ՛աղքատութենէ, որ զբոլոր թագաւորութենն կրես ընտրտում։ Ա՛ղքայութի՛ն Ա՛յ, ՚ինեըքս՚ի քեզ է։ Վա՛ւ լիցի՛ թէ որոնեսցես զայլ ինչ բարութիւն։ Ա՛նդրեա՛ զբարին քո։ Ա՛ղոք բարի, բայց միայն Ա՛ստուած։ Ա՛յս լիցի բոլոր ստացո՛ւած և արքայութիւնն քո, նորո՛ւմ են ամ բարիք. և բովանդակի՛ն գանձք։ Որո՛ւմ, Ա՛ն

քո

բոլորն է, այնմ, աշխարհս ոչինչ է։

6. Որչինչ սպայծխատափայլ և որ չինչ մեծագոյն երևի նաշխարհում, ունայն է՝ վերերևոյթ է ոչինչ է։ Օ՜ի զարմանալո՜ մինչ տեսանես զմարգիկս, ոսկեաւ և ծիրանեաւ պաճուճեցեալս՝ և զջոկս ծածկիցն ի սպասու վառեցեալս։ Ո՜չ անդէն է։ Յուցանին բովանդակքն սոքին՝ այլ ոչ ստանին. և մինչ հաձոյանան՝ անցանեն. Այլ ներզգամ զհաճաստին այսմ իրի, ի համալսարանէն լինիա կանէ. կամ ի սոցականէն դասատանէ. ոչ ի խաչէն Քրիստոսէ, և ոչ յաւետարանէ իմաստուքենէն Աստուծոյ. այլ յինքենէ աշխարհէ և յինքեանց գերեացն ունայնութենէ։ Այո՜ր ժամանակ՝ փարթամութիւ. կարօղութիւ՝ և պատուով գերազանցեցեալքն քան զամենայնս ամենայնիւ՝ յայնմ ժամանակի։ Ցուսմարէ՝ զակնիւս, և՝ի խոնարհել բազմականացն՝ զնմա ոչ ինչ գոլ բարբառի։ Օ՜ոչինչ (ասէ) ունիլ համարիմ ինձ։ Ցա զպատճառն յարակայէ։ Որքան տեսանեմ զԱ՜ուրտքեաս՝ նստեալ ահեղի դրանն արքունի։ Ո՜, ծանաչելութեանս, ո՜ կու

ա կուրութեան: Ի աղմից ընթեր ցոյ՝ և լուայ, զնա ոչինչ գոլ՝ բաղ դատութիւնք բարբոյն, զոր ծնանիմ ա ռաքինութեին՝ և զոր մնուցանիմ յաւ խոհեմականութիւնն: Ի այլ աստիճն՝ ամէն ներքակոխք եղեն, և առաջի ոչընչին երևեցան ոչինչք: Ոչինչ ու րեմն առնես, եթէ զոչինչ քամա հես: Ի համահելիկ լինչ՝ որ'ի քեզ գոյ, զնի լինիցի լինչ: Ծագել սփռա կ զցանկութիւնն, և ունիլ իբր ըս կապանօք. զի սովորեացիս պաշտել զաղքատութիւնն՝ և կիրառնմամբ իրացն, աստրնչասիրել զերան զնոն քեանս: Ի զդ՝ դիւրապէս քամա հեացես զնա՛, եթէ յարաժամ մտա ծեացես՝ գոլ քո, մնահկամացու:

Գլուխ. Ե:

Ընդակ բարիութեան: Ցնոյ բարիացողին: Ի ողջ. պատճառ՝ և պեղն բարիութե:

1. Ի Ըրկամասէր բարիութեանն: Սա միմին կ արդար բարութիւն. ընդդէմ դազանին կա տաղ ոյ և անիծեցելոյ. ընդէմ ըղձին ան

անդամ. և աղմկայուզի. որ թէ
անգամ ևս թէ դիմեսցէ յ'ոք ոչ թո
ղու 'ի նման գՀետս մարդկայնոյ բնու
թեան: Ա.արկուն ինն, կարճ խելագա
րութիւն է. անկար ինքեան. զինուց՝
և տանջանաց ծարաւի. ուծացօղ
գեղջն, և մոռացօղ բարեկամուն.
դիմի, 'ի միջ ինքեանց իսկ տուսե
րայ՝ զի գոն ի այլում միասեացէ:
Ա.մենևին հանգոյն փլմանց, որք
յո'չր վերայ անկեալք ձնշեն. փշրին
անդրէն և ինքեանք: Ա.ի գեղեց
թի. թաղու զբարկացօղն: Ա.անգի
բոցանան և արտասիայլեն աչքն, ու
ռին երակքն. դիզանան հնբրքն.
կափկափեն շրթունքն. կրձեն առա
մունքն. փրփրի բերանն. և յարտա
գոչմանէ կատաղւոյ ձայնին՝ ձոձայ
սարսանօք: Ա'չ ուրուք մոլութեան
երես, զազրագոյն է սմին: Ա.յլան
գսակի դեմքն՝ ինձռատի ձակատն,
խրոխտաւուցէ դլուխն. գողդոջան
ոտքն՝ և գտիր հարկանեն. սպառնան
ձեռքն, և բոլոր մարմինն տգեղակա
նիւ խիղախմամբ՝ շրջաբերի առտան
դահճան: Յաճել և, զոդդոջող շարժ
մունքն. զսպառնական ձեռն. զբա

խեալ

խեալ գետինն, զհարեալ կուրծն. զձողեալ հերան. զպատառեալն պատմուճանաւն. և զարիւնն եռացեալ շուրջ զարտիւն, և տապալեալ։ Օրպէս սի՛ կարծես գոլ՝ի ներքս զոգին. որոյ արտաքին պատկերն՝ այսպէս գարշելի՛ է։ Որպես ձեւակերպեն վիպասանքն՝ զցոյցն գժոխայինս, վառեցեալս բոցովք. օձապատապս՝ ահագնագոչս, որք երկուզանիցեն զոգ դղրդիւնս։ Այսպիսի՛ և ձեւակեր պութիւն բարկացողին. զազրալի. արիւնաթաթախ. սրտմտայո՛ղ. անողորմ. և գաղանայնոյ կատաղութե՛ն հանդուսանակեցեալ։ Այլքն մոլութիւնք, կարճն ծածկիլ՝ և՛ի թագաւեան անանիլ։ Բարկութիւնն՝ հրապարակի՛ զինքն, և՛ի դէմն վազէ. և իբր զկրակ՝ հրդեհէ զամ. որքան մեծաւ հոգւաբարձութե՛ն ջանասցես ծածկել զնա, այնքան առաւե՛լ յորդորի։ Զդիտե՛ զեղանակն, և ո՛չ սան ձիւ՛ն նուաճի՛ այն, զոր ստացեալ ունի՝ բարկութիւնն։

2. Այ՛ և մնացեալքն մոլութի՛ք, կոպարիւք իմիք բացայայտեցեալով, ներաշխարհն բարկութեանն, զիք

լինչ

ինչ անշօշափ. և ոչինչ է անմեր
ձեռնալի. ընդդէմ ինքեան երկնի,
մարտնչիմք բարկութեբ: Աստուստ
հայհոյութիւնք, աստուստ տրտունջք
ընդդէմ Ա. Յ: Աստուստ շարժին
վիճմունք յ'ամէնարշտաց, զնախա
տեսութիւն նորին: Ոչ միայն բարկա
նամք այնց. յորոց վիրաւորեցեալս
համարիմք զմեզ, այլ և ի մեռած
մանէ յատպառնուց զրպարտութիւն
գկծիմք, և տապիմք. և որ անիրա
ւիլոյն էջէ ի մեզ. բազմիցս հաւա
տամք, մտածականաւ սակի, թէ
արդարար: Այժ ուշիմագունեղք
եմք ի մոլութիւնս: Այս և բազմիցս
ոչ գիտեմք, թէ որոց բարկանամք.
և սակայն բարկանամք. Այս եթէ
չիցէ որ նորում խորտակեսցի թամին
այն, ընդդէմ մեզ ինքեանց սրտմը
տիմք: Այդ զի ծանիցես իսկապես,
թէ ոչ միայն ի զրպարտութենէ և
յանիրաւութենէ ծնանի կիրս այս,
իմն խոհունակաբար. զի զկատա
ղութիւն մերոյ բարկութեն, զգան
և այնք, որք ոչ վնասել կարեն
մեզ, և ոչ նախատակոծս առնել:
Այսան որոյ բազմիցս, պատահեմք
զպատ

ղպատմուձանս. հարկանեմք զգեստ նի՝ զանօթս. խորտակեմք զգրիչս, ծուխատեմք զթուղթս, մինչ ոչ կա րեմք առնել նոքօք, ըստ կամայ մե րոյ։ Սոյնպէս և քաղցիցս՝ ի սրտմտու թիւն կոչէ զմեզ. կամ բաժակն կոր ծանեալ. կամ սեղանն սղէրգագոյն եղեալ. կամ պաշտօնեային, յամրա շարժ, կամ ձեռուամն աֆթոռոյն, և այլք համանմանք քաղցուամք, որք զբարկութիւն մեր, ոչ արդիւնաւո րին, և ոչ զգան իսկ։ Ոյնգունակ, և երիվարն ընկերկոտ և սանձ ընկէ ղ. շոնն վայրահաչ. և ծղրտձակքն թռչկոտունք. յանդգնութիւնք ձանձիկն թռչամունք, և կամ խայթուամն մո ծակաց, ընդոստուցանեն զվիծուամն, և զանհամբերութեան մերոյ ողբան զպատիժն։ Տես թէ ոյրքան մնայլ ղնցես։ Յիրաց անզգայնոց, և՝ ի կենդանեաց սարկագունից, պահան ջես զպատիժդ, որոց յանդերը զքոյդ մանաւանդ խրատել զխելագարուն։

3. Ո՞րդ՝ եթէ հաձոյ ինչ նշմա րել զվնասակարութիս, և զգործս բարկութեանն, արդարև ոչոք ժան գամնհ, զայնքանս սատակեաց՝ ի

մարդ

մարդկայնոյ սեռէ, որքան բարկու-
թիւնն։ Անկարկեա զսրախողխող
մունան. և զվտանգան քաղաքացց, և
զտասալմունա սպանց պէսպիսեաց։
Ցէս զձեռապօրճ մահան, և զդիւա-
զէզն սպանելոցն, և զհեղեղս ա-
րեանցն զետացեալս։ Յայեաց ի հէ-
մունա սպնօճականացն քաղաքացց,
որք հաղիւ թէ երևին։ զսոսա, բար
կութիւն տապալեաց։ Յայեաց յ'ան
մարգաբնակ վայրան և յ'անապա
տացեալ երկիրն. զպյսոսիկ՝ եկու
բարկութիւն։ Յայեաց՝ի տունան հըր
դեհիցեալս, և յ'աղբիւրս՝ թունիւք
ապականեցեալս։ Ցէս զազգատոհ
մունան բնաւին ջնջեցեալս. զայսպէ
սիս անօրէնութիւնս, առ գործեաց
ինքն բարկութիւնն։ Ո գազանաց
գումարս կոչեսցես, ի զմարդկանց.
միայն՝ զի նոքա հաշտք և համբոյրք
են առ միմեանս, և սոքա գիշատ
մամբ, զերեարս սատակէն։ Պատա
հի մոլութեանս այսմիկ՝ աւերածու
թիս այս։ զի մերկացուցանէ զմարդն
՝ի նմանութէն Աստ, որոյ գործքն
անդորրունք են. կուրացուցանէ զզ
միան, զի մի տեսցէ զձշմարիտն, և

մի

մի այլոց զեկուցմանց հետևիցի. շինթէ զբովանդակ զօրութեն հոգւոյն և խամրիլ, այնքան, մինչ զի չարա չար քանդեալ ապականէ զբոլորմարդն. և սակայն հաղիւ հաճատանի, ներգո՛ւ նմին ախտս այս, զաղբալի: Յոյժ փառաւորապէս համարին մարդիկք զբարկանալն: Այլ հարկաւոր է մատիլ առ դեղս բուժիչս, որովք մոլար կիրս այս, թէ և ուշ բարձցի ամենևին, գոնէ ընդ իշխանութեաբ բանաւարութեն նուճաձեսցի, և ստիպիլ կարիցի, առ փրկական եղանակն:

4. Յառաջ քան զնամ յոյժ բազբէք, քամահել փոյթընդունա, զնախակին զկծեցումն բարկութեն, և դիմամարտիլ ինքեանց սկզբան ցըն: քան զի եթէ սկսանիցի ածել ի կոչնն թիւրահակ, դժուարին լինի անդրադարձումն առ փրկութենն: Արասցէ, որքան կամեսցի, ուշ որ քան թողայուսցես: Յորժամ թըշնամին ի դրունս հասանէ, ուշ առնու զեղանակն ի գերիցելոյն: Ոչ դիւրագոյն է ուշ թողացուցանել զաւէրբրածուան, քան յետ թողլոյն, հա-

մաղել ։ Երնագոյն և կարգաւորա
գոյն մանն աշխարհիս՝ և մերձաւո
գոյնն ասաեղաց, ուր յ՛ամպոց նեղի.
և ուր ՚ի մրրկայ վրդովի՝ այլ աղաւո
ի յ՛ամենից աղմկութեանց. վայրա
գոյնքն են որք զշանթս արձակեն։
Ոսկագունակ և վսեմագոյն ոգին,
ցանգ խաղալ՝ և բարեկարգ, և ե
դեալ ՚ի հանդարտականում կացու
թե, ձնչէ ՚ի ներքս զչարիսն՝ յ՛ո
րոց ծնանի բարկութիւնն. և խօսիլ
իւրոց սակաւիկ ինն տալ զանձնիշ
խանութիւն. զի գիտէ, թէ մինչ
բարկանայցէ՝ ուր բառնի չարն, այլ
ծանրագոյն արարածոյն ։ Որպէս թըռ
չունքն՝ մինչ կայտառեալք բախեն
զծօղակն, զրկին ՚ի բնաւից փետրոց
իւրեանց. այսպէս ամ՛ արտմտութի
զարգանայ՝ ՚ի տանջանս իւր ։ Ռաս
եւ մեծ բարկութիւն, քան զրպար
տութիւնն ։ Որ բարկանայ, արհա
մարհեցեալ համարի զինքն՝ յ՛այլսն.
իսկ չշմարիտ ներողնոյն իւրեան
ինքեան, ուր լինի վրէժ խնդիր՝ զն
ուր զգայ ։ Որ վրէժ խնդրութիւնն՝ կ
խոստովանութի կակծանայ։ Զկ մե
ծասիրտ, որ խածանէ զխածօղն։

5. Արդ ինչ լսես զձայնն չարաբան նոին. իսկոյն մոռանալ լիր. ոչ՝ զինչ լուիցես՝ ի նմանէ. այլ՝ թէ զինչ վայելչիցէ խօսիլ քեզ։ Ոչ է պարտ այնքան ներգաղնիլ զչարակնութեն օտարին, զի զպարզութիւն քո աղ մէնայէ։ Ասուած՝ որ զնամ կարկ, այսչքանեայ վատթարիւ արանց համբերէ. դու՝ վատթարագոյն ա մենից, և տարկագոյն՝ չկարես կրել զնախատան միոյ։ Ծիծաղելի է յոյժ. զի դու ոչ թողուս զչարութիւն քո՝ զոր կարես, և զայլոյն բառնալ ջանաս՝ զոր ոչ կարես։ Թէ այսքան մեղայ պարտական ես, զորինչ և կրեսցես՝ ոչինչ է բաղդատութիւն գե հենոյն, զոր արդիւնաւորիս։ Ո՞ ես դու. որում՝ ունկանն տալտկանալ՝ անպատեհ է։ Որ զըպարտէ, մնա սէ ինքեան՝ զի մեղանչէ. քեզ զինչ չար պատահի։ Այն՝ որ յաւիտենից վճռեցեալ է վա՛ք քոյոյ փրկութե։ Այր զինչ ասէ Աստ. եթէ թողու ցնաք դուք, և ես թողից ձեզ։ Յորոմանէս յայսմանէ եթէ ոչ ընդոստնուս, ոչ ննջես՝ այլ մեռեալ ես։ Տալի է ներումն այլոցն մոլու

թեանց

թեանց, զի քոյոյդ ընկալցիս։

6. Ի՝ բաց բառնալ արժան է ի մտացդ՝ զխաբէական դրդուածն բարկութեանն։ Ա՛յո՝ ոճն, ոչ բա բեպէս ողջունեաց զիս։ Ա՛յ, զսկը սեալ խօսն իմ, վաղվաղակի եհատ՝ միւն՝ յեաս դարձոյց յ'ինէն զերեսս իւր։ Ի՛չ պակասին առարկութիւնք և նշանք կարծկուռութեանց. զի միշտ դիւրահաճանք եմք առ չարն։ Ի՝ եծ ազդն մնաց զրպարտութենէն, բաղկանայ՝ մոլութեամբ մեկնչին։ Ա՝ ո՞րդ հարկաւոր է պարզամտու՞թ, և բարեհամարութիւն իրացն։ Ա՛րա՛ հակառակ քեզ զդատաստան բացատրէին, և լեցի քեզ մոլութիս կարծկական՝ թէ զոր յ'ակամայ լը սեմք, յօժարապէս հաճատամք. և նախ դատիցիմք՝ բարկանամք։ Ի՝ նչո՞ տալի՞ է միջարկութի՞ն ինչ ժա մանակի. զի զչմարտութենէն՝ չորն ցուցանէ։ Ա՝ ո՞ փոքու իմն իրի զոլ քո դատիլոց, Թէպէտ վկայից ոչ փոր ձին իրքն. իսկ զբարեկամդ՝ դատա պարտի՞ս նախքան լուիցես զդատն։ Ա՝ աղվաղակի հաճատալ իրացն լսե ցելոյ, առն անխոհեմի է։ Ա՛ազուզ

ատեն

ստեն՝ զի խաբեացեն զայլս. և յո-
գունք, զի արդ խաբեացեալք են։
Որ ասէ՝ ի ծածուկ՝ ինչ. գրեթէ ոչ
ասաց։ Օ՛ի՞նչ անօրինագոյն, քան
հաճասալ՝ ի ծածուկ, և յայտնի
բարկանալ։ Ոչ մարդ տեսանել
զնա, և լսել։ Ճառնու զդրսալար
տուեթիւն՝ որ ոչ գիտէ։

7. Յորժամ իմանաս, թէ այս
ամն չարաբանէ զքէն, հարց զկըղճ
մտանս քո, մի՛ թէ նախկինագոյն
խօսեցեալ իցես դու. զնմանէ։ Ի-
խորհեալ՝ թէ զորքանեաց բազմայ
խօսիս։ Չամոզագուներ առնէ
զքեզ՝ քոյդ բաղազանուեթէ, եթէ
զքեզ ինքնին քննեացես։ Վանզի
յուզանէ քեզ, թէ ընդէր ոչ ներես
օտարին վաւաշտուեթեն, որ ոչինչ
զլացար քոյդ խենեշուեթէդ։ ընդէր
զատաստանն հալածես, որ ինքդ ուխ
տադրուժ ես. զմէ լինիս անաչառ
քննախնդիր հաճասոյ. որ ինքդ
հաճատադրուժ ես. հի՛մ ընորհես
քեզ վստահիլ յայլս, և ի՛ քեզ ոչ
կամիս։ Յիշումն ած. ոչ միայն զոր
կրեսդ. այլ և զոր արարերն։
Օ՛րինչ յայլուս ըստդատանես, ի՛

ծոց

ծոց քո գայես։ Ամենեքեան չար-
եմք. տալի՛ ես ներումն մոլու-
հասարակի։ Այլ թէ զի՛նչ այնպիսի
արարեր, սակայն կարես առնել։
Որ կայ, պատուիրեցի, զի՛ մի՛ անկցի։

8. Ո՞ի՛նչ նոյնպիսի լինի. եթէ
վնասի՛ թշնամին. վշտացուցանէ բա-
րեկամն, յանդգնանէ որդին. մեղանչէ
ծառայն։ Ամենեքեան սոքին այն-
պէս են սովորականք, որպէս վարդն
՚ի գարնան, և պտուղն յամառան։
Որպէս հարկաւոր է զբօանողայն ՚ի
հոչակաւոր տեղիս միայրաքաղաքին
աշխարհակալի, ուրեք անկանիլ.
ուրեք արգելանիլ. և յ՚այլ ուրեք
թաթաւիլ ջրով, այսպէս և ցնդե-
ցեալոյն և տատանեցեալոյն ընկենուն
յ՚այսմիկ, բազմադիմիք պատահին
վշտակրութիւնք, և դիմամբոստու-
թիւնք։ Ո՛վ բարկանաս մինչ զըպար
տիս յ՚առնէ չարէ։ Ա՛րար՝ զոր իւրն
էր. ի՛սկ դո՛ւ՝ եթէ բարի՛ ես, զգործ
առն բարւոյ ՚ի կիրս՛րկ։ Ո՛չ անա՛պ զի
զնա՛ բարի արասցես։ Ա՛յլ այս ո՛չ
լինի քո՛ւնախնդրութիւն, այլ համբե-
րութիւն, և չնորհառութիւն. և եթէ
ո՛չ բարի, զոնէ բարեհաճ արասցես
զնա.

զնա. և եթէ չէ զոք, առանց կար ճեայց, լաւագոյն արտագործեսցես զքեզ։ Նա վատահամբաւեայց զքեզ, և ծանրաբար թշնամանեայց։ Ասէ դու զինչ։ Ոչ հաճատամ։ Եւ եթէ ասայ ինչ պատրեալ ի մոլորութէ, ասայց. ոչ չարամտութեամբ, այլ բարեաւ նախանձու, զօրավիգ լինիլ կամեցայ. կամ ես կապէն վերաձորեցեալ եղև յինէն։ Ոչ է կրել զպատրուհիւն, զոր նա խագոյն արարեր։ Արդարև զմեղն զայն գործեցի. պարտականեմ. զոյգ է, զտեղի տալ արդարութեանն։ Այլ զուր դատապարտիմ, և առանց մեղանայ։ Օ ինչ փոյթ անտի՝ չեռևեցայց Արիստոսի, և առաքից ընդ մարգարէին։ Ուռ եղէ և ոչ բայթ զբերանիմ, զի դուժ արարեր։ Արարքն կամ առաջնածքն այլոց, չլինին քեզ չարք. և եթէ իրաւ ասէս լինին չարք, յայտ է թէ չարութք վարեցար նոքօք։ Այ յիսպիսիքեն, որպիսիք և կիրառումն նոցին։

9. Որ է պատճառ զրպարտութէ։ Կարծիքն։ Կարծ զկարծիս վնաս այն, և ոչ ինչ նեղէսցէ զքեզ։

Ոչինչ

Ալէինչ իր մերձի ոգւոյն, կամ շար ժէ զնոյնն, և կամ ՚ի նմանին ներսամտել. միայնակ ինքն, շարժէ զինքն, և զօրպիսի դաստումն առնէրոյէ, այն պիսիք լինին նոքին, որք նման պատահին։ Ալէինչ վնասէ զքեզ, եթէ ոչ դու ինքնին վնասեսցես քեզ։ Նայյ՝ չար է (ասես) նա որ հալածէ զիս։ Յամբեր. տացէ այլում զպատիժն, զոր տալոցն էր քեզ. և արդեաւ ինքեան, զի մեղաւ։ Նայյ. պըճնեալ է բանականութիւն, ընդէր ոչ հարթէ զպակասութիւն իւր։ Նա դու որ զարդարեալդ ես բանական հանութեամբ, զմէ ոչ զտպես զան համբերութեն քո, ընդէր ոչ յայտ թես բարեաւճն՝ զչարն։ Օմոլու թեա այլոյ՝ յ՚աչսդ ունիս, և զքոյդ ՚ի թիկունս։ Նայյ արա, որոք և կրես դու, որոմ քաղցր թուի քի նախնդրութիւնն. ահա տրի քեզ հրամանն ցանկացելոյ վրէժխնդրու թեդ. այսու սակայն արդարեղիւ օրինիւ, զի ՚ի մեծագոյնն սկացես։ Արդ զբպարտութեանն, նախա գրեսցէ զվրիժառութիւնն։ Ոչ ան բազոյն թէնամի քան զնմ, ունիս զբար

զբարկութիւն քո. սա առաւել զբռ
պարտեաց զքեզ: Ի սմանէ սկսիր
զվթխժանդրութիւն: Ոչն խնդրե
լիք՝ի հրապարակս, հակառակորդք,
մինչ չարեկամն գոյ՝ի տան: Պղա
տոն, բարկացեալ ծառայէն, արգել
զձեռն իւր, զոր վերացուցեալէր՝ի
հարկանել, ասելով. Հարկանեի,
եթէ ոչ բարկանայի: Այս կամե
ցաւ զբարկացողութիւնն ձաղել,
քան զծառայն. արժանադոյն համա
րեալ գանից՝ զտէրն բարկացօղ, քան
զծառայն սղէրդ: Ուրբան համես
էիցէ ոք, այնքան հզօրեզապես ձերնէ
զբարկութիւնն:

10. Դասատուքն, և վերակա
ցուք ժողովրդեան. ցուցանել պար
տին երբեմն զբարկութի. և՝ի գործ
և ածել, այնպէս սակայն, զի մի
յառաջեսցէ քան զբանականութին,
այլ իբրև աղախին, հետազօտիցէ
նմին: Ուղղելի և խրատելիկ որ
մեզանէ, բայց թմրոյ բարկութե:
Եթէ այր բարի չարագործսն բար
կանալ մարթիցէ, բովանդակ կեանն
նորին բարկացողութեամբ անցանէ:
Ո՞ր ոք լինիցէ պահ, յորում ոչ աես
ցէ

ցե զպարսաւէլիս։ Այլ այսնուհազև, եթէ այնքանիցս արտաքսեսցէ յ'ինքեանէ զբարկութիւն, որքանիցս պա հանջեսցէ պատճառն։ Եւ այսպէս, այր հանդարտ, և արդարամիտ, զայնպիսի գութ ունիլ պարտի առ մոլորեցեալսն, զորպիսի ունի բժիշկ ին, առ խելացնորաժէտսն։ Որպէս ոչ վրդովիս 'ի սառնամանեացն՝ և 'ի տապոյն՝ որք 'ի մրրկացն յուզե ցեալք, ներածեն յանցօղսն, զիս րեանցն փոխարծութիւն, սոյնպէս և ոչ բարկանալ պարտիս զրպարտու թեանց՝ և անիրաւութեանց վասն զորս սովորեն ներածել մարդիկքն ապիրատք, ըստ բնածնի իւրեանց բարուցն։ Չիմանդքն անըմբերք են, յ'որս չկ' ինչ առողջութիւն։ Այլ կսկծագոյն վրէժխնդրութիւն ե ընդդէմ արհամարոհին, ոչ խնդրել զվրէժ 'ի նմանե։ Ա՛յ զքեզ խոցո տեաց, զի ցաւիցիս դու. իսկ եթէ ոչ ցաւիս դու, ցաւիցի նա. տեսա նելով զփափկութիւնն արհամարհա նացն յաւիշտակեցեալ յ'ինքեանե։ Պատուհն զրպարտութիւնե, կարի՛ լաճ եգեալ գոյ, 'նզգայութեան, և 'ի

բար

բարկութիւն կրողին։ Այ, ախտասէրք, եթէ բարկանաս, թողուն ծանուցեալք. իսկ ոչընչանան՝ արհամարհեցեալք։ Այլ՝ անվայելչի (ասես) անարգիլ, և զնամբեցեալ պատուէն ոչ վերանորոգել։ Անանձանդ անվայելչի երկնչելն, անարգիլ. զի չէր կինչի յանմանէ. եթէ ոչ, որ արժան նինէ անարգանաց։ Ոչ նայն այր խամաստուն յայն, զոր ենթադատես ցեն մարդիկք, անվայելչաբար։ Ոչիք անվայելնման, բայց՝ի մեղաց։ Ընհամարհիմ (ասէ) յուսմունէ. ինքն տեսցէ։ Այս ջանացից, զի միչինչ գործիցեմ, կամ խօսիցիմ արժան նի արհամարհանաց։ Ասէ ոք զնս։ Ցեսցէ։ Այս եղեց բարեհաճ և բարեգուէ առ ամենեսեան։ Այսպէս այսպանեալ լքանէ զչարութիւնն ասլիբատոյ, անյաղթ համբերու թին։ Այս հետևի Այ, ներօղն յան ցասմատոյ. որ համբերագունեղնէ, և զանօրէնութիւնս մեր, իւրով բարեբարութեբն յաղթէ։ Այծա գունեղն սրտի է, ոչ ձանաչելն զղջապարտութին, քան թէ ներելն։

Գլուխ.

Գլուխ. Ը։

Յաղագս նախանձոյ՝ և ծուլութեան։ Պատուիրանին երկոցունցն, և սպեղանուն

1. Ա՛Նախանձն՝ վրէժ խնդիր ինքեան. նախ զիւրն աղիս խաշշատեալ քայքայէ, քան զբարիս ընկերին։ Պատիժքն վրիժառուք այլոց մոլութեանց՝ զկնի հետևին նոցին. իսկ սորինն, յառաջել և սո վմ է։ Ա՛նպէս նախանձոտն, զեր ջանկութիւն օտարին՝ տանջանս առ նէ իւրեան. և՛ի գիրութենէ դրա ցոյն՝ նիհարանայ ինքն։ Ա՛իանգամ մայն մեղանչէ՝ և պատժի, զոր ժան դամանակս այս տիրապետեաց։ Ա՛յլքն մոլութիւնք՝ հակադրին ոմանց բա րեաց. իսկ սա, թշնամի է համայնց բարեաց. և խանգարէ զբնութիւն ամենից իրաց։ Հակառակի Ա՛ծոյ նոյ բարութեանն, որոյ յատուկ է՝ հաղորդել զնմա բարիս իւրայինս. հառակի կացութեան երանելեացն՝ որք զերջանկութիւնն այլոց, իբրև զիւրեանցն վայելեն։ Հակառակի սի

րոյն

ըոյն քրիստոնէականի, որ և զբա
րեաց լիշնամուոյն ուրախանայ. հա
կառակի և սա օրինի բնութեանն, որ
հրամայէ զնմ բարիս մեր՝ կամիլ և
այլոց։ Օրօրինակ ակն ախտացեալ
այնու հիւանդութիւ՝ զոր բժիշկք
խոտացաւ անուանեն՝ յ'ամենից պայ
ծառութեց նեղեալ խուճապի, այն
պէս և նախանձոտն, յ'առաքինու
թէ՝ և'ի ճոխութէ օտարին՝ չարչա
րի։ Ա'լ, ախանձ ասի՝ զի ներախանձէ
'ի բարեզարդութենէ այլոյն։

2. Ա'լ, ախանձի սատանայ, բայց մի
այն մարդկան. ընկերացն՝ և ոչ ու
մեք։ Ի'սկ դու գոլով մարդ՝ նախան
ձիս մարդկան, զոր և ոչ գևքն առ
նեն։ Ի'լ այս է, փոքր ոգեացն՝
և խրեանցն ենթադատմամբք,
վերջնադասողացն զինքեանս. զի ոչ
նախանձէիր այլում, եթէ ոչ համա
րէիր զնա լաւագոյն՝ և գերագոյն
քեզ։ Կամիս աննախանձ լինիլ։
Ա'սպէրեա զհոսանուտս բարիս աչիւր
հիս այսորիկ, և սիրեա զյաւէիտենա
կանն։ Սէր յաւէիտենականութեն՝
մնչէ նախանձու։ Ո'չ կարէ նախան
ձիլ մահկանացուս բարիս այլոյ, որ

ցանկայ միայն միտնջենաւորին։
Ո՞ զք իշխան նախանձեցաւ երբեք
ստրկագործիդ ծառայութեանդ առ
հեստիցն՝ դերձակի, կամ կօշկարի։
Ո՛չ վայրահակ զինքն 'ի տօրինս,
միտն՝ զբաղեցեալն վսեմիւք։
Ո՛րթէ չէ բաւական քոյովդ
նեղել յոգնադիմօք չարիւք, ղրկս
ունիս՝ եթէ ո՛չ վշտացնեսցեն զքեզ
և բարիքն այլոց։ Ո՛չ երբեք լինիս
երջանիկ, եթէ տանջեսցէ զքեզ եր
ջանկագոյնն։ Ո՞րթէ կարծե՞ս՝ թէ
բարիքն որոց նախանձիս, յատիշտա
կեցեալք յ'այլոց՝ կարիցեն առ քեզ
անդրանցանել։ Ունի մերձաւոր քո
զինչս, ծաղկեալէ գիտութի՛ւն՝ գե
րազանցէ զքեզ իշխանութի՛ւն՝ և պա
տուով։ Համայնքն սոքին՝ լինին
քոյք, եթէ սիրեսցես զնա։ Յոգնա
գունիւք փարթամանայ՝ որ սիրէ զօ
տարինն։

3։ Ո՞ արազուգեմ աստէն ընդնա
խանձուն՝ և զծուլութիւնն, զի եր
կաքանչիւրն՝ վհատութի՛ւն է, և տրտ
մութիւն։ Ա՛յ, զբարւոյ օտարին։
Ա՜ա, զիւրոյն։ Արկոքեանն՝ առ փոք
րասիրտսն պատշաճ՛ին. զի զփոքրիկն

ոպա

սպանանէ նախանձն։ Բ՛րդ՝ ծուլու թիւն, կ՛վհատացելոյ՝ և հիւանդո տի ոգւոյն. որ կրէ զանձրուքիւն բեացն հոգևորականաց. որ զարհու րեցեալ՝ի մեծութենէն՝ և՝ի դժուա րութենէն իրին, յ՛ոչինչ գործ մտա նէ՝ արժանի մարդկան։ Կամի՝ և ոչ կամի պղերգն. միտայե՛լ՝ և ան հաստատ. բեռն ինքեան, այլոց թա խանձ. և յարատեւեաւ լքմամբ իւրով, գրկէ զիւրն պատիժ։

Յանգոյն գնդակի, որ ընծրուամ թէ պէտ պտտի, սակայն ոչ արտելանէ. և այնպէս շարժեցեալ՝ի զօրութէ խարտաղանին, մնայ ցանկ միտակաց։ Կարես հաստատել, թէ կամեցեալ իցէ նոր գիր ինչ, բայց ոչ արարեալ։ Յովանդակքն արարք նորին, աղ ձատմունք են. և զօրէն ջրոյ գաղջի, զարտաւխտումն վերակոչէն, և զզուե ցուցանեն. ոչ միայն զմարդիկս, այլ և զաւծ։ Աւրեմն վայրապար յուսաս պրկութեան, եթէ ոչ՝ի բաց եդեալ զչարտանական թուղթն, զաղնու ականագոյնս վերընկալցիս զոգիս. և սրագունիւք խթանիւք առիպես ցես վքեզ՝ի մեծամեծս։ Արդեօք

հաւ

հաւ առ՛ի Թուրքիոյ, սոյնպէս և մարդիկ ծնանիլ առ՛ի յաշխատանս։ Այս զի սակասիցին աշխատքն, որք վճռ Ա.Յ առնին, վերադիմէ կենցաղս այս՛ի վերայ անձիներ ումեք, զղջանալոյն տեսակս պատժոյ։ Որքան աքնի՛ նա, զի գումարեսցէ զինչս։ Որքան զառածի սա, զի առցանկայեալ սպասիւն հասցէ։ Եճապունիւք առասպանօք պաշտին մոլորեալք։ Ասէ, եթէ զհոսանուտս զայսոսիկ բարիս, այսքանեաւ քրտամբ չանասս գնել։ ընդէր ոչ առասրեսս զհոգաբարձու Թիս զմիգ սոցին, ստացմանն երջանկա գունեզի յաւիտենականութեանն։ Ա.Հ, պատկառեաց յոսլանալ յ՛իրիս յ՛այսմիկ։ Որ զագունեզէ աշխատան, վարձն յաւիտենական։ Որ ինչ գոյ այնքան կարծր, և դժուար ընին, զոր մարդկայինս միտ ոչ յադ Թեսցէ, օգնութեամբն Ա.Ծ այնով։ Ղօրաբար վստահեաց. և դժուարութեանց երևմունքն ոչընչանան։ Որինչ հրամայեաց ինքեան մեծաւ սիրան, ընկալաւ։ Ա.րա զոր կա րես, զամենայն կարասցես։ Ա.Ծ, օգնէ արարողին։

Պ.լուխ։

Գ. Կորնթ. Ե.

Յաղագս հպարտութեան. ամբարտաւանութեան և անպիտանութեան: Գաղափար հպարտին: Անհնարութիւն արքանապատուութեանց, և վնասք: Դատաստան չարիւն. և ապերդանդ նորին.

1. Արդարեւ այսոքիկ՝ հպարտութիւն, ամբարտաւանութիւն՝ և անպիտանութիւն, աղգականք են միմեանց. յորոց՝ իբր յԱվկիանոս՝ բղխեն գեղք ամենից չարեաց: Զանգի մինչ առաջադնէ մարդ՝ ըզգելայարգութիւնն իւր, փոխանակ վախճանի՝ յայն ուղղէ զնա, արհամարհել զպաշտօնն Աստուծոյ, և յատպատրեալ զպատիւն այլոց մարդկանց: Եւ եթէ ոչ բանիւնման մուտ՝ ի փառս՝ եթէ ոչ անօրինութիւնք, անօրինութիւնք երթիցեն ի փառս. և հորդեաց ցե ինքեան զհանապարհ, առ գերդն յառաջադրեցեալ՝ խորհրդանիւթք, և պատրանօք՝ աւերմամբ՝ և տապալ մամբ մերձաւորին: Պատրան՝ առեալ Աստուծոյ. անըմբերելի՝ մարդկայնոց սեռի, զնա՝ ջանայ՝ և զգործս իւր,

զիտէ՝ ի յաւիտեանս գովութեանէ, և փառաց մարդկան։ Կարծէ զինքն՝ սատուականագունի աստիճանի առ ժանաւորը գոլ. և՝ի նմին յոյժ հաճի ինքեան։ Յանդգնաբար մտանէ յ՚իրս մեծագոյնս քան զիւրն կարող գոլթէ. յ՚ամենայն գործս ներամոլ եւ զինքն. մեծացուցանէ զինքն յ՚ինքեանէ, անպատկառաբար. անգոհանէ զայլսն։ Կեղծաւորաբար ձևակերպէ զնոսունարհուրթէ, զի հեռացուցէ յ՚ինքեանէ զկարծիս տմբարհաճա ձուելեան։ Նկեցեալ յ՚աստիճանէ պատուոյն, ընդ զամենեսեան տրտմի ջուք. յարուցանէ զկռիւս, և զատե լութէ։ Յանդէպ վայրագունիցն, ահագնագէմ գաղան ցուցանէ զինքըն. հանդէպ մեծադունիցն՝ շողո քորթօղ ծառայ, և երկիւղալի պաշտօնատար։ Օ՜ զարիս, եթէ ունի՝ ուչ ընծայէ Ո՚՜Յ որպէս արժանն է. այլ առատրէ ինքեան՝ ամբարհաճ աձօրէն։ Յանկայ տեսանիլ յ՚ամենեսին. և զիրայ զարձրագունեղից՝ զորս տգիտանայ, իբր իւրով փորձիւ՝ նրբաբար հակաձառէ։ Օ՜ արարս այլոց՝ հետաքրքրաբար որոնէ, յան

դդենաբար գատե՝ անաչառօրէն գա
տապարտե. ուղերձու զմոլութիւնն,
նուաղեցուցանե զգովութիւնն:
Ի խօս, և՛ի գնայս՝ զյօրացումն իմն
նախասքերէ ինքեան, և այլոց զա-
նարգութիւն: Ումէ զուղղեցողութի-
արատաքէ զնրատաբանութիւն. զե
կուցմանց ուչ լսէ: Ոչ համարի ունիլ
զբարիս, որոց չքաւորի. և զորս ու
նի, սիր մեծագոյնս ձևացուցանէ
յ՛աչս իւր՝ քան իսկեն: Ա՜ւ այնորիկ
զայրանայ, և՛ի վատթարագոյնս ըն
ընկենու ի մոլութիւնս. եթէ ուչ
մեծարիցի իբր արժանաւորագոյն
այլոց. և եթէ զինքն, և զիւրականան
արհամարհիլ կարծիցէ: Ցատանի
սիրտ նորին միտաշարժիւք յուղ
մամբք, զի մինչ պատիւն որումէ յան
կայ. գոյ ընդ իշխանութիւն այլումէ,
հնարիւք նման վրդովականիւք տենչ
մամբք՝ յարաժամ ալեկոծիլ:
Ակնիզն ամենից մեղաց, ի հպարտ
տութիւնն:

2. Ունի՛ ի կշիռ. եթէ հան
ձնարէս. զորինչ բաղձալիք երև
ինքեզ յ՛աշխարհիս յ՛այսմիկ՝ զկայ
սերութիւն. զթագաւորութիւնս,
և

և զբոլորը տիեզերս, հանդերձ իւրայ
նովք փարթամութեամբք, և բազ
դատեա ընդ փոքրկան իմն մասնկի,
երջանկութեանն յաւիտենականի.
և տեսցես թէ որպէս հակեալ մաս
նիկն այն, ծանրութեբ իւրով, և
մղեալ ցնցեսցէ՛ի վեր զընդհանուր
աշխարհ, ընդ պերճութեբ, և վայել
չութեբ նորին, իբրև զտերև մի թե
թև ազոյն, որ յաւիշտակի՛ի հողմոյ:
Ա երամբարձ ուրեմն զքեզ, ՚ի յաւե
իտենականն, և արժանապօրծեա
զքեզ երկնի, որում ծնեալդ ես:
Ա.օթափեա զիքացեալդ մտածմու
նըս՝ գերյարգոյութե քոյոյ, և չա
փակչեա զքեզ իսկականեօքն քա
րեօք: Ա.թէ կայսրն, յ՚որդեդրու
թիւն իւր առնոյր զքեզ, ո՛ ոք մեր
թանայր բառնալ զարտևուն քոյին:
Ա.ակ այժմ, որդի Ա.Ի ես. արեամբն
Ք.րիստոսի վերագնեցեալ: Ա.Ո՛չ
ո՛չ մտածես զակնդքն քո. ընդ
ձգես զքեզ յ՚երկրայինս, որք անարգ
ժանք են ամենևին քոյոյ տոհմի:
Ք.աջալերեայ: Ա.հաւասիկ կոչէ
զքեզ Հայր քո.՚ի տերութին երկնից,
և աստեղայց՚ի ստացուածն միշտաւո:
Ա.եր

Ա երբնկալ սատկին զԹուխահոծ սրտե-
զուն թիս. այսու խոստմամբս ուռճա
ցիր. ի հօրէս յ'այսմանէ զաշխուճա
կանութիւն քոյին յորջորջեա. ըստ
նմանութեանն նորին, յօրինեա զվարս
քոյինս: Այն է սրոգոտայ անստերիւր,
որ աճէ ի փառն իսկական:

3. Օրինչ են գաւազանքն Թադա
ւորականք, զի՞նչ պատկերն: Պայլա
կաձև ոտնակապք, և սպայծառ թշու
առութիւք. զորս եթէ ձի գրտիւ ծա
նուցեալ էր մարդկանց, ոչ երբեք
մարանէին վասն գահոյիս արքայա
կանաց: Ոգնագոյնք լինէին Թա
գաւորութիւնք, քան Թագաւորք:
Վեց ծառայութի՛ւն, քահանայ մեծ:
Ոգին, զորս ամբոխքն, երանեցեալս
համարին, յոյժ տարաձայն զգան
գինքեանց. քանզի ծանրագոյն կենու
ի նոսին երջանկութինն, զոր վարկու
ցանէ զնոսին ծանուցանն՝ ժողովր
դեանն և ռամկին: Այնժամ գովեն
զքաղցրունակ սարապութինն և զա
զատութինն ի գործոց: Այնժամ
առելի լինի նոցա փայլունակութինն,
ընդդէմ հիանալին յաւաջադոյն:
Այնժամ շրուայեալք և սարսա
փեալք

փեալք զերկրաւորացս ունայնութեանց
խնամատարեսցեն: Յայնժամ երկնչին
՚ի մահուանէ, և՚ի սոսկալոյ դատաս
տանէն Ա.յ. առաջի որոյ, ոչինչ օգ
նել կարէ նոցին՝ արժանապատուու
թիւնն, այլաբանեաւ ջանիւ շահե
ցեալն. այլաբանեաւ քրտամբ ձեռն
ցեալն, և գնեալն արեամբ: Ա.յդ
պիսի կեաց ընկենուլ, թէ աներ
նայնպէս կեաց ընկենուլ, թէ աներ
կիւղ գոյի զքեզ՝ դատաստանն այն
սարսափելի: Ո՞ր խոնարհեցցի այժմ,
քաղձրացցի յայնժամ:

4. Ո՞րպէս, եթէ կարծես հան
դարտիլ՝ և անքուն անել քեզ յեա
տագայմանն արժանապատուութեան:
Ո՞ր վաղ ուրեմն մարթ էր քեզ,
այժմ ոչ է: Փոքրագոյն թոյլէ, ՚ի
մեծամեծս: Ըստ որ քարձրագոյն
էիցիս, այնքան յաւէտ երևելոց էն
մոլութիւնք քոյնք: Ա՛յ թագչի,
որ ընկատաւորում կայ: Ա.թէ նախկին
քան զայս քեզ անքնութեան ինչ. այժ
կորեաւ: Ա.նպէս ոչնոք խորհուրդ
ազատ լինի քեզ. զոչ ոք օր, ըստ կա
մաց քոց կարասցես կարգաւորել՝ և
արամադրել: Ա.եծագոյնք են անկ
մունքն ՚ի քարձու: Ա.նդվայր որո
նեա

նես զՀանդիսատ ածդ, ուր սմենեք քեան զվտանդ՝ և զայխատ. և քա զումք զողորմելն զնէն կենի իւրեանց՝ գտին: Ոկարեն տանել սեղանքն արքայականք զանկասկածս խոր տիկս: Ոսկեաւ և ակամբք՝ ըմպեն զմահեթոյնս: Որքան թագաւորք, արեամբք իւրեանց ներկէին զգա հիյս: Ոպրծիւն և կայուքիւնն 'ի ծայրուս: մազակախք են համայնքն՝ և մերձագոյնք գահալիժելոյ: Ընկասկած՝ ուղի, ընհարքուամ է: Որքան յօգնաքիմք, զարմացողացն և կայքողացն իցեն կաճառք, այն քան բազմագոյնք լինին քիմք նա խանձողացն: Որքանուն լինին ան դէն խարդաւողացն, և հակամարտիցն գումարք: Որքան կասկածե լիք, և երկբայականք են քնաւքն: Ո՛չ հաւատարմութիւն ծառայից. ո՛չ բարեկամաց. ո՛չ որդւոյ՝ և ո՛չ եղբօր: Ոայց 'ի տունն գետնակործ, չմտանեն ասպիրատք: Ընկասկածկեայ՝ որ թագչի: Ոերկնչի յ'ուամբ քէ, յ'օրմէ ոչնչ երկնչի:

5. Ոթէ տեսանէիր զերկնալար ոճն, կամ՝ զշուն. որ 'ի մէջ այլոց անհա

տից

տէր իւրոյն տեսակէն, զիշխանականէն առնոյր զպատիւ՝ մինչեւ արգելուլ կա րելիր զծաղրդ։ Այլ դու՝ մեծա գունի ծաղրեր արժանի ես, եթէ դե բաղանցել զքեզ քան զայլ մարդիկս նիւթես, զի հարստագոյն այլոց, կամ հզօրագոյն լիցիս։ Օ՛ր ինչ ամբար տաճանիս հծդդ՝ և մոխիր։ Աչդք պարծիլ կարէ, եթէ ոչ իւրով բա րեաւ։ Այս որ ես բարին քո, եթէ ջեմ յԱՅ առեր։ Աչինչ քո՝ բայ ի մեզայ։ Օ՛ր եթէ առեր՝ հատո նման զփառս, որ զբարիս իւրս՝ չնոր հեայ քեզ ձրի։ Մինչ երիվար՝ քան զերիվար պատուհականագոյն համարեցեալ լինիս, զի առաւել ունիս զյաղթ՝ և յոլովագոյն զգարի. զի զոսկեձոյլ ունի զսանձ, և զսկանաս հուռ զթամբ։ Աչ այլ որ երագոյնն ի՝ մեծագին համարի, քան զվիւն։ Ոչնպէս և մարդ, զի մի խեղայեղ լիցի համարեցեալ՝ մի խնդրեսցէ ըզ փառս յ՛այնմանէ, որ արտաքոյ ին քեան ի։ Այլ՝ լաւագոյն եմ ասես, և աղնուագոյն այլոց։ Եթէ զայս ասես, անարժան ամենից պատուոյ ես. զի ոչդք արժանապէս վերապա տուէ

տուի, եթէ ոչ միայն այդուն բարեշուք՝ որ ձհամարիս անգոմանէ զպատիւս՝ և զփառս։ Ձ՚շմարիտ ազնուականութիւնն՝ չպիտէ բարձրանալ զինչ. և ուր պայծառասիրութիւն կենդանի է, անդէն և հասարաւորութիւն գտանի։ Որպանցն վեհմակտանայ՝ ամենամեծ փառք են, կարի խոնարհեցուցանելն զինքեանս։

6. Ո՚անիկ զտկարութիւնն որպէս սուրեան քոյոյ, պատրաչափեա զմարմինդ. զյոգունս գտցես ՚ի քեզ, որոց վերայ կորակցիլ մարթիցիս. և զոչ ինչ՝ որով կարասցես բարձրամտիլ։ Ո՚ի անգոմաներ զերկրաչափն, և զմաստասերսն. բովանդակ երկիրս, կէտ միւ է։ Որքան թշուառութիւնն մեծ, եթէ զթագաւորութիւնս ընկերտում հաստատես, և բաժանես ՚ի նմին զտէրութիւնս։ Որպոքեր՝ ոչոք է մեծ։ Ո՚ երկիրս զայս, զոր վաթսուն ցեղով Ձեմմնամբ այժմ ներբակոխեսն՝ յապագայ ինքն ներբակոխեսցէ զքեզ. և ոչ ևս յաՀելցիս ստանալ յ՚այնմանէ, զոր վերլուծեցեալով անդամոք քովք. և նե խեցեղջ օգուս ածովք զեռեղիցես։ ՚Ո՚ սմին՝ և նայսմ ոչընչուս, չինեաս քեզ զմեծա

մեծս

մեծս՝ և զանմահականս։ Ասա՝ ըզ
արամտութիւնս քոյս, ասա զամբար
հաւաձդ մարգեա զանդգամութիւն։
Տարածեալ լայնացո՛ աստէն, զցան
կութիւս քոյս. աստէն յօրինեա զձա
կատս. ասա՝ զմարտս խմբեա։
Մինչ լազմակի խելագարիցիս, ա
նագան իմն ծանիցես յապայ, թէ
որքան ունայնք լեալք իցեն անու
անք պատուոյ. որքա՛ն խաբէականք
պատուագրութիւնք իշխանութեայ։
Պակե՛ղն է՝ որ ինչ աստէն լու
սատրէ. մինչ փայփայէ՝ փշրի։
Ծառքն անարիք՝ աձեն յոգնամեա.
և՛ի միում ժամու, արմատախիլն։
7. Ծամենամեծ զկծեցումն հր
պարտութեանն հասեր, եթէ թա
գիցես։ Ոչ ոք կ՛ հարուստ յ՛աչս իւր՝
և ո՛չ սակաւուց լիոն, կամ ընտանեաց
իւրայնոց. այլ զփառասիրդութիւն
մոլութեանց իւրոց, ՚ի տեսութիւն
յոգնախմբի ամբոխին տարածանէ։
Ո՞ւր զգեցաւ զծիրանին՝ զոր ո՛չ ու
մեք ցուցանիցէր։ Ո՞ւր յ՛առնձնուտ,
սեղմուտ, յ՛ոսկեզօծս յ՛անօթս եհան
զխորտիկս։ Ո՞ւր ըզ հովանեաւ գոռե
հականի ծառոյ, զցուփութենէն իւրոյ
զհան

զհանդէս, միայնակ հուշակեաց։
Ա. Մբասրատահանութիւն, ցանկայ տե
սանիցես. և ոչ յայլ ուրեք հղօրա
գոյն երևեցուցանիցէ զզօրուն իւր՝ քան
ի մէջ դուալբանութեց մարդկանց։
Ա. Եղջն՝ եթէ գործեաց զմեղը. և
բիւլար՝ եթէ ընթացաւ. ծառ՝ եթէ
պտղաբերեաց, զնչինչ և անդր խընդ
րեն. մարդ կայթմանց՝ և դրուա
տիչ բազձայ. և ցանկայ ցուցանիլ
մնատամբ, Այո։ Ասոյց եթէ մնա
դրագոյն խորհիցես, թէ ոչք են նո
քա, յորոց գուիլ տեղեաս դու՝ ոչ
ինչ գիւրագոյն քան զխաղանս ուամ
կին՝ անգամ իցես։ Ընդունայնք են
մարդիկք՝ և յեղեղուկք, զորս խե
լագարիլ ասես բազմիցս՝ ոչք գաստա
պարանն զինքեանս, յամենայնում
ժամու խելագարութէ իւրեանց. և
ամէն վերանալգեն ինակ զիւրեանցն
խորհուրդս։ Ամուղ ինն կեանն է՝ գո
վողն, և գովիցելոյն. և լինի յանն
կեան ինչ երկրի, որ կէտ մի է. այլ
և ոչ անդր ամէն իմանան. և ոչ ինակ
ինքն, զինքն։ Ինակ՝ մեծագոյն է գո
վելն յանպատուհասոյց, քո յայնց՝ զորս
ոչ տեսեր, և ոչ ինակ տեսանելոց ես։

Ընդհ

Ընդէր ոչ կակծաս չերեսալ զքեզ գովեցեալ յ'այնց, որք զարբունս քո յառաջեցին։ Այլ ձևացո զնոսա գոլ զանմահականս. որք'ի մահուընէն զքեզ, և զապառնի քոյդ յիշատակ զանմահական. զի՞նչ օգուտ լինիցի քեզ այս՝ քեզ մեռեալդ. և զի՞նչ օգուտ է՝ արդ կենդանւոյդ։ Ազամիցս գովիս, ուր չես. և չարչարիս՝ ուր ես։ Զի՛նչ իւրաքանչիւրոյ իրի, նմին քեան գոյ. և ոչ լաճագոյն լինի, եթէ՝ գովիցի, և ոչ վատթարագոյն՝ եթէ պարսաւիցի։ Եթէ արեգակն կորուսանէ ինչ'ի լուսոյ իւրմէ, եթէ չիցեն հայեցօղք։ Եթէ պակասի'ի քաղցրութենէ թուզն, կամ ծա ղիկն'ի վայելչութենէ՝ և ակն'ի պայ ծառութենէ. եթէ ոչ հոչակիցին գովութեք քարոզչաց։ Եւ ուր առաւ կուրծքն է ոգւոյն՝ եկեղեցին'ի բարձրս դունէ աթոռոյն, ար հաստարհել զգո վութեիս մարդկանց՝ և ինքեամբ և եթ շատանալ։ Կորուսանես զգովու թիս, եթէ ցանկաս. զի զի՞նչ ցան կալի ներգոյ'ի քեզ. որքա՞ն է սա հեցողութիւն քո. որքա՞ն թշուա ռութիւն. որքա՞ն կասկած և իսկա

տու

տուեալ իրկուեալ քոյոյ։ Ոչ առեալ
անպիտան ես, թէ՝ և արարեալ իցես
զնա, զոր պարտն էիր։ Արդ՝ որով
դիմիւ համարձակիցիս ասել զամե
նայն արարեալ քո, զոր պարտիս։
Երկիր ուրեմն, մի գուցէ էիցես ՚ի
ներքս, զոր առ արտաքս վիսպասանի
ցիս. և զգուշ լեր, զի մի այնք գովի
ցին ՚ի քեզ, որոց վէճ, գուժ՝ անհա
ճոյասցիս քեզ։ Ճառ Աւ, զոր ՚ի
նմանէ ունիս, զգոյշ. զկեալ՝ և
զիմանալ. և ահա ոչինչ մնայ քեզ՝
բայց ՚ի մեղաց։ Աւրեմն՝ մինչ ոչինչ
եսդ, զոչընչէն պարծիլ չկարես։
Մկատանիցես գոլ ինչ՝ մինչ ծանիցես
զքեզ, գոլ ոչինչ։

Գլուխ. Ճ։

Յաղագս բովանդակի Տրտմութեան, և զկայու
նութեանց արտաքնոց՝ հանդերձեան։ Պրկեան նեղիլ
չի եղեր Տրտմող։ Ձնեղիլ զկոյսութիւնն
աչաց։ Պատահմունքն զգեստուց՝
դատապարտի։

1. Ո Ւռոյ զարտասուս զայս և զոյզ
ջամիտս, վերընկալ՝ զգա
ղատիար կենաց, զի զայնքան մի
այն

այն չնորհեսցես մարմնոյդ, որքան բաւէ բարեկեցութեան նորին։ Աստուած ընձեռեալ է՝ զի մի՛ չարաչնեայ ծառայիցէ։ Կերեալ է նման ոչ ծառայելի։ Տուր զկերակուրն՝ զի զքաղցն լցուսցէ. զջուր՝ զի զոր վայուսցէ. զզգեստ՝ զի զցուրսն մեղկացուսցէ. զտուն՝ զի ամրասցի ընդդէմ ապիրատութեանց ժամանակաց. բայց այլոց իրաց, զորս յօրի նեաց տքնութիւնն՝ վայրապար իբր զգործս՝ և զպաճուճանս նորին, ընդդիմացիր՝ և երկիր. զի տգէտ պատրաստին Թակարիք՝ հակադիրք հոգւոյն՝ Մի՛ իր համեստ, անարգ է՝ նմա, որում կարի սիրելի է մարմինն՝ և որ տի՛ր երևակնչի վասն նր։ Մեծագոյն ես. և վա՛ մեծագունից ծնեալ. և ոչ՝ զի գերի ստրկագոյն լինիցիս մարմնոյդ. առ որ՝ ոչ պարտիս վերահսկիլ այլասպիս, քան իբր ի կապանս հոգւոյ՝ և անձնիշխանու Թեան։ Մյր ուշիմ՛ղ և իմաստուն, հոգայ զկարիսն որին, ոչ իբր զի կեց ցէ վասն նր, այլ՝ զի կեալ չկարէ, Թարց նր։ Արմինն՝ գործի է հոգւոյն։ Մրդ՝ ոտք արհեստաւորի, Թո

թողեալ զարհեստն՝ վասն եզ ժամա
նակն ի հոգս գործեաց։ Այսմիջոց
լոյ մտաց է, զբաղիլ շուրջ զպաշտօ
նատարութեամբ մարմնոյն։

2. Այլ՝ զի ընդ լուսամուտս զգայ
արանացն, ներսամտեն մահն ի հո
գի քո, զանա վերածել զնոսին ի
կենէս երկրայնոյ՝ առ երկնայինն. և
Ճողոպրեա զնոսա երբեմն, ի սաստ
կագունէ խոկմանէ գործոցն զորս
կրթեն. զի մի կարի ընկղմեսցին ի
բաղձանս հեշտութեց, և վայելչութեց
երացն երկրայնոց։ Այ առայել պար
տին զդայութիւնքն, ոչ իշխել։
Ասաի նախկնաբար Ճնշելի է թոյլա
տութի աչացն. քանզի՝ յորժամ
տեսանեն զօսիօրէն և խնեղշաբար՝
զբազմայ երաց զիներածեալ պատ
կերս. յերևակայութիւնն անդրան
ցուցանեն՝ և անդուստ ի միտն առա
քեն, և զսերմանս ծանրագունից
մեզայ՝ ընդոստուցանեն նախորժա
կութ, եթէ ոչ պարսիակիցքն՝ հաս
տատեաւ պահպանութ։ Այլ
արտաքնոյ աչաց ուղղութեանն, ու
զեկցին ներքնոյն մաքրութիւն, զգ
հետս շաւղացն Այ, գտցես յ՚ամ
ուրեք

ուրեք նեռատպեցեալ. և մինչ ուսցին
վերատուիլ զԱ՛ի ստեղծուածս
նորին, դիւրաւար վերամբարձցես
յայսցանէ զմիտդ, ՚ի խոհումն փա
ռազարդութեանն Ա՛ծոյ: Կէն
ալ՚նեցեալ, աշխատակիր բղջախո
հութիւն է. մի երբեք սևեռիցես ՚ի
նա զակնդ, զի կորնչիս: ՚Ո՛ պողո
տեննուազս, ՚ի սպրս, յատպիղան
թացս, և՚ի խաղս տեառնականս,
մի հայեցես բնաւ, զի ցնդին զմիտդ,
և զբաղեցուցանեն հոգւովք աշխար
հականօք, զի մի կարիցես առնուս
նալ զնա յերկինս: ՈՒր մոլորի այն
մոլորի խղճն:

3. Ա՛ստղին, զգայութիւն լիա՛ն է՝
մակացութեան և խրատու. ընդ՛որ,
իբր՚ի դուռն ինչ, ներսամտեն անդր
՚ի միտն, ծանօթութիւնք աշխարհու
թեան, և իմաստութեան: Ոչ՝ան
կապատեա ապաքէն զունկդ, զգու
շութիւ, և խոհեմութիւ. զի մի փո
խանակ աշխարհութիւն, ստութիւն.
և փոխանակ իմաստութիւն, ախան
րութիւն, սպրծիցեն ՚ի սենեակ սր
տիդ: Ա՛զնեա զնոսա, ընդդէմ ցո
փութեանութիւն. շշնչմանց. վայրա

խօսո

խօսուԹեանց և չփոԹիլ։ փակեա՛
ընդդէմ դատարկաբանուԹեանց.
և քնաւ՛ից իա՛կ իրաց. որք ո՛չին նչ
ուղերձեն, զարգացման հոգւոյն։
Արպէս որ լսէ զնո՛ւագս հեշտալիս,
կրէ յ՛ուշկն իւր, զերգանակն զայն և
զքաղցրուԹիւն երգոյն, և ևս յետ
անցման ձայնին. սոյնպէս և լուաւ
ցեալ խօսն վաՀԹար. ԹէպետԹէ և
ո՛չ ներգործեսցէ խնդոյն, սակայն
ցանկ զսերմանս վէրս՝ յոգւոջ, և
Թողու անդէն. որք յետուն ՛ի նմին
յարա՛կ, և ըստ առաբերման ժամա
նակի, խլրտին և արտասուղեն։
Ա՛յնքան յաձախագոյն լսես Ա՛Յ,
որ խօսի ընդ քեզ ՛ի ներքս, որքան
յամրագոյն լսի՛ցես մարդկանց։
Ա՛մենայն անուշահոտուԹիք արհես
տագործեցեալք, կանայեացն են, և
չարու՛ք հոտոտողաց։ Յաղագս որոյ
՛ի բաց ձգեա՛ և մերժեա՛ ՛ի քէն
զբնաւ՛ս անուշահոտունս. և արա՛,
զի բարեբարուԹիք առաքինուԹեց,
զքաղցունս բուրեսցես հոտս, ՛ի
քէմն համայնից։ Ա՛յլ և զձաշակդ
զսպեսցես, պահեցողուԹեամբ, և
սարկեշտուԹ։ Ո՛ չ ձաշակդ, խոր

քիւք մաղեղինեօք՝ գանիւք, և խըս
տագունիւք անկողնօք, և այլովք
կարծրութիւք։ Աճապոյն ե խրատել
զմարմինն, և պահել. քան վնասա
կարիւք փաղաքշութիւք կորուսանել
զնա, և զհոգիդ ևս միանգամայն՝
ի յաւիտեան։

4. Ա՛րդ՝ զի ի զարդու և ի պաշ
տօնէ մարմնոյն, նեղքնոյ խակ՝ ոգւոյն
արտայայտութեան կայութիւնն, հեռաս
ցին ի քէն այնք, որք սուղորք են լի
նել յուցակք, մոլեկանի և աղմկից
լոյ ոգւոյ։ Ա՛ղեմի խմաստասէրքն
հեթանոսաց, չետուն Թոյլ առն
բարեփոխի, և ո՛չ զմանրիկ ինն շար
ժառոցել, Թարոյ բանաւարութե,
և պատճառի։ Ա՛չ պահանջեմ ի
քէն զայնքան ուղղեցողութիւն. այլ
միայն բաղձամ։ զնոյն և պատուհիրեմ,
զի խորշեսցիս ի ծաղրւ, ի յոփաբա
նութէ, ի լկտեաց և ի վատաշվերից
արանց արձակալուծութեց, ի յ՛ան
ձահաբար շարժակ ելոյ ձեռացդ,
և ի յաքառնաշոյտ ձեմմանէ՝ որպէս
զի ո՛չինչ երևեսցի ի քեզ, որ կա
րասցէ տապալացուցանել զհայեցող
սըն. ո՛չ խեհեղութիւնք զգեստուց,

և հոտք օծանելեաց. ոչ կնձիռք
ձևակատու, ոչ յօնսապանծութիւն.
ոչ շարժումն անյարմարական, և ոչ
նշանակք արհամարհոտութեանց.
և ոչ՝ որ լինչ ծնանի զտաղտուկ լինն,
և զժայթուքն զղջալի: Կարեն գոլ
իրք բազումք համեստօրէն, որք
չկարեն տեսանիլ համեստաբար:

5. Ա՛երկ ծնաւ մարդն նախկին,
և ոչ ամաչէր. զի ոչ կարէր ամօթիւ
թաղծել զնա, մերկութիւն տգիտաց
ցեալ: Նակ յետ մեղանացն, ձգեալ
իսկ զանմեղութիւն պատմուճանն, որ
բաւականապէս քօղարկոյր զնա,
հարկեցաւ զվիճանիլ արտաքնով
զգեստիւ ամօթոյն: Ա՛յլ որ՛ի նախ
նումն տրեցաւ առ՛ի պատիժ. այժմ,
էանց՝ ի պարծանս պատուոյ:
Ինդրէին զգեստք, ոչ որք ծածկէին
ցեն, այլ որք զարդարեսցեն. որք
աչաց օտարոյց և անառակութեանց,
հաձոյասցին: Յուցակ ոգւոյն,
զգեստն է: Ա՛ռաւել քան զչափն
հնգ ածել զնմանէ, և պաճուճել
զդէմն ընհայելոյ, կանացեայ
բարուց է, և խզացելոց մտաց:
Պատկառելոցս յարտաքնոյ պաշտ
մանէն,

մանկն, եթէ մտած իցես խոհրկն, զինչ ծածկիցի ընդ այնու։ Արուն է ի նեղբս յ'ինքեան զգարդ վարուց, ուչ խնդրէ զարտաքինս։ Արիւ, և պանծայ առաքինութիւնն, քարոզ վերերևութիւն. և սուտակասպասից զարդուց, և կանացեայ փաթեթա նայ. և զօրինչ վերայաւելցես, նու ազագոյն նորա է։ Ունայն մոլորու թիւն է մարդկանց, արտաքայլել ծիրանեօք, և մոռք ժահահոտիլ։ Մանք պարսաւանդեն զինքեանս շղթայիւք. բայց զի ոսկեղինք են, ուչ առնեն փոյթ՝ զվատահամբաւութէ ծառայութեն։ Ոմանք՝ ուչ միայն կապէ ոսկին, այլ և ծակէ. քանզի վնրօք, անդրանցանէն ընդ ունկն, և կախէն յ'այնմանէ. յ'որոց և կա խէն բազմիցս, ինչ քն հայրենակիցք և զոյքն լռմանդակք. և որք երբեմն անուանք էին պատուոյ. այժմ, անու անութիւնք են պատուհասի, և ամբարտաւա նութեց։ Տեսցես, ուչ զսակաւս, ի մէջ սանդերն և հայելւոյն զբազե ցեալս ի բազումս ժամս, որք առա ջնել պարապեցեալք են զարդու քան

քան հոգւոյն իւրեանոյ փրկութեան։ Ա. Այնքան հուժկու եղիր խելագարիլոյ մարդկանց թիւրելոյ ենթադա տումն, մինչ զի կարծեն զարդարիլ ինքեանց իրօքն այնոքիւք, զորս պարտէին առոտն համարիանել։ Բ. Երդ՝ եղիր ցի զգեստ քո. ուննայն յարհեստս գործութեց, և յօրինուածոց պէս պիսեայ, որ ոչ՝ի հանդէս, այլ՝ի հարկաւորութիւն վերարկելին. ատո րագոյն քան զփառամոլութիւն, և մակագոյն քան զտաղտկալութիւն. և բարեխառնեցեալ ըստ որպիսու թեան կենաց, և թէութեան քոյոյ։ Գ. Հպիտ ոսկեաւ և մարգարտիւք զարդարիլիս, թերց զարդուն։ Ե. Իրիսատոսի տգիղ էս։ Այն գեղեց կութիւն մշտակայ. որ ոչ զմիտ մա հացու, այլ զքեզ, զարդարէ՝ի ներքս։ Յիմարական ամբարտաւա նութի է, վերածածկել զաղբն, ոսկեաւ։

Ղուկա.

Գլուխ. Ծա:

Յաղագս պահպանութեան լեզուին: Որպէս
ասէ մեծ իմն էջ, եւ որպէս գիտեմք: Ո՞վ ինչ
պահել ՚ի նմա, և յ՚որոյ կորընչել: Ո՞ւրեք
բառնալ էջ մոլեկան լեզուն այլոց:

1. Ընդհանուր միտք է պահպա
նութիւն լեզուին, մինչ զի
մեծագունիւ հոգւաբարձութեամբ,
քան զբիւր ականն պիտոյանայ պա
հել զնոյն. զի մահ և կեան, ՚ի ձեռն
լեզուի: Որչ կարէ զապել զնա,
բազդասէր անպատուաբուսնոյ քաղա
քի, որ բանց յ՚ամենից կողմանց, և
թարց պարապայ իցէ: Յաղիւ սա
կայն կարէ սանձահարիլ և ընտանե
նալ առանց յատկի օգնութեանն
Աստուածայնոյ: Ընդհանդերձեալ
նէ մարդ, զառիւծ. զյօձ. զվիշ.
և զայլս գազանս, և զլեզու իւր ոչ
հնազանդեցուցանէ: Ո՞ւ բնաւ ինէ
մարդկանց բնութիւն, լեզուաբա
րութիւն. և զոր ինչ խորհի՝ և բազձայ,
խակոյն ձկտի բարբառել: Կա՛յ և
լեզուն, մերձ է խեւասպառակին. և
բերան, երևակայութեանն. զի զոր
ինչ մտածեսցէ նա, յերեսցէ առ
բերանն,

բերանն, և ՚ի խօսսն հեղուցու։ Ասոյց քեզ և քնուԹիւն, Թէ որքան հարկաւոր իցէ պահպանուԹիւն լեզուին. մինչ կրկնացանկիւք շրջապատ կեաց գնա, այսինքն առատամիւք, և շրԹամիւք։ Ա՛րդ՝ որպէս հնար օձա նելեացն, ունայնանայ, եԹէ ոչ խոյսցի բերան շրջոյն, նոյնպէս և բացամնայուԹիւք դրան բերանոյն, բովանդակ զօրուԹիւն ոգւոյն ցրուեալ սպասի։ Ցարուածք հոգւաբարձէ լինքեան. որ լեզուի իւրում ոչ հնգաբարձէ յարաժամ։

2. Ո գուշ լիր յ՚ամ խօսակցու Թիս, սանձահարել զանդուգն զայն վատահուԹիւն. որով յոգունք ստի պին առ՚ի զգայմունս հաղիւ ըղաց ցեալս ընմտուսմ ումեք, և լրբաբար բարբանջէն, Թարց քննուԹեան, և նեղհաձուԹեան։ Վախիր յ՚երկա լեզուուԹենէ և՚ի շրքմնքուԹենէ, և զգայումն ոգւոյդ, Թարց ծրարա բանուԹիւ և կարճախօսուԹեան, մանրագունեզսպես արտաբերեա։ Տուճաւ քեզ յ՚Ա.յ, իշխանուԹիւն խօսելոյ. զի վերասլատմեսցես նո վաւ զիրս, խակապես և վճռօրէն, որպիսիք

որպիսիք իսկ եւն նոքին։ Այնչ
քարբառելոց իցես, քննեա նախկնա
քար, և հայրց զքեզ. մինչ գուցէ
՚ինեքս ՚ի քեզ անպուսպ ինչ ըղձա
կրութիւն, և աղմկայոյզ եռանդուտու
թիւն. և յորժամ հաճաստես ներ գոլ
այնպիսի իմն մի ինչ թուլացուցա
ներ երկզանել լեզուի քումդ, մինչև
եռանդն չփոթունակ, ամենևին
դադարեսցէ. ապա թէ ոչ, գոյ
գուն արտահոսեսցես, որոյ վասն,
ստրջանայցես յոտից, թէ ասացեր։
Ոչխարապես լռեսցես, եթէ աղա
ղակիք չփոթմանց, ոչ վերադիցին
ընտրուած քումդ, և եթէ լինի ՚նո
գեաջդ անքթութիւն, և պարզութիւն։
Ոչխարդ գոլ, այլ իմն երանդ՝ բանից,
և այլ իմն ոգւոյ։ Այնթէ միանա առաջի
ք. եթէ քարեխառնեցեալ ք. եթէ
շարաշուքեցեալ ք. խօսքն ևս, ան
հիւթք, և պարզախանք լինին։
՚ի վաստակարանալ նորին, վաստա
կանան և օգնին։ Ուրաքանչիւրում
ումեք զիարդութեան ցուցակին,
քարբառուսին լեզուին ք, և որպիսու
թիւն բանին։

3. Այլ եկեղ երկեաք ՚ի բերանոյ,
քումմէ

քումմէ դատարկաբանութեէ. որպէս
ընտրես զուսանելդ, այնպէս ընտրեա
և զխօսելդ: Վ.ննես զկերակուրն՝
մտանելոյ ի բերանդ, զմէ ոչ, և
զբանն անդուստ ելանելոյ. որ բազ
միցս զարթուցանեն ի տան քումմ,
զճանրագոյնս քաղերդանս, քան
կերակուրն, ի քումդ յերփարանումն:
Սովորեա, շատաբանել ընդ քեզ,
և սակաւաբանել ընդ այլոց: Բազ
միցս ստոյգայն արդ հանձարեղք,
թէ խօսեցան. քայց ոչ երբեք, թէ
լռեցին: Կենդանիքն որք խնամատու
նակք համարեցեալք լինին, հազիւ
թէ ձայնաւորք են: Կարկաչոտութէն,
կ մոլութիւն մանկանց, և կանանց.
յորս նուազագոյն լիմն ներգոյ քան
հաւարտութիւն և տրամախոհութէ:
Ձէք առաքինութիւն լինչ յայնմ,
յորոյ բերանէն ոչ լինչ արտագոյին,
քանց յօնայնութեեանց, և յանօգ
տակարից: Եթէ սիրեիր զՔ,
եթէ հոգւոյիր զփրկութիւն անձին
քոյոյ, ամ խօսակցութիք և պիտա
նութիւնք քոյինք, լինէին զՔ,
զառաքինութենէ, և զկատարելու
թէ: Ակն ոչ գիտէ ստել. ծածկիլ
չկարէ:

չկարէ։ Խրատ ընչիւրոք զեղուս յ'այն՝ զոր սիրէ. և Թագաւորեալքն նոր տրամախոհութեամբ, յաձախագունա պէս իմն արտաւազեն առ լեզուն։ Ա՛ան այնորիկ փոքրինչ յօժարա բար խօսիս զերացն զՃայնոց, զի չէ՛ և արտասուզեցար 'ի յ'աղտե զեաց մերոց քոյոց մոլութեանց. և մինչ պատահի դոյզն ինչ ընթեր ցումն, և մտածումն կենսատու, զայնց իրաց, որք վերաբերին առ փրկու թի հոգւոյդ, նուճազեցեալ պահպան նիւթն խօսելոյ թէ և յօժարիցիս ևս խօսիլ։ Յաճելուճածոյ սրտին, խօսի բերանն։

4. Ի՛րեթէ համոյն խօսակցու թի և զրուցատրութիւն ընդումն բեղուամ մարդկանց, զվարուց՝ և զկենաց օտարոյն է։ Խրատքն զայնքան ունի զդատաւորս որքան են գլուխք ընկերաշաբուամ։ Չ'ազիւ գտանի ոք, որ 'ի տան ունիցի զայն։ Չ'անկամբ եմք 'ի վերահայեցումն մերոց մոլութեանց, և սրատեսք՝ 'ի ներաշխնումն պակասութեանց օտարացն։ Ո՛վ աստուածանութիւն մերձաւորին, լինաբայիւք երկիւղկենդիւք

ներա

ներանձութեամբ. զգուշութիւնան,
հաղիւ թէ ծերպիւ յարգեցելով:
Ասաւ՝ որքան հասարակագոյն մի
լութիւնս այս, այնքան հոգեւնական
գոյն խորհելի է: Նաեւական գոյ
քեզ գործ և աշխատ ընդ մոլութեց
քոց. զնոսին քանցեա, և նուազու
թեան նոցունց պարապեա: Ո՛խոր
հուրդ քո՝ և կամ, զասարին՝ զոր ի
հարկէ թագուցանել պարտիս, մի՛
հրապարակեր ումեք ամենևին:
Ո՛ի յոգունց պատահեաց՝ ներան
ձիլ յաղմկապատութեան խնդիրս, սակս
անխոհեմաբար հաճատուցին զխոր
հուրդս իւրեանց, այնց՝ որոց չէրն
յ՛անգ: Նթէ միւսմ, և եթէ բազ
մաց ասիցես՝ մի՛ և նոյն է: Ո՛ի դիւ
րաբար անդրանցանէ խոան, ի՛ միոյ՝
առ միւսն, և՛ինմանէ առ քնաւս:
Ո՛րդ՝ դիւրահոսութիւնս այս ճնա
նի մանաւանդ յ՛այնմանէ. զի մինչ
մեծագունիւ արդարութեբ ի լայս
ածի խոան, մեղմաբար սպրդեալ
ներասմոէ քաղցրութիւն ինչ խո
սակցութե, և հաղորդելոյ զնոյնն,
այլում: ո՛չ այլասկս մեղկացուցանէ
լոյ զոգին, քան զարբեցողութիւն.
ուսալ

աստի՛ չի՛ք խորհուրդ, այսքան Թա
գուն, և ծած կապուն եղ՝ որ ո՛չ հրա
պարակեսցի։ Ո՛ինչ բանայ ոք վի՛ր ն
խորհուրդ մոերմաբար, քեզ առան
ձինն՝ վստահիս և դու. իբր զպա
տանդ հաճատոյ առեալ՛ ի նմանե,
հաղորդել նմա՝ զքոյդ։ Ո՛այց դու
Թէրևս առ ժամանակ մի գաղես զլու
եալդ, նա՝ պատմէ խակոյն ընդ ու
ղին՝ անձնեբոյ դիպեցելոց. և մինչ
ամքն յայտնի՛ տգիտանան, Թագնա
բար գիտեն։ Օ՛ի Թուչնին լեզուքն,
յո՛ւնկս ամենից, գաղտագողօրէն՝
մինչև գաղտնիքն հոչակիցին, և յու
զիցին անդուստ վրդովմունք և ա
ղաղակք։ Ո՛րքան չար գտանի՛ իներ
քոյ երկնի, կամ ծնաւ ինքն լեզուն՝
և կամ աձեցոյց սերմանելով։ Ո՛ո
րոյ գի՛ր զկիշու քանից քոց. և զանձ
լեզուի. մի՛ ինչ խօսիցիս բնաւին, որ
լաւագոյն իցէ լռելն։ Ո՛ովելագոյն
է ժլատութիւն քանից, քան արձա
Թոյ։ Օ՛ի որ վատնէ զարծաԹն,
մինչ գնասէ ինքեան՝ այլոց օգտէ.
խակ շռայլն քանից՝ և ինքեան գնա
սէ, և այլոց. մերձի՛ Ո՛ծուԹեն՝ որ
գիտէ լսել զյոգուն, և խօսիլ զիր

քունս։ 5. Ո՛ի՛ք

5. Ոմիք անհպելի՝ լեզուին։
Լինանք աշխարհիս այսորիկ, զորս արտաքոյ երկիւղի սրոյն կացոյց՝ կարողութիւնն չեն ազատք ի դատաստանէ լեզուին։ Եւ ոչ արքն վաճառականք, զարդարեցեալքն օրքուեամբ. զորս արտահանեաց յիրաւադատուեցեալ, անմեղութիւնքն վկայ, մինչ երեւեկեալ ի մէջ մարդկանց, ոչ ազատեցաւ ի ձաղատնայ լեզուին։ Ոստ օրինակի սոցին, կատուի զհամբերութիւն քո։ Ընդհատմարհանքն, խթան լինի և առաքինութեան, և սանձ հաստատուածք, զի մի յուղղէ պողոտայէն արտուղիսյիս։ Ոմիք գլխաւորագոյն և նախասահմանեալ կան թշնամի մոլութեցոյ, քան զինքն իրաւադատուեցեալն։ Ընդ՝ մինչ վատաբանէ ոք զքէն, զգուշ լեր՝ թէ յորմէ խորշիցես։ Ասմիս վրծանել ի թուանալեզէ խածանմանէ լեզուին, անգամանեաւ։ Ոչինչ վէր սեւեռի ի քեզ՝ եթէ լռիցես առգոմանալ, և ոտնիցես բարդակուտիւ լռութեցոյ։ առատութիւն զայնմանէ բարեացն գտանիցես, քան զրպարտողին յանդիմնութեն։

Ոսկա-

Սակաւ ինչ փոյթ ե, թե ղինչ ղգայ
ցեն զքէն մարդիկք. ներդոյ ընդո
դաղջ քուամ խոկագոյն, և անասպա
կան վկայ: Այրոյ զեղծմնոանս քո,
և նման հաճատար: Օրինչ տուեղա
գոյն, քան կախիլն ի բանից անզգա
մոց, և զյաւտուկ պատիւն շքեղու
թե, դնել յ'ենթադատման այլոց:
Օրինչ և ասասցեն զքէն այլք, մի
փոյթ լիցի քեզ. միայն ջանայ, զի
լինիցիս բարի. օրպէս եթէ ոսկին,
կամ սմարագտոսն, ասէին բարեաւ
նաբար. զորինչ և ասիցեն մարդիկք,
չէ ինձ փոյթ. ինձ ոսկի գոլ. ինձ
սմարագտոս ել պարտ է, և պահել
զերանգնիմ: Եթէ ոք զվճռահոս
աղբիւրն չարաչնաբար աղտեղաբա
նեը, միթէ վասն այնորիկ դադարիը
յ'արտաբղխելոյ զսառնատեսիլ
ջուրն մանրաձոյլ: Այլ եթէ ոք արկ
ցէ 'ինձ զտիղմ, ոչ ասպաքէն իսկոյն
ողողեալ բացացրուէ՝ և պարզի:
Այնպէս և ոչ դու, զանդորրագոյն
կացուրեր ուգեղդ պարտիս աղմկել,
եթէ արքն իսկ չարք, օձտեսցեն և
վշտակոծեսցեն զքեզ: Ցրուալ հասա
րուածն է ինքեան, յամենից շփոթ
մանց

մանց աղմկիլ։ Այլեայց ՚ի տխմարք մանկունսն, թէ որպէս Ճիրանաս տեն զբերանս ծնօղացն. զհերս մորցն քայքայեն. խաճատեն զըս տինս. Ճանկեն զծնօտսն, և թքա լից առնեն զդէմսն. և զի՛չդ յ՚այս ցանկ կոչեմք զարհամարհանս՝ զի որ արարն, արհամարհել՝ փոքրիկն կարէ։ Ա՛րդ՝ զորպիսի սիրտ ունիմ ծնօղքն առ մանկունսն, զայնպիսի ունեաց և դու առ այնս՝ որք նախատ տակօծ առնեն զքեզ։

Ա՛նթէ անգամ մի և եթ թողացուս ցես քեզ՝ աղմկիլ յ՚ապիրատուս թեանց՝ և՚ի բանից անիրաւութեց, վերապատուհես զնա՝ որ արարն։

Ա՛նգին հարկաւոր է զի յ՚այնմանէ պատուիլ խնդասցես, յ՚որմէ անո գոնիլ տհաճիս։ Այլ այս է մի լութիւն իմն ոգւոյ մերկասելոյ, և զինքն վայրապատուզոյի։

Ա՛պերջան լինիս ցանգ, եթէ կարծես կարել քո արհամարհիլ։

ՊՍԱԼՄՈՍ ԺԲ։

Յաղագս ներքինոց պիտոյութեանց։ Կիրառութիւն նիւթոյ հարցեալոյ։ Խորհրդովքն պատճառաբեր լինել պարտէ պիտոյիցն։ Յաղագս առնչակարելոյ ախորժակին պիտոյականի, եւ մոլորելոյ ըղձիկս նուաստանալոյ նորին։ Օգնական՝ առ նոսին պատուէրք։

1. ԶՅԱՍՄ շարժի, մանաւանդ դականն ծխնի, խմաստուն Թեւանն. զի ոչինչ կարծիք ներսիսա կիսի ընտրուամ քուամ. որ իցէ անհե առազաստ քնուԹեան, կամ բանալա րուԹիւ։ Ասաի՝ բայլաԹողեալ զա մեծնայն ընդդէմ շարժմանն երկա կայուԹիւն կրԹիլ պարտիս՝ որպէս տրամնաբանքն, ընդդէմ պատերցն խմաստակիս։ Վերաբ որդին։ Ըմբռնաւ սա ընտրուամ իշխանուԹիւ, չար ոչէ։ Յառաջագոտեաց զնա հայրն։ Եւ սա, զի էր կամաց մերոց՝ էր չար։ Բայց զերն զայն վհատուԹիւ կրեաց։ Սա, էր կամաց մերոց՝ եւ վէտ այնորիկ չարէ։ Երիաբար կրեաց։ Այս՝ մերոց կամեցողուԹենէ, եւ բարւոյ։ Ըստ՝ եԹէ տուիորիցիս առաջք, զար

գանայ

գանայցես։ Յարեկամն ի բանտ ա-
ծաւ։ Օ ի՞նչ պատահեաց։ ոչինչ.
բայց միայն՝ զի ի բանտ արկաւ։
Իւրաքանչիւրոք վերայաւելու ի՛ի-
րոց անտի, թէ չար լինելոց է նմա։
Յարեալ զկարծիսդ՝ և բուլան
դակքն անդորրունք են։ Որպէս կա
պեմք զմնջին սրամտայոյզ, զի մի՛ միա
սեսցէ ուսոք. նոյնպէս շարապնդե
լիք զերեւակայութիւնն, զի մի՛ սուիք
կարծեօք պարաճանդեսցէ զմիտդ։
Այս, հանգոյն անբնդհել գազանի՝
խրտուցանէ զինքն, և ուր կամի՝ մե
ծաւ անձնիշխանութիւք վայրաստա
տանի։ կարկաչուն. փախստունակ.
անհանգիստ. նորութիւք իրաց ու
րախագուսնել՝ և ոչ ձանձրանալ զհամո
զումն բարեխառնական։ Որբեմն
հարկամիտիս ներբակրթել ի սմին
զջանս արիականս, ամենայնիւ հո
գաբարձութիւք՝ զի կալցես և կասես
ցես զսա, և ընդհուպ սկսեալսցես՝
զի մի՛ զօրութիւնք ոգւոյդ և մտած
մունք քոյինք, միշտ կախեցեալք ի
ցեն ի կարծեաց։ Որինչ գոն արտա
քոյ կարողութեան քոյոյ, չէն քո։
2. Ո՞ւմ ինչ՝ որ մատուցանէ զինքն

ենթադատման քումմ. քննեա՛ ուշի
մնջար. վիճաբանեա՛ ընդ քեզ ինք
նին, թէ զի՞նչ իցէ լսկուԹիւն իրին
այնորիկ՝ և զի՞նչ բնուԹիւնն, բացո՛
րոշեցեալ յ՛այլոց ամենից. օրք իցէն
յատկուԹիւնք. ո՞ր վախճան. օրք
պարագայք. և զի՞նչ օգուտն. մինչ
պատշաճիցի առ քեզ՝ և իցէ՞ 'նիչ
խանուԹեա՛ քումմ, Թէ ո՛չ. ապա՛ Թէ
ո՛չ՝ զո՛չինչ հպարծին 'ի քեզ առաստրես
ցես նմա, այլ դիմամարտեալ մաքա
ռեա՛ ընդդէմ նորին, օրքան կարէ:
Ա՛ճ, ներսուննապէս նեղիկայ, զամե
նածածուկս սրտի քոյոյ պայծառե
զապէս նշմարէ. և չի՛ ինչ Թաղուն՝
որ ո՛չ յայտնեցեալ հրապարակեսցի
աչաց նորին: Ո՛գուշ լե՛ր ուրեմն,
մի՛ գուցէ հանդէպ նմին զայնպիսիս
ծրարեսցես ընս սրտում քումմ. զորս
խօսիլ առաջի առն համեստի՝ պատ
կառեսցես: Լ՛ինին խորհրդակուս
Թէնք քոյինք խնդրատրականք՝ պարզք՝
զօրաք, և ունայնք 'ի բնաւինչ չարա
հնուԹեանց: Ա՛յնպիսիք լինին՝ Թէ
իսկոյն 'ի հարցանելն, զի՞նչ խորհիս.
կարասցես անսպատկառ հրապարա
կել. որ՛ի նեղբս ծածկի ընդրուս:

պատկառեաց խորհիլ. զոր պատկառես խօսիլ։ Ցարեաց մոռածմանդ զմնուան խոկես, եթէ զբաղիցիս ցանդ՝ քարեօք խոհունակութիւք։

3. Ձիք զուգահանդոյն վընաս հոգւոյն, չիք աճաճել հակառակ. քան սուղականն՝ անատնայինն, և ղգայական ախորժակին։ (Ցի ղգայական ցանկութիւն։) Այն ազբիւր՝ ազմենից եղեռնաւոր մոլութեանց՝ և անկատարութեանց։ Այն թշնամի. յորմէ մէ յայր երկնչիլ. և միշտ զիմամամբ տիլ պատրաստ. մինչև ընդ իշխանութիւք բանաւարութեանց (որքան կարճ ես նայամ կենուամ) ենթարկեալ նուաստ ձիցի։ Ալէ տրի աստէն հանգիստ ինչ՝ և ոչ պատրաստ։ Ցառոյց վախճանի՝ և թարոյ եղանակի մարտնչելի ես. զի ոչ զվախճան ունի հակառակամարտն՝ և ոչ զեղանակ։ Այ՝ թաս գուցեալ գոյ ինեբրես ի քեզ. և մանաւանդ գուս ինքնին թշնամի քոյ ես, հզօրագոյն քան զզօրան Աստեղք սես։ Պահպանեա ինքնին զհոգւոյդ։ Օ՛ի մեծագոյն և լաւագոյն կ՛ողջիլ և տիրել քեզ. քան քաղաքաց մեծամեծաց։ ստանալ զքեզ, քան

քան զի՛ րս զարտաքինան։ Ա՛յսպահան
ջեմ, զի զիղձան մնլարան՝ ամենևին
ոգորեսցես, և ոչընչացուսցես՝ այլ
զի ուսցիս կառավարել զնոսին։
Ի՛սաճախանասցես օգնել բանավարու
թի՛ն՝ եթէ զսպեսցէ, և համոզեսցէ
զնոսին։ Ժ՛ողովիք եղեն ստոիկեան
քըն, որք զՅեսմ ըղձակատուԹի՛ս՝ իբրև
զբարս վատաբանեցին։ Ա՛յ է բար,
և ո՛չ իսկ ընդվայրէ, գո՛րծն բնու
Թեան։ Ի՛առնայ զհամայնս առա
քինուԹի՛ւնս, որ բառնայ զհամայնս
ըղձակատուԹի՛ւնս։ Ա՛յն յաղԹու
Թի՛ւնք, ուր չէն մարտք։

4. Ի՛րդարև դժուա՛րին է մարտս
այս, և երկդիմի պատերազմ. զի
ըղձակուԹի՛ւնքն ծնանին միանգա
մայն ընդ մեզ. և բանավարուԹի՛ն,
յետ յոգուն՛ց ամաց, յապայ ստո
րահետևի, յորժամ՝ նոքին, անդ տի
բապիտեալք իշխեն. և կամն Թարց
հակառակուԹեան գրգռէ զնոսին,
վայրապար լինն արդարև խաբեցեալ
՚ի տեսակէ բարւոյն. մինչև բանա
վարուԹի՛ն՝ շարահետևմամբ ժամա
նակի, և փորձառուԹե՛, կազդու
րեալ զգօսուԹի՛ս իւրոյինս, ծանիցէ
զնրաւ

զկրաւնուն իւրոյն տէրութէ. և զի
մամարտիլ բռնակալութեան ըղձա-
ձկտութեանցն սկսանիցի: Արդ՝ զի
նախկին շարժողութիքն բնութէ,
անդեռազանցելիք լիմն են, հարկ է
քեզ հսկմամբ ծայրագունիւ գնել
և սահել. և մինչ յ'իակզբանն ներ
գաս աղմկիլ քո, յայնժամ իակոյն
բանաւարութեամբն, իբր սանձիւ,
ընդ գսպեա զաղմկուածն զայն:
Օի դիւրագոյն է սկզբանցն դիմա-
կայել քան կատաւարել զթափին նո
ցին: Ասի'ւ սուղ լիմն ժամանակի,
առ մեծագոյն անդորրութիւն ոգւոյ
ժամանես, եթէ զդիպուածսն հա
մայնականս, շրջակն սաճեսցես,
նախքան վերահասանիցեն. որպէս
զի եկեալ թշնամւոյն, գտցէ զքեզ
նախապատրաստ: Ընդագան կրթի
ոգին'ւ հնարս ելիցի, յետ վտանգին:
Ա՛ւա և ուսիր, խուն ինչ առնել, և
խօսիլ. քանզի եթէ յ'այսցանէ՝ զորս
յոդնակի լիմն խօսիս և գործես,
հատցես 'ւ քայ՝ զայնս որք չէն հար
կաւորք, զփոքունս ներզգայցես
զաղմկունս ոգւոյդ: Ան մի ասիցես.
այս՝ գոյն ինչէ. և այս՝ փոքր ինչ

մնակա

մակաբերէ։ Օ՛ի կարի մեծագոյն է, թէպէտ փոքրիկ ինչ թուի քեզ, որէ սկիզբն առաքինութեան, և կատարելութեան։

5. Ա՛րդ՝ եթէ մարդն հին, որ՛ի ծորեցեալ սերմանէ մեղացն ադամ մոյ ձգէ զսկիզբն, զմտաւ ածեցեալ համաքաւտակիցի ծառի ուրուք, արդարև՝ ունի փոխանակ արմատոյ՝ ղինքնասիրութիւն, փոխանակ բնոյ՝ ղնոտորումն՛ի չարիս. դեր ոստոյ՝ զաղմկմունս. փոխանակ տերևոյ, ղվատթարամոլս ունակութիւնս. և դ՛ի պտղոյ՝ զգործս, զբանս, և զխոր հուրդս, որք դիմադրին Ա՛ծայնոյ օրինին։ Ա՛րեմն՝ զի մի բողբոջեսցին ոտիկունքն մոլարեայ ըղձակատութեց, և արտասուզեսցին՛ի տերևս և՛ի պտուղս ախտունակս, դի՛ր զասպարէն նարմատուս. և զվատթարս դաւնել ինքնասիրութիւնդ. քան ցեալ արմատաքեա՛ի բնութեան։

Ա՛թէ զոա եւթ բնաբարձցես՝ զբո վանդակ սերունդս նոցին ախտ ժակին մոլեկանի. համանգամայն բացայհատեր։ Ա՛րդ՝ բառնաս՝ և արմատախլես. եթէ զքեզ խոտ ցես.

ցես. եթէ խնդրես հաճատացես զքեզ, գոլ՝ միանձն ի հազարից, և ուշ յատկականաւ իմիջ ձրիջ պահնազաց դեղեալ, և գուշ ունայն յամենից առաքինութեանց և գիտութեանց. եթէ չերկիցես յանհաճոյանալոյ մարդկանց, և ի նոցունց խոտիլոյ. եթէ յամենից միթարութեանց և ապահովութեանց, չքաշօրիցիս: Պահեսցես զքեզ, եթէ բարւոք առեսցես. կորուսցես, եթէ չարւոք սիրեսցես:

Գլուխ. ԺԶ:

Յաղագս սիրոյ: Որ իցէ բնութիւն նորին՝ որ պատճառ. և որ իցեն գործք:

Յաղագս նորին ապերանաւոյն: Ա երեսբերութ ընդան ինչ՝ յաղագս ապերանութեան:

1. Ա՛յրն՝ բարեհաճութիւն բարւոյն է. յո նախակին ներտապումն այն, որով Հնի ախորժակն յորժամ բարին ձանաչեցեալ հաճոյանայ նմա: Ի սա թիկնեցեալ յերնու, բոլոր սիրեզերս. ուստի ի յաղթիլ սորին՝ որ զնախապատահութեանն տեղի բռնակալէ ի մէջ ըղձակիտութեանց

Թեանց, դիւրապես յաղթին մեզ յեաղ ամբոխքն։ Սէրն բարի՝ անգ ձկտի, ուստի հատ զսկիզբն իւր. մերձի առ բարին՝ զի ՚ի ծայրագոյն նէ բարւոյն արտաբղխեսցի։ Կ՚ենեսցի զկեանդ քոյ. և՚ի կշիռ անձկագունի զննման դիր զսիրտ քո։ Կշմարեսցի ուշիմաբար. Թէ որպիսի սէր զօրաւ նայ ՚ի նմին. քանզի՝ որ ընդիմտումսի լողութենն հակամիտէ, նա և Կ՚ընդ քո, և այն՝ կուռ ամբարշտութենէ քոյոյ, զոր պաշտես։ Կ՚ետայնորիկ հրամայեաց Կ՚ընդ. զի սիրեսցես զնա և ևթե բռ լորով սրտիւ. ցանկացեալ զետեղել զնովն մտի քոյին. քանզի՝ զոր սիրես բռլորով սրտիւ, այնմ՝ իբրև Կ՚ետ երկրպագես։

2. Կարշեն և առ ՚ի սիրել. բայց ՚ի բարութենէն, և ՚ի գեղեց կութենէն, համակրութիւնք ունիք. և համազութիւնք յարմարականք բարւոյ, և ոգւոց. այլ և համեստու թիւնն արտաքին. ուշիմութիւն, սրամտութիւն. և այլք նոյն աստեղք զարդք, մարմնոյ՝ և ոգւոյ։ Կ՚ինքն իսկ սէրն, կ՚մագնիս սիրոյ. առ որ ևթէ մատիցեն բարեբարութիւնք, և չնոր

հունա

հունակութիւնք, ստիպէն առատութիւնք զսիրելութիւնն փոխաբերական, որ ոչ կամէրն վերատրել։ Զոն եւս ոմանք, որք բնակնաբար ինձն դրդեն ի սիրոյն. քանզի որոց կենակիցքն վճռագոյնք են, ջերմագոյն իսկ՝ սիրան. եւ անօսրագոյն արիւնն. եւ որք հեշտալիք, եւ հեզք են բնութիք, դիւրահակագոյնք են առ սէրն։

3. Ա՛ծ է կարօղութիւն սիրոյն. յ՛իրն սիրեցեալ, փոխակերպէ զսէրօղն։ Ակրն՝ արտեղութիւնէ ինձ կ՛յինքենէ. պանդխտութիւնն յ՛իւրմէ. եւ մահ ինքնայօժար։ Ա՛ր որ սիրէ, ար տաքոյ ինքեան գոյ. ոչինչ խորհի զինքենէ. ոչինչ նախահոգայ, ոչինչ գործէ. եւ եթէ ոչ լիցի ընկալեցեալ ի սիրեցելոյն, յ՛ոչուրեք է։ Ա՛, թէ որքան ապերջանօրէն սիրէ, որ չ՛ած ոչ սիրէ։ Զ՛ի ոչ կարէ, գոլ՛ի սիրեցեալն, որ զերկրաւորս սիրէ. որք չկարեն յադեցուցանել զհոգին, գոլով ինքեանք վերջաւնակք, եւ ենթարկեցեալք, ունայնութե՛ եւ մահու։ Ասկ որ զա՛ծ սիրէ, յ՛ա՛ս տուժոտմէ, եւ թողեալ՛ի քայ զըզկեալն՝ ինքեան, ինամին կեայ, ՚նո

րում

բուամ կեան ամքն. որ է միջակետ մեր՝ և անյեղլի բարւոյ: Այրն մարդկայ ինն՝ Ճողոպրական, բռնաւկիր՝ և դաւոն է. Ճայինն՝ միշտ խոնարհ, և անդորրական. զնա՝ մաշէ նախանձն սեղեխաց, նայսմիկ՝ չէ հոմանութիւն ինչ: Ա՛ն՝ երկնչէ, զի մի այլ ոմն սիրելեսցէ. սա, ցանկայ զի ամքն սիրեսցեն զնն: Աւրեմն, եթէ սիրես զքեզ՝ զՃ սիրեա. քանզի՝ որ սիրեսդ, օգուտ քեզ է՝ և ոչ նմա: Այրդն՝ փոխոխիլ կարէ, և կորնչիլ. զՃատուսաճ՝ ոչ երբեք կորուսցես, եթէ ոչ թողուսցես:

4. Ո է սէրն լինի իսկական, որով հզօրապէս սիրեսցես զընկերդ մեր ժեալ հեռացո՛ ի նմանէ զհամայնս պատճառս՝ և զաւելիս մարդկայ ինս. զուշխմութիւն՝ զհամեղաբարոյութիւն, զնմանութիւն՝ և զայլոց հանդունից. և զայնս միայն խնդրեա, որք կայանան՛ի սրբութեան, և՛ի բարեպաշտութեան: Աստ՛ տասպարութիւն՝ և քանդումն առաքինութիւն է՝ սէրն այն, զոր Պղատոնական կոչեն՝ որով վերանալ ասեն հոգւոյն, ՛ի հայեցմանէ ձևոյ մարմնոյն՝ առ՛ի մտա-

ծումն

ծումն՝ և՛ի խոհումն գեղեցկութեն
Ա՛ծայնոյ։ Ձքնաղականին դիմի հայ
եցումն, ընդուստուգանէ առ՛ի ցան
կութին շօշափմանն։ Այս որ ընդ աչ
կունն արտեւանէ, թէ՝ լոյս իցէ, և
թէ հոտումն իմն՝ մեղկացուցեալ
լուծանէ զմարդն՝ և կորուսանէ։
Ասէագոյն է գթիլ ոսխւք. քան աչ
կամբք։ Ա՛րդ՝ յոյժ գժուարինք են
սպեղանիք սիրոյն. զի խրատեցեալ՝
առաւէլ խրոխտանայ և ոգորէ. և
եթէ ո՛չ ընդդիմակայեսցես սկզբ
բանին՝ այնպիսի իմն սողոսկմամբ
մեղմաբար ներսամտէ, մինչ զի նա
խագոյն զգաս սիրել քեզ. քան թէ
մտցես՝ ի խորհուրդ՝ վասն սիրելոյ։
Ասէ եթէ ամենևին ընդդիմակայեսցես
Ձգանոյն, դիւրին լինի ապաքինումն։
Յարկաւորէ ուրեմն՝ զի այլովք իրօք
զբաղեցուսցես զմիտս, որք ներակրեսցեն
զհոգւս, և զայնչաւսակ իրին սի
րելոյ՝ հեռացուսցեն։ Այս և
խորհելի է յ՛ամենից բաղձաքարշու
թեանց, սիրելելոյ մարմնոյն. զի
չէ՛ք իր այնքան հեշտակի վերսրմ
բոսուղ, որքան սկիզն. զոր եթէ ան
գամ ևեթ զիմիցէ՛ ի քեզ՝ այնքան
կա

կարի յանդգնաբար նեղեալ վրդո
վէ զքեզ, մինչ զի անկարելի իմն
լինի տարամերժումն նորին՝ եթէ
ոչ մեղմագունիւ սպեղանեաւ ժա
մանակի, և հեռակացութեան լքե
ցեալ՝ ինքնին պակասիցի՝ և թողա
ցուսցէ։ Ո բազում բժշկեաց խոր
շողական ամօթն. մինչ զղջացեալք
կսկծացին՝ զմատնացոյցն լինելն իւ
րեանց. և առակ նշանակի, ոամիկին.
և մինչ զգաստութիւն ինքենոյ ի
րին՝ և զչիսպատար գոլն զաղերու
թիւ, և վտանգիւ մահաճեաւ, և
զպատիժ ապաշխարութեանն՝ զմոռա
ածին։ Ոգունդ իսկ զօրավիգ եղև՝
ուշիմաբար նկատումն, և ուղղակի
ներքինումն չարեացն՝ և անձնահո
թիւն իրին սիրեցելոյ. որք զվայել
չութիւն գեղոյ նորին, և զսիրեցելու
թիւնն՝ նուազեցուցանէին։ Այսց
կատարումնակապէս նպաստ լինի
սմին՝ դարձուցանելն զսէրն առ Ա՛ծ,
յ՛առաքինութիւնն արբաւայել՝ և առ
վարձն անքաւատակ յաւիտենական, և
առ յ՛այնս՝ որք իսկապէս են սիրե
լիք. զի սէրն բարի, մերժեալ զսէրն
չարաբարոյ՝ և վսեմանձնեալ միտն
մարդ

մարդկային, ամաչեցեալ պատկառես
ոչ Թաճալիլ՝ի ստրկագունեղ, և՝ի
գեղազուրկ սէրն երկրի։ Սէրքն
չարք, Թուռնաճօրեն զվարս բարիս։

5. Օ՜ամ, ՚ի մի շարակապեայ բնու
Թէն, իբր շղթայիւ իմիւ սիրոզակա
նաս։ Այ համատեղէ, և շարազուգ
գեղեցկօրէն, զպարս աստեղացն ՚ի
յ՚երկինս, զերամն Թուչնոց ՚ի յօդս.
զնախիրս եզանց՝՚ի յարօտս, զՀօտս
խաշանց ՚ի լերինս, և զՋոկս գաղա
նաց, յ՚անտառս։ Այլ սրբազանս
այս շաղկապումն, խղէ ՚ի միայնոյ
յատեղութէ. զի որպէս սէրն ձկտի
առ ՚ի շարամանուածն և ՚ի միաՀօրու
Թէն, նոյնպէս և ատելութիւնն ՚ի
փեռեկտուածն և ՚ի բայաձայնութէ։
Ա՛րդ՝ այսմ կրի, դիւրապէս ենԹադր
կէին դանդաղկոտքն, երկչոտքն, և
կարծկոտքն, որք յ՚ամենից կողմանց
երկնչէին ՚ի Ճնաստուռ։ Այն և օմանք
մարդիկք, այնպէս իսկ ծնեալք, Թէ
բնականապար ատեն զամենեսեան.
որք և իբրև զդժնդակս էղջիկայս,
ատեն և զիւրեանցն խաՀարս։

Ա՛րդ՝ եԹէ ոք Հանդիպիցի քեզ ըստ
այսմ փաղանշանի, մի ատիցես զնա,
այլ

այլ զԹաստիրեալ ողորմեսցիս։
Որպէս ընխաղէտողում զգուշանաս
՚ի խաղակիցդ՝ հեզաբար, և Թարց
ցասման. նոյնպէս յ՚ամ կենում
քում, խոտորեա՚ի նմանէ առանց
ատելութեան իմիք, որ հակառակ
ղինի քեզ։ Ոսկ զատելութիւնն սան
ձեսցես, զարԹուցանելով զոգիդ
՚ի սէր, և՚ի տենչանս. մտած մամբ
բարւոյ՚ի մի ներգոլ յայնմ, զոր ա-
տեսդ։ Որչինչ տեղի լինի՚ի քեզ
ատելութեան, եԹէ զՀամայնս առ
բարին նկրտեսցես։ Յարատուգեա
զատելութիդ յ՚այնս, որք իսկապէս
արդիւնաւորին և արժանիք են ատե
ցողութե. որք են ագեղութիք, և
զազրութիք մեղաց. և դատապար
տութին յաւիտենական։ Ոսկ եԹէ
առ յայլս դարձուսցես զատելութիդ,
ոչ ղինն զոր ատես, այլ զքեզ ինքնին
վտանգաւորես, և կորուսանես։
Որանգղ եԹէ հրամայի քեզ, սիրել
ևս զԹշնամիսդ, զո՞ր ոչ ունիս առ՚ի
ատել։ Պարտ քեզ արտելանել
արտաքոյ բնութե իրաց, զի գոյես,
զինչ մարթ նոցն ատել քեզ։ Որ-
տա քոյ բնութեան իրաց, չարն և՚ԹէԹ.

նեղում

նեղուսմ միայնուսմ արդարասիս ՚ի կիր առնանիլ կարէ, առեղուծին։ Այլ եթէ պարտ լինի քեզ՝ առել և վաճառիկս, ղիջ՛ք յանգագոյն և արժանագոյն գտանես, քան զքեզ լինքդ. ղի ո՛չդք այնքան վնասեայ քեզ. որքան դու լինքդ։

Գլուխ. ԺԴ։

Յաղագս բաղձանաց, և փափաքեան։
Ուսմ բաղձալէ, և յորմէ փախչելի եղէ։

1. Ա՛Ր Քանիկ է այրն, որ ենթա դրեցեալ՝ և հնազանդեալ է Աստուծոյ. որ ո՛չ ումեք իրայ բազձայ ամենևևին. որ յար մարեցուցանէ զինքն՝ իրացն պա տահեցելոց, և դիպուածոցն յարկա ծից. որ ասէ։ Կամի զիս Աստ, զի անսայթագ կայցեմ։ կամի զի հիւանդ գայցայց. կամի զի հարուստ, կամ աղքատ իցեմ. կամի զի չուեցիկ առ աւի, կամ ճնացիկ աստէն։ Պատրաստ եմ յօժարապէս առ երկաքանչիւրն։ Ընթե անգամ մի ասիցես. Յորժամ գնացիկ յայսոնիկ տեղի։ Յորժամ՝ ու հե

նեղիչ զերծն զայն։ Պղծմանէ լինիս։ Պանդխտեցար եթէ ցանկայցես այնմ երբէք, որ արտաքոյ քո է՝ մշտնջենաւորիւն տագնապիւն տաժանեցեալ տանջանս նիւթիս. և իբր ընդդատաձեւութեամբ կերը տակի՝ միշտ հետևիցես, և ոչ երբեք հասանակալցես։ Պիրդ՝ են ընդիչեցող զութեան քոյ, կարծիքդ՝ մոռաց մոնքդ՝ ըղձակաթուածիւնքդ, և անձնիւրքն քոյին առաք անձնիշխան նախանք. արտաքոյ նորա, (այսինքն իշխեցողութեդ) մարմին. հարստութիւն. փառք. արժանապատուութիւն. և այլք համանմանք. և զոր ինչ դու ինքնին ոչ իրակես։ Ոգին՝ ոչ արդելանիլ կարեն յոյժ. և ոչ դիմադրոսիլ. սոքին՝ օտարոտիք են, և պատահանդեցեալք հակառակութեդ։ Ա՛ր որոյ մի ցանկասցես նոցին ամենևին. և համայնպիսեաւ ինն ոձիւ՝ զի դիտասցես զորպիսութեդ նոցին, և զկախիչն ի կամաց օտարոյ՝ և ոչ կարել բնաւին գալ քեզ յարակ. քանզի այսպէս պահանջէ թէութիւն նոցին։ Ոչինչ իր արտաքին, ի բաղձալի. զի անցանէ ձեւ աշխարհիս այսորիկ։

Նա

Աւ եթէ համայնքն՝ սոքին որոց տենչաս, լիցին ևս ըստ քոյոց բաղձանացդ. սակայն թողլոց ես յապաչ, զնամ զորինչ և ստացեալ ունիցիս, յակամայ կամաւ, և կսկծագունիւք ցաւոք, իժամու քումդ մահուան։ Ոչ ներքս նկատեա. զի՛ ինեղբս է աղբիւրն բարւոյ. որ միշտ բղխէ վայել չաբանը, եթէ միշտ պեղեսցես։

2. Այսմ միայնուամ, ներադրեմ ցեալ եղև մակացութեանն ոմանց հնոց իմաստասիրաց, որք յիշխեցողութեանէ բախտին՝ աղատեցեալք. ի մէջ ինն քեանց դառնակսկծից չարչարանաց մրմնոյն և նեղութեց, երանեցեալք մնոք, վիճաբանէին զերջանկութենէն և զդաւս յարուցանէին վնմանէ։ Ոմանք՝ միոյ զերերս կարողութեցն մարդկայնոց, յ՛Ա.Յ ընորհեցեալս տրամախոհէին, հաճանեցուցանէին ինքեանց, իւրեանցն մտախոհութեբ, ամենևին ոչինչ պատշաճիլ առ յինն քեանս, բայց յղձակտութեց, և՛ մտածմանցն իւրեանց։ Ոմանք՝ այնքան բացարձակապէս շահեցուցեալք աճեցուցանէին ի նոսին զիշխեցողութեն, և զմիապետութեն իւ

լեանց, կրթամամբ և կիրառութեա
մտածմանս այսմիկ. և այնպէս կա
ռավարելին ուշիմաբար զշարժմունս
ոգւոյն, թէ ոչ առանց լինն պատճա
ռի, զինքեանս միայն յար անուճանէ
լին հարուստս, միայն կարօղն, և հուժ
կուս ամենից. և միայն երջանիկս և
բարեբախտս համարելին: Ա՛րդ՝
հարկաւորէ քեզ ամենևին, քաջա
կուռն վարժեցողութեի, զի ուսցիս
արհամարհել զիրսն, արտաքոյ կա
րողութեան քոյոյ զետեղեցեալսն,
իբրև զոչ պատշաճեալս առ քեզ:
Ա՛թէ զսա ևեթ հասակալցես, ոչ
երբեք կսկծեսցիս կամ ցաւիցիս,
թէ չունիցիս զարտաքինս. որպէս
և ոչ ցաւիս և ոչ նեղիս, թէ չես
թագաւոր թաթարաց. կամ չունիս
զթևս առ՚ի թռչիլ: Ալբ արտաքոյ
քան զմեզ, ոչինչ առումեզ:

3. Ա՛յսու արդարատեսունիւ սան
ձիւ, զսպելիք են բաղձանքն ձկտե
ցողականք. որոց եթէ ոչ վերատես
ցես զչափ լինն և զբաւանակ, ոչ երբեք
լնանի, անլնլի ոգին. և զոր լինչ հա
մագումարեսցես ՚ի նմին, ոչ լինի
վախճան ցանկացողութեանն, այլ

առնուն, և զկծեցուսն։ Օ՛ի ոչինչ հիւթ գիշնուսնակ բաւէ այնմ, որոյ փառուտիքն ջերմնագունիւ տապիւ ախտասալքեն. քանզի ոչ ծարաւէ այն, այլ հիւանդութենէ։ Այնգու նակ սատահէ և նոցին, որք զբաղձանս իւրեանց ոչ վերակոչեն առ բանաւորութիւնն, որոյ հոգարն՝ կ՛իսիաղիր, այլ առ մոլութիւնս, և՛ վաւաշոտութիւնս, որոյ կամն անչափ փափանի, և անբաւեռնելի։ Օ՛ոչինչ տրամնապահով, և անհնդիտ զգաստ ցես. և ոչ իմն իսկ պահասեցի որոյ բաղձաս, եթէ շարտիակեցես զքեզ, ներշափուս բնաւականուս։ Եթէ վերանցցես զչափն, ի ծայրս գոյնան և փարթամութիւնս, աղքատանաս։ Յանկացողութենէն, ոչինչ բաւէ, բնութենէն, փոքունք։

4. Յուշ լիցի քեզ թէ այնպէս հնոյաղափարիլ պարտիս ընկենուս, որպէս՝ ի խրախճանուս։ Օ՛ի զորօրիսնակ մինչ շրջաբերին խորհիկքն ընտեղանուս, և հետևասցես ժամանեն առ քեզ, հաւնստաբար ձգեսցես զձեռս, առնուս զքոյդ բաժինն։ Եւ եթէ անպրանցանէ կերակիրն քան

քան զքեզ, չարդելոցս զնա։ Եթէ
չե՞ւ ևս իցէ ժամանեալ, ոչ տարածես
զախորժակդ առ հեռակացն, այլ
ասասես, մինչև մատիցէ։ Ո՛րդ՝ եթէ
հանդուրնաբար մարզեսցես զքեզ
հանդիպ հարստութեանց, արժա
նապատուհեաց, և այլոց՝ որք արտաքս
քան զքեզ գոն, արժանի լինիս
այդարև խրախճանի սրբոցն. և
զայնս վայելես բարիս պարզութ[ե]
ոգւոյ, որք ամենից դիպուածոց գե
րազանցեցուցանեն զքեզ։ Եւ եթէ
զայնա՝ որք լինծայիցին քեզ, ապախդ
առնիցես. և հրաժարիցիս խորշել
մամբ, ոչ միայն խրախճանակից սր
բոցն լինիցիս, այլ և վկայակակից եր
ջանկութեանն նոցին. և զառհասատ
չեայ այնցն, նախաձաշակել ակսանի
ցիս յ՚երկիրն, որում ընդքին յարահր
ձուին յ՚երկինս։ Ամենայորդութ[ի]
քումբ կարես դու ինքնին երանագործել
զքեզ. եթէ ոչ տենչասցես բնաւին
իրաց, որք արտաքոյ քոյն քոյ։
Ամէն երանեալ։ Ար ուշի, զոր ինչ
կամի։ Ո՛րդ՝ ուշի զոր ինչ կամի, որ
ոչ կամի, եթէ ոչ՝ զոր կարէ։

5. Յոլովից փախչիմք, և անգոս
նեմք

նեմք զնոսին եբր զՀնաստակաց, և զհակառակս բարեկեցութեանն մերոյ, որք Հդրտիւ սլիտանացուք են մեզ: Օ՛ի բազմիցս ասպնջականք դոն կենսակրին, որք դիմակացքն են ախորժակին: Որք վնասեն՝ ուսուս ցանեն: Ա՛հ, աքսոր. աղքատու թի. անարգանք. աշխատ. հիւանդութի. և այլք սոյնասեռք, որք չեն նիշխեցողութեանք քոմ, չեն չարք. և ոչ պատշաճին առ քեզ: Որբեմն ոչ պարտիս դիմադրել սոյին, ոչ զփախուստ, և ոչ զթշնամանս, այլ ապախդ առնել զըղայեալ կարծիսն, ամենևին, զնոցանե: Օ՛ բովանդակն սոսին, դիմայլակս յարանուձա ներ սակրատես: Վանդի՝ որպէս դի մայլակքն, ահաբեկեն զմանկունսն. յ՛որս ոչ լինէ՝ բայ յարտաքնոյ ձևոյն զարհուրել ներգոյ. սոյնպէս հան դիպին և յ՛երս, զորս ոչ որպիսիք են, այլ որպիսիք երևինն, սուտորես ըմբռնել: Օ՛ի՞նչէ մահն: Վդիմայլակ: Տես, թէ որքան քաղցր և ցանկալի լեալիցէ, ոչ միայն որբոյ, և վսեմազարդից առաքինեցոյ արանց, այլ և սակրատի, և այլոց իմաստնոցն

հեթա

հեթանոսաց: Օ՛ի՞նչ կ՛ուրեմն զար
հուրելի ընմանհուամ: Կարծիքն:
Նրկիւղ մահուան կ՛զարհուրելն, ո՛չ
ինքն մահն: Օ՛նոյնն խմասցես, և
զայլոց իրաց. զորս սոսկալիս թէնա
մանել: Յարթեալ զկարծիսդ, և
զո՛չ ինչ դատանիցես, զոր պարտիցիս
թէնաամանել, բայց՝ ի մեզաց:

Գլուխ. ԺԵ:

Յաղագս ուրախանալեան, և տրտմալեան:

Օ՛ էնարդ ուրախանալ պարտի, այր իմաստն:
Ա՛յն պրոմն՝ որ զեմ նախապէսանէ: Օ՛անա
զանդ սպեղանիդ ցաւոյն:

1. Օ՛նպէս ուրախանալ պարտի իմաստնի, թէ՛ նուրախանալեան քոյ, բայցաւիայլեսցէ համեստութիւն. և մի՛ այնքան մեզ կացեալ լուծցի ո՛ղի, թէ չկարասցես անձնիշխան նպաստալ՝ ի տրտմուէ անդրանցանել յ՛ուրախութենն, եթէ պիտոյասցի նոյնն: Ունքն Ցէրն մեր Յ՛Ա՛, զերա զանցատուցն ենթադասաւորն համայնից իրաց՝ ո՛չ զծիծաղոյնն կոչեաց երա նեալս, այլ զլացօղսն: Օ՛ի կարի անուայելչէ է առն քրիստոնէի՝ որ խոստո

խոստովանի զինքն հետևօղ գոլ բարեացն յաւիտենականաց, ՚ի մեջ այսքան վտանգիւ՝ եւ փորձու թեց, մնայ՝ և մարմնոյ. ՚ի մեջ այս քան արդարեղից պատճառաց տըրտմութեամբ, որք ստիպեն յարաժամ ՚ի խաղձումն՝ զբաղիլ ծաղու, և կատա կանօք, զօրէն խելառւոյ՝ և մոլեղից. և զուարճանալ ՚ի վերոյ իրացն կորստականաց։ Պախչի փափկու թիւնն երկրային. և զորս կոչեմք ուրախութիւն, բազմիցս՝ սկզբունք են նոքին, տրտմութեանց։ Ջմարիտ ուրախութիւնն՝ ոչ ուստեք, բայց ՚ի խղճմտանաց առաքինութենէն՝ ծնանին։ Ուստի ոչոք կարէ ուրախանալ՝ բայց յարդարոյն յարուցն՝ և ՚ի բարեխառնէն։ Որպես զի ոչ երբեք պա կասիցի խնդութիւնն յոգւոյ քումմէ, արա զի ծնանիցի քեզ ՚ի սոյն։

Այս ծնանիցի արդարև, եթէ ՚ի ներքս ՚ի քեզ լինիցի։ Այլքն զուարթութիւնք՝ և հրճուանք, թերեւս են և անժուռք, ուստի ոչ լնուն յա գիւծ զկուրծս. և ոչ միշտ ուրախա նայ, որ ծիծաղի. իբր վճռուն ակ, կ՚իսկական ուրախութիւնն. և ծնա

նի

նի սա ՚ի բարձոք խոշմոտանոց, Հա մեսոից խորհրդոց. ՚ի յ՚ուղղոյ ներ գործուԹեանց, և՚ի յ՚արհամարհմա նէ փափկուԹեանց. ՚ի հանդարտուս գունոյ քաղաքավարուԹէ, և յ՚ան բծոյ, յ՚անարատէ՝ և՚ի կատարունոյ կենէ: Ա՚յս է իսկական օրէն առա քինուԹեան. ոայ ղի Ճշմարտապէս խնդայցես, ողբալի՛ է յաւրանէ:

2. ՏրտմուԹիւնն՝ ՚ի չարէն ներ կայէ գարչի, և նզովէ զնա. կամ, իրապէս, և կամ ըմնամնդէ իսկ մնա ծականաս, ընդ վրդովմանն իմիք՝ և անհանգստուԹե: Ա՚նդղի սովոր եմք բազմիցս՝ ոչ իրօքն խնքեամբք, այլ կարծեօք իրացն տագիլ: Ա՚՛ի նե բազմներ ուրեմն զերան որպիսիք ի ցեղն, մի զպաշտպանուԹիւնն. մի զա գարսակս, մի զարծաԹ՝ և մի զգործս, այլ մանաւանդ զմնաս ածս. և խոկա իսկօրէն, Թէ ո՞ր իցէ քոյդ կարծիք զնոցանէ: Ա՚Թէ Թշնամանիս. եԹէ անարգիս. եԹէ հողոպտիս. և եԹէ ձաղիս, չէն ոք քոյին կամաց. իսկ ուղ զանի զգաւն զնոցանէ՝ Թէ չէնն ոքին չարք, այլ բազումանգամ սխտանա ցուք և օգտակարք, այս՝ առ քի՛ զոյ

գոյ։ Ո՛չ երբեք ցաւիցիս՝ եթէ ի ներկայ վհատմանէն, դարձուսցես անդր զմտածմունս քոյս, ուր իսկա կանքն են ուրախութիւնք։ Ո՛չն քա ղցր՝ ոչ ինչ ամենևին չար պատահի. ոչ ոք զնոյնն չզգայ, այլ զի յաղթէ։ Ո՛ւան զի հայի նա առ ամ՝ տառա պանն, իբր առ պատճառս կրթե լոյ, և կերարկելոյ զհամբերութիւն. հայի իբր առ գործ իա՝ Ո՛ճայոյ ընոր հին. և իբր առ ձանապարհ իսկա կանի փառացն, որ յաւիտեան յա բատևելոյն է։ Ո՛չերն բարի՝ կարէ կոչիլ ողորմելի, գոլ չկարէ։

3. Որ ինչ լինիլ կարէ, իբր զա պառնի՝ նախատես։ Ո՛յսպէս մեղ կացուսցես զթափս ամենից չարեաց, որք առ նախապատրաստան, զոչինչ նորոգ վերաբերեն. ամ ծանունք, և դժուարինք, լինին անքոյթք՝ և գիւրինք, ակնկալելոյն։ Օ՛ր ինչ լինի ցի, եթէ զկէս ընչից քոյ, ի բաց բարձցէ դիպուածն. զի՞նչ. եթէ զընաւն։ Օ՛ր ինչ եթէ կործանեսցի տունդ. հրձիք լսցին որայքն. պակա սիցին բարեկամքն. զի՞նչ եթէ համբաւդ քո ախտացեալ վտանդի

ցի

ցի, և յ՚աստիճանէ պատուոյդ զըր
պարտութիւն ընկերիս: Ի՞նչ ան դու
թիւն. գերութիւն. աւերումն, հրկի
զութիւն, և այլք համանմանք, ո՛չ
հասանեն յանկարծակի ՚ի վերայ
իմաստնոյն: Ո՛չ զիշատութիւնս
ապագայս. և զցաւս, զոր այլք կրեն՝
բազմօրէից ժամանակաւ նա կրէ
միշտ ընդ ինքեան, մտածմամբ բազ
մօրէից, և մեղկացուցանէ զոյնս:
Ո՛չիւն պատահիլ կարէ, որ միտս
պատահեսցի: Ո՛րք են հարստութիք,
որոց ո՛չ հետևի ՚ի թիկունս. տովն՝
և մուրացութիւն: Ո՛րէ արժանապա
տուհութիւն. որում ո՛չ ուղեկցիցէն
աղտեղութիք. ստրկութի, և վեր
ջին խակ թշուառութիւն: Ո՛րէ թա
գաւորութիւն, որում չիցէ պատրաս
տագոյն՝ պաշարումն, և քանդումն:
Ո՛չ ապաքէն տեսեալ դահճական
նիւթ հատեալ զարքայականն պարա
նոց՝ հրամանաւ հնազանդեցելոյն,
անլրիւ լինի օրինակաւ՝ ետես արքունա
այս: Ո՛չեն տրտմեցեալք սաքին ՚ի
միմեանց, երկարաձգիւք միջոցիւք:
այլ պահ մի և եթե ժամու գոյ՝ ՚իմէջ
հարստութեց՝ և տնանկութեանց՝ ՚ի

մէջ

մէջ արքունեաց՝ և խղճն՝ ի մէջ գա
հոյից, և կացնոյ: Ո՞րանի՞ր ուրեմն
զամ ԹէուԹիւնս գոլ յեղլիս՝ և որ
ինչ դիպեցաւ միւսմանէք, կարէ դի
պիլ և քեզ: Ո՞չ բախտն ձախողակ,
հեշտակի կրէ՝ որ ցանգ աւհակալէ:

4. Ո՛չ հրատարակեալ հուչակէ
զինքն, առաքինուԹիւնն՝ մինչ վա
րի կեանն անդորրուԹ: Յայնժամ
երևի՝ Թէ որքան ի՞չէ նա, յորժամ
ցուցանէ զինչ կարիսէ համբերուԹիւն:
Տեսիլ եղաք Ա.Յ, և հրեշտակաց՝ և
մարդկան. ասէ Ա.ռաքեալն:
Ա.հաճասիկ տեսիլ արժանի, առ որ
հայի Ա.Ծ՝ որ միշտ նկատէ ՚ի գործս
իւր: Ա.հաճասիկ զոյգ արժանի Ա.Յ,
այր հզօր. որ բաղադրեցեալ ըստա
ւասպանաց՝ յաղԹանակէ զինքեանէ, և
զսմենից վշտից: Ո՞ւմն անդորրուն՝
և հոգին հանդարտաշունչ, ա՛չ ցուցա
նեն զարհեստ նաճաւարին: Որ ա՛չ կ
փորձեցեալ զի՞նչ գիտէ: Ո՞ն ասէ.
չարաբախտ ես, որում՝ այս պատահի
ցի: Ո՞անաճանդ բարեբախտ դու, զի
ձեռնհաս եղեր փորձել զքեզ:
Վ.անդի կարասց իւրաքանչիւր ումեք
գիտել՝ հանգոյն ինչ՝ բայց ա՛չ իւրա

քան

քանչիւրոք կարաց կրել զայդպիսի դիպուածդ, Թարց ցաՀոց: Ուրեմն զի մի վհատիցիս ի ձախողակիցն յար կածիցց, հաստատեսջիս կաց ընդեմ նոցին, և զծանրութենէն վերահա սեալս, բարձ հզօրեղապէս: Վասն զի չէտ խորտակման առաջնոյ Թա փին, զնչինչ վարհուրազած և ա Հաչնային ներգոլ ի նոսին գտցես, բայց ի կարծեաց: Անքաւութիւն. Թշնամանք. անարգանք. վիշաք, և այլք համանմանք՝ զորս չարս կոչեն ամբոխքն ոամկականք. բազումք կրեն համբերութիք, և տանին զու արթանիւ ոգւով. յոգունք իսկ՝ և ոչ զգան ամենևին. ուրեմն չէ բնա կան Թազիւմ մաշիլն ի նոսին, այլ բղխել Հաշումն այս՝ ի դժպՀեաց իմիք կարծեաց: Օ իորքան ի բնու Թենէ ունին զզօրութիւն իմն, պա Հեն զնոյն՝ նամենեսին: Ընդէր ստես քեզ: Կարես ԹեԹևացուցա նել զնամ տառապանս, կրելով յօժա րաբար: ՈեԹև ե համայն ցաւ. ե Թէ զոչինչ վերյաՀելոյն ի նա, կար ծիքն: Ի՝ ի անհամբերութիք քով ծանրացուցաներ զչարիս, և զտառա

սանս

պանս քոյս։ Ա. Ինքան թշուառ է իւ րաքանչիւրոք, ոլքան իսկ գոլ զինքն համարիլ։

5. Ա. Մեծայն ախտակրութիւն վատ նեղեալ պակասի յ'ամենեսեան. և թէ պէտ անըմբռներն և կսկծահոծ լինն գուցէ ցաւ, և յանդգնագունեղ ախտ՝ սակայն բառնայ զնա ժամանակին, և նուաղեցուցանէ։ Կամիս սպասել ուրեմն այնմ աւուրը, յորում յ'ակամայ թողցէ զքեզ՝ իբաց, թաղծումն՝ և ողբասուրթիւն. կամ դու ինքնին՝ դնել նմին վախճան։ Ընդէր ոչ նախածես զայն խորհրդով, զոր վերածելոյ է յարակուռնութիւնն ինքնակամօրէն։ Վասպէտ սահպանեսցես դու զթաղծումն քո՝ սահպանողին սակայն, ընդանցանէ։ Կան զի ոչինչ իր վաղագոյն առեալ լինի, քան տխրութիւնն. որ մինչ նորն է՝ գառանէ միսիթարիչ իւրեան, բայց հնացեալ՝ ծանակի։ Որ թէ ցաւօք և կսկծմամբք յաղթահարի վշտակրութիւնն, անցցէ տիւն բռ վանդակ ողբով և կոծիւք. զի շեն՝ տրնուրթէ վճարեսցէ տխրութիւնն. կսեսցին ձեռքն ի վերայ

կրծ իլ

կրծից. և ինքն յաւն կակծունակ, 'ի կիր արկցէ զինքն, ամիւ սեռիւ տան ջանաց: Նոսկ եթէ արտասուքն ան օգուտք են. եթէ ոչ լաւեաւ լմիւ մեղկանայ վիշտն, ուսիր կառաւլա րել զքեզ ինքնդ: և ընդդէմ կաց՝ ամենից հակազինուԹեանց, անյաղ ԹեւԹեաւ հաստատնուԹեամբ:

ՄնԹանք են նաՀապետի նաՀուն. զորոյ զղեկն յաւիշտակեաց ալի ծո վուն. որ զծփեցեալ նաւն, և զտա տանեալն 'ի հողմոց, եւ ալեկոծու ԹենՀ: Նոսկ նա գուլելն է՝ և և ես 'ի նաՀաբեկուԹենէ, զոր կալեալ զղեկն 'ի ձեռին կորովաբար, սուզեաց ծովին, մինչ մարտնչէր ինքն ընդդէմ ալեացն՝ հզօրեղապես:

Գլուխ. ԺԶ:

Յաղագս յոյսոյ՝ և յուսահատուԹեան:
Ո էարդ հաՀոզել մարն իցե զերկիւղածն:

1. Յոյսն՝ ուռայն և սուտ է, և արդարև իբրև երազ զար ԹուցեԼոց, եԹէ ոչ տեղաւօրեսցի նա՝ստուծուամ. որոյ միայնով ակնառ կիՀն՝ յաղԹահարիլ կարեն ամենայն

դժուա

դժուարութիւնք: Ինչ տագնապալից ապառնոյն երկին, եւ տարածես զմտածմունս քոյս ի հեռաւորս: Մի՛ երկնչիր յուսացեալ, եթէ ոչ առնչաց ցես ուժք. եւ եթէ զամէն երկրաւորս արհամարհեացես: Մի՛ զրկիր յուսայ՝ զոր արհամարհէ: Ի՛նչ թէպէտ յուսալիքն ոչ երբեք պատրեալք իցեն զքեզ. թէպէտ ոչ խնդրիցի ի դժուարագունից զոր յուսաս. սակայն որ քան յարակ ստիպէ զքեզ յոյս ինչ, այնքան տաժանակոծ լինիս, եւ անձկահոծ՝ քոյոյ խոկութեանդ, եւ երբ դրեցեալ յերկդիմակաւմ: Որպէս ոչ գնաս ուխտիւք ընդ անկոխ՝ եւ խամրաժեռ ձանապարհս, նոյնպէս եւ մի՛ յուսացեալ ոգւով յայնս, որք չեն յիշխեցողութեանդ քումմ: Այլ ի ծխնի համային թշուառութեան. զրկիլ կամացն յաճկալութենէն՝ զոր յուսացաւ:

2. Ազգիցս զգացուցանել պարտ ինս ոգւոյդ, զի հայեսցի յայնս՝ որք արտաքոյ քոյ են, եւ շուրջ զքեզ՝ երբ ի կորստականս՝ եւ կախեցեալս ի բարեգործութեանդ դերձանէ: Ոչ ուծացնաս զերկիւղ քո: Ինչ հայնաս

նայու ծնեալ ես. ո՛չ ինչ խոստանի քեզ զօրէս զայսմանէ. ո՛չ ինչ զժա մէս: Ո՛հաւասիկ հասեալ կայ մահն ի թիկունս, և վիճակ. զորինչ ունիս, փո՛խ առեր. միայն քո է, վայելումն նորա. զորոյ զժամանակն կարգա դրէ ծայրագոյն դատաւորն ամե նից: Յ՚ակնարկեսջիր նորին՝ հատուցա նելիքն հնամանիքն, թաւալց շըշնջմանց՝ և մրմնջելոյ: Ա՛ստ ահաւասիկ սպառ տական է թէ՛ նեամանել զպարտս տէրն: Ա՛ւրեմն չի՛ք ինչ ի՛ նեղբոյ ա րեգականն՝ յո՛ր պարտիցես, կամ կարասցես յուսալ: Ո՛յն է միայն ձկմարիտ յոյս, որ ըղձանի օրինաբար՝ զիսկականէ և զծայրագունէ բա րեացն:

3. Ո՛ յուսահատութենին պատճա ռեն եղեւնագործութիւնքն. տրկու թի ոգւոյն. կարի իմն ըմբռնումն գժուարութեց. մոլեկան վհատու թիւնն ինքեան. և զօրութեանց և զգօնութեանց պակասութիւնն:

Ա՛սյց յատկահարի, զարթուցանե լով զոգին. յարատուցիչ այնոցիկ, որք ի ծանրագոյնս ևս տառապանս անկեալք, արիաբար պարտեցին

զա

զամենայն հակառակութիւնս:
Սկսիր ուրեմն, և յառաջ մղեա. զի
գործակից լինի Աստուած գործո
ղացն: Նա որ ժժուարին երևիւր՝
դիւրագոյն լինի, եթէ ՚ի բայց դիպի
կարծիքն սուտ՝ զնմանէ: Օ որինչ
պատահի քեզ, բովանդակին նախա
սահմանեցեալ յաւիտենից: Նայց
այն՝ հանդիպի. կամ այնպէս, որպէս
և դու պատրաստ և բաղձագին ես
քնութիք կրել զնա, և կամ ոչ այն
պէս: եթէ նախկինն. մի յուսահա
տիր՝ այլ կրեա: եթէ երկրորդն, և
ոչ յայնժամ յուսահատիլ պարտիս.
զի որինչ՝ և իցէ նա, վաղվաղակի՝
ունելոյ ինքն զվախճան, և վերա
դնելոյ ե զնոյն, ևս քեզ:
Ա. եթէ՝ զոր բառնալ կարես.
կարճ՝ զոր ոչ կարես: Նայց յիշեա,
զի ներգոյ ՚ի քեզ զօրութիւն տա
նելոյ զամենայն, և թեթևացուցա
նելոյ զնոսա՝ եթէ ըմբռնեսցես զնո
սա իբր զօգտակարս, և զպատշա
ճաւորս: Տառապանն, իբ առիթ
առաքինութեան:

Կոլուխ. ԺԶ։

Յաղագս երիւղի։ Որչափ ունայն էջք, և որով պարծառաւս յաղնահարիցէք։ Խորհիլ յանդգնութեանց մարն է։ Ա երեսին՝ փոխրինչ վերյաբելոյն, յաղագս ընթերցուածոյն։

1. Ա՛նծագոյն մասն մահկա նացուացս, մինչ ոչ է ներկայ չար ինչ. և ոչ խոհապետս յ՚ապագայ, տագնապալի սակայն և տրամա բանի՝ կամ աձեցուցանելով զանբախտութիւն իւր, կամ ձևացուցանելով։ Ա՛յ եգիպտ խաստասրտութիւնմարդկային՝ զայնքան յոգնադիմի տանջանս, որքան կրէ ոգին՝ նեղեալն յապաւնոյն. որ պարապեցեալ է յ՚այն միայն. զի մի զբարիսն ներկայս կորուսցէ, կամ վերահասցեն չարիքն մերձակայք՝ և ապագայք։ Ա՛զգուշք եւս չարիք, որք չլինելինն՝ գոն անդր զի երևիչիմք։ Օ՛ ի՛նչ օգուտ է քեզ նախքան զժամնընաին չարչարակոծ լինիլ. և ունայնութիւք նախատեսութիք հանդիպիլ և ընդ յառաջ ելանել թշուառութեց քոց։ Ա՛ւթէ վ՛ա այնորիկ մարթէ քեզ անդր գոլ ողոր

մելի, զի երբեմն լինելոց ես։ Այել գարիցն է. հաճատալ ամենից առաքեալոյն, և Թարց նշանաց լինիք գու շակողայ զչարն, ստիք և պատրողա կանոք մոռածմամբք սարսափել՝ և դողալ։ Ասղիցս պատրեցեալ՝ի խաբեականէ վաղարկուԹենէ. զնօսան երկբայանշան՝ առ վատԹարագոյն կողմն Թիւրես։ Ասղիցս՝ զարա լեալ յանցանաղ ընդ դեմ իշխեցո ղին, մեծագոյն կարծես գոլ՝ քան Թէ իցէ իսկապես. և խորհիս, ուչ ոք քան զարկացեալ էյէ նա՝ այլ ոքան կարէ նա առնել, և ոքան Թոյլատրի՝ զարկացողին։ Այց ուշադիք էն երկիւղքս այսոքիկ. և վասն այ նորիկ առաՀել ասղիկեն, զի ընդու նայիք էն։ Ասանղի Չմնարիտքն՝ ու նին զեզանակ իւրեանց։ Որ ինչ գայ յանհաճատոի փաղարկուԹենէ, առարի այն՝ գանգատ կոտի, և երկիւ տագդած ոգւոյն։ Ոդբ ինչ զաղա զանուԹիք տարկւերին՝ի միաեանց, Թէ կրեսցես զվիշան՝ կամ ակնկալ ցես. միայն Թէ եզանակ ցաՀելոյն, ուչ է եզանակ երկնչելոյն։ Ցաւ՝ ոքան գիտես, Թէ անդր գտանեհք ցեալ է

ցեալէ. երկնչիս՝ որքան կարէ պա
տահիլ:

2. Եթէ կամիս մերկանալ զհա
մայնս երկիւղս բոլորովիմբ, յորմէ
խիճաս զի մի եկեսցէ, արդ գալոց
համարեա զնա. և զբարն զայն, և
զերկիւղ քո՝ չափեա ընդ քեզ. և
խմասցես խակօրէն՝ ոչ դոլ նորա մեծ
իրասէս, այլ միայն կարծեօքդ՝ զոր
երկնչիս: Ա՛րիթէ կարէ պատահիլ
քեզ խստագոյն ինչ, քան թէ առա
քեսցեիս յաքսորս, և թէ արկցիս՝ի
բանտ: Ա՛րիթէ երկնչելո՞ է վճռոյ
ճնոյն յիրէ յուժեքէ առաւելն, քան
զի մի կիզցի, և կորիցէ: Ո՞ննեա
զանձնիւրս ի սոյանէ, և ոչ արձա
զայնս առ Հիմարիտ երկիւղն քո.
զբաղումն գոյեա. և ևս զանհաւ
ատս, որք զայս ամենայն եսպէրեցին:
Ստեփանոս՝ ի մէջ քարանցն կու
տակէր, խաղաղականաւ ոգւով աղօ
թէ առ Ն: Ստեփանոս՝ ի մէջ քո
ցոյն ցնծայ, և ծանակէ զբռնաւորն:
Ընքնայօժար կամօք ընկենուլ զինքն
յաւրեցումն, կոյսն Փիլոմենիայ:
Ընծաղի Ընաքսաղրքոս, երկաթեա
զինեօք ուռիւք ջարդեցեալ ընդա
նուա-

նում։ Ոքըրատէս՝ ըմնկէ խնդուԹէ զբաժակն Թունալի, և մատուցանէ Ա. բիկիոսի։ Օ՜ի խիԹաս՝ ի հրոյն՝ և՝ի ջուկուց դահճայն, ոըք շուրջ զքև կրձեն զատամունան. ըէ այսու խմբիւ, որ զանմիտան զարհուրեցու ցանէ՝ Թագուցեալ գոյ մահն. ո՞ րում այսքան մանկուանք՝ և մանկտու հիք. զուարճացեալով ոգւով գիրկս արկին։ Ա. բայց Ճողոպրեա յ՝երացն՝ զամբոխն. մերկեա զանձնայլական նոցին. հատ՛ մէնմիուս, զնւրն տե սակ. և տեսցես զո՛չինչ գոլ՝ինոսին ահերկելի, բայց յ՝երկիւղէն։ Ա. ըդա րև պատահի մեզ՝ մեծագունիցս քան զտղայս. այն՝ որ սովոր է հանդէպ պիլ երեխայից։ Ոքին՝ զորս սիրեն, ընդ որոց սովորեալք են. և ընդ որս խաղան, եԹէ տեսցեն դիմայլակէ ցեալս՝ զարհուրին։ Ա. ոկ դու՝ վատ Թարագոյն տղայոցն, առ յ՝այնքան ախմարուԹէ և խելառուԹէ ժամն նեցեր, Թէ ո՛չ միայն՝ի ցաւէն, այլ և՝ի դիմայլակէ ցաւոյն՝ և ունայն եր կիւղէ նորին, շրտուցեալ սասանիս.

3. Ա. վեր ած զոգիդ յ՝առանձնա կանէ պատճառէ, ՝ի յ՝ընԹհանրա կանն

կանն։ Ասա, զմահկանացու և զդիւ
րակործան մարմնիկ իմն ունիլ քո.
որ ենթարկեալ է յոգնադիմիդ ախ
տից. և ևս մահու՝ և մեռանելոյ
պարտաւոր։ Ասա ցքեզ. արդ վայ
ուրեմն գիտէի, թէ յոգնադիմիքս
այսոքիկ տաժանմունք՝ դիպելոյ են
ինձ։ Այժմ ուրեմն ընդէր խնթաս
հիւանդացայց։ Զտակաւ լինիս ա
ռողջութեան հոգւոյս, հիւանդու
թիւն մարմնոյս։ Ցնանկանայցեմ
Ընթոյթ՝ և անդորրագոյն լինի կեան
իմ։ Այրուսիցս զինչս։ Ընդ նոսին
և զհոգս բազումս, և զվտանգն մըշ
տընջենաւոր։ Այախաստակած լինիցեմ
Ընթէ արդարութէ՝ զպատճառ նո
ցին եպերեցից. Եթէ անարդարու
թէ, խղճմտանաւք իմովք՝ մխիթա
րեցից զիս։ Օ երկիցեմ յոտասցելոյ
երկն։ Այս ոչ թաղաւորք հաստակա
լեն զքեմ, որոյ ցանկան։ Յաքսորս
առաքիցեմ։ Ընտայից ինքնակամ,
և լինիս ինձ պանդխտութիւն։ Այս
րացայց։ Ասէ պողոսայն յոգնադ
նեաց ցանկութեց։ Ցարս խօսիցին
զինեն մարդիկք։ Ասացեն՝ զոր ար
դիւնաւորիմ. և զոր սովորեն։

Ա՛ե

Աւետայր։ Ա. յսոս Թէոդոթէ մտի, զի ելից։ Ասայ մեռայ պանդխտո-
քէն։ Աչինչ երկիր կ օտար՝ չօնդողէն
աստէն զքաղաք մնայական։
Ա՛եռայ նախ քան զժամանակն։
Աչաք՝ եթէ ուչ խելագար, արտնջէ
նախ քան զժամանակն արձակիլ ՚ի
կապանաց, և աղատիլ ՚ի բանտէ։
Ա՛ահ, աքսոր՝ ուղք. չէն տաժան
մունք երկնչելիք, այլ հարկ են մե-
ծոյս մահկանացուԹեան։ Ոխմարու
Թիւն կ խիԹալ յ՚այնցանէ՝ յ՚որոց
զերծիլ չկարես։

4. Փախիր ՚ի համարձակուԹէ, և մի մտաներ ՚ի գործ ինչ յանդգ նաբար. զի ուչք վաղագոյն յաղԹա հարի, քան որ կարի պարծի և մե ծաբանի զինքեանե։ Ուչն են զօրու Թիք մեր Թարց ձեռնտուուԹեանն Ա՛յ, յ՚որմէ ամ բաւականուԹիւ, և ամ կար արտաքինէ։ Ոնանի համար ձակուԹինն ՚ի կարի յ՚առաջելագոյն համարելոյն զօրուԹինն յատուկ. կե պերելոյն զհակառակորդսն ՚ի խամ րեցելոյ ուշիմուԹէ, և՚ի փոքր ինչ կիրառուԹեանէ իրացն առաջելոյ։ Ա՛ռաւել երկնչէ, որ խոհեմագոյնն

է։ Օ՛ի չափէ զյատուկ կարս իւր. նրբաբար նկատելով. թէ զի՞նչ կա լասցեն, և զի՞նչ բառնալ հրաժա լեսցեն։ Ասէ համարձակեն՝ մինչ՛ի ծանրագոյնս ներանկանին վտանգս, քան զոր նախկնաբար ըղացեալքն էին, լուծեալք՛ի թափոյն առաջ նոյ՝ վհատին և լքին. անագան լինն ձանձրանալով զանհաճաստութէն մարդ կայնոյ նախատեսութէ. և զուն այ նուիրեան մտածմանց։ Այլ զնա է ապաւնուոյ Թշուառութեան, ան զգուշ ապահովութիւնն։

5. Այլ երբեք տիրի՛ քեզ բարկու թին, եթէ՛ի բայ մերժեսցես զկար ծիսն զրպարտութեան։ Ցու ինքն աւելնորդ և պիտ ես յանցանայ քոյ՝ և հրաւիրակ պատժապարտութեց։ դու ինքնին՝ կազմես քեզ չարիս. Ընդէր զպատճառ աղմկութեանդ քոյ՝ ածանցես առ յ՛այլ, եթէ դու ինքնին վանես զքեզ և ընդ վայր հարկանես։ Այլ զոր խղճայ թի, եթէ ոչ յ՛ինքեանէ։ Օ՛որ մանկածուքն ասեն յ՛տղայն. եթէ ոչ լաս, շահես զայս ինչ։ Օ՛նոյն շեշտակի ասա և դու յ՛ոչի քո, արտմտեցեալ և աղ

մկե

մկեցեալ: Ա՛ի բարկանալ՝ մի առ
պեր, և աղաղակեր. լսեսգոյն լինի
զոր կամիցէն: Ա՛յլ և կարգեա քեզ
զաճուրս ումանս, յ՛որս առաջադրես
ցես ոչ երբեք ցասնուլ, զիարդ և
դիսիցին պատճառք. և ևս՝ ամենի
միով՝ կամ երկիւղ, կրթեա զքեզ նո
վիմբ կանոնաւ. և զկնի փոքու ժա
մանակի՝ գտցես զքեզ այնքան զոր
գայեալ, թէ՝ ի ծաղր վերակոչես
ցեն զքեզ այնք, որք նախկինաբար
բարկացուցեալք մտաբանս առնէին:
Բ՛արքն հեզաւարք, ոչ ումեք նոցին
ընդ որս քաղաքավարին՝ այնքան հա
ճոյականք և համեղաչունչք են, որ
քան նմա՝ զարդասրեցեալ նոքօք կ:
Օ՛այս բարուքիւնս ունի ոգին խոս
ղաղական. թէ միշտ ցնծայ, և յա
րաժամ յաղթանակէ:

Գ՛լուխ. ԺԸ:

Յաղագս զօրութեանն՝ հոգւոյն բանականի:

Օ՛պելի է նմանի՝ ի հեթանոսութեանց:

Պրտմ մակացութեանն պարապել պարտիմ նա
խապետաբար: Պրկան չար իցէ՝ չնորհել չվարս
ալոյ: Օ՛դաւորութիւնս օրարոյ, եպէ

րել

ըեր հայրենիդ: Այսու պլատոնի հաստատ:

Ի. Տալաս քեզ յԱյ, կարողու թիւն իմանալոյ, զի գիտա ձանաչելիր՝ և ձանաչելովդ սիրելիր: Այլ ի ձեռն մեղացն կրկնեաւ վի րիւ խոցեցար, ցաւ տգիտութեա՛ և կու րութե՛: Այնպէս ի ծանօթութե նէդ ձմանրտութեանն՝ մոլորիս. և գի՞նչ առնելի իցէ. կամ, յորմէ փախչելի, ձեպամբ տգիտանաս: Այլ՝ որքանեաւ հօգաբարձութե՛ գտուշանայ քաղաքն՝ վասն երկիւղի մահտարաժամին. կամ ամրոցն շրջա պատեցեալ հինիւք թշնամեացն պահպանի, գի մի՛ ոք անծանօթ՝ ի ներքս դիմեսցէ. այնքանեաւ հոգաբարձու թե՛ և մանաւանդ և աւազակապետ նիս հսկելի է, գի մի՛ գուցէ իմացո ղութենէն, գիերացն չարաց՝ առարկե ցելոցն ինքեան՝ ի գայթութեանցն, գմուտն յարդարեսցէ: Այնպէս գտե սակս իրացն, առարկեն գգայու թիւնքն. իմացողութիւնն՝ ներսա մուծէ և առբերէ առնելիադումն. և սա՝ կամացն առաջադնէ: Այլ գգայութիւնքն, մատուցանեն միան

գա

գամային զչար՝ և զբարի: Ասայնէ հաւանիլն՝ կամ ատելն:

2. Նախապատրաստել զսպելն ի զիմացն, ի հետաքրքրութենէ: Օմէ ընդ ինանիրս սիրեալ ցնդես զմիտդ՝ զծնեալն՝ վասն Աստ, և վճռի խնամատարութենէ: Որ զուտ խնամատարութինն է: Ասպէս՝ որ ձաշակէ զմեռելնայն, զի զորակութէն նորին զնես ցէ, վազադոյն սատակի՝ քան զզգացումն համոյն. նոյնպէս՝ և որք որ նէն զայնս, որք ոչ պատկանին առ ինքեանս, նախազդոյն ոգորեալք զինքեանս ներբակոխեն, քան զձայնաչումն խնդրելեացն: Պիտել՝ զոր ոչ օգուտն է. կ՚ամբաւոր ոգիտուն թեան: Որ ցանկայ գոլ իսկապէս խնամատուն, ոչ ուսանի կարծեաց սակս՝ այլ կենայ աղագաւ, և վարուց. և ոչ որոնի՝ ի մակացութենէ, զզբօսանս՝ և զհեշտութիս ոգւոյն, այլ զդէղն: Սկզբան ձանաչել զզորութիւնս աստեղայց: Սկսլաւին՝ և թէ չէս գիտելոյդ, ոգիտանայցես զհիւանդութէն հոգւոյդ: Կամին՝ զարդասրուն և զեղեցկաբար խօսիլ: Սաւազդոյն է եթէ ուսցիս լռել:

Տէն

ցենչաս գիտել զնորոդս։ Օ՛ի՞նչ մեծագոյն նորոդ, քան զվերանոր րոդելդ զքեզ։ Օ՛այս ուսիր։ Օ՛մո լորութիս օտարաց ախորժես հեղքել։ Ընդէ՞ր ո՛չ հարթես զքոյդ։ Ժան դակէ վերծանել զպատմութիւնս, և գիտել զարարս այլոց։ Արուեստք։ եթէ ո՛չ անդիտասցես և ս, որք ի քէն առնելիքն են։ Յրիպատուակուն կարողացո՛ համաձայնեցուցանել զուարձացուցանէ. զմի՞ ո՛չ և քոյքն կիրք աղմկայոյզք։ Եթէ ո՛չ խուզիկիր զաւելորդն, դիւրասիրես գտանիկիր զհարկաւորն։ Ա՛րդ՝ գիտութիւնն հարկաւո՛ր, այն է. որ մանաւանդ բա րի առնէ զքեզ, քան գիտուն։

3. Ա՛ան կիր տաժանեցուցեալ նե ղես զքեզ ի խնդիրս յ՛այսոսիկ՝ և հաշես, զորս բազմից ուշիմագոյնք անգոսանելն՝ քան լուծելն գնասին։ Օ՛մի յանդգնեաւ ջանիւ աշխատիս՝ զի ուսոյիս զայնս, որք արժանիք մո ռացման լինիցին մանաւանդ թէ և գիտելիր։ Ասայ որպէս այլոց իրաց, նոյնպէս և ուսման անբաւրէխաւնու թիւն՝ նեղէ զմեզ։ Ունիք վերջ գրոց։ Յօրինին գրգռատունք, մանաւանդ

առ

առ՛ի տեսուԹի՛ն և՛ի զարդ, քան՛ի կրԹուԹի՛ն ընԹերցողացդ։ Յայլմէ կա
րասցես ընԹեռնուլ զցանկս արարո
ղացն գրոց, ՛ի բովանդակ կեանս քո.
Թէ և երկարակեաց ևս լինիս։ Զորս
յոգուն՛ք միաբանակրօք և աՀերաձուք.
բաղուա՛ք՝ անարժանք ընԹեռնլոյ.
և այլք՝ ուռայնք և ախմարաբանք
են. զորս՝ ողբան յարդակ վերծանեմս,
զո՛չինչ մարԹանաս գիտել։
Յոգուն՛ս, ողջունե՛լ քեզ Թողանի՛ն
՛ի Աեմէ ևեԹ. զի մի՛ ենԹադատի
ցես մեծագոյն ինչ՝ և բարւոք խոր
հուրդ Թագուցեալ գտ՛ի նոսին։
Այլ՛ի սակաւս պարապիլ մարԹիս՝
և յ՛այնս ևս մեծաւ ընտրուԹ՛ե։
Սակաւուց գրոց կարօտիմք՝ առ՛ի
ունիլ զմիտս բարիս։

4. Ի՞նչ վարկայարդեաց մտած
մանց մահկանացուացս։ Յիւծեալք
շառագունիմք ՛ի ԹուղԹս և յ՛արհես
տս յ՛անհամարս և՛ի գիտուԹիւնս
տարածեմք զուշիմուԹիւն մեր, իբր
Թե կեղծք էցեմք ՛ի յոգնաԹիւն
յաւիտեանս։ Ո՛չ զհոգածուԹենէ
միանձնաւորի կենին, յուսացեալք
ապահատառնեմք. ոչ ո՛չ գիտուՔք,

այլ

այլ առաքինութեամբք ստանին։
Օ՛ ի՞նչ օգուտ որոնել զարարս աք
տաքնոց Թագաւորացդ, և զոր հակա
կրեցին ՚ի մինամեանց աղինքն զանա
զանք, մեծագունիւք մատենիւք ստո
րագրելն։ Ալքան լաւագոյն էլոյր,
շնջուցանել զքոյդ չարիս, քան զօ
տարացն՝ աւանդել ապագայիցդ։
Ասուցանէ քեզ երկրաչափութիւն,
ստորաչափել զանդաստանս և զգա
ւառս Թագաւորութեացդ. ուսուցէ
մանաւանդ՝ Թէ զիարդ չափեսցես
որ բաւիցէ քեզ։ Ասուցանէ Թվա
կանութիւնն զհամարել, և զմա
տունդ զուգայարմարել ժլատուե.
ուսուցէ մանաւանդ անգոմանել
զայնս, և զուարձագունիւ ոգւով կո
րուսանել, որք այսքանեաւ ջանիւ
համահաշուին։ Յուցանէ երաժըշ
տութիւնն, Թէ զիարդ հնչմունքն
համաձայնիցին ընդ իրեարս. ցուցէ
մանաւանդ՝ Թէ ոմն համաձայնիցի
միոդ՝ ընդ քեզ. և մի զգայութիւքն
և բանաւարութիւնն, եւրազանիցեն
զհնչմունս տրամադրդս։ Ցսպացու
ցանէ. Թէ որք իցեն եղանակք զու
արթունք, և որք ողբերգականք.

ցուց

ցուցցէ, 'նապահովութեամբ ոչ քարձ
բամզել. և'ի թշուառութէ, ոչ ար
ձակել զձայնս լալականս: Ա'է դատա
պարտեմ' զձանապհումն իրացս այսո
ցիկ: Նայց զսոսին, և զայլս. պետա
նաքար գիտասցես, յետ գիտելոյդ
զքեզ' և զյետինսն քոյին: Ա'ջինչ գի
տես, թէ և զնմա գիտասցես, եթէ
զքեզ չգիտասցես:

5. Ա'ատահամբաւ մոլութիւն' և
զազրագործնեղ է. զննել զարարս այ
լոց: քննել զվարս. և զնմա, խելայ
եղծրէն մեկնել: Նա ո՞ես դու' որ դա
տես զայլոց ծառայ: Տէառն իւրում
կայ, կամ անկանի: Նա՛ւ' որ դատէ
զամենայն, որ զնմա դատաստանս ին
քեան առպահեաց: Ա'րդ համար
ձակութէ յանդգնիս յափշտակել
զդատաստանն Ա'ծայնն: Նայեաց
'ի քեզ' և զխորշս խղճմտանացդ քոց
ներաքննեա: Տ'ես զչարիսն' որք
ներգործեն անդ, և զբարիսն' որք բա
ցագոն. և մի դարձուցաներ զակնդ
'ի մոլութիս այլոց: Գ'ատես 'ի քեզ
զյոդնահոյլ ջոկս չարեաց, զորս զըս
սեացես անաչառիւ իրաւադատմամբ:
Նաղքէ կարէ լինել լեռն. զոր թիւ

քա

քահանայ ուշիմութիւնն, ոչ կարաս
ցի խոստովանել ի քէն։
Ո՛վ լինքն իսկ զԱ՛ստուածն, չարա
չար լիմն մեկնեն հերձուածողքն։
Ո՛վ առաջ Պ՛ետ՝ հայհոյեին և այնպա
նէին եբրայեցիքն։ Ո՛վ մարմինքն
սխուրք, և վատահիւթ՝ զոր ինչ կե
րակուր առնուն, փոխարկեն՝ ի մաղձ.
նոյնպէս և հոգին չարուն՝ զոր ինչ
ցեաղ, զոր ինչ տեսանէ՝ և զոր ինչ
լսէ, ի կողմն վատթար վերաթարգ
մանէ։ Ո՛խտաճորութիւնն, բարի՝
կամ չար բազմիցս բացակատարէ
զնրա, բարիս՝ կամ զչարս. այլ սա՝
միայնոյ Ա՛ստ է դիտելն, որ քննէ զրդ
սիրտս՝ և զերիկամունս։ Այս եթէ
առն մերձաճորիդ չկարէ ոչինչ պատ
ճառաւ ջատագովել, զի՞նչ փոյթ է
քեզ։ Յամենչես զգարշելիսն զայնո
սիկ, իբր՝ ի կախաղանաց իջուցանել
և՝ ի տեսութիւն հրապարակին ածել։
Ընդէր ոչ ակնածես՝ ի քեզ, որ վատ
թարագոյն ամենեցուն ես։ Ո՛ք քեզ մատ
չեա՝ չչարաբանութիւն քո, ամբաս
տանեա՝ զքէն՝ ստ քեզ. գանկատեա՝
զերեսնագործութենէդ քումմէ, և
դատեա՝ զքեզ ինքդ։ Ո՛անգի՝ ի գա

տաս

տաստանէն Ա՛յ զերծանիցիս, եթէ դատաւոր անաչառ լինիցիս քեզ։

6. Որպէս ուշիմագոյնեղբ եմք բազմիցս՝ ի ստորագինումն առիւծն օտարաց, յուսով վերայաւել լոյն անտի, զհամբաւ խոհեմութեան մերոյ. այսպէս և դիւրապէս՝ ի կարծիս անկանիմք, եթէ՝ այլք զգան զմիջնորդ չար՝ կամ խօսին. և առելիս զոր զմեզ նոցին, և խոտելիս։ Ա՛րդ՝ զի զմոլութիւնս զայս բացամերժես ցես, մարթիս նախկինաբար՝ բարեխաւսել ետենչանս քոյս. որովք ցանկաս հաճոյանալ մարդկանց, և մեծանալ համարիլ։ Այս և ջանա, ՚ի բաց քեցել զմտաճուռն զայն, եթէ զի՞նչ զգայցեն զքէն մարդիկք՝ կամ խօսիցին։ Վասնզի պատահի բազմիցս, եթէ նոքա՝ զոչինչ խորհեսցին զքէն, զոր դու ձեւացուցանես ընմտուածքուամ, չար խօսիլ զքէն՝ և զինանել զառաս քոյս։ Ա՛սա ՚ի քեզ ընդ Ա՛ստուածդ քելոյն։ Եթէ տակաւին մարդկանց հաճոյանայի, Ա՛ն ծառայ ՚ոչ լինէի Ա՛սա և առ այլս։ Փոքր ինչ ի՛ ինձ, եթէ՚ի ձէնջ դատիցիմ, կամ՚ի բնաւ ՚ի՛նչ մարդոյ։ Ա՛նպիսի ես իսկա

պես, որպիսի եսդ՝ առ Ն.Ծ։ Ո գայ մանկքն, և խօսաբանութիւնն մարդկանց՝ զքէն, զոչինչ վերայաւելուն բարութեէ քոմ։ և զոչինչ նուազեն յուսյանեն ի չարութենէդ։ Ա աւա զոյն է գոլ բարի քան տեսանիլ։

7. Ո՛չինչ վերահասանէ հակառակ կամաց քոց. եթէ ամենևին արտուրասցես զնա, և անդրահոսես յես յՆ.Ծայինն։ Ն.յսպէս զվէիս խաղաղութիւն մնասդ, և զիրաւա յի անդորրութէին վայելեսցես։ Կեցցես՝ ոմն և կամեսցիս, եթէ ուս յես զինչ պարտիցիս կամիլ։ Ն.րդ՝ պարտիս կամիլ, զոր Ն.Ծ կամի։ Ո ի սա է միայնակ երջանկութիւն այսմ կենի. կամիլ՝ թէ որք լինին, այնպես լինիցին ոմն Ն.Ծ կամի, ո՛չ որ պես կամիմք մեք։ Ն.ծկ զքեզ Ն.Ծ առ վախձանն, յ՛որ նախասահմանեե ցեալ ես յաւիտենից. ընդ դիւրինս և ընդ դժուարինս ընդ անքոյթս և ընդ վտանգահոծս։ Նա զանդեաց նախատեսութէեն Ն.Ծայնոյ, և հե տևեայ զուարթաբար. քանզի՝ թէ և հակառակիցիս, հեռևիցիս սա կայն յ՛ակամայ, և ամբարիշտ լինի

ցիս։ Ա՛ծէ Ա՛ծ զկամեցօղն. զի՛չկա
մեցօղն, քարշէ։

Գլուխ. ԺԶ։

Յաղագս կացուլէ զարքայողին։ Օանա
զանդ զօրավիգ՝ զարքայնան։ Ի՛աղտին ձա
նանակէ, և կէրտուուլէ նորին։ Ա՛յերկայս
լինիան Ա՛յ, յուսացանէ գող հարկաճոր։

1. Ա՛յն ոմն ցանկաս լինիլ քաղել,
նախակնաբար հաճատաս, չար
գող գքեզ։ Ա՛չերբեք զարգասցիս,
եթէ զախորժն՝ի քոյ գլուխս զարգայ
մանն։ Ա՛չ կամելն զարգանալ, անար
գանալէ։ Յարատևեա ուրեմն, ոյզ
և սկսարդ. և որքան կարես հպիր, ո՞
րով վաղագոյն կարասցես վայելել,
հարթեցելով և բազդրեցելով ոգւով։
Ա՛րդ՝նչանք և առաքինութիք ոգւոյն,
խելօ՛ի լաւ անգր՝ այս է։ եթէ սե
ամանես զմոլութիւնս քոյս, զորս դեռ
ևս անպիտանայիր։ Ա՛յսպէս սովոր
եմք շնորհաճորել զառօդջութի՛ն հի
ճանգային, յորժամ ծանեան զինս
քեանս գոլ խօթացեալս։ Ա՛ի հաճա
սար քեզ դիւրապէս, այլ թօթա
փեալ զինեաւ գքեզ. և զփորձ զար
գաց

գայմանն քոյոյ, ՚ի կազդուրութե
նէ ոգւոյդ խմացիը, և՚ի յաղօտութէ
տուիացողութեանն։ Յայնժամ հա
մահաշուիցես զքեզ ըն՚դասակար
դում զարդացողացն, յորժամ ունի
ցիս ՚ի քեզ՝ զամենաամէծ իշխեցողու
թիւն և տիրապետութէ։ Ընդհամա
րելի բարի է. ստանալ զինքն, և գոլ
մի։ Այլ բարի, միշտ նոյն-խոստանն,
միշտ այլ է։

2. Կարես ՚ի միում աւուր՝ ժամա
նել ՚ի կատար սրբութէ, եթէ կամի
ցիս։ եթէ բոլորով սրտիւ դարձցիս
՚ի ստեղծուածոյս, և վերադարձցիս
առ Ն։ Այլ մի՛թէ զկեան քո՚ի
ներքս՝ ընդ Ն։ յառնիցես, փորձեա
՚ի նշանացս յ՚այսցանէ։ Եթէ բա
րիքս հոսանուտք, անհաճոյք իցեն
քեզ։ եթէ հաճոյասցի միայնաւորու
թիւն։ եթէ հոգայցես, որ կատարե
լագոյնն է։ եթէ զկարծիս, և զեն
թադատմունս մարդկանց՝ անդոս
նեսցես։ Նոքա մեծագոյն օգնութէ
առաստրէ քեզ առ Ամ առաքինուիս,
միշտահոկ մտածումն կենայց. և չար
չարանայն Ա՚ի։ Ո՚ի նայէ գիրք կէ
նայց, ՚ներքս միայնուս, իբր՚ի փար

թամ

Թամ և՛ի մեծաճախ գրատան՝ գըտ
յես զորինչ պատկանի առ փրկուին,
Թէ և համայնքն գիրք ընդ արարո
ղայ իւրեանոյ կոչիցեն։ Սակայն ո՛չ
է բաւական գիտել միայն զՔ՚ն, և
խոկալ. եթէ ո՛չ համահետևիցիս և
նմա, և այնպէս կեցցես՝ որպէս ու
սոյց նա քանիւ, և օրինակաւ։
Ո՛չ կարարասցես ուղղել զթիւրն,
եթէ ո՛չ քանոնիւ։

3. Ճքնաղավէպ լիմն ասացաւ
յ՚ումեմնէ, Թէ որք կամին զարդա
նալ, այնպէս մարթին կեալ, զի
միանջենասպես հոգանիցեն։ Ո՛անզի
բազմադիմիք են, որք զյապաղումն և
զկիրճ արկնեն Ճեպողացն յ՚ամրոցն
առաքինութեանն, զորս նեղասլնել պար
տիմք. և ակնածել։ ՅԻ. Յորժամ
բես զքեզ. կամ զայլ ինչ ստեղծուած,
անկարգաճօրիւ սիրով. յորժամ
յ՚իրս յ՚արտաքինս այնպէ յենուցուս,
Թէ ՚ի պատահիլ ճողոպրմանն՝ կամ
կորուսանն նոցին, ախորժիցիս ո
գւով. յորժամ զյատկից անքթու
Թեայ քոյ կարի հոգածու լինիս ըն
կերակրումն, նըմպելոյն։ ՚ի խօսակ
ցութիւնս, և՛ ի զբօսանս. յորժամ

կա

կարի մխիթ՝ի ժամանակեայս, և յե
նուս յանդգնաբար՝ի յատուկ կամդ
և յ՝ենթադատումդ. յորժամ ըզ
շարժմունս ներքինս, փոքրկին ներա
զինես. և խոտես լսել Ա.Յ, որ խօսի
ընդ քեզ ներքոսապես՝ի ձեռն խոր
հրդականաց ներաւիչմանց: Ա.հաւա
սիկ սոքա են մանաւանդ ականքն
կիրճք, որք արգելուն զքեզ նուլրում:
զորս զի հեռացուսցես, հակել մարթիս
հոգւոնական օրէնս, և գօտեւո
րեալ այրաբար մարզիլ՝ի գործ:
Խրախուսեսցէ առաքինութիւնն,
զոր ինչ առնես: խրախուսեսցէ և
վախճանն ամենակատար, զուարթութի՛ւն և երանութի՛ւն: խրախու
սեսցէ՝ և մաքուր դիտաւորութիւն:
և այնպես խակ կազդուրեա զքեզ՝ի
գործառնութենէն, թէ նախաճանաչ
թութենէն. զոր ունիս զնորին կատա
րելութենէն, ամենևին հանգիտաց
ցի: Ա՛չ կայանայ զարգացումն՝ի
բազմութիւն կրթմանց, այլ՝ի առ
նելն կատարելապես զայնոսիկ, որք
լինին օրըստօրէ: Օ՜ի ո՛չ յ՝եղեալն
է գովութիւնն. այլ յեղանակին,
որով լինի:

4. Առաջին աշխարքն, փութայ ժամանակին, և զոր անցեալն է, ոչզոք կարէ հատուցանել քեզ։ Ոչ կեաս, այլ կելցես. զի միշտ կեանն քո առ վածն պատշաճի։ Ա. յսպէս անցանէ կեան քո, մինչ որոնես զգործ կե նաց. ժամանակ ծերութիւնն. վերա հատանէ մահն. յ'որ անկանիս անպա տրաստ։ Ոսպէս ձանապարհորդքն, զոր պատրէ փոխաբերական խօսակ ցութիւն, նախ ձանաչէն զինքեանս ժամանեցեալս յօթևանն, քան մեք ձեցեալս. նոյնպէս և շարունակ ձա նապարհ կենիս այսորիկ, զոր յ'արթ նութենէ և'ի ներհմանն հանգիստաբար ձեմես, քեզ՝ զբաղեցեալդ և ցնդե ցեալդ, չէ երևեալ՝ եթէ ոչ'ի վախ ձանի։ Օրինչ ուրեմն դանդաղես. զմի դադարես։ Դէր զգեն ժա մանակի. վարիր նուաճ, և'ի կիր աբրկ երագաբար. հաշուեա զօրս զայս. ևս առաւել, զժամն. զի կո րուստն նորին, անգտանելի է։ Ողթո զուս ստայօճածոյ քոյ, առպատա կիլ յ'ումեքէ. եթէ դոյզն ինչ լիցի դաճ զսահմանադ, 'ի դատ և'ի զէն աձապարես։ Ասկ զկեանն և զժա մանակ

մանակ քո, Թողուս յափշտակիլ յ'ամենեցունց. զոլով վասնիչ շուայլագունեալ այնմ իրի, որոյ միայն ագահութիւնն, համառօտ անուանին։ Յաչուեա զարբուն քո, վերակոչեա՛ ի կշիռ և՛ ի քննութիւն զամենն ան ցեալն, Թէ և զհարիւրամենիւք անգամ գերանցցես. և տեսցես, տիւր նուաղագոյն ունիլ քո, քան զոր Թուեես։ Օ՛ի եԹէ զոր քանա՛ի սոցունց Ճոխսրեցին նիրհմունքն, որկորն, դաւՃքն, բարեկամքն. և գաւառակաբանութիւքն. Թող զայնան որք առանց կիրառնութեԹ Թողան, զուգահաշուեսցես՛ իմի, տեսցես Թէ որքան փոքրինչ մնացեալնցն քեզ՛ ի փոյթդ. և խոստովանցին լինիս ՃշդարիՃ, միտանիլ քո մատաղատունկ։

Յաղմիցս դանգատեաս զանցելոյ աւուրցն. զորս չարաՃք կորուսեր. ընդէր ոչ ջանասս զնոքիկայ ժամս նախ այնպես անցուցանել, Թէ չանցանել նորին, կարասցես ասել. ոչ տեսանեմ. Թէ զնոյրդ լաՃապոյն կարեի պարապնել։ Այնմ աՃուրք են. և այնք՝ վարկենութ նոքիկայք։ Օ՛ն կորուսանես զնոքիկեայս, որ քոյն

քոյն է, և տրամադրես զապառնին, որ ոչ է քո: Ա. մեծամեծ կիրճ կելոյ, ի վաղարկուելիենն: Կեայ այսօր. վաղիւն կեալ, անագահն է:

5. Յամ խորհուրդս, ՚ի բանս, և՚ի գործս, միշտ վերահայեալ յ՚Ա. ճ, արտաքսելով զհանուրս վախճանս. և միայնոյ կամացն նորին հետաքննեա: Ո՛չ երբեք արտուղի՚ի շահէղէն ուղղա կանէ, որ զ՚Ա. ճ դնէ ինքեան առաջ նորդ ձանապարհի: ՚Ի տեղւոջ հաւատարմագունի պահին իրքն քոյինք. եթէ զամ զորինչ առնես, ՚ի փառս Ա. յ ուղղաձորեսցես. և այնպէս գործեսցես զանձնիւրան, եթը թէ նա՛ ներանկատեսցէ յ՚առաս քոյինս, որ զամ տեսանէ, զամ պահէ, և զամ նախանշամբ: Ո՛չ երբեք փախչել կարասցես յ՚աչաց նորին. զի ներ գոյ. ո՛չ ՚ի բանս և յ՚արարս միայն, այլ և՚ի ներքնագոյնս քոյին մտածմունս: Յորժամ ախես ըզ գուռդ, և փակեալ ղլուսանցոյցդ խաւարեցուցանես զսենեակդ, մի կարծեսցես միայն գոլ ղքեզ: Ա. ընդ քեզ է. որ զծածուկն քո կարէ հրապարակել, որում չէք լինչ ա խեալ:

խեալ: Ի նմին կեանսն. շարժիմք, և եմք: Կեր առաջի նորա, և արբ. ընդ նման շրջագայեա. ընդ նման ընձեռեա զգործս քոյս. Ի նա կառուց զքեզ կեանդ քո: Ո՞րպ զքեզ արժանի, նորուստ ակնարկեսցէ. յո՞ր հայիցէ ցանգ, սիրելաբար: Ո՞ճծ հարկս ընորուածի բարեբարոյութեանդ վերադնէ քեզ, մինչ հանդիպ աչաց դատաւորին ամենատեսի, առնես զգործսդ: Ո՞րպես կեայց, իբր թէ չիցէ որ յաշխարհի, բայց Ի քէն միայնոյ և յՈՅ: Որ ինչ նախախնամութեանն նորին տրամադրեսցէ վասն քո, յո ժարապես ընդ գրկեա. թէ դիւրինք իցեն, և թէ դժուարինք: Ոչ ինդրես. զինչ փոյթ է, թէ այսու կամ այնու ձանապարհաւ ժամանի ցես առնա: Այս երանի՛ թէ երբեմն ժամանիցես:

ԳԼՈՒԽ. ԽԱ:

Ցաղագս բարւոյն՝ դիաճրուելեանն: Պահելի չի է յընկերակցութենէ չարաց: Ոլորելոյ աշխարհի դանդ, և ո՛րդ էցեն: Զանն զոր գայցելոյն, և շահուանն առաքինութենանց:

Զի շատ ոմանք վերաշահեցելոյ առատութեան
ընծան։

1. Առ Ա՛ռնամեծ նշան բաղադրե ցելոյ մարին, և՛ի թիւրից ըղձաձկութենէ մաքրելոյն, կ՛ կա րելն կալ ընդ ինքեան։ Արդ Ա՛ծ՝ ինքեամբ միայնով երանելոյեալ, նմին քեան ցանդ յարամնայ. այսպէս և դու հպիս երջանկութենն Ա՛ւ, ե՞ թէ ուսցիս մնալ ընդ քեզ։ Ա՛նպէտ և ո՛չ երբեք միայնակ լինիս՝ թէ և կամիցիս, եթէ ո՛չ երբեք ի Ա՛ծ բա ժանիցիս։ Ա՛ւ եթէ խոսելոյն՝ վատ և մոլար սովորութիւն թախանձէ զքեզ՝ ընդ քեզ, խոսեաց։ Ա՛յլ զդուշ լեր, զի մի՛ ընդ առն վատթարի խոսիցիս։ Ա՛րդ՝ կամի՞ս գիտել, թէ՝ զի՞նչ կա րասցես խոսիլ ընդ քեզ։ Այն՝ զոր մարդիկք յօժարապէս առնեն զայլոց։ այլ. չարախոսեա զքէն, առ քեզ։ Ա՛ռաջ ած զմոլութիւնս քո. և խրատեա, զոր ինչ արժանի ստգտանայց գտցես ի քեզ։ Ա՛յլ երբեք պակասի մոլութիւն ինչ, որում պիտոյասցի հո գացողութիւն։ Ա՛տա զքեզ ի դա տարկութենէ։ Այլ՝ և զդատարկու

թիւն

թիւն քո Թագաւ։ Պարծիլ՚ի միայ
նաէորութիւն, խելագարեցեալ ամ
բարտաւանութիւն է։ Հարազու
գեա, ընդ միայնաէորութեանն մար
մնականի՝ և զնեղքին միայնաէորու
թին, զի օգտակար լինիցի քեզ և
հաձոյական։ Բռատհանեա զքեզ
յ՚ունայնահոծից զբաղմանց. և ոչ մի
այն՚ի մարդկանց, այլ և յ՚իրացն ևս
որք ոչ սպառկանին քեզ՝ մեկուսացո
զքեզ։ Եր ազատ յ՚ամենից ստեղ
ծուածոց, և մերժեա՚ի սրտէ քումմէ
զպատկերս նոցին։ Բռատքաեա
զջանակուսութիւնս իրացն աղցաւո
րաց. և զնմա խելառութիւն մնոաց
մանց. և խոյս տուեալ զետեղեա՚ի
Թագաւորն սրտիդ. յ՚որում քոյ մի
այնոյ, և Ա.յ խոհմանն պարապես
ցիս։ Ո՚ւ՚նայեա լռակացութեա
նումդ սրտի՝ և՚ի մուտացութեէ հանդոյց
իրաց և՚ի մերկութեան, կայացեալ
ե խոհական խաղաղութիւնն սրտի՝ և
ձգմարիտ անդորրութիւն։ Ա՚ստ փա
խի՛ր աստէն Թագի՛ր. յայս միշտ նկա
տեա. զի անդ դտանի Ա՚ն, ուր պա
կասին նմա ստեղծուածք։

2. Ա՚թէ կամիս լինիլ բարի, փա
խի՛ր

խիր յ'ընկերակցութենէ չարաց։ Ձիք այնքան վնասաճու բարեացն վարուց, քան զուգախառնումն չակ ձիւռ աւելխին։ Ա՛չ երբեք տանել ընդ քեզ կարասցես զբարսդ, զոր բերիր։ Օ՛ի ոգին նորաբոզբօջ, և դիւրամոռաց ուղղականի վարուց, զգրո՛հ մոլութենէն դիմելոյն 'ի նմա այնքանեաւ ամբոխիւ, բառնալ չկարէ։ Դիւրապես անցանի առ բազումն։ Ա՛եղանակիցն փաւիկասուն, առ պահա՛ սակաւ թուլացուցեալ, մեղկացուցանէ. դրացին ընչաքէա, բորբոքէ զանձնչանս։ Ա՛իսկ և եթ գաղափարիւ բղջախոհութենէ կամ ապահովութեան, կարես կորնչիլ։ Վարշէն 'ի մոլութենիս, ծնօղքն թուլամորթք. քարշէն ընկերքն. քարշէն և ծառայքն։ Ա՛ինքեն բռնանդակքն վտանգիւք, ինքեն որոգայթիւք։ Ա՛սկոյն յ'արտեւանել մերում 'ի լոյս, պատաղիմք 'ի մոլութենիս օր ըստ օրէ կանոս. և 'ի ծայրագոյնս չարամոլութենիս կարծեաց տատանիմք։ Հազիւ ոմն գոյ յ'աշխարհի, որ զմոլութիւն ինչ 'ի չէ իրակեսցէ. կամ դրոճատեսցէ, կամ հաճանեցուսցէ տգիտացողին։

Ա՛րդե

Ա.րդեւլուցուս զքեզ երբեմն, ի մէջ
օձիցն ընտանեկեաց. արտաքս քան
զՀրապարակս, և զընկերակիցս քեզ
մարգկանս: ¶ահ. Թէ ոչքան քաղ
ցու, և ցանկալեաւ փախուստեամբ:
Ո.ևերբս են պարզականք ամ, բո-
վանդակքն խաղաղականք, Թարգ
ամպց, և առանցհողմոյ: Պատա
հի յանկարծ, եթէ ոք կոչիցէ զքեզ
յ'արտաքս, հեռևիս նմա: Օ.ուզակ
ցեն և այլք զինքեանս, և լինի չո՛կ.
եկանի՛ ի մէջ հրապարակաց և ամբո
խից. մեղանչի՛ յոդնադիմիւ օրինա
կաւ. և որ բարի և զուտ արտեւեալ
եիր՛ ի տանէ, անդրադառնաս ամե
նաչար և աղտեղի: Ա.՛րդ՝ զվերս
հոգւոյդ ո՛չ ձանաչիցես, եթէ ո՛չ
դարձեալ՛ ի միայնաւորութեան:
Պարձիր ուրեմն առ քեզ՝ ոչքան կա
րող ես, զի մի տոգորեսցէ զմիտդ մո
լութիւն իւրով դուամարն մարգկան,
որ յամենիւ կողմանց միտեցեալէ առ
վաւթարութիւն: Օ.ի զոՀարձադոյն
է ոգին, որ՛ի փոքունս սիրէ:
3. ¶ամարեաց զքեզ՝ սակաւիկ մի
մեկուսացեալ՛ ի գագաթ լերինն լմն
բարձու, և հայեաց անտի յերեսս
ոչոր

ողորմելոյ աշխարհիս այսորիկ։ Ի-
ստուստ ուսցիս առեալ զնա, և հեռա
նալ ի նմանէ, և բնակել ի միայնա
ւորութեան։ Ցեսցես փակեցեալ զձա
նապարհս յ՚ամբազակաց. զծովս ի
նաւարտակաց։ Ցեսցես յ՚ամենից
կողմանց զչարուցմունս մարտից. և
զդաշտս թաթաւեալս յ՚արեանց
մարդկայնոց։ Ցեսցես զսանձարձակա
մոլութիս և զանօրէնութիս, յ՚ամ
ուրեք տիրապետեալս։ Ցեսցես, ի
թագաւորեան սենեկի, գործիլ ի լրբե
նեալ զայնպիսիս, որք և ոչ ինքեանց
հաճոյանալ կարեն, գործողացն։
Կ՚տեսես՝ զայնքան անարժանս, զայն
քան անվայելուչս, թէ ոչոք ի տե
սողացն տարակուսիցի՝ խելագարիլ
նոցին։ Ո՛այլ զօրավիդ ողջամտու
թեան գոյ. խելագարիցն ամբոխ։
Ա՛եղանչի և ս, ի մէջ ինքեանց օրի
նացն՝ և իրաւանց. և ոչ անկասկած
է անդ անմեղութիւն, ուր ջատագո
վի և ս։ Ո՛չ կորնչի անմեղն, արձա
կի պատժապարտն. և սակաւ մեղան
չի պատժադրութիւն, քան արձակ
մամբ, և ներմամբ։ Ո՛լիք երկիւղ
ինչ օրինաց։ Ո՛չ որ կարէ վերա
դնել։

գնել. ոչ երկնչի։ Դառնունք են լե
զուք չարաբանողացն, խաբեբայք
են բերանք գովաբանողացդ. ղե
անդուստ սևեռէ զառեղութիւնն,
աստուստ պատրէ զգործն՝ խաբե
բայն։ Ինն Թանի դինեաւ, և
միւսն շրտուցանի չարակնութիւ։
Ոնա ունի անյապ ժլատութի, զան՝
աշխատակիր առնէ ամբարտաճանու
թիւնն, կախեցեալ միշտ ի դատմա
նէ այլոց։ Նայեաց և ի հրապա
րակս, յաուլցեալսն ամբոխիւք. և
զայնքան՝ խումբս յոռութեանց գոլ
ի նոսին ստորասիցես, որքան մար
դիկք են ի նոսուս։ Եղանչեն ա
մենեքեան. ի մերձաւորան, զրպարտ
ութիք. յԱծ, արհամարհմամբ.
յերս, չարապես կիրառութիք. զա
մենայն ի դատաստան ինքեանց դու
մարեն՝ որք պարտականք ամենեցուն են։
Ա՛ զիարդ ամբողջ կարասցես պա
հել զշահիդ. կամ առ քեզ վերա
դառնալ, ի մէջ այսց քանեաց մոլոր
թեց, յամենեցուն կողմանց շրջապա
տեցելոց. որք ստորասուզեն զցան
կացօղսն յատնելոյ և ի բարձունս
նկրտելոյ զ՝այնս։ Ժուարին է

անշնաս մնալ ումեք. ուր թագաւո
րեն ջոկք միասակարից. զի թէ և
փոխարկել զքեզ չկարիցեն յ'ին
քեանս, գոնէ արգելուն: Այլ է
կազդուրագոյն անդորրութի, ար
տաստուզել զքեզ յ'այսոցքանեաց չա
րեաց. և մեկուսանալ'ի բնակարանն
յ'այն, ուստի՝ աղամ յ'ամենից չփոթ
մանց, կարասցես տեսանել զՇուճա
ուութիւնս աշխարհի: Նվաճելի է
ոգին, որ եթող զարտաքինան. և ին
քեան միայնոյ պարապեալ, ժողովէ
զինքն՝ 'ի յ'ամրոյն իւր: Այո՛, աշխարհս քանտ է. և միայնաւորու
թիւնն, դրախտ:

4. Ընդունայն է մեկուսանալ 'ի մարդկայ, եթէ ոչ ստիպեսցես զո
գիդ զի դեգերիցի յ'ինքեան՝ և յե
նուցու 'ի կրթմունս առաքինութեց,
մեծաւ խրախուսիւ: Ո՛չինչ բա
րի ունի մարդ, եթէ պակաս է առա
քինութին. զի չիք հանգիստ՝ չիք
երջանկութիւն, եթէ ոչ յ'առաքի
նութէ: Այրեք են՝ որք փոխաբերա
պէս պատասխանեն ինքեանց, 'նաշ
խարհի: 'Ի մէջ ամենից, և'ի վեր
քան զամ, Ընծ: 'ի մէջ զգալեաց,

լոյս: ՚ի միջ կատարելութեց ոգւոյն, առաքինութեի: Ա.ճ կ լոյս՝ և առաքինութեի ամենեցուն: լոյս, առաքինութեի աշխարհի՝ և պատկեր Ա.Յ: առաքինութիւնն՝ լոյս ոգւոյ. որով կոչիմք որդիք Ա.Յ, և եմք: Ա.ռ այս, մատիլ պարտիս մաքրեցեալ ոգւով, եթէ ցանկաս ժամանել ՚ի կատար կատարելութեան: Օ՚ի առաքինութէն, կ կատարելութիւն մարդոյն. վերանորոգօղ անմեղութէ, լի՛ ամենայնիւ համեղութէ: Ա՛ կատարօղ թերութէ բնութէն, որ անյարմար կ լսատ ինքեան, բարւոյն գեր բնականի: Ա՛ դիւրութէի բարեաց գործ, որով ուղղակի կեամք. որով իբր զաչացուք, լուսաւորիմք որով ընդ դիմանամք մեղաց. որով Ձոխանամք արդեամբք. և որով զկեանն յաւիտենական արդիւնաւորիմք: Ա՛րդ՝ ՚ի ջանասցողութեանս այսմիկ, հարկաւոր կ քեզ նախկնաբար, զբնութէիս ամենից առաքինութեանց և զգործս՝ նախաճանել: զի ոչ ոք սիրէ, զոր ոչ ճանաչէ: Ա՛յ և ոչ երբեք դադարել կ ՚ի գործելոյ, և ՚ի կրթմանէ. և եթէ չիցեն առիթք,

հետապօսիլ մարթե ի վինաւորսին. որք՝ ի մէջ խաղաղութեան, յօրինեն զձակատս թարոյ թշնամեայ. և վէր երևութիւք մերմամբք, առ ձիմն ելիտ պատերազմին մարդեցեալք՝ պատրաստեն վինքեանս։ Զևաւիերպեա մտածմամբ, զպեսպես թշուառութիւն թիւնս, և զթուանահոծ վիշտս՝ չըը ջապատեցեալ զքև. հաստարեայ՝ նախատանօք ընանիլ քո։ և զնա՛ զոր ստացեալ ունիս, բռնութիւբ յափշտակիլ. և այսպես կրթեա զքեզ՝ ի համբերութիւն, իբր թե ձմարիտք կեն իրքն։ Ո՛չ տապիկիս յ՝ինքեան իրուն, եթե նախ քան զնա՝ կրթեսցես զքեզ հանգուանաբար։

Ո՛ մեծատուութիւն անարի կրկ ընդ ինքեան՝ ի մարտի՝ զինաւորն, որ բազ միտս եհեղ զարիւն։

Ն՛ունակութիւք առաքինութիւ ձէ ստանին, եթե ձէ կրթմամբ երկարաձգիւ։ Ա՛սայ՝ միթե շահէ ցեալ կես զոմանոյ յ՝այնցանէ, ծանիցե՛ի ցուցակացս։ Ա՛յսինքն։ Ա՛թե զմտութիւնն հակադրեցեալն առաքինութիւ, զ գայցես շինուցեալս, կամ զոնկ նաւաձեցեալը ըստ մանին

մեծա

մեծագոյնի: Նթէ շարժմունք մի
լարիցն ըղձաձկտուԹէ՛ց, ընդ սան
ձիւ բանաւարուԹէն կրեսցեն զօրէն.
և կամ դիւրասցես կարասցես հնա
զանդեցուցանել զնոսին, մնասդ:
Նթէ զնեղգործուԹի՛ առաքինու
Թէ՛ց՝ Թարց դժուարուԹէ. և մանա
նդ մեծագոյնիւ հեշտուԹեամբ
նեղակրԹիցես: Նթէ անգոնիցես
զասացեալսն մեղմեխիչ արանց, և
լի՛ անձնիշխանուԹէ՛ ոգւոյդ, կըր
Թեսցես զքեզ՛ ի շահուն այնց, որք
անհաճոյք են անկատարիչ: Նթէ
զգործս խենեշախանան, յ՛որս խոտո
րիչքն նախկնաբար՛ ի ձեռն ունակու
Թե՛ց, իբր բնածնած խիճ տհաճու
Թէ՛ արհամարհիցես: Նթէ՝ և ո՛չ
՛ի յ՛երապղի հեշտանայցես իրիւ խիճ
գտրշելեաւ, կամ հաճանիչիս անկ
րաւուԹեանց ուրուք: Նթէ չանայ
ցես հետազօտիլ այնց, զորս գովա
բանես և զարմանաս. և խոշիչիս
յ՛այնցանէ, զորս կշտամբես: Նթէ
զո՛չինչ մեղս փոքր համարիցես. և
յ՛ամէն անկատարելուԹի՛ց, որքան և
փոքրագոյն իցէ, խոտորիցիս՝ և զզուե
ցիս: Նթէ՝ մինչ տեսանես կամ լսես
զնա

ղհամապատիճան քոյին, հարստու
թեամբք, կամ արժանապատու
ութիւնք պերձազարդեցեալս, ոչ նա
խանձիցես և ոչ շփոթիցիս: Այլ
զմտաւորութիւնն քոյին՝ յօժարաբար
և պարզապէս խոստովան լիցիս, ցան
կալով յ'ամենեցունց ուղղաճորիլ՝
հարդիլ և խոշտանգիլ: Այլ ի վկայ
ութեան խղճմտանացդ շատանայ
ցես, և զգործս բարիս սրտիցես
'ի քեզ և թագուսցես: Այլ թարց
թուլայնեան, յենուցուս յ'առաքի
նութիւնս: Ո՛չ ի չքնարիս առաքի
նութիւնն, ոչ երբեք անցանէ՝ այլ
գոյ միշտ նեբկայ:

Գլուխ. լիա:

Յաղագս Ա՛ճաբանականաց առաքինութեանց:

Ա՛նտառն պրուտելի է, հանդերձ գործով:
Վայտուճում դիպնում գնելի է յոյն:
Ա՛ռելիք սիրոյն, որ առ Ա՛ստուած: Այր ընկերին՝
բարեառնութիւնք ցուցանել: Վա՛ճալերութիւն
յորդորական, առ ողորմութիւնն:

1: Ասէն և խարիսխս այլոց առա
քինութեանց, և հիմն քրիս
տոնէականի կենացն, կ՛հաճատն. ա
ւանց

ռանց որոյ, ոչ ոք կարէ հաճոյանալ Ա.Յ. Սակ խմաստութեն՝ որ զգօնա ցոյց զբոլոր տիեզերս. յ՚որ յենլի է հաստատանօրէն, եդեալ ՚ի բաց զա մեռեայն տրամաձառութիւնս և զհե տաքրքրութիս: Ա՚րդ՝ հաճատա և գործեա, զի հաճատ առանց գործոց մեռեալ է: Խօսդ քոյին՝ և խոստո վանութեն, հրապարակեն և ցուցա նեն զհաճատ. զգուշ լեր, մի գուցէ կեանդ՝ և վարքդ, քարոզիցեն զան հաճատութիւն: Հաճատաս յ՚Ա՚ն տարանն, ընդէր ոչ հնազանդիս Ա՚ն ետարանին: Հաճատաս ՚ի կեանն յաճախեհնական, ընդէր զսղագու նել ժամանակ՝ նախագասես ան եղբականի յաճախեհնականութեհնն: Օ՞ինչ օգուտ է հաճատալ ձկմար տին և բարւոյ, եթէ սուտես գոյ, և գործես զչար: Ա՚ն կարէ գոլ՝ թէ բարւոք հաճատայցէ, որ չարւոք կեայ. զինա հաճատայ խոկապես, որ կրթէ գործելով. զոր հաճատայ:

2. Ա՚րդ՝ որովհետև ամենաձկմա րիտ և անեղկեցայականէ, Ա՚ծայնով նախատեսութէն տրամադրիլ և կա ռավարիլ համայնց՝ թէ և ոչ ձրնձ՚

զուկ

ղուկ մի յ'երկնից, և ոչ տերև մի 'ի
ծառոյ անկանի Թարց նորին ակնար
կութեանն և կամաց. նման ուրեմն
յանձնեա զքեզ ջոլորովիմբ, վասն
մնկանաւ ոգւով և թուահոմ[illegible] յու
սացողութիւ. ոչինչ երկուանալով,
մի[illegible] յա'ջողակիցն ունելոյ իւես
զղօրավիդ և զասպնջականն՝ առ յա'ս
մենայն իրս: Նման, զնամ խորհուրդս
և զօգնութիւս մարդկայինս, զոլ խա
բեբայս և անհաստատս. և թող կա
կուսավարիլ քեզ և հովուիլ՝ յ'Ա.յ
միայնոյ, Թարց այլ ինն վարձանման՝
վշտի: Նա եթէ գիսիցին քեզ երբ
յանկարծօրէն, որովք ներդործու
թիւ քոյ և խորհրդոյ չուանդակն
կարզ, երևիցի աղմիկ՝ և խանդա
րիլ. կամ հիւանդութեամբք, կամ
զրպարտութիւք՝ և այլովք դիպուա
ծովք ծանրագունիւք, մի սրտաբե
կիր վհատաբար. այլ կապդուրե
ցեալ յուսոյն Ա.ծոյեով, արկ զքեզ
ընդ Տերամբ նորին: Վանգն դի
պուածովքս այսոքիւք. և'ի ձեռն
Թշուառութեանցս և տառապանաց,
վերածէ զքեզ իմաստութիւն Ա.ծոյ
ին առ վախճանն յ'այն, զոր յաւի
տե

տեղիդ նախասահմանեալ քեզ։
Ալէ զգայ զչարն ներկայ, որ յուսայ
ի բարին յ'ապագայ։ Ո՞րքան կա
րէ մարդ. և այնքան ուշի, որքան
յուսայ՝ և հաւատայ։

3. Սկիզբն, ամենից առաքինութեանց դաղափար և թագուհի, վերահալէ յ'Ա՛ծ, և'ի մերձաւորն։ Ո՛րդ՝ Ա՛ծ, ի բոլորէ սրտէ. ի բովանդակէ հոգւոյ և'ի հանրից զօրութեանց, ի վեր քան զամ իրս սիրելիս, սիրելի և մաքրապէս. վասն ինքեան, և վասն անհնոյ իւրոյ բարութեան։ Ո՛ր ի՛ս, զոր շարժիս, զոր զգաս և զոր խոնա նաս, ընորհ Ա՛յ է։ Ա՛յս վերագ նեաց զքեզ'ի ծառայութենէ սատա նայի։ Ա՛յ աղնուացուցեալ սիրտ զարդեաց զհոգի քո, անհամարիւք ձրիւք և պարգեւօք։ Ա՛յ պատրաս տեաց քեզ զկեանն յաւիտենական, Թարց խիղք արդեանց քոյոց յ'առաջի ցեղոյ։ Ո՛հաւասիկ երկինն, երկիր, օդ. ջուր, և ամ օրք'ի նոսին են, մեծաւ բարեբառով աղաղակեն զօր հանապազ, զի ծայրագունիւ և քո լորով սիրով սիրեացես զնա և հետս զօտեսցիս նմա, յ'որմէ ստեղծեցեալք եղեն

եղեն վասն քո։ Ի նդէր ցնդեալ տա
տանիս՝ի բազումն, խնդրելով զբա
րին հոգւոյ քոյոյ։ Սիրեա զմի բարին,
որ է Աստ բարի։ Խնդրեա զպարզու
նակ բարին, որ է ծայրագոյն բարի.
՝ի վեր քան զոր, ոչինչ լաւագոյն,
և ոչինչ սիրելագոյն մանաւանդ իւր
կարէ։ Ակն ունի միայն, որով զեզառ
մու փոխարինութեի ստեղծողին հա
տուցանել կարես, թէպէտ ոչ զոր
դակի։ Ակն, ոչէ դատապարտմոլ.
ոչ խնդրէ որ իւրն են. զմեծամեծս
գործէ, եթէ կէ։ Ոչինչ գժուարրու
թիւն անհնա գոյ սիրոյ։ Ո՛չմարիա
սիրօղն, մեռանիլ կարէ, յաղթիլ
չկարէ։

4. Ո՛նորհեաց մեզ բնութիւնն
զսէրն փոխարինական, և ընկերակ
ցելիս արար զմեզ. զի մարդիկքս
ամենայն, անդամք եմք մեծի մար
մնոյ. կոչեցեալք ՝ի նոյն հաւատս, և
՝ի նոյն փառս։ Ոչ սիրէ զՈ՛ճ, որ
ոչ սիրէ զեղբայր իւր։ Ո՛սկ՝ նեղոյր
ծութիւք սիրելութեն որ առ մերձա
ւորն, են սոքին. առատարել ամենից,
զբարերարութի։ օգուտ լինիլ ամե
նեցուն. յ՝առաջել քան զամենն, սի

րով

զով և պաշտօնատարութիւնը: Նայեցո զբարեբարութիւնն, բերկրեցելով ոգւով, և յարմնրատիութեամբ տացես, ունողացն զպէտս, թարց յապաղմանն, և միջարկութենէ ժամանակի. եթէ ոչ ի յամնթխաճութեն ընդունողին: Նահականապոյն գիշ է և մխիթարութեն, զանցս տխրալիս կրողացն, թէ գիտասցես գոնէ զկատարսութեն և զպիտոյս նոցին: Զանձ բացուցիչ, և ծանրալուր բանէ: Նշաչեմ: Նթէ յառաջես քան զբնդիր բարեկամին լցուցանելով զկարօտութիւնն, բազմապատկես զտուրս քոյինս: Ոչ տարաձգրի, որ մինչ աղաչեացն՝ հաս: Նթէ չկա բացեր յառաջել քան զխնդիրն, միջակարեա զբանս բազումն՝ աղաչո զնն. զի մի երևեսցիս աղաչեցեալ. և ցոյց զքեզ, ինքեամբ վաղվաղե լուզդ, վաղ լինն տալոց նմին, թէ և չհայեիր լեալ աղաչեցեալ: Նայ և յիրս բարիս, վերյաճել և զհասս բարիս. և մի ինչ տրտմութեն, խառնեացես ի բարերարութիւնն. ոչ զտխրութեն. ոչ զյամրութիւն. ոչ զհասս խոցոտիչս, և ոչ զպարծանս:

Նընքն

Ինքն իրն խօսեսցի, լռելովդ քով. և որ տեսանիդ ի ծածուկ, հատուսցէ քեզ։

5. Ամէն ներդործուածդ քրիս տունեականաց բարերարուածոյ, զնախապետականն ունի զտեղի, աղօթումէնին. որով փորձի հաճոյն. ջնջին մեղք. և դնի ինքն երկինն։ Օ դուշ լեր ուրեմն, մի դուցէ դար ձուացես զերեսդ յաղքատէն. որ դոլով ինքեան անանկ, փարթամ ցուցանել զքեզ կարօղէ։ Ա աձա ուեցեալես մեղայ քոյ, վերադնեա զքեզ, արծաթով քով. արա ի գործոյ ապահուածոյ, զօրավիգ աղօթմանդ։ Ներսեսեանն որ ծիծաղեցոյց զքեզ, լմի դարձաւ ի քէն։ Ինչ մատուցանօղն զարքայու Քրիստն երկնից, պէտ ինչ աւցէ։ Օ Հարկ Թագաւորին հատուցանել յսկամոյ. Թէ և պէտ ինչ յարմռեայ ժողովեսցես։ Ի Թագաւորին, ի յաշխարհդ՝ խնայես տալ զպատուական մի հայկին։ Օ դուշ լեր մի դուցէ ներելով արծաթոյդ, պատուական լինիս արեան եղբօր քո։ Թէ ոչ երկեար, պատաներ։ Ստրկիս Թէ

թէ որպէս բարուքք կեցցեն յեռանա
մնայքդ. ոչ խորհիս թէ ոմն չարուքք
մեռանելոց կցես դու: Ա աւազակն ե
պակասիլ ինչ՚ի առացուածոյդ՝ ժա
ռանգից քոց, քան թէ քեզ՚ի փրկու
թենէ: Յայեաց՚ի համարատա քոյս:
Տես, թէ զինչ ժառանգես՚ի հայ
րենիդ յաւիտենական, և զինչ աստ:
Յամենից իրաց քոց զորս ժառան
գես, զայն միայն գտանես՚ի մահու
անդ, զոր ձեռօք աղքատացն,
յ՚երկինս ղրկեցեր: Աշտամբեա զան
հաճատութիւն քո: Ծնչնամին՝ կա
րէ առպատակել զտունդ. զերկինն՝
ոչ կարէ:

Գլուխ. իբ:

Յաղագս խոհեմութեան: Հարկաւորութենէն
նորին, և դժուարութենէն: Գործ՝ առն
խոհեմի:

1. Պատեհ ոչինչ գործ Հարտա
րապետին ուղղապէս յ՚առա
ջանայ Թագրոյ գծի, և լարի. այսպէս
և ոչ մերն՝ առանց խոհեմութե:
Սա կ քանոն այլոց առաքինութեց.
ուղիղ խելամտութի առնելեացն.
ակն

ակն հոգւոյն՝ և արհեստ կենդանի։ Ոչ կարէ քաղցր գոլ կեանն, յորում բացակայ իցէ խոհեմութիւնն։ Որդի՛ դժուարագունեղ գոլ զսա, ասէին խոստովանին։ Այլ՝ և խրթնաճաճանչ ծառ է։ Ընդ նմին դժուարութիւնն անդուստ, զի ընդ շրջանակաւ իւրոյն մտախոհութեան. պարփակէ զնա իրս. թէ զընդհանրականն՝ և թէ զմասնականս։ Այս զի չէ հաճաստի ինչ կացութիւն իրացն մարդկայնոց, որք միշտ այլայլակք են և ներբնդունականք՝ և յեղեղուկք. և կախին՛ի զանազանից պարագայից։ Ոչ այնպիսի չէ անձնիւր ուշիմութիւն, կացուցանել՛ի նոսին զհաճաստի լինն քան նոսն. և զկնի հակարկութիւնն, իս կականաւ իմիւ բարեխառնութիւն հայ մտաւոգել և շարախառնել։ Մակ ըզ խրթնաճաճանչութիւն յաւուրջ աճէն աղջամուղջն այն, յորում ծրարին պատճառք իրացն առաջելոց։ Այլև ինն բարձունք նոցին, բայց գաղտնի հին մանկանն։ Գաղտ և վճիռն Աստուծոյ՝ զյաջողակութիւն, կամ զապերջանութիւն իրացն վերահասիլոց. ուստի լինի, թէ սակաւուց իցէ այս՝ առաքինութիւն

նուքիւն։ Սակաւք կարեն վերահա
սուք լինիլ, ՚ի զիարդ և իցէ գործս,
թէ զի՞նչ առաքել մարթ իցէ։

2. Խոստացանեն զխոհեմութիւն՝
սովորութիւն, և յիշողութիւնն։
Օ՚ի իրքն նշանաւորք և անուանիք՝
զորս կառավարել նա՛. ծանուցեալք
լինին մարդկանց, ՚ի ձեռն սովորու
թեանն և փորձին։ Ընկասկած լի
նիցի՝ եթէ հաճատայցես փորձի քոյ
ոյ, և այլոցն. և ո՛չ արկցես զքեզ
յ՚իրս դժուարահօծս և՚ի բարձրա
գոյնս, ուստի լիցի քեզ սարսափել,
և անկանիլ։ Խրդ՝ զի զմա՛ խոհեմու
թիւ տրամադիցես, պարտիս նախ
կնաբար ներանկատել՚ի քեզ. և ա
պա՛ ՚ի գործն յ՚որ ձեռնարկելոց ես.
նա՛ և յ՚այնս, որոց իսկ աղագաւ լի
նելոց ես ձեռնամուխ. կամ ընդ ո
րոց առնելի իցէ։ Եւ մանրաքննա
բար քննեա՛ զքեզ, մի՛ գուցէ առա
ւել քան զոր կարեսդ, երևեցիս քեզ՝
կարել։ Վանզի ոմանք անկանին,
յուսով ձարտարաբանութեանէ ոմանք
առաքել հրամայեն, և դնեն զբեռն
ընչից իւրեանց քան զոր կարեն տա
նել։ ոմանք զմարմինն տկար. Ձ՚նչե

ցուցանեն, աշխատակորիւն գործոյ։ Ո՛ընն ելիք են և ա, և այնք՝ յորս ձեռն նամուխ լինելոց ես, և կարողութիւն քո բաղդատելի է՝ ընդ իրացն առնելեաց։ Ո՛ի բեռինքն կորաձնշեն որք մեծագոյնք են կրողացն։

Եւ յայնս ձեռնարկելի է. զորոց զվախճանն՝ կամ առնել, կամ յուսալ կարասցես հաճաստեաւ։ Եւ այն ոնելի է և զընտրութիւն արանց. միթէ իցեն արժանիք, որոց ծախիցես զմանն կենի քոյոյ. քննելիք են և վարք նոցին, զի մի՛ ընտրեսցես քեզ՝ մինչ օգուտ լինիլ այլոց ջանասցես։

Եւ զկնի ամենայնի խորհելի է քեզ, միթէ բնութիւն քո իցէ յարմար՝ ի բոցս այսպիսեաց առնելեաց. և յայն խոնարհելի՝ յոր կար ուշիմութեդ առնել։ Ո՛ի վայրապար է աշխատանն, ուր դիմամարտի բնութիւնն։

3. Ա՛յր խոհեմ, յո՛չ ինչ իր ձեռն նամուխ լինի, որքան յարակ ներ չփոթմամբ իմիջ աղմկի։ զի ո՛չ կարէ զՀնչմարիտն՝ և զհամեստն ճանաչել, միտն ոտնահարեցեալ, և մոլորից ըղձաձկութեդ դիւթութիքն խաբեցեալ։ Ոյժ դիմադարձի խո

հե

հեմութենն՝ յանդգնութենն. որ՝ի ծանուցաս, և յ՝անեղելիս դիպուածս ներածեայ զբազումս։ Ասաի այրն խոհեմ, զոչինչ առնեն անբնտրողաբար. և զյատուկ դատողութիւնն իւր, խորհրդականութենէ այլոց ստորակից։ Երկիւղած են խորհուրդքն մարդկայինք, և անհաստատիք՝ նախատեսութիւնքն. Ելից իրաց կարճ կականք, և խաբէականք են փորձառութիքն։ Ընդ ի փրկութենէ, ուր բազումք են խորհրդականութենէք։ Պատկանի և առ խոհեմն, մերկել զերն. և սրանկատաբար ներահայել՝ինձ, թարց վերերևութենէ և ծածկութենէ, որք պատրել սովորեն զանզգուշան։ Երկեա զինչն, զհամբաւն, զարժանապատուհութինն, և՝ի ներքս զինքն ևեթ զերն քննեա. և խնդրեա զինչ էցէ. ոչ զինչ կոչի ցի։ Խամարձակ, պատրել՝ի նմա նակերսէ և՝ի ստութեաց։ Այն ևս պարտ իբր՝ի դիտանոցէ՝ լրտեսել զնմա, զոր վերահասանել կարեն. զի մի իբրև՝ ասելի լինի առածն յի մարադեպ։ Ոչ կարծեր։ Այս ասպա զերկար ինն խորհրդականութիւն

առ

առոյելիկ նման, և զհատուն ենթա
դատումն, և զնրբադոյն ներքաղնուու
թիւն. զի մի գուցէ մոլար իմն պարա
գայ, զներգործուԹիւն քո վատԹա
րացուսցէ. մի իսկ և խոհեմուԹիւն,
անդրափոխիցի ՚ի խորամանկուԹի
և ՚ի փաղաքշուտուԹիւն. և մի գուցէ
պատրեցեալ ՚ի հպատակունէ դրակցու
Թէ. Ձմարտի բարուցն՝ և վերին
ուԹիւն, զմնուԹիւնն փոխանակ առա
քինուԹէ ընդգրկիցես: Այս կեա
կատարման ընտրողուԹեանն, հա՛մա
զնամ յապաղմունս. և իսկոյն հետա
զօտեա նմա, զոր վՀռեցեր: Ամէն
դանդաղման տեղի, ընդ բարուոջ
խորհրդականուԹեան. զոր չկարէ
գտանել, եԹէ ոչ կատարեսցի:

Գլուխ. ԽԴ:

Յաղագս արդարուԹե, և կրօնից: Վերփոր
ձուԹէ երկայնաչխարոյն: Օ՜ինչ էրնէ ապաշ
խարուԹիւնն և նորուա, կայսցի:

1. ԱՐդարուԹիւնն. էւ վերնա
կան իմն առաքինուԹիւն.
ծնիցեալ վասն այլոց, ոչ վասն ին
քեան. որ անդրահեղու ՚ի մերձաւ

որան զնամ զոր ինչ ունի. և զնչ ինչ
խնդրէ յինքենէ, եթէ ոչ զԻւրն
կերառուԹիւն. Այ՝ յետս նահանջէ
զմարդիկքս, յեզառաձեացն զըպար
տուԹեանց, և զբոլոր տիեզերս հաս
տէ՛ ի խաղաղուԹեան: Այ՝ լուիկ ինձ
զուգաՀորուԹիւն ե քնուԹեան, և
կանգ ընկերակցուԹե մարդկայնոց.
և ոչ մի ինչ առանց նը, դրուատեսլի
գոլ կարէ: Ա.յր արդար՝ զնչոք
խուէ. ոչ խնդրէ զվըճիռ այլոց. ա
մենեցուն օգնական է: Ընարուած զգայ
զամենեցունց, և խօսի. տայ Իւրա
քանչիւր ումեք, զոր Իւրն է. և ոչ ար
գելու զբարին այլոց: Եթէ լինի վե
րակացու, զարդարն հրամայէ: ամե
նից բանեցուածոյ է: առաՀել հոգայ
զբարին հնազանդեցելոյն, քան
զԻւրն պիտոյս. սանձահարէ զմոլու
Թիւնան պատժիւք. չնորհէ զձիրս՝
բարեգործաց. և այսպէս զամենե
սեան պարսիակէ յ՝Իւրումն գործա
կալուԹե: Եթէ լինի հնազանդե
ցեալ, պահէ զմիաբանուԹի հետև ի
օրինաց. և հպատակի հրամանաց
մեծաՀորացն, և շատանայ Իւրով
կացուԹե. ոչ ցանցայ իշխանուԹեց.

և ոչ արկանէ զինքն ի գործս, որք ոչ պատկանին ինքեան։ Զրի պահ առ զարդարութիւնն, զի նեղոզ ծուխն արդարոյ, զոչ լինչ առաւել վարձ համարի, քան զգոլն արդար։

2. Կրօնն, գերապանծ բարոյա կանաց առաքինութեաց, անմիջապէս հայի յ՚Ա՚ծ, և ի նորին պաշտօնն և ի պաւիրէն։ Ա՚րդ՝ նախկին պաշտօնն է, հաճատալ ինամ, և ձանաչել. և ապա հաստուցանել նման զվայելչու թեն նորին. հաստուցանել և զգարու թեին։ Սակաւ ինչ է ձանաչել զԱ՚ծ. զոր և ինքեանք գևքն առնեն, որք առեղծին. այլ պահանջն և սէրն, և պաշտօն, յ՚իրացս յ՚այցանէ ծա նուցեալ. որք երանի թէ այնքան բարուք ընանեին, որքան գիտանին։ Դիտես զԱ՚ծ գոլ այն, որ վերակա ցու է աշխարհի, որ ունի զինաւակս լուծի մարդկայնոյ սեռի. որ զոմն զերս նախանձաւոր։ Խոստովանիս զնա, միայն կարօղ. միայն բարձրեալ. և ի նմանէ, որք ի ծայրագունէ բարւոյ և ի վերջնոյ քոյոյ վախճա նէ, ընդունելական ունիս զինանջենս ընդն երանելութիւն։ Ո՚մ ուրեմն

ոչ

ոչ սպասես զնա որպէս արժանին է. ընդէր ոչ առաստրես նմա զծայրա գոյն պատուհելութեի. հիմ զստրկա գոյն մանուկին հողոյ, նախամեծարես քան զնա: Ի նդունայն է կրօն քո, եթէ ոչ ցուցցի՛ ի գործոցդ: Կամիս չշմարիտ կրօնաւոր լինիլ: Ո՛չ զնա առաջի Ա՛ստ, և լեր կատարեալ: Նահապետապէս պաշտէ զնա, որ հաստատեաց: Շշմարիտ կրօնն, կապէ զքեզ, ընդ Ա՛ստ և զԱ՛ծ, ընդ քեզ: Պահպանեա զնա անբիծ ի սրտի գոլեդ, ի մտաւորութեդ և ի մեղաց: Խելագարութիւն մեծ է. լեզուաս քարոզել զհաստատ, և վարուք զանհաստատութեի: Ո՛ մարդիկն՝ այսու փաղանշանիւ տրամախոյեանին, ծանաւեաց վայրուքեան իմաստասէրն ոմն մեծահռչակ ի մէջ հեթանոսացն. ասելով: Ա՛յնչափ փառաւորած գոյն գոլ քան զքրիստոնեայսն, մինչ խօսին. ոչ լինչ խակ թշուառագոյն, մինչ գործեն:

3. Ա՛պաշխարութիւնն, է վերանոր ծոգոյ յանցաւորութե Ա՛ծոյնոյ իրաւանցն. որ միանգ զմարդն ի յանարգ գոլեմն մեղաց, և ի բաւականն վճռելոյ

րուն անարգանացն Ա. Յ: Օ՛ի ա
պաշխարուքի՛ ե, զանցեալ մեղն
նդուել, և ջնջել և ո՛չ յաւէտ պատա
ղիլ նոքօք: Արդեն՝ որ հեշտացուցա
նէ. մնայ որ կշտամբէ, որ տանջէ. և
որ դատապարտէ: Օ՛ինչ օգուտ է
զանցեալ աղտեղուքին թագուցա
նել: Ա՛յդ ինքնաճիւաս, արձակի՛ է
դատաւորի: Այսուցանէ դատաստան
լինի՛ ի քնուքեանէ, ՛ի մարդկայնում
մոլ. նորում իւրաքանչիւրոք, ամ
բաստանող է ասլիրատուքեց իւրոց,
և վկայ, և դատաւորն Ա՛սա ասէ
պէա զոգիդ և զգայուքիսդ, ներ
գոլ հանապազօր. աս՛ի տալ ղհա
մար: Ա՛սա յքեզ զդատ քո, և որ
քան կարես, յանդիմանեա զքեզ:
Օ՛րն բոլոր, մտախոհ լեր ընդ քեզ.
և զնմ իսկ ասացեալս և զդործե
ցեալս, և զինքեանս զմտածմունսդ
վերաչափեա. ո՛չ զանց առնելով
զմիում և եթ փոքու իրիւ, և ո՛չինչ
թագուցանելով: Ա՛թէ ձանաչես
զանօրէնուքիւն քո, Թողու Ա՛ծ.
եթէ խոստովանիս սլեղանիս:
Օ՛ինչ զօրավի՛ գ. թէ ո՛չդ գիտաս
յէ զմոլուքիսդ, եթէ գիտես դու:

Ա՛յլ

Ա՛ի՞նչ օգտակարագոյն համարիս, թագնաբար դատապարտիլ, քան յայտնապէս արձակիլ: Ա՛ւր և թա գիցես, խիղճ մտացդ ընդ քեզ է. չկարես փախչիլ՝ի նմանէ: Ա՛մենա թշուառ ես, եթէ զայս անգոնիցես:

4. Յերիս ժամանակս տրոհի կեանն. որ է, որ էանցն, և որ ա պառնին է: Ներկայն՝ վարկեան մի՛ է. նախքան ժամանէ, սպառի: Ա՛պառնին՝ չև ևս է: Անյայ աւուրք անցեղոյն՝ ներկայք լինին, յորժամ հրամայիցես. և Թողուն տեսանիլ ըստ կամայ քոյ: Ա՛ի ներկինէր յիշո ղութենէ քումմէ. և մի՛ պատկառես ցես դառնալ՝ի յանցեալն, և զմո լութիւնդ յանդիմանն առնել քեզ: Որքան յաձախագոյն զնոյն արաս ցես, այնքան վաղագոյն վերանորո գիս: Ա՛նքնին վրէժխնդիր լեր քեզ. և մի՛ դործեր վերստին զայնա, զորս կոծես և կսկծաս թէ արարեր: Յոգունք՝ զերծեալք՝ի նաւաբեկու թենէ անիծանեն զնաւն և զծովն. և զԱ՛յ բարերարութենէն, յիշատա կաւ վտանգին՝ վերապատուեն:

Ո՛չ բարեզարդ խոկումն զայս գոլ՝ի քեզ

քեզ բաղձամ, զի մի դարձեալ կամի
ցիս զփորձ առնուլ, զոր միանգամ
երկեար։ Օ երծար ի մեծագունէ
վտանգէ, մի տար զքեզ կրկին ի
փորձութիւն։ Ինքանիցս ներեաց
Ած, որքանիցս մեղար. զգուշ լեր
մի գուցէ վատթարագունեղ լիցիս,
զի բարւոյ Ած։ Օդր առնելոց իցես՝
խորհիս երբեմն. զմի ոչ մանաւանդ՝
զոր արարեալ դ ես։ Օ ի խորհուրդ
ասպատնուցն ի ներկայիդն բղխէ։
Ադագումք ժամանելին առ խմաստու
թիւնն, եթէ չկարծելին զինքեանս,
անդր ժամանեցեալս։ Ենթէ ոչ հար
թեսցես զքեզ օր ըստօրէ, օր ըստօրէ
վատթարագոյն լինիս։

Կ՝լուխ. ԽԴ։

Յաղագս բարեպաշտութեանն, եւ ջնջարանաց։

Ընդարձակութեանն դրուատիւ, նոյն՝ եւ շնորհիւ
նախախնամին։ Օ երդ առնելն, եւ հպատա
կանելն եղեալ բարեբարութեանն։

1. Ա՛Ղ խիւճ զօրութիւն բանիւ,
արտասանիլ կարէ. որքան
դովելն գործ իցէ, կարելն մարդոյն
ասել։ Ընդոզաց իմոյ՝ հպատակե
ցայ

ցայ, և կամակատար եղիջ ցանդ. Հրա
մանատարութեան նոյին. Թէ ղրդ,
և Թէ խիստ եղև, Հլու և հնազանդ
ընծայեցի ղնա: Առարի քաղցցաքի
ցուցի ղնա միշտ՝ հայրենասէր լինոյ. եղ
բարդ՝ և արհեստակցաց իմոց, ոչ երբեք
դադարեցի առնել զբարի. Ջանացի
յաղթել զնոսին, բարերարութիք:
Ի սոքին են առք բարեպաշտու
թիե, որով զպարտեալն պաշտօն՝ հա
ստուցանեմք հայրենասէր, ծնողաց՝ եղ
բարդ, և այլոց զուգակցելոյն մեզ
արեամբ: Ասկ՝ զոր ինչ առաստրէ բա
րեպաշտութիեն առաղգակիցն, ըզ
նոյն հնարհ մեծարանիքն, առ յառա
ջադէմն՝ յ'իշխանն՝ յ'ուսուցիչն,
և յ'այլսն. որք եղանակաւ իմիւ յա
ռաջէն քան զմեզ. իշխանութեամբ՝
իմաստութեամբ. տիոք. կրօնիւ. և
արքութիք: Ունդի սովորեմք յառ
նել առաջի նոցա. բանալ զդլուխս.
խոնարհ՝ ի Ձանասպարհն. երկրպագու
կամ կառիս, ղտեղի տալ. ի ծունկս
փարիլ. զձեռս, կամ զպատմուճանս
համբուրել. և զայլ նշանս պատու
օյ, ըստ սովորութեան տեղեաց ղա
նազանիւ՝ առաստրել: Ընդ՝ զայս

ամ

ամ յօժարահոժիւ, և վերյարդեցեր լով սրտիւ կատարեսցես, եթէ յա ռաքեսցէ՛ի յ՛իմոյ քո, մեծահաշու եցութիւն վսեմութեան նոցին։ Ո՛նդի աստուստ ծագեսցէ՛ի կամդ՝ փախուստ լինի և երկիւղ. որով զգա ծեալ խորշիցես՛ի կարի ընտանութէ նոցին, և՛ի մեծութենէ նոցին՝ եղա նակաւ լիիւ այսրոստեսցես՛ի քոյդ փոքրութի։ Ո՛ւր իշխանութի յ՛Ա՛յ է։ Ո՛որ ինչ և առաւորեսցես մեծա հորայ քոյ, նուաղ քան զպարտն լինել պատիւ, եթէ զ՛աստուած՛ի նո սին նշմարիցես։

2. Որպէս յ՛անհնազանդութենէ նախնոյն ճնողի, բնաւքն թշուա ռութիւնք արտաբղխեցին. այսպէս հնազանդութեամբ Որդւոյն Ա՛յ, վերածեցեալք եմք առ երջանկու թիւնն, եթէ և մեք պահիցեմք զը հնազանդութիւնն։ Հնազանդու թիւն, ամենից իրաց կատարելութէ է. և շաղկապ նոցին հաստատուգու նեղ, ընդ սկզբանն իւրոյ. Ո՛ի զար մանասքանչիւ լինն ծրիւ, յ՛Ա՛յ՝ ՛ի յ՛Ա՛ծ ներածէ զնա՛։ Ո՛սա զրուա տեայ Ա՛ն, առաւել քան զայլ առա

քն

քննութիւն. որ և կորոյս զկեանն, զի
մի զնա կորուսանիցէ: Այս լաւագոյն
ասի զոլ քան ղողհս. զի սովաւ, յա
ւուկ կամն զենի: Ուրդ՝ ընդունել
պարտիմք զհրամանս վերակացուաց,
իբր զձայն ինն Աճառաք, զոչինչ
հարցանելով՝ զպատճառ, կամ ըզ
շարժառիթ հրամայելոյն: Ընդիակ
դատել, որ ուսաւ կատարելապէս
հնազանդիլ: Պատուիրեսցէ վերա
կացուն. հրամայեսցէ օրէնն. ասաս
ցէ զինչ կամիցի առնել զինս. ոչ ուսաս
նիմ: ոչ վիճաբանեմ, ոչ հրաժա
րիմ: այլ պարզապէս և երագօրէն
կատարեմ: պատրաստ եմ առ ընտաս՝
եթէ դիւրինք լսեն, և եթէ դժուա
րինք, լցուցանել զուգաղուարճ յըն
ծութիւն՝ և յարմարութիւն:
Այլ միայն ի՝ նեղուամ կարես զոլ յա
մառօղ, և կամապաշտ. այլ. եթէ ոք
՚ի բարւոյ գործոյ, յետս քարշեսցէ
զքեզ, և ընդդէմ օրինացն Աճպնոյ
մղեսցէ: Նոսկ զայլն զամենայն,
հպատակօրէն, և թարց տրտնջմանն
կատարել պարտիս:

3. Ընդհանրականութիւնն, վերա
հսկի ՚և պարտիսն, վասն առեալոյ
քա

քարեբարութեանն։ Արդ՝ ոչ լինէ ոչ
ոահնել առնելի է, քան զհամանհաշ
վումն քարեբարութեանն. եթէ ոչ
՚ի մեծութենէ իրին, գոնէ ՚ի սրտէ
և՚ի սիրոյ պարգևողին։ Այս և հար
կաւոր է զի յարաժամայ յիշատակ ա
րարեցելոյ քարեացն, յենուցու նզ
գուշ։ Զկարէ ընդհակալիլ, եթէ
ոչ, որ յիշէ. և որ յիշէ, այրդ ընդ
հակալէ։ Այս, ոչ պահանջէ զդոյս,
ոչ զդործս, և ոչ զերջանկութիւն.
զի առ ձեռն պատրաստ ամենից է։
Եթէ չկոչեն կանդք, ոչ երբեք չլինի
կանչն. որով վերահասուցանել կա
րես՝ և և ս, թագաւորաց։ Ինչ առ
նուս յ՚ումեքէ զբարեբարութի, զու
արթութիւն սրտի և երեսաց, ամե. և
զուրախութիւնդ հրապարակեա, զի
լինի յայնի տուողին, որպէս զի ըն
կալցի զպտուղ պարգևին իւրոյ։
Արդար պատճառ ուրախութենն է,
տեսանել զբարեկամին ուրախ. արդա
րագոյն, արարեալ զնա ուրախ։
Որ ընդհունակ կամ զբարեբարու
թինն. որ յօժարապէս և բարեմտա
բար, զնախկինն պրան նորին հատոյց։
Ոչ երբեք կամեցաւ ընդհունակ լի
նել,

նրել, որ զբարեբարուԹիւնն այնքան տարաձգեաց, Թէ արտաքոյ տեսու Թեան աչաց իցէ: Որ մեծացուցանէ զնա. և որ ուրանայ կարել զՆորհին այնորիկ զիմաստարէնն առաւտրել, անզգ հատոյց: Որ նեղասրտուԹիւ. առնու և ապաիստօրէն, փոքրոտցուցա նել զնա երևի: Որ հաղիւ զգա ցեալ ցուցանէ զինքն, և հաղիւ շար ժէ զշրԹուննն, ապաշնորհագոյն քան լռեցեալներ: Որ բարի, մինչ առնու զբարեբարուԹիւ, իսկոյն խոր հի զհատուցմանէն: Օ՛ի զի՞նչ այն քան հակառակ գործ գոյ, քան ուչ հատուցանել զոր առեր: Նա ուչ իսկ հատուցանելիս զուգիւ չափով, այլ լիապատարիճ. որպէս երկիր զընկա լեալ սերմանն մեծագունիւք պիղա ծարդեօք հատուցանէ: Օ՛ գուշ լեր սակայն, մի կարի փուԹասցես՝ ի հա տուցումն Նորհին: Որ մանք՝ մինչ պարզ գևիկ իմն ըղձի նոցա, իսկոյն անդրա ըղձեն զայլ իմն, և ցուցանեն զինքեանս ուչինչ պարտիլ նոցին: Կերպ իմն արտաձգելոյ, և ընդվայր հար կանելոյ է, մինչ զպարգևան իսկոյն ընդէս, պարգևիւ:

Պ՛ոլուխս.

Գլուխ. լէ։

Յաղագս ճշմարտութեան։ Կերպասութենէն նորին։ Պարզամտութենէն գովէ։ Եւ երգոյ ճառնէն հաճապարմուճէ։

1. ՅԱմենայն խօսս, ի շարժմունս՝ ի դիրս, և ի նայլս նշանս արտաքինս, ներ լեցի ճշմարտութիւն։ Ոչ վայել առն քրիստոնէ ի ստութեանէ ընթանոյ։ Վանապետական, և գունեհական յոռութիւն է. զայլ ինն ընկրծումն ներաւակել՝ և զայլ ինն բերանով արտաքերել։ Այլ վեհմաշնեղ՝ պարզապէս արտասանել զիրսն, որպէս են. ոչ դէպ զաբարդէ. ոչ յոգնակուտէ. ոչ խաբէ. ոչ շոքմոքէ, և ոչ փաղաքշէ. ի յորճապատուհոյ բանիս, և ի ծրարու նեայ խօսիս՝ խուսափէ. Վանղէ ճշմարտութեան պարզ, զբանս պարզականս սիրէ։ Կամի մերկ տեսանել, զի անմեղ է։ Ասէ՝ որ խաբէ բայն է և պատիր, երկբանութեամբ ինն խրթնացուցանէ զիրն, զի թագուցէ։ Ասէ զլոյս, որ չարութեամբ խօսի. ոմն և նա, որ չարութեամբ գործէ։ Ո՞ զուշ լեր, մի գուցէ ունիցիս զկրկինս ի զուտ մունս

մունս որպէս զպատմուճանս. մինն առնի, և միւսն արտատանի. մի յ'ար տաքս լեցի յօրացամոլութէն, և'ի նեղքս գաղիցի ձմեռնոյթէն: Յուսացեալ նէս յ'այսմանէ, զըզմի՝ և ինքն բնու թիւնն: Ցէս զմանկուսնն, չև ևս բա նաւարութեամբ մարդեացեալն:

Օ սուութէն՝ առարկեն 'ի մէջ նախ ինեայ մոլութեց. և թէպէտ թե թևուութէ իմիւ վերառնուն, սակայն ուղղութեամբ բնածնի ենթադատ մանն՝ դատապարտեն: Օրուամ իրի, զարմանալ պարտէ ընդ նախատեսու թիւնն Ա.յ. որ ընդ ելուզեայ յ'ո դւոջ զառաքինութիւնս, թարց ո րոց, անհնար է կալ ընկերակցու թեան՝ և կենի: Պակասիչ կենայ քան զնմ, է ստաբանութիւնն:

Օ ի եթէ զնմ սուութիւն բանից անգոանես, իբր անարժան լինի վսե մականի ոգւոյ, ընդէր ոչ երկնչես 'ի գոլոյն քո սուս, և'ի կեղծն ստա բանութեամբ: Եծ իր է, մի և է թ առնել զմարդն:

2. Պարզամտութիւնն, սակաւիկ լինի ձանաչեալ 'ի մարդկանէ առա քինութիւն, այնքանուոյ սպատուոյ՝ և արժա

արժանաւորութեան է, թէ և ինքն
Ա՛ճ, մեծ իրապէս հեշտանայ այնու։
Վանդի՝ խօսակցութեն նորա, ընդ
պարզամնայէ։ Ո՛չ դոլով նորին
պարզ, և ամբողջապատնեալ, կամի
զի հոգիքն ևս որք առ ինքն համա
նաւաքին, իւեն պարզունք։ Ա՛րդ՝
պարզէ, որ՛ի զանազանս ոչ ձապաղի.
որ թարց երկպատկութեե և կեղծաւ
որութե, այնպէս ցուցանէ զինքն առ
արտաքս, որպէս գոյ՛ ինեերքս. որ զյա
տուկ պակասութեին, մինչ դիպի ա
ռիթ լինչ, պայծառապէս և մեռը
մնաբար խոստովանի, և յանձնառ
նու. որ տղայացեալ է՛ի չարեաց. և
զնամ պատձառս ցոփավարութեան,
նզովէ. որ ոչ արտաքսեալ զչրջահայ
եցութիւն խոհեմութեն, նաեւնայ
նուամ նեղոզ համարի զհաճոյսն. որ
ոչ առնու զկարծիս յ՛ուժեքէ, թէ
նիւթեսացեն լինքեան չքար. որ ոչ
խորշի յիմար համարիլ առաջի մարդ
կանց, զի լեցի իմաստուն առաջի
Ա՛յ. որ օտար յ՛ամենից յոգնապատա
կութեանց, պարզականաւ դիտաւո
րութե առնի զնամ, զի հաճոյասցի
Ա՛յ։ Ո՛չ ես չփոթեցեալ ցնդիս՛ի

բա

քաղաքացի, որ անբախտ խորամանկութեան կուրծքն է։ Ան միայն հարկաւոր է զնա առնել ժամանակաց, որ մի, և ամեն նպատակին է։ Ա՛չ երբեք հասանես՝ի վախճանն ժամադրեցեալ, եթէ երկ պատկիր ուղեսդ ընթանայցես։

3. Յաճախապարտութենէն՝ի մէջ ամենաճիշդ և նախապատրաստ բարեաց մարդկայնոյ սեռի, պաշտելի և համարելի է։ Անոնք բարձմամբ առջին, քաղցին սովորութենէ և կիրառութենէն վաճառուիլ. լուծանել բարեկամութենէն. ուխտակապութենէնք ընդջնին. և բոլոր տիեզերս աղմկեցեալ շփոթի։ Սակայն և առաքինութեան այս արամախիտն է։ և գրեթէ անծանօթ՝ աշխարհի։ Յամենայն ուրեք ամբաստանեն զդժբահաճութենին մարդկային, այսքան վկայք կոչեցեալք՝ի հաստատութենէն մուրհակաց և ձեռնագրից. այսքան հաճախութենք հարցաքննութեանց. որք գրեթէ հազիւ բաւեն, զի հաստատք մնասցեն դաշինք, և ուխտադրութենք։ Ո՛րքան զաղջալիք են բազմիցս, թէ սրբագոյն թուի նոցին դաւն՝ քան հաճոյանալ։ Ա՛ն. գալըչ

լոյ՝ մարդկայնոյս սեռի հրապարա
կիս, խաբէութեանց և չարակնու
թեց խոստովանութեանն։ Ո՛չ ու
մեք հաճատամք, թարոյ վկայի, և
առանց երաշխաւորի. որ և անկաս
կածագոյն պահիլ համարիմք զհաւ
ատն, ՚ի տախտակս. քան ՚ի յաճան
դանոցումն հոգւոյն։ Նայց սկսր հաւ
ատարիմ, զոր ինչ գործ և խոստա
նայ, անյետզետապէս կատարէ. զկոր
հուրդն հաճատացեալ ինքեան, ոչ
ումեք հոչակէ. զտուեալ հաճատն
թշնամեաց ևս պահէ. և զնոյնն, ա
ռաքել քան զթագաւորութիւնս
գերյարգէ։ Յետի խոստանայ. զի
ծանեալ թէ յարակցեցեալ գոյ ե
րագ խոստմանն, երագ ապաշաւու
թիւն։ Նմակ եթէ անգամ ևեթ խոս
տանայ. ոչ խաբէ՝ և ոչ խարբանէ.
եթէ ոչ փարթամրկացութեի երդն
փոխիսիկի, կամ վտանգ մեղանչե
լոյ ներ գուցէ։ Ո՛չդք հարկեցու
ցանէ խոստումն՝ որ ոչ կարէ ներլնա
նիլ թարոյ ապիրատութեան։

Գ. ԼՈՒԿԱ. ԻԳ։

Յաղագս սիրելոցն։ Առակ առեալ պաշ
պելէ եղե։ Պատուիրանք ոմանք, առ եղար
նոս երևելոցն ընթերցանելիք։

1. ՀՒՆՔ ինչ առաքեալ Տարկաւորը
առ կեանն մարդկային,
քան սիրելութիւնն. ոչինչ յանդա
գոյն, և ոչինչ քաղցրագոյն։ Նովաս
երկոցունց փոխաբերական բարեկա
մութիւն հիմնեցեալ է ընառաքինու
թէ. և բարեացն հաղորդութիւք շա
րադրեցեալ։ Որքան բարեզարդ
է սա, ուր նախասպատրաստեցեալք
են կրծունքն, ընոր՝ անկասկած զո
վանդակն խորհուրդ լինանէ. յորոց
խղճմտանացն, նուագ՝ քան ի քում
մէդ երկիցես. որոց խօսակցութիւնն
փարատեսցէ զվարանումդ. զդա
ցումն և զանն, վճարեսցէ զկորհա
կանութիւնդ. զուարթութիւնն,
ցրուեսցէ զտխրութիւնդ. և ինքն
իսկ հայեցումն, հեշտացուսցէ։

Ո՛ ինչ քաղցրագոյն՝ քան զունկնիլն
զայնպիսի ոք, որում չերկիցես խոս
տովանիլ, եթէ մեղիցես. որում
ընդ առաջելն միայն, զօրավիգ լինի

քեզ: Պանութիւնք ոմանք զեռութիւնք, մինչ խայթեն ոչ զգանին. զի կարի վատուժք են զօրութիւնք նոցին, և պատիւք ի վտանգս: Ուրուցումն արտայայտ զխայթն: Այդ և քեզ պատահիցի ի յերեկոյութէ սիրե ելոն քարոյ: ոչ զգաստես յօրժամ, կամ զիարդ օգուտ լինի քեզ. մինչ այդ լեալ ծանիցես: Այլ չկարես դալ ձիմարիտ սիրելութիւն, եթէ ոչ փոխանակեսցես միջարկիցի սէր: այլ սիրելն՝ նախապատուական է, քան սիրիլն. և վն այնորիկ բարեկամութիւնն փոխանակ հիման կացուցանի, և փոխադիրութիւնն՝ փաղանցանի: Այս և ձիմարիտ սիրելութի, և որ ոտեզքն շաղկապեալ է այն, զոր ոչ սիտանայութէ իրացն ընտանեկայ, ոչ միայն մարմնաւոր ներկայութիւն, այլ ոուտակատար պաշտպանութիւն, և ոչ պատիրն շողոքորթուեի. այլ երկիւղն Աստ, և ընթերմունքն Ածայնոց գրոց, յորդորեն՝ և զուգախառնեն: Այ ձիտ քարեկամութիւն, չկարես գոլ, ընչա

րուն:

2. Աս ի ընտրել զսիրելին, ոչ ծաղան

ծաքանչ գործութիւն հարկաւոր է. ըստ առակի առաքելոյն. թէ յոլով ոմն աղէ կերպէ՛ի միասին, զի սիրե լութեան ձիրն առ ընդհանուր։ Ո՛րդ՝ չորք են փորձերիք՝ինդին, ընդ որում տեղեաց գործել զսիրելութիւն։ Նախատ. որ երբ լինի գժուարագոյն նեղ. որոյ միայն առաքեալն գտանի յ՛երկրի. զի զբեղ և զբոյսդ անկաս կած յանձնեսցես։ Ո՛ խոտորութեի. զի սիրելութիւնն, ունիցի զհամեստ վախճան. և իրքն Ո՛ճայինք, մի՛ անդրանցցեն յաղտեղութիւն։ Ո՛նթատարհուն. զի գիտասցես՝ զինչ տալի իցէ նմա, և զինչ խնդրե լի՛ի նմանէ։ Նամբերութիւն։ զի պատրաստ լինցի սիրոյն կրել, զիարդ և իցէ զքշուառութեի և զանյաջողու թեի, վ՛ս սիրելոյն։ Ո՛յսոսիկ մինչ փորձիցես՝ինդին, և և՛ս լրտեսել պարտ ես, թէ զիարդ վարեցեալիցէ ընդ նախկնեաց իւրոց սիրելեացն. զի զայնպիսի՛ի քեզ եկեալ յոտսացես, որպիսի առաքեաց զինքն այլոց։ Նաճատարիմ սիրելին, կենդանի գտանէ. ասեն մեծաւ հոգւաբար ձուեի պահելի է, և մեծագունիւ լաբեաւ

լալեաւ ողբալի, եթէ կորիցէ։ Արանեաւ ես, եթէ զայնպիսի ու նիւթս, որ սիրեսցէ զքեզ, և ոչ ըզ գոյս քոյինս. ոչ զսեղանդ, և ոչ զու չիմուԹիւնդ. որ՝ի մոլորիլդ, ուղա կուեսցէ. յ՝անկանիլդ, վերականդ նեսցէ. և յ՝ընԹանալդ, խրախուսեսցէ։ Ոչ գոյես նման նմա, նմա՛ շրջանակումբ երկնի։ Յոգուունք են որք ասին սիրելիք. իսկ յոյժ փոքուունք ԹուՀեցեալք լինին՝ի նոցուունց, որք իցեն իսկապես։ Ոչզոք սիրէ ձրի զմիւսն։ Որ վերահայի առ ինքն և եԹ. որ զնոսս զարտաքինս, փոխանակ վախճանի յառաջադրէ, չէ ՀնմարԻտ սիրելի։ Ինքան յարակ սիրէ զքեզ, որքան յարակ սիտա նացու լինիս նմա՝։ Ի բառնիլ սեղան նոյն, պակասի. և որպէս սկսաւն, այնպէս վՀարէ։ Չհնարիտ սիրելոյ ԹԻ, անդր մեծ իրապէս չգոյ, ուր Հա Հատացեալ լինի, գոլ առատապէս։

3. Որպէս բժիշկն, մինչ Հանդերձ ձեալիցէ Հոգածել զսիրելին իւր զախտացեալ, ոչ խնայէ յերկաԹ, և ոչ՝ի Հուր. Հանդուրնաբար մար Թիս առնել և դու սիրելոյն քումմ,

որում

որում սիտոյանայ ուղղաՀորութեն, և հարթումն. գերանձնիչխանաբար և ազատօրէն. համարձակապէս և անյեղլաբար. ոչինչ զանցառնելով, կամ ղքօղելով: Ստատապարտելի ե պաշտպանութենն, որով դրկին մոլութենէ: Ասդ՝ լեցի զեկուցումն և յոր դորումն քո, ծածուկ. և ներ լեցի նմին, համայն քաղցրաբանութիւն. ջքաՀօրէցի յ'ամենից խստաբանութեց. և դառնութեց: Նեթէ այս ոմն առընկալլի 'իցէ 'ի սիրելութեն, խորհեայ յարդակ 'ի մոխ քում: և մինչ Հաճոյասցի դոլ, բոլորով սրտիւ կապակցեա ընդ նմա. այնքան աղաւտաբար խօսեայ ընդ նմա, որքան խօսիս ընդ քեզ: Ասկսպիսի կեալ պարտիս, թէ զոչ ինչ առակցիցես քեզ, եթէ ոչ, զոր կարիցես առակ ցել թշնամւոյդ: Նայց զի դիպիցէ իրք ոմանք, զորս սովորութենէն հրա պարակեայ. զնմ Հոգս զմտաճմանս և զխորհուրդս քոյս, քայ առաջի սիրելդ, և ընդ նմա տրամախոհեա: Ոմանք՝ զերան զայնոսիկ, զոր միայն սիրելեացն իւրեանց յայտնել պարտական էին. Ձառէն ընդ ուղիս, և ծանրա

ցու

ցուցանեն զլուրս ամենից։ Ամենք երկնչին և ևս՝ի խղճմտանաց սիրելա գունեղին իւրեանց բարեկամաց. և՝ի ներքս ընկրծում, ձրնշեն զնմա խորհուրդս. և ոչ իբրու ինքեանց հաճատալոց, եթէ կարիցեր գոլ։ Այլ երկաքանչիւրն՝ յոտնաթիւն է. հաճատալ ամենից, և ոչ ումեք հաւատալ։ ուստի միոյն՝ համեստագոյն. և միւսոյն անկասկածագոյն։ Օ որ եթէ ցանկաս անվտանգ խօսիլ և ընդ ամենն, դիւրատես ունկնիկս զսոյն. ոչ թաղուցանելով զոր առնիցես, այլ զոչինչ առնելով՝ թէ կամիցիս թաղուն գոլ նորին։

4. Աղգակից սիրելութենէ քաղց բախտաւորութիւնն. որ զմարդկային երթեկցութին բարեխառնէ. ներումամ պահելի է համեստութիւն, և լռութիւն։ Այն բարւոյ վայելէ լսել զյոգնունս, և խօսիլ զփոքունս։ Յոտնաթիւն է. կամիլ մանաւանդ գիտել, քան գիտել. ձանաչիլ, քան ձանաչել զայլս. զյաւուկ վաճառն վայրապար վատնել, քան զայլոցն գնել, և վերայաւելուլ ինքեան։ Սակաւիւ սպառել քանից և վարուց

վայ

վայրալուծից՝ այնոցիկ, ընդ որոց քա
ղաքավարիս. և զի բազումք խօսին
զբազում վայրաբանութիս սուտս.
զվեպս տղայականս, և զայլս. որք
ոչ վերաբերին առ իրն յառաջադրե
ցեալ. զայսոսիկ խոհեմութիք ընդ
անցուսցես, և զքօղեսցես: Կանա
ցուց և սարկագունի ոգւոյ է, կամիլ
ընդ այնոսիկ միայն քաղաքավարիլ,
որք զտեղի տան նմա՝ կայթեն, և շո
ղոքորթեն: Օ՛քէն, և զիրաց քոց,
յոյժ ժլատօրէն խօսաբանեա. և մի
յենուցուս յանդգնաբար ՚ի զգա
ցումն քո: Խորշեաց ՚ի բանից փքա
ցելոց, որք զինչնանութիւն իմն, կամ
զվարդապետութիւն փաղանշանիցեն:
Ա՛ինչ դիպիցի քեզ տեսանել զմի
յ՚անվայելս ձկտեցեալ, մնաս ՚ի
ներքս՝ ՚ի քեզ, և հարց յ՚քեզ. մի՞թէ
և դու այնպիսեաւ մոլութիք խցե՞ս
պատաղեցեալ: Այս ևս յ՚ամենից՝
զորս տեսանես, և լսես. վերաքաղեա
զիր ինչ, ՚ի չինութիւն և՚ի յօգուտ քեզ:
Նարինք առնի ընդ քեզ, եթէ՝ ՚ի մե
ղաց օտարացոյն, զքոյդ ծանիցես՝ և
հարթիցես:

5. Յորժամ դիպիցի քեզ անաս
վոր

վոր ինչ և յեղակարծ. որ անվայե
լուչ, և զզուշելի իսկ ըն հայրենուամ
քուամ, մի կշտամբիցես զնա իսկոյն.
քան զի թերևս ամոթից կ զարմանալ
ընդ առն օտարոյ, և զիւրեանցն պա
հել հոգւապարձուքե: Ոբքն՝ համա
րելիք են, որպես են. ոչ որպես տե
սանին: Ոամիկքն՝ զնա՛ ինչ մեծ
համարին, վասն նորադիւտուքե,
արհեստագործուքեն, տրամախի
տուքե. դժուարուքե, հանդիսի,
ամբոխմանց, և արտաքնոց զարդու
և պատրաստուքեան: Ոսկ իմաս
տունն, նկատե՛ ինեբքինորին գինն,
և՛ի համեստուքին իւրին. և զայնս
քննաբս խոտե, ընդ որ զարմանայ
ամբոխն սակաւամիտ: Օ՞ր ինչ
պատահիցէ, առ քեզ գոյ զի ըն
կալցիս զպտուղ՛ի նմանե: Ո՞ւ անձ
կայուցաներ զքեզ, և եզերբեր զհա
շուեմուտքս: Ոպյլատրի քեզ, անձն
պյլակել զքեզ ինքդ, և քաստակիլ
առաստպելաբանողացն, և կատակա
ուուճայն: Օ՞ւ մինչ լան նոքին, ոչ
ցաւիմն. մինչ գնեն, ոչ ստանան.
հրամայեն՝ թարց հրամանատարու
թեան. նախատին, առանց վրէժ
խնդրու

խնդրուԹԵ. և նախատեն, Թարց բարկուԹԵ. զի զկեանն օտարին առցուցանեն: Նրանի ԹԷ և դու հան գոյն սոցին, խառնեսցես զքեզ յ'ընկերակցուԹի այլոց. Թարց ըլնի, և յատկուԹԵ: Տեսարան մեծ է աշխարհս, ներում այնքան են դերասանք, որքան գտանին մարդիկք: Ո'րդ՝ ջանա, զի որքան կար իցէ, հայեցօղ լինիս, և ոչ իրակօղ առաս ալեկին: Օ՛ի որք զհայեցարանն յ'ածս իւրեանց հրաժիրեն, աշխատին. և որք հայինն, ծիծաղին և հեշտանան:

Գ. լուխ. իՀ:

Յաղագս առաստաձեռնուԹԵ: Օ՛ինչ իցէ. և զիարդ ՚ի կիր առնելի: Օ՛իարդ ջանա պանդխտ ՚ի ներծյարգոյուԹենէ:

1. Ո՛Ղ կուզեմ առաստաձեռն զայն՝ որ բարկացեալ իւրոյն սր ծանեցոյ. որ ոչ զտաւն գիտէ, և ոչ զպահեղն. որ ոչ պարգևէ, այլ ձգէ յ'երկիր: Ո՛ւառաձեռն է՝ որ ուղղակի տայ, և բանաւորաբար. և ըստ չափոյ գոյիցն իւրոց որքան արժանն է ծախէ. յորժամ, և որոյ պարտն

ալա

պահանջեսցէ. ոչ հայելով յ'օգուտն
իւր, այլ օտարին: Ուսկ առաստաձեռ
նութիւնն կ' առաքինութիւն, բայց
բարերարութեանց. որ շուրջ զտուրև
առութիւն արծաթոյն, շրջաբերի.
այլ նախասպեսաբար, տալն առ դի
տի, զի լաւագոյն է տալն քան զառ
նուլն: Ուրդ բաւական է կամքն մի
այն, յորժամ չկայ գոյն առ'ի տալ:
Եւ մանաւանդ կարի ակն կալի այս,
զի ոչ լեզու նպաստ ևթե, այլ և կա
միկս գոլ նպաստ: Ոչ ոք չնորհա
կալ լինի գեաոյ' կամ ծուլու, զի
կրեն զնաւարկութիւն. ոչ ծառոյ զի
պտղաբեր են, և ոչ հողմոյ զի հան
դարտիկ չնչեն: Այնպէս թէպէտ հա
մայնքն սոքին բարերարութիք են,
սակայն չիք ինոսին կամն այն, բարի
առնման: Այլ զոր պարզևելն էին
ինչ այլոմ, դինն յ'երապատուեանէն
վինձակին: Այն ամենք՝ ոչք միանչ պար
դևեն զնոր ինչ, կորուսանեն և ապա
կանեն զբոլոր չնորհն. դարձուցա
նելով զերեսն, առարաքարշելով զձա
կատն, և օրհ առ յ'օր ձգելով:
Այսպէս յապաղելով, լքեն զսիրե
լին և տապաստեցուցանեն ակնկալու

Թեամբ

թեամբ: Արդ՝ ով յատուկ է յօժա
րապէս տվողին, վաղվաղակի տալն:
Ա՛ման այնորիկ՝ որ յապաղէ. ո՛չ տայ
յօժարաբար և՛ի սրտէ: Ա՛ղվա
ղումն եմ լարեգործութեի. և քաղցրա
ծորան կ՚ձիրն, որ ընդ յառաջ ելանէ:

2. Ա՛ջք կարէ երանասէրս կենցա
ղավարիլ, որ զինքն միայն տեսանէ,
որ զնա՛մ, շարափոխէ յ՚իւրն պիտա
նաւորութիւն: Պ՚արտէ զի կեցցես
այլում, եթէ տենչասս կեալ քեզ:
Ի՛նդիր խնայես իբր քոյոյ: Ո՛տա
րանտեսուչ ես: Ո՛ւրախանդական սո
սին, զորս երկաթեզինեաք արկղիւք
փակեալ պահպանես. զորս յ՚արեւնէ
օտարաց յափշտակեալ, քոյովդ ջա
տագովես, չեն քոյ: Ի՛հանդէպ եղան
սոքին առ քեզ. և արդ պատշաճին
այլում տեսանն: Կամ թէ՛ հնամին սա
պատակէ զսոսին, կամ յաղորդ ո
գւոյն թէ՛ հնամանկանի: Խնդրես թէ
զի արդ արասցես զսոսին քոյոյ: Պարզ
գևեղուլ: Ո՛ւ՞ր նչէ այն, որով փար
թամ կարծես զքեզ: Ցնամին. ար
ծաթն. ագարակի՛ն: Ա՛յնք պար
գևեացես մերձաւորիդ, լինի քարե
բարութի. լինի առաքինութի. որ
ընդ

ընդ քեզ յարամնայ՝ ի յաւիտեան։ Յայնժամ մեծագին կ՝ արծաթեն, յորժամ կիրառմամբ չնորհմանն, դադարի ստանիլ։

3. Ո՛րդ՝ վասն ղի ծախքն աղօտ արկուք չկարեն գոլ մեծավէպք, յ՛այն սակս, ոյք զծախան միջակունս առատասձեռնութիւնն կառավարէ, սոյնպէս զպերճականն և զմեծա մեծն, մեծյարգոյութիւնն։ Աստէ երկոքին առաքինութիւքս, համա նմանք են միմեանց յ՛ամ իրս. միայն տարբերին այսու. զինա՛, ի փոքուն սըն և ա, սա՛ ի մեծամեծն և ի պերճականն միայն արտահայէ։ Որոյ իրքն և գոյքն, անձուկք են ի տան և նուաստարկուք, առատասձեռն գոլ կարէ. իսկ զպոլութիւն մեծյարգոյութեանն, նա միայն հատակալէ, որոյ փարթամութիւնն և գոյքն, ձոխա կանք և երևելիք են։ Այս յատկա պէս, ի հրաշունակութենէ գործա կերտի, և յորինուածոյ շինից հա մանկատի։ Կանղի՝ եթէ ոք զանի մեծագին, ընծայիցէ ի վայե լումն Աստուծոյ պաշտման, յարտնու անի մանաւանդ վսեմական առատա

ձեռն

ձեռն, քան թէ մեծյարգոյ. իսկ եթէ գնիւ այնու ականն, կատուս ոչ զբերատուն լիմն, զտաճար, կամ զայլ ինչ սերձական և զհրաշունակ իմն գործակերտ, յայնժամ մեծ յարգոյ վերաձայնի։ Այլ անու ամբ գործակերտիցն, յ'որս մնխիլ մեծաձախութիւնն կարասցէ, իմա նին այնք՝ որք առ պաշտօնն Ա. Յ պատշաճին. 'ի սկիտս ժողովրդեան, 'ի յօգուտ ուսմանն, և 'ի հասարակաց զուարճութիւն. և որք 'ի գործս մարդկայինս վայելչասիրս յանգին։ Յ'այսոսիկ ունիլ մարթէ զնոսա մտութիւն չափաբերական՝ գոյիցն իւրոց, և գործոցն առնելեաց։

Այլ մեծյարգոյ, որ առաքինի ընդ հոսէ, քան զոր ունի. որ պղնձիւ օտարաց, ծանրացուցանէ զինքն և զնուրայինսն, զի շահեսցէ զգովու թիւն մեծյարգոյութե։ Նմանապէս առատաձեռն և մեծյարգոյ նա է; որ յինքենէ արտաքարշէ, զոր պարգևէ այլոց, և ծախէ։

Գ Լ Ո Ւ Խ . Ի Ը :

Յաղագս արիութեան : Որ էջն առաւ նորին :
Լսոցելի փոլ Տահն յ՚առաքեալսն արիականէ :

1 : Արդ կուռք են սիրտք մարդկայինք , և տկարասիրտ և
քնութիւնն . ասկս որոյ մանրէ և արի
ութեամբ զինել զնա , զի մի զար
հուրեցեալք ՚ի վտանգից , յետս
դարձցուք ՚ի հաւատոյ թենէ :
Արկին և առնն որին : Գ՚ախկինն և
մանաւանդ ականն կ , զաշխատս և
զվտանգս , վերաբառնալ անխոնջ
ըն և տանել : և միւսն է , ներսա
մտել ՚ի նոսին , եթէ հարկն պահան
ջեցէ : Գ՚այրն արիասիրտ , ոչ ներսա
կն զինքն յանդգնաբար ՚ի չարիս .
այլ զդիպեցեալն կրկի երկայնամտու
թիւ : ոչ ախորժէ զերկիւղալիս , այլ
այսպանէ . անդ բարձրանայ , ուր այլք
կորաճ նային . անդ հայ , ուր այլք ըն
կոմանին : Ո՚չ բռնադատէ զինա ն
վայելչութիւն և պարսաւ . ոչ արտասուք
սուգն . ոչ աքսոր , ոչ զրպարտութիւք՝
ոչ բանտ . ոչ չարչարանք , և ոչ ինքն
մահն զարհուրեցուցանէ : զամենայն
ողբս , զնա՛ հիւանդութիւնս՝ և զնա՛
թշուա

թշուառութիւնս, մեծասրտութիւնդ
իւրով վերլուծանէ։ ոչ սպառնա
լեօք, և ոչ ողբանօք թողացուցանէ
ինքեան հակամիտիլ յուղղութիւնն
դրոյ։ ոչ յուսահատեցուցանէ զո
դին, թէ և յոգնաթիւք ինն կիրճք
դեմարկեին սկսեալ բարւոյն։ ոչ
զաեղի տայ բեռնին, և ոչ կապէ ընդ
դործակալութեն միանգամ սկսեալ
ըզն՝ ինամանէ, այլ տանի մինչև կա
տարեսցէ։ ուղղակի կայ՝ ինեբքոյ
ամենից ծանրութեց, և ոչ կորակայի։
ոչ ոք զօրեղութիւն փոքրացուցանէ
զնա՝ ոչ ոք կարողութիւն, և ոչ ոք
ահարկութիւն։ ի մերձենալ վտան
գից յամենուրեք, ոչ ընդ վայր
հարկանէ զառաքինութիւնն, և ոչ
թագուցանէ։ Այ դիմեսցէ խորհի
միշտ։ ոչ զինչ կրեսցէ։

2. Որպէս որ նաւէն յաջողակիւ հողմով, ամբացուցանէ զինքն սէս պիսիւք նպաստիւք, զի մինչ ժամա նեսցէ ալեկոծութիւն ինչ ընդ դի մասցի։ այսպէս և քեզ իսկ օգտա կար լինի խնդրել զջօրավիգս մինչ դեռ յաջողակ ես բախտդ։ որպէս ըզ ձախողակն, արիաբար լինի կրեսցես։

Ձևա

Ճևայս, անդր ժամանեցեալ քեզ, զոր ինչ ձախողակի դիպիլ կարէ. զսիրելազրկութիւն, զնաճաբեկութիւն. զաքսոր, զվէրս. զտանջանս. զհիւանդութիւնս. զբարուրս և զարհամարհանս. և այնպէս բազդատեա զքեզ, իբր թէ անդր՝ ի մէջ վտանգիցն այնոցիկ իցես. որպէս զի այսու սկզբնախաղիւ ընդոստուցեալ, կարիցես ասել նամենայնիւմ դիպուածումն։ Օ այս՝ վաղուրեմն ծանեայ. վաղուրեմն նախատեսի, և անդոս նեցի։ Յաճախեն իմ սահմանեցեալ է թէ զինչ խնդասցես. և զինչ լացցես. և թէպէտ մեծաւ զանազանութիւնք և այլանականութիւնք տեսանիցին տալ բերիլ՝ ի մամեանոյ կեանքն իւրաքանչիւրոյ, սակայն դումարտակն՝ ՚ի մի վերախմբի։ Ճդաւք կորստականքս, զկորստականան։ Օ ինչ սրտմտիս. զմի՛ մրմնջես. թէ՝ և բովանդակքն քոյք կորիցեն, ոչինչ կորի՛ ի քումմէ։ Ճաճապոյն կ՚տայ՝ զոր պահանջէ Ճս տուած, քան բռնադատիլ՝ ի հատուցումն։ Օայր իմմատուն, ՚ի տանջանս և՛ ՚ի յարկած զոլ երանեալ, ու զոյց ինքն Ճփիքուրոս՝ ասելով։

Նթէ ՚ի ցուրն ջերուցեալ ՚արկցի, ասէ. վայ թէ որքան քաղցր է սա, թէ որքան անփոյթ առնեմ զայս։ Ա՛ւաճ լինի արտասանուիս այս, քայց մեզ ո՛չ է անհաճատալի, յ՚որս նեղը գոն այսքան օրինակք վկայեցելոց. որոց կաղդուրումն ՚ի պատիժն, ցրն ծուխին և երագումն ՚ի քոյս հրոյ, այնքան հրաշալիսպք եղեն, մինչ զի ո՛չ մինչ եղանակաւ զգալ զտանջանսն տեսանելին։ Օ՛ի կամեցողին և սիրո ղին զ՚աստուած, համայնքն պա տիժք, փափկութիւնք են։

3. Յո՛չ ուրեք պայծառագոյն սր տասփայլէ գերազանցութիւն արիու թեանն, քան ՚ի հանդիսումն մահու ան։ Ա՛ժուարինն վերածել զոգին՝ յեպերումն կենի. որոյ սիրոմն՝ յո՛ գունք այնքան կապակցեալք են, թէ զո՛չ մինչ երջանկագոյն և զո՛չ մինչ պա տուականագոյն նմա՛ համարին։ Ա՛սկ եթէ խնաստո՛ւն եա, ոչ և մնրթէ գոլ քո, դադարեա՛յ համարձուել զմահն ՚ի մէջ չարեաց, որ վախճան բնաւ՛ից չարեաց է, և սկիզբն կենաց։ Յօժարակնաւ և զոյգ ոգւով արտ ելանել այնտեղ, որ վերադունալոց ես։

Ան՝ն ունի զանյաղթելի հարկաւո
րութիւն. ուստի երկնչելի՛ ինձանէ, մտա
կորուսիչ է. զի կարծիք են յ՛որոց
երկուցանին. իսկ ունակքն ապաստին:
Ցեա. զի ոչ մանկունքն տխմարք, և
ոչ մտայեղքն երկինչին՝ ի մահուանէ:
Ա՛րդ՝ յայժ վատթարագոյն է, եթէ
ոչ ընդհեսցի քեզ բանաւարութիւն
քո զանկատած ուժին զայն, յ՛որ
ժամանեցուցանէ յիմարութիւնն:
Խարձմամբ մնհուանն, տրեցեալէ
կեանն: Ղկամի կեալ, որ ոչ կամի
մեռանիլ:

4. Ընդհատու եղև մեզ քնու
թիւն, մինչ պարտ եաց առ ժամանակ
մի, զվարժուին իւրոց հայեցարանաց:
ա՛րդ՝ի լրումն ժամանակին, չուեալի է
մեզ: Ա՛ոք իմաստուն ժամանեցեալ
՝ի հոգեվարն. (եթէ վերատին ընդ
հիւանդեսցի կեալ.) կամիցի դառնալ՝ի
գուբ որովայնին մայրականի. առ
նուլ զանմուութիւնն տղայական.
զերկիւղն տխմարական. զվտանգն
մանկութիե. զհոգան այրացութիե,
և զաչխատանսն ծերութիե: Ա՛յդք
եկեաց այնքան երջանկապէս, որում
հաձոյասցի վերստին ծնանիլ: Ա՛տա
խոհ

խոհ լեր ուրեմն, թէ յո՛ վերադիմես, և յ՛որոց անջատիս։ Կարիքեր չերկիւն չիլ յ՛ելմանէ կենիս այսօրիկ, եթէ յուսայիր ՚ի մուտն միւսոյն։ Այս պատճառ երկիւղի քոյոյ, զի ուշանայն ես՚ի բարեաց. որոց վասն սկսանիս ՚ի վախճան կենի քոյոյ կարօտանօք աշխատիլ։ Այպ թէ ո՛չ, ո՛չ յողդողդ դիպիր ՚ի սեմանէ յաւիտենի երջանկութեանն։ Այո՛ն արդարոյ, տանջանք լիներ ծնանիլն, եթէ ո՛չ հե տեւիւր մահն։

5. Այ՛ղք խնդութեամբ ընկալաւ զմահն, բայց յ՛այնմանէ՝ որ վաղուց բեմն տրամադրեալ զինքն առ Նա։ Նատանեցւո՛ զնա՛ քեզ, միտախոկիւ մնածմամբ. զի յորժամ եկեսցէ, զուարճութեամբ ընդունիցես։ Օ՛ի երբ կարակեաց լիցիս, ո՛չ աւուրքն, և ո՛չ ամքն բացակատարեն, այլ ոգին. որ բաղձայ ելանել, և վերանալ՚ի սկիզբն իւր։ Այ՛րկար եկեաց, որ բաղուք մեռանի։ Նարուք մեռանի. որ բարուք եկեաց։ Կամիս զանդորրական լինի զմահ պատրաստել քեզ։ Սովորեաց մեծասրտաբար արհամարհել զնա։ Այ՛ չկարէ երկնչիլ՚ի մահու

մահուանէ, որ զբաղումն աշրդ Հողո
պրեայ յ'ինքեանէ, նախքան մահն
յափշտակիցէր: Կամիս քաղցրացու
ցանել քեզ զկեանդ: Ի բայ դիր
զամ հոգս, որք վասն նորա են. լիր
պատրաստ առ ամ սեռս մահուան.
եթէ սուր, և եթէ ջերմախտն իսկ
բարձցէ զկեանդ, մի լեցի քեզ փոյթ:
Ի հնդ տրամադրեա քեզ զկեանդ,
թէ կարասցես ասել յ'ամենայնում
աւուր. Կեցի: Ա, ա կեայ անկասկած:
և մեռանի ուրախ, որ յ'ամենայնում
աւուր մեռուցանէ զինքն. որում
հնարհեցեալ կեալ, յետ մեռանե
լոյն: Կարես բարւոք կեալ, եթէ
ոչ մեռցիս զօրհանպատ:

Գլուխ. ԽԵ:

Յաղագս ներդաստանեան. (կամ ներգիւղա
կան): Սպասաւորութեան առն ներդաստ:

1. Ա Ոչ ինչ բացատանչէ ինն
քեամբ իսկ անուամբն,
մեծասրտութիւնն. գերազանց ա
ռաքինութիւնն. որոյ կարն ամենա
կայտառ է. և յանդգնիւ առ մեծա
գոյնս: Առանց սորա՝ խրամատեալ
ցեալ

ցեալ տապալէն, ամ ջան և կառուց
ցումն այլոց առաքինութեանց: զի մինչ
բազմադիմիք դժուարութիքն պատա
հին ի կիրառութեանն նոցին, յաւնել
պարտէ մնացն՝ և ընդդէմ նոցին
գնալ համարձակօրէն, և դիմամար
տիլ վստահաբար. և ոչ դառնալ
յետս ի նոցունց, մինչև քանդեալ
և ցրուեալ զամ կիրճն՝ և զմիջնորմն
հակադրեցեալս, ժամանեսցէ արիա
բար՝ ի ստացուածն իւրոց առաջադրե
ցելոց բարւոցն: Ո այս չնորհէ մեծա
սրտութիւն մարդոյն, որ միշտ միտէ
ի գործս Քրիստոսականս, և ի մեծա
մեծս: Եւ Քրիստոսով զօրութիքն՝ ան
կասկած և յաջողակօրէն, ձեռնա
մուխ լինի՝ և ևս ի դժուարագոյնս
իրս: Համարձակելի է յինչ՝ եթէ
կամիս լինիլ ինչ: Ոչ կարէ՝ փոքու
իրն լինիլ մեծ: Ո՛չ մեծ լինի իրէ մարդ,
յորժամ խակապէս է մարդ:

2. Ոիրան մեծ. ձկան միշտ առ
մեծամեծս, և զայնոսիկ չհանուրս
իբր զփոքրիկունս խոտէ, որոց ցան
կան ոսկիքն, իբր մեծագունից:
Ո՛ոտս մեծամեծս կատարէ, որք
ինչն ըմբռնք բազմութակից պատուոց.

բայց

քայց զինքն զպատիւն զլացեալ, ո՛չ
օրինէ. և զմատուցեալն ինքեան՝ խո
տէ: Քայց միայն Թէ այլապէս պա
հանջեսցէ պատիւն Ա.Ի, և հնազան
դութիւն: Օ՛ ո՛չ ինչ առ՛ի պարծանս,
այլ զամենայն առ խոշմնոտանս վերա
քերէ. և զվարձս՝ բարեպէս արարե
ցելոյն, ո՛չ պահանջէ՛ ի ժողովրդե
նէն, այլ յ՛ինքենէ իրէն: Քարձու
կայ միշտ. գերազանց, անվանելի.
զոյգ ինքեան Ընամենայնում կացու
Թեան իրաց. և ո՛չ բարձրագունից
տեղեաց տենչայ, շատացեալ մեծու
Թիւ ևեԹ խրով. Քերազանցէ զա
մենայն, ամենեցուն տէր է. և վասն
այսորիկ ո՛չ ումեք ենԹարկէ զինքն.
զօրք ազաչէ, զի արտաքոյ ինքեան՝
ո՛չինչ իրաց կարօտի: Ոչ՛ինչ՝ որ
զարհուրեցուսցէ զնա, կամ խոնարհ
հեղուսցէ: Ցառաջ ածէ զինքն, և
տեսանիլ կամի. ո՛չ ջանիւ ունայնու
Թե, այլ փորձիւ աստիճանին, ներ
ուած կայ. և ձրիւքն Ա.Ծայնով՝ ո՞
րով՞ վերափայլէ: Կայ սակայն ընդ
այսոսիկ, անյեղլի և ծայրագոյն խո
նարհութիւն հանդիպ Ա.Ի զի զնամ
զբարիս իւր. և զհաւանեալս փառս,
՛ի

ի նմին անդրագեղուս. զիտելով իսկ օրէնն, զոչինչ ունիլ յինքեանէ իւրմէ, զոչինչ կարել՝ և զոչինչ գոլ։ Այսպէս զեղերս առաքինութեան ձանաչելով զինքեանն՝ և զիւրացն իրաց, խոնարհա գունաբար առգալ. սակայն զուր նեցեալսն նոքօք վիասան. (զերծեայ մնամք համեստութեանն.) ոչ արտասահմանել։ Պատքն՝ հետևիլ սպարտի, ոչ յանկանիլ։

3. Ընդունի զսուրբ հակառակորդաց, դիմագրեցեալ կրծիւ. և ոչ դիմամարտի, զի ի ծայրագոյն կատար առաքինութենն ժամանեսցէ։ Ընդ արտասուս միջակիւ և սարկագուն նիւս, համեստ և բարեխառնն առողջ զինքն. առաջի իշխանաց և մեծատանց, ոչ սարկացուցանէ զինքն ոչ շողոքորթէ, և ոչ թողու կորաձնիլ ազատութենն իւրոյ, ի նոցունց կաշառութենէն։ Ողբ սիրոյ, կամ ատելութեան արժանիք են, յայտնապէս ատէ, և յայտնապէս սիրէ. և ողբ հրապարակաւ ասիլ, կամ լինիլ կարելն, ազատասիրև անձնիշխանօրէն խօսի, և գործէ. զի ոչինչ երկնչի, կամ յուսայ։ Ընդունի առնէ, զոր այլքն

այլքն առնեն մարդիկք. քայց ոչ նոյնապես. և վասն այնորիկ վարի խուսափմամբ ընդ ոսկիին, և ոչ դիւրապես զուգախառնի վինքն ընդ ժողովրդեան: Ոչ յիշէ զընթացս տուեալեանն. և յ'այնոսիկ որք հարկաւորապես կրեալիք են, ոչ մրմնջէ, և ոչ ստրկանայ: Օ սակաւս գոլէ. քայց և վինքն ոչ ցանկայ գոլիլ, այլ գործել զարժանիս գովութեան: Ոչ կեայ ընդ հրամանաւ այլոց, եթէ ոչ քարեկամին, և մեծաւորին. և ոչ դիւրապես զարմանայ. զի ոչինչ երևի նմա մեծ, կամ նորոգ: Յամենայնսու մ դիտողճաճուման կաճ գոլով, ոչ շփոթի յ'իրացն վերահասիցելոց: Օ շարժումն՝ յամր արտաքոյ. զձայնն՝ ծանր, զբանն՝ հաստատուն և հանդարտ: զի ոչ վաղվաղէ, որ սակաւուց իրաց ջանայ. և ոչ կարի կագէ, որ շատանայց ինքեամբ:

Գլուխ. Շ:

Յաղագս համբերութեան: Ոչ ոսկին և գործոնակուրեին: Յոյակ՝ ճշմարտի համ

բնութիւնեանն: Յորդորակ եւ խրատաբանութ-
իւն, ատ՛ի կրել զամ զարս: Ուղիղաճարտա-
բանութիւն:

1. ԱՄբերութիւն, կ առաքինու-
թիւն լինի, որով զչարիս յաւ-
իտենից այսորիկ յօժարականաւ ո-
գւով կրեմք: Այլ զի յոգնաթիւք
են չարիքս այսոքիկ, վ՛ա այնորիկ եւ
համբերութիւնն զանազանիւք ա-
նուամբ յորջորջի, ըստ զանազանու-
թե՛ չարեացն յ՛որս առ բերի, կրե-
լով զնոսին: Համբերութիւն ասի
յատկապէս, յորժամ կրի սրիտաւոր
զղջպատրաստութեամբ: Ողջամտութի-
յորժամ ՛ի տանել զձեռաս բռ-
նութեացն արտաքնոց, տեղակալէ:
Երկայնամտութի. յորժամ ամիտ
ցուցանէ զկուրծան, ըստ դէմ յատակ-
ման իրին յուսացելոյ: Ինքնազսպութի.
(կամ ըստ այլոց, Ժաստատնութի.)
յորժամ կատուցանէ զկամն հաստա
տապէս, ՛ի բառնալ զբնաւս չարիս,
թէ զյաստուկս՝ և թէ զօտարոյ. թէ
զառանձնակիս, և թէ զհրապարա
կանս: Ունի առաքինութի, որում
այնքան խտագոյնք զիսիկին առիթք
վար

վարժելոյ, որքան համբերութեն։ Կանգնի այնքան խումբք չարեաց դիմեն՝ ինձ խիզախամարտք, և այն քան հակառակորդք պաշարեն. Թէ ասիցի հանգաբանք. զինուորութիւն գոլ կեանք մարդկան՝ ի վերայ երկրի։ Կրեթէ ոչ անցանէ վարկեան մի, ոտրում չիցէ քաջապէս մաքառեալ։ Եթէ պակասիցին թշնամիքն արտաքինք, բաճախանապէս ոսոխ իւրաքանչիւրոք ինքեան, և գաւտ խաղ։ Ումեքէ՝ և՝ ի մէջ ծննդեան, որք տանջեն զմեզ, և մարդեն։ Ուլոյ, հմայեմք զկեանս. տհասք և խակք առ համայնս, քայց միայն վարժք յաղտաստուս։ Օգնական ուսանիմք նախ հնաբար, և յայսմդնեմք զջան մեր՝ մինչև ցմահ։ Կազդուրք գտանին՝ որք ոչ քնաւ ծիծաղեցան. ոչդք սակայն, որ ոչ երբեք կոյս լացեալ։ Ո՞ր որոյ հարկաւորք համբերութիւն՝ զի զկործն ամրացուսցէ. զոգին զօրացուսցէ, և զառաքինութիւնան կատարեսցէ։ Ոչդք կարէ ձանաչել՝ Թէ զորքան ունիցի զկար, եթէ ոչ կրթի ցի՝ ի նեղութիւնս։ Օկ խմաստուն, զր չէ համբերօղ։

2. Ողորմելք մարդոյն, որ ոչ եր քեզ զվնաս առ զբաժինն ձախողակ: Նմանն բժիշկք. թէ ոչինչ առաջ ընել երկնչելի է, քան՝ ի կարի բարւոյ առողջութենէ: Այլ և նմանապես՝ ոչ ամենայն տեսանողք ընդունակ են ծովուն, կարծականէ: Եթէ ձաղկի ցեկ և քայքայիցի զքեզ թշնամահոտ ծուխն, ոչ է անաչառութեր, այլ մարտ: Եթէ ոչ մարտիցիս, ոչ յաղթեիցես: եթէ ոչ յաղթիցես, ոչ յաղթանակիցես: Ո՛ի եթէ մարթեղիս՝ ընդ չարչարել, և այնպէս մնանել՝ ի փառն իւր. դու համարիս մանուկ կիս երջանկութեան օտարին լինիլ, թարոյ բնաւից նեղութենց: Ողորմիս բազորով երկնիս, եթէ զայլ ինն ձայնապարհ ձևացուսցես քեզ, որով մոլես յերկինս: Խորհուրդք առաքինութեր են սոքա. առնել զբարի, և կրել զչար: Այլ այրդ ստայելոյ համբերութենէն ցուցակք, են սոքին. զչարիս օտարին, զուգամտութեամբ կրել՝ ի մէջ խրատուցն Ճայնոյ, ոչ տրտնջալ. ոչ փոխչիլ յընկերակցութենէ նոցին, որք չարաբարքն են. ՝ի մէջ նախատակ, պահպանիլ յա-

տե

տեսութենէն. որք վշտացուցանէն զմեզ, Ա՛ճայնոյ կամացն առդրել զայնս, ի չարիս, լռել. զչարարարսն, սիրել. զպարտութիւնն զինեալն ընդդէմ, միայնոյ ինքեան Ա՛յառնացել, և մատուցանել նմա զինքն. զոլով պատրաստ առ յամենայն տա ռապանս, ուրախութիւ և գոհութիւ: Ա՛ն մանաւանդ խոկապէս համբե րող գոլ ձանաչի, որ ի վերայ անկա տարութեանց մերձաւորին՝ չէ ան համբեր:

3. Ի՛ վշտաս և ի կորուստս քա րեացն արտաքնոց, մեծագոյն սիւն փուձանէ, ներքինն՝ զդժրօղ թէուե թիւն նոցին: Ո՛ր ինչ ստանաս, և զոր ինչ սիրես, զբնական լինն հաստա տուտութի ինքեաւ ունի յինքեան: Ա՛ռ քեզ գոյ, բայց չէ քո: Ա՛ի ծա նակեր զքեզ տենչմամբ մտածակա նի կայութենն, և հաստատութենն: Ա՛յնինչ կայուն, անկայնոյ. և այնինչ յաւիտենական գոյ առօրեին, բայց յաւաքինութենէ: Այս միայն անմահ պատահի մահկանացուացս. այլքն՝ զմահ իւրեանց, կրեն ընդ ինքեանս: Ա՛պաւրեմն. զոր ինչ և ունիս յայնմ

աե

տեղւոջ դիր, 'ի միջ որոց՝ և քոյ, մեծագոյն լիցի միջոց: Ո՛ւն քա՛ րւոյ, ո՛չ ինչ կորնչի. զի զո՛չ ինչ ստա նայ իւր զիւր: Ո՞ հնձեցես մինչ կորուսանես զդոյդ. մինչ մեռանի որդիդ, հրդեհի տունդ. և մինչ կո րուսանես զհամեստուԹիդ. զամՕԹ խածուԹիդ, զարիուԹիդ. ո՛չ լաս ամենևին: Մանաւանդ Թէ սոքա քա րիք քոյք են, և իրաւանց քոց. նո՛ քա՛, ո՛չ քարիք, և ո՛չ քոյք են: Ո՞Թէ կսկծաս մինչ կորուսանես զնո սին, ցուցանես զքեզ գոլ արժանի կորուսանելոյ: Ո՞ ո՛չ ինչ համարիկիր կորուսանել քո, եԹէ զո՛չ ինչ սիրիկիր անկարգաբար: Ո՛րտաքինքն, ո՛չ նեղեն զիմաստունն:

4. Ո՞ինչ միտլոց իցես զձեռդ 'ի գործ ինչ՝ զամ պարագայս նորին՝ և զդիպուածս, խոհեմուԹիՀ ներաղն նեա՛. զբաղումն գտցես 'ինա, որովք աղմկիլ կարասցէ միտ քո՝ եԹէ ո՛չ լիցին նախատեսիցեալք: Ո՞չՀս ըզ պաշտօնեայդ՝ կարէ գոլ, Թէ ո՛չ ե՛ կեսցէ վաղվաղակի. կամ զո՛չ ինչ արասցէ ըստ քոյոց կամացդ: Ո՞նալոց ես առ այս ոմն. կարէ՛ գոլ, Թէ տնաւր

գե՛ղ

գիշերին. Թէ ազնիւ քեզ դրուն քան. Թէ ապահով առնիցէ զքեզ. Այսո սիկ նախատեա, և բնաւ քն՝ խաղաղա կանք գիտին քեզ. Յա ոմն՝ չեմ ողզնա ի յարին, մինչ զայլս մուծանէր. զնոսա իմ քաւարանեայ. ի սարկագու նում տեղւոջ զտեղեայ զնա. Խաղաղականք են դանդաղ կոտի սըր սի, յորս երջանիկքն և փափկասունքն և անխոհեմքն՝ գԹին. Ո՛չ հայի յայսպիսիս, որ ոչ շփոԹի ի սոյունց. որ գիտէ զհամայնս սո սա, գոլ հարկ բնութեան. Ասա զոյն է ապաքէն կրել զոր ոչ կարես գերյաղթել. ՔԹէ ի չարակնութէ կամ յանամԹութենէ ումեմն նէ զասրտիսիս, զմտաւած. Ա՛Թէ էիցէ զնար զի ոչ լսիցէ յաշխարհի եղեռ նագործ՝ և անպատկառ. Որ է Թէ չկարէ գոլ այս. զի՞նչ նորագոյն դիպի, եԹէ չար ոմն և անզգամ, չա բուք վարիցի ըստ բարուց իւրոց. Հայեաց՝ մի գուցէ մանաւանդ գոլ էիցես կշտամբելի. որ ոչ նախատես սեր մեղանչելոյ գոլ զայնպիսին. Ա՛իտ անցեղլի է աշխարհ. մինչ Թիւնք են՝ ուր մարդիկք են.

ՀԵ. Ո՞րչափ տաժանիկիս պատժիւք ունիմք՝ ներողնեա. ոչ զոր կրեմք՝ այլ զոր գործեցերն։ Լթէ զիրաւն ասիցես քեզ՝ խստապունիկ պատժոց արժանի գոլ զքեզ տեառնէն խոստովանելիցիս, կամաւորապէս։ Ո՛ճԷ. որոյ սիրարկութիւնն, բովանդակքն տեղեն ի մեզ։ Ո՛ւ խրատատպատժէ զքեզ՝ զի բժշկիցէ. զի վարժիցէ. զի կարծրասցուսցէ. և պատրաստիցէ ինձ քեզանն։ Ո՛պատնեայ չարեացն պահէ զայնոսիկ, որով թուի Լթէ ներել։ Ասաի՛ կարեմ դիտել՝ Լթէ զնրքան սրտեղութիւն ունիցիս հանդիպ աղքատութեն, եԼթէ դու յարաշէղուս յ'ընչաւէտութիւնս։ Ասաի՛ ծա նեայց զողբանութիւնն անկեղծութիւնդ քոյոյ, առ'ի կրել զնախատս և զատելութիւն ժողովրդեանն, եԼթէ ի՛ մէջ կայնեմնոյ և զուարճութիւնդ ծերա նաս։ Ուայ զքեզ, մինչ սփոփիչը զայցէ ի վշտակրութիւնդ նոցին. ցան կամ ևս լսել, Լթէ մխիթարիչ իցես քեզ ինքեան. և հրամայօղ, զի մի կսկծայցես, և ցաւիցիս։ Լթէ ընդ հակառակ լինիս բժշկին՝ և զվարձս ևս հատուցանես նմա, որ վշտանգէ և հա

հատէ զանդամն քոյ. զմի՞ ոչ անսաս
բժշկութենն Ա՛յ: Խելապարութէ
ն միսա կարծել զայնս, որք են դեղք:
Ա՛թէ կարօղանայիմն բանակռուել
ընդ քեզ աղքատութիւն, հիւանդու
թիւն՝ և այլք համանմանք, զորս
չարս կոչես դու, յառնելին՝ի վերայ
քո և ասեին: Օ՛ր նչ հակառակիս
ինձ այր դու: Ա՛յնթէ զրկի՞ս՝ի բա
րւոյ իմոմնէ, իմովս փաստիւ՝ի խո
հեմութէ. կամ յ՛արդարութենէ,
և կամ յ՛արիութենէ: Ա՛ւ միթէ չի՞
յ՛անդ՝ կալ ընդ իս ցնծութէ, և ու
րախականաւ ոգւով: Ա՛ռաքելոյն՝
զորս չարս կարծես, եթէ անկոխա
տեցեալ՝ գերանցցես՝ի վերայնոցին:
Ա՛ծ չար է, չկարել զչարն տանել:

6. Ի դիպուածս օտարոց՝ կարէս
երբեմն կեղծաւորել զանյեղլուխն,
բայց ոչ երբեք՝ի քոյս: Ի՛սկ քեզ
լալիւնն հասարակ՝ ընդ տառապե
լոյն. բայց ոչ լալիւնն ինքն պատ
ճառ: Ա՛յլ և խոնարհեցո զքեզ՝ի
վշտացեալսն, զի կանգնեսցես զնո՛ս
Ա՛ղոք յարուսցէ զանկեալն, եթէ ոչ
զինքն կրկնեսցէ և կորացուսցէ:
Ա՛սացէ զի՝ամ իրք, ունկին զունկուն

կրկնեա. զմինն՝ բառնալի, և զմիւսն անբառնալի։ Նմին ոք զրպարտիցէ զքեզ՝ մի՛ ըմբռնիցես զնա յ՚այնմ կողմանէ որով զրպարտեացն. զի սա է ունկն որով բառնիլ չկարէ։ Ա.յլ զմուսաբ ածծ, վերադնեցեալ զնա նոյնով արեամբն Ա.ին. և՚ի նոյն փառս հրաւիրեցեալ։ Ա.յս սկիզբ ըմբռնեացես զնա, որով ունկամբ կ՚բառնալի։ Ա.ւ զի սիրելոյ Թինն, կարի աղօտաձայն է՚ի կշտամբութեան ազատականաց, ջանասցես լսել միշտ զՀմարտութիւնն՚ի հակառակորդէդ։ Օ՚ի նա, հսկի՛ մշտնջեն նասիս, և զկծեցեալ լրտեսէ զա րարս և զիրս քոյին. ուստի դիւրաբար զանխելին՚ի քէն չարիք քոյ, քան՚ի նմանէ։ Ա.ծգի՛ զքեզ ընդ փողոցս և ընդ հրապարակս, և զախտ ոգւոյ քոյոյ, կամ զգաղէնն՝ կամ զապախտ արարեալն, բարկացեալ յուշցի՛ նմա։ Յ՚այսմանէ ուսի՛ր զսիրտս քոյս, և հոգւոյն փրկութեանէ քոյոյ։ Օ՚գուշե զաբար շրջանկատէ զինքն, որ ծա նեաւ պատրաստ դոլ ինքեան, զդատախազ և զհակառակորդ իւր։

7. Յարատեւութիւն, կ՚սեմ՝ և

կատարումն ամենից առաքինութեան։ Ակտղացն խոստանալ յաղթութենն, քանզի տրի յարատևողացն։ Ո՞ որոյ նախ քան զնմա՛ չանա, զի զայս սուտ ցիս։ Ո՛չինչ գոյ այնքան սիրտանա ցու, թէ՝ ի յանցմանն իցէ օգուտ։ Եթե՝ ընդ կրունկն նահանջիս, է՝ թէ առ և անդրադարձցան ոչ նկրտիս. և եթէ սկսանիցիս զտեղւոյ առնուլ, զկնանես։ Ո՞վ չհեա միանգամ զինչ կամիցիս, և մինչև յ՛ելդ քո, յարա տևեա՛ ի նմին։ Եղեղուկ սրտիկ. հանապազորդ զնորագոյնս սկսանիլ վարժեցողութեամբ, և զնորոգս որո նել ինքեան զաճուռս։ Ո՛չ պարտեր զի լսիցիս յ՛այլոցդ, այլ՝ այլ լիցիս։ Տունկն՝ որ առեալ խլի, և տնկի, ցա մնաքի։ և դեղոյ յաձախապէս փոխ խումն կատարեալ զառողջութենն։ Եթէ Ո՞րաքեան՝ անօթն ընտրու թեան, չնկատելով զոր նախ արա րեալն էր, այլ զոր առնելն պարտէր. ոչ միով իմիք ըմբռնեալ զինքն հա մարիր. զինչ ասպա առնելն է քեզ, որոյ չանկալի յոյժ լինիր, թէ կարէ իր՛ ի վախճանի քում, սկզբանն որոյն բաղդատիլ։ Տինչ գրոյ, յ՛ոչինչ

յ՛ար

յ՚ատրճեռում շինանի. սէր ընչից, ան
յագելի է. չգիտէ լնանիլ պատուոյն
իղձ: Որքն՝ ունելոյ զվախճան, ա-
ռանց վախճանի խնդրին: Ասայց
զՔ՚ծային իմաստութիւնն, եթէ հա
րևանցի իմն ձաշակիցես, յարաժամ
յագիցեալ զքեզ կարծիցես:
Ասէ՚ լիմն կերպիւ կոչէ զքեզ ՚ի
կատարելութի, որ ասաց. եղերուք
կատարեալք, ոպէ և Հայրն ձեր երկ
նաւոր կատարեալ է: Ասյս վախճանս
յառաջադրի քեզ, զի գիտասցես
միշտ գոլ տեղի ածման, առաքինու
թեան քոյոյ:

Գլուխ. լա:

Յաղագս բարեխառնութեան: Որպէս ինչ
բաղձիւսիցէ նորին, ամօթխածութիւնն:
Յաղագս պահեցողութե, և ողջախոհութե:

1. Ասրեխառնութիւնն, իշխէ
փափկութենէ՝ որք ՚ի ձաշա,
կէ, և՚ ի շօշափակէ յառաջադայիւն.
զնուազութիւն և զառաւելութիւնս,
առն և արտաքսէ. համահետևի հար
կաւորացն, որքան թուլայուցանէ են
թադառնալն ուղղաշաւիղ: Այնոր
ևս

նորին անյեղլի՝ կ, ուսիլ վասն չափոյ՝ մեայն զհարկաւորութիւնն յ՝այնոսիկ, որք պատկանին մարմնոյն. և ոչ երբեք մատիլ առ փափկութի՝ վ՝ետնոյին: Ա. յսու առաքինութէ յօրէնէ. զի մի՝ ի մարդոյն, փոխիցես յ՝աստուած: Օ յոգուննա բաղձիւսկ նըմին՝ ամօթխածութիւնն. սանձն մտլարիչ շարժողութէ. ցուցակն բարեզարդութեան. պահապանն մտքրութեան, և վկայն անմեղութէ: Ա. թէ ժառանգիցէ նա զմիտ քո, ու սուցցէ քեզ երկնչիլ յ՝ամենից զազբարգործութեանց, և խորշիլ՝ի բնաւ ընչից իրակութեանց անձահից. զներ կայութէն Ա. յ պատուել՝ և յ՝ամօրբեք պատկառիլ՝ի քէն. և զայն միշտ սիրել զնմանալի գեղեցկութէն, որ յոյժ պայծառափայլէ՝ի յաւս բարեխառնութէն: Ա. այլ յայնժամ ծանիցես զքեզ զոլ ամօթխած, յոր ժամ սարսիցես յ՝անուանէ և էթանն բարեխառնութեանն. յորժամ որմունքն քոյին, ծածկիցեն զքեզ՝ ոչ թագուսցեն. զորս բազումք հաւատան շրջապատեալս զնոքօք, ոչ զի անկասկածագոյն կեցցեն, այլ զի մեզի

զկոչեն Թագնագոյն։ Այս զի՛նչ ասացն
Քահան է գաղէզդ զքեզ, և փախ
չէզդ յ՛աչաց և յ՛ունկանց մարդոց։
Ի՛նդ քեզ մի՛շտ է՛ն. որ յ՛ամ՛ուրեք
տեսանէ զքեզ. ընդ քեզ է՛ և խիղճ
մտի քոյոյ, որ յ՛ամ՛ուրեք ամբաստա
նէ զքէն։

2. Ո՛վ կիրառուհի կերակրոյ՝ և
ըմպելւոյ, պահեցողութիւնն և ժուժ
կալութիւնն. իսկ՝ որք առ շուշա
փակն պատկանին, ողջախոհութի՛ն
և պարկեշտութիւնն բարեխառնեն։
Ի՛ կիրառութի՛ խորտկայն, դժուա
րագուն եղ լինի՛, արտաքս քան զսահ
մանն հարկաւորութե՛ն ո՛չ ելանել։
Որովայնն՝ պատուիրանաց ո՛չ լսէ.
լենդրի՛՝ բողոքի՛, և զհանապազորդ
դեան հարկն պահանջէ։ Այլ թէ
որքանեաւ փոքու լեռս ըղձիլ և համն
զիլ կարիցէ, և որքանեաւ աղօտագու
նի՛ հարկի՛ շատնայցէ, ո՛չքք մնասցէ։
Ստիպեմք զքնութիւնն, ծառայել մի
լութեանց. և զքաղցն և զծարաւն,
որք բնականօք դեղիւք դիւրապէս
նուաճիլ կարեն՝ զանազանիւք խորտ
կօք և ըմպելեօք, դրդեմք և բորբո
քեմք։ Այլ և ողջախոհութիւնն,

դժուա

գժուարաւ պահպանի ՚ի մէջ այսցա
նեաց քաղքախոհականաց դրդողու
թեանց, եթէ ոչ սանձահարեալ պա
պանձեցուսցէ զնոսա՝ երկիւղն Ա.Յ.
փախուստն ՚ի փաստից. պահպանու
թիւն զգայութեանցն, և պատկա
ռումն յինքեանե: Որ ոչ ամաչէ յ՚իւր
մէ յ՚ինքեանէ, և ոչ յ՚այլոց կարէ ա
մաչել: Կամիս ողջախոհ լինիլ. զըս
պեա զանդ. զի մի յահամոյ սիրի
ցես, զոր անզգուշաբար ակնարկե
ցեր: Օ՚ինչ զարմանաս, ընդ հողա
նիւթեա՝ և ընդ աղցաւոր գեղեցկու
թի ստեղծուածոյն: Սպասեա սա
կաւիկ մի, և ահա ոչէ: Օ պայծառ
և զլխալիր ձակատն, հներկեացեն
կնճիռքն տաղտուկք, և զղուալիք:
զլուսատու լապտերս աչացն, զքօղես
ցեն ամպք տխրագգեացք մթու
թե: զփղոսկրն գեղգեղուն ատա
մանցն, ծածկեսցէ ժանկն: Փախի՛ր
ևս յ՚ընկերակցութենե թիւրից և
խեներեշից արանց, խորշի՛ր յ՚ամենից
մեղկութեանց. հնուաձեա զմարդ
մինդ՝ ծամիւք. և խստագոյն լիցես տա
ծեա զնա: Կորնչի՝ որ կարի սիրօղն
ի իւրոյն գերեզմանի:

Գլուխ.

Գլուխ. ՀԸ։

Յաղագս հեղուկեան, եւ գլուխկեան։
Արիւտանէութեան գործոյ՝ եւ գերապանծութեան։

1. Ո՛վ մեղկասցուցես զդիմումն քաղցրութեանն, հարկաւոր է հեզութիւն. օրպէս զի մի ևս այսր, կամ ևանդր, քան զկարսպարան ուղղասահմանս՝ ի մասին յայտմիկ միախցես։ Քաղցրութիւն, ի սուսերը քննութեանն. որոյ չեմն վայրիւ, յորժամ կշտամբել և խրատս պատժել հարկիս զմեզանչօգն ըստ քոյոյ իշխեցողութե. յորժամ թե լաղդիւ խոհեմութի քոյ զքոյդ, կամ զայլոցն զրպարտութիւն արտասեր ժելն գոլ հարկաւոր, ըստ պատշաճս եւր եզանակի. զի մի աձիւսցէ յան պատժողութէն՝ ասլիրատիկն թոյլ։ Ինողմամ է, այնքան՝ որ ներել ամեն նիւց, որքան՝ որ ոչ ուսեք։ Ասկ յորժամ ըստ պահանջմանն արդարութեանն, պատժելիք լսեն պատժապարտքն, յիշեա զհեզութի և զգրքութեուն։ Ի՛չ՝ ի պատիժս նոցա իբր յ՛ակամայ։ և այնպիսի լիր առ մեղանչօգն, որպիսի ես առ քեզ Ի՛ն։

ԱՐ

Ոչ նա համբերեաց քեզ, զի լաւա գոյն արասցէ. նոյնպէս և դու համբեր նոցունց՝ զի ուղղիցին: Ընդոս նեա զբժիշկն, եթէ յուսահատիս զհիւանդն: Յորքան դիւրին է բժշկութիւն հիւանդին, որքան իմաս տուեալ բժշկին՝ և բարեգթութեան: Այր հեզ՝ գերազանցեալ ծուլու բարկութեն, իբր զասպառաժ բարձրաւ անդակ. և զանիան դիմեցեալն յինքն, վերլուծանէ և խորտակէ. ոչ միշտ պատժիւք, այլ բազմից ապաշխարութեամբ շատանայ: Ղաղակէ փրկիչն աշխարհի, առ գաստս մարդկայնոց սեռի: Կայք ամենեքեան և ուսարուք յինէն. ոչ բռաժել զհիւանդս, ոչ սրբել զբորոտս, ոչ կուրաց զլոյս, և ոչ մեռեալոց զկեանս ընորհել: Ոսկ զինչ: Ուսարուք ասէ յինէն, զի հեզ եմ: Այսմ ամբարեալ թուի՝ զնամ գանձս խնայտուն թեն և գիտուն թեն իւրոյ, զի ինամանէ ուսոյուք գոլ հեզս: Յորքան գերազանցութիւն է հեզութեան:

2. Որպէս հեզութիւնն զբարկութինն, նոյնպէս և գթութիւնն, բարեխառնէ և համոզէ զպատժողութինն

Թիւնն։ Ա՛յ, առ ամմն. սա, առ իշխանս՝ և վերակացուս և եթե սիրեա ձի։ Ո՛ւ գործ սորին կ, աղօտագոյն տալ զպատիժս, քան զոր պահանջեն իրաւունքն. ա՛չ յ՚երկիւղէ շահին, սի րելութեանն, և այլոյ շարժառթից համանմանեաց՝ այլ ՚ի հեզութենէ ոգւոյն։ Ո՛կ հարկաւոր զժեռունս լերանց հատանել. ՚ի ծայրս տաժա նուտիս բերող, զբերդունս կառուցա նել. գթութիւնն՝ փրկէ զիշխանն ՚ի տափարակում վայրէ։ Ա՛ւ կ, ախոյ եան անվանելի, որ անկասկած առ նէ զտէրութիւնն։ Իշխանն չար՝ ա տի, զի երկնչի. և երկնչիլ կամի, զի ատի. Ա՛յոյ յ՚որմէ երկնչին հնա զանդեցեալքն, ատեն. և որոք ատէ զոք՝ յանկայ կորստեան նը։ Տէր և կենաց թուաբ՚որայ, որ զիւրն անգոս նէ։ Ո՛ւր ամրացուցանէ զինքն՝ իշխանութիւնն, որ ա՛չ է յանկապա տեցեալ բարեմտութէ իւրայնոյն։ Ա՛մթ էն իշխանին. բազմազանքն տանջանք. որպէս բժշկին, յոգնա թիւքն թաղմունք։ Ա՛րդ՝ եթէ թա գաւորն զսպէ զկար իւր, եթէ զմե զանս և զզգաստութիւն անգոանէ. և

և եթէ մխիթար ինչ՝ ի բարկութենէ
օտարին, և յ՚ուրոյն ոչ ինչ ծախիցէ,
յայնժամ ցուցանէ զինքն ձշմարտա
պէս թագաւոր: Վաչքասրտին է,
գող հեզասոգի, և խաղաղական:

Գլուխ. ՀԷ:

Յաղագս համեստութեան: Արիւն են գործք ա
մօնաւորութեան: Օ՚որ կանոն պահելի էիցէ
՚ի կիրառութիւն գաղաքարոյութեան:

1. Ամեստութիւնն, զայլ ամե
նայն ձիրս ոգւոյն, զարմա
նազնաքաղ զարդարէ: Այ՝ գաղա
փար է պարկեշտութեան, և սանձ մո
լութեան: Արգելչ լինիցես բանիւ,
զգենլեօզդ և շարժմանցդ՝ մասնաւո
զքեզ: Ձշան առաքինութեանն ՚ի
փոքրկանց ևս իմանի: Վարքն,
ծաղրն՝ ձեմուածն՝ և շրջածումն աչ
քացն, ցուցանեն բազմիցս զմարդն,
եթէ որպիսի իցէ: Ասպես կեաց,
եթէ ամքն ծանիցեն զքեզ արժանի
գոլ վիճակակցութեան հրեշտակաց:
Պահեա զգեղ և զձահաճորութեան
՚ի շարժմունս համայնից անդամոց, ՚ի
ձայնուած, և ընհայեցման. զի մի ինչ
եգ-

ի գալեաղ և մեղկուն իսկ ի ինոսուամ,
և մի ինչ գաւեհական՝ կիմամարդեսյ։
Նսկական համեստութիւն ի յոգւոյն
առ մարմինն անցանէ, և ի ներքնոյ
բարուցն ծանրութիւնէ արտաքոյսն ի
մակերևութինն. որպէս զի միան հայ
իսկ յարտաքս իբր ի յարտաքնոց
իւրոց։ Այր համեստ, կենդանի նման
նակերտ Աստ է. քանզի միայն հայե
ցումն նորին՝ զառնանօզն շահէ և
շինէ։ Ալ աշ. Թէ որքան բարուք է
տեսանիլ, և օգուտ լինիլ։ Պատկա
նի և առ համեստութիւնն՝ ոչ վերը
անցանել զթէութիւն կացութեանդ,
զգեստիւք և վերարկեալօք, զարդու
տանդ, և բազմութիւք ծառայիդ։
Սրքա են կիրքք ոգւոյդ, որով ոչ
դու, այլ որք արտաքոյ քոյ են զար
դարին։ Ո՞վ ուրեմն խնդասու միտս
սաբերիւ չարեաւ քով. ընդէր հեծա
նաս ընդ լինանելս, և ի բազմութեն
կրճիկ քոց պարծիս։ Ո՞ւր ոչ այս
ծառայիդ որ շրջապատեն զքեզ. յորմէ
քաւականապէս զգուշանալ չկարես,
ուղղագոյն լինն էր կոչել զնա հինն
թշնամական։ Պատել կանին, զինչ
առնիցես, ոչ զինչ հրամայեսցես։

Ոչք

Ոչ ինչ խոնարհագոյն քան զմուտն նո-
ցին. ոչ ինչ լրբագոյն քան զարարան,
և ոչ ինչ ատելագոյն քան զնոսն։

2. Աստուածասիրութեանն կրկին
են ձիրք. մինն կ՚, բարեխառնել զա-
խորժն գիտելոյ. որ բազմիցս, առաւ-
ել քան զչափն գոլ սովոր է. և միւսն՝
զհմրութիւնն և զձանձրոյթն ՚ի բաց
թօթափել, և զչանս ոգւոյն զար-
թուցանել առ՚ի ուսումն հարկաւո-
րաց։ Նմանութիւն չնորհեաց մարդկան
զմիտս հետաքրքիր. և ինքնագէտ
արհեստի և գիտելեկութեան իւրոյ,
ծնաւ զմեզ հայեցօղս և տեսօղս դոր
ծոց իւրոյց, գիտելով. թէ կորուսա
նէր զպտուղ իւր, եթէ զայնքան
մեծամեծս, զայնքան պայծառս և
զուշիմնաբար շարայարդարեցեալս,
յուշանիցեր յ՚անապատի և յ՚ամայ-
նոյ վայրի։ Նայեց վաճառմբ մեք
զբարիս բնութեն, հետաքրքրաբար
գննելով զայնս, որք օգտակարա
գոյնք էին եթէ անգիտանային ՚ի
մէնջ։ Այլ նա իմանայ և իմաստասի
րէ՝ որ զբաղումն գիտէ. այլ որ իմա
նայ իսկոյն զայն, որ պատկանի առ
ի՛րն առաջադրեցեալ։ Այնք ուսա
նելիք

նեվիք են նախկնաբար, որք վերաբեր
ին առ փրկութիւնն. իսկ զայլսն,
որքան սակաւ ընթերցցիս, ոչ սպառ
նամ և ոչ իսկ ստիպեմ. մինչ դեռ
զընթերցեալդ, յարմարեցուցայ
նես վարուց քարեաց: Նայց զդուշ
լեր. մի գուցէ ընթերցմունք գրոց
այլանդակիչ, ուսնիցին յինքեանս
տատանուտս ինչ և զվայրապարս,
զաղճատականս, և զանկայունս:
Յիսկականս և'ի զուտս ընթերցմու
նըս և'ի գիրս զբաղիլ պարտիս, եթէ
կամիս շահել և քարշել ինչ ան
դուստ, յօգուտ քեզ և'ի նպաստու
թիւն կենացդ, որ հաճատարմաբար
վերաբազմիցի յոգւոյ քումմ: Ո՛ւնա
զանքն ընթերցմունք, հեշտացուցա
նեն. այլ ձշմարիտ և իսկականն,
նպաստէ և օժանդակէ:

3. Ցալէ ի երբեմն թոյլ ինչ ոգւոյն
և ազատութիւն. և'ի յաշխատանս յա
ճախառուս, ներխաուանելի է հան
գիստ ինչ. զի չկարէ տևել որ չունի
զհանգիստ փոխաբերական: Ըրի
նադիրքն՝ սահմանեցին զաշուրս ո
մանս, որով քունադատիցին մարդ
իկք հրապարակօրէն'ի զբօսանս,
և'ի

և՝ ի զուարթութիւնս պարապիլ. զի փոքր ի վեր ընդունիցին զզօրութիւնս լուծեցեալս. և զթուլացեալս՝ ի յաշխատանաց: Իսկ զլքումն և զիտոնչ ոգւոյն, վերադարձուցեն արարք յոգնադիմիք. ինչ: Ո՞ բօսնութիւն, ի վայել ջուր և յընդարձակի վայրոջ. որ սիպս զի աղաւտականաւ բացակայութիւն երկնի, վերամբարձեն զինքն՝ միտն. և յօդուածքն՝ կորովացեալք առոյգասցին. արտաքոյ քաղաքաց և շինից զգնալն, հեռի՝ ի քաղաքայնոյ զազրահոտութեանց և ամբոխից. հաճորսութիւն, և անասնորսութիւն, որք չիցեն անվայելք կայցութեան քոյոյ. և ձկնորսութիւն, որ ամբծաղոյն այլոց է, և անմեղագոյն. ընթերցմունք ուրախականք, և դիւրիմացք. երանակումն երաժշտական, և համեստունակ ինչ խնդալ. նաև և կատակարկութիւնք անվնասք, և քաղաքավարութիւնք. յորոց՝ ի բաց լինի ամ զրպարտութիւն և անվայելչութիւն: Այն ամենք՝ կարի մարդասեացք և սոպեռք, որք անկեալք զինին յիւրեանցն մթնաբարոյութենէ. յորոց ոչ երբեք կարելի է արտելու

զել

զել զուարթական լինն խօսատրութեն։
Նակ այլք, միշտ զբաղեցեալք ի կա
տականս և ի ծանակութես, ոչ երբեք
գնաւօրեն զինքեանս իրաց վճռից և
խոհունակաց. և ոչ իսկ մեկուսանան
ի գումարից մարդկանց և ի խմբից։
Ա՛րդ՝ զուգախառնել պարտէ զսո
սա, և փոխաբերել. զի միայնաբո
րութիւնն անխառնական, զկարօ
տանս մարդկանց արտաքործեսցէ.
և յաձախութի քո, զերբեմնութի.
և այսպէս փոխարինականաբ կըրթ
մամբ, մինն լիցի դեղ միւսոյն։
Ա՛յնպէս և զատեղութիւն աշխատա
նաց, բուժեսցէ պարապն. և զձանձ
րոյթ պարապոյն, աշխատանս։ Ա՛ն
ևս բազումք, որք զկարն և զզօրութի
իւրեանց չգիտեն տնօրինել, և հրա
մայեն ինքեանց առաւել քան զոր
կարեն։ Ա՛յ ի՛նոսաւմ ջուխ։ Ա՛յ թո
ղուլ գիտեն զուսումն առ ժամանակ
մի, և ոչ սկսանիլ. զի մինչ ընդոս
տուցանեն զինքեանս ի յաշխատս,
շարագուդին տիւքն գիշերոյ. և ոչ
թուլացուցանեն, մինչև թուլաս
ցին և լուծցին։ Նա դարձեալ. մինչ
ի խաղս և ի պարապս արձակին,
այնքան

այնքան վերլուծանեն զիւրեանս, մինչ զի առ նախկին սովորութիւնն հաղիւ կարիցեն այսրաքարշել։ Ա. յն սակս ուրեմն տալի է ոգւոյն միջակ կուրծի իմն ժամանակի զի Թուլասցի փոքր մի, այլ ո՛չ զի վերլուծցի։ Ա. այս, քաղաքարոյութիւն. զի զնակուռնախս կացուսցէ զկոպարս, ըստ որս անդրանցանել անձամբ իցէ։ Ասէագոյնքն և՝ լինին վատթարք, մինչ վերանայանէ ոք զչափն արդարական։

Գլուխ. ԼԴ։

Յաղագս խոնարհութեան։ Յորում առհայասցի։ Ա՝ոն ճանանչման իւրոց ինչեան։ Այսրա-գրութիւն ճշմարտի խոնարհին։

1. Ի Վ. րիստոսէ եկին խոնարհութիւնն։ Ա՛յ ինքն հոչակեաց զսա բանիւ, և ուսոյց օրինակաւ։ Ա՛ն, յետ առաքինութեանցն Ա՛ծ բանականացդ և իմացականացդ, ի մէջ այլոց՝ ունի զնախագահութիւն. զի տարամերժէ զհպարտութիւն, որ է սկիզբն և արմատ ամենից չարեաց։ Ա՛ն՝ սիրելիս առնէ զմեզ Ա. Յ. զի

ընդ խոնարհայ և խօսակցութիւն նը։
Ուանոյ սորա. որ է հիմն առաքինու
թեաց, որ ինչ՝ ի հոգեկանսն շինուա
ծոյ վերակառուցանի, այլ իսկու
նակ, և այլ կայուն լինի։ Այս թէ
պէտ անուամբ իւրով՝ երևի խոտան
ինչ և ստրկագոյն կրել յինքեան.
սակայն է առաքինութիւն վեհից.
զի է առաքինութիւն կատարելոց, և
վերամբառնայ զոգին՝ ի խոկմունս
բարձրագունեղս։ Զեռնամուխ լի
նի յառս վսեմականս, թարց վտան
գի վիքացման. ՚ի տաժանուս, ա
ռանց երկիւղի դժուարութեաց. բարձ
րագէտ, քաջայաղթ՝ մեծոգի. և
ցանգ ՚ի նոյնսն կարգի և ձևոջ ևն
թակայանայ։ Այլ առկայանայ խո
նարհութիւնն, որպէս կարծեն ոա
միկք. ՚ի սոսկ ևեթ քամահումն և
յարհամարհումն իւրեան ինքեան,
այլ՝ ի բարեխառնեցեալն յայն, փա
ռաց և պատուոյ յախորժմանն, և՝ ի
ցանկութեանն նոցին. որովք խորշելոյ
յաճելորդէն, և հեռասցի ՚ի պակա
սութենէն։ Այլ խորժ զփառս այրն
խոնարհ, իբր զհարկ ինն առաքինու
թեան. սրտիւ՝ ուղղասիրս դիտելով՝ ի

գործն. ոչ վասն սարճանաց, այլ միայն սակս առաքինութեանն. և որքան ինքն առաքինութեին սահանջէ: Այլ որ ինաւնոր է ամ փառք, զոր ոչ ճնանի առաքինութիւնն: Այլ զի այլ խոնարհ, (որքան կարի նկատել նրբահայեցութիւն մտացն,) զոյդ և իրաւայի ներաչնող ինքեան կ՛ւմ այնորիկ զամ փառս, արժանապես արհամարհէ: զի ճանեաւ թէ որքան դոյզն ինչ իցէ, զոր նա յ՛ինքե նէ բաղձիւսէ՛ի գործս առաքինութեան. նա և երկնչէ, զի մի՛ ի յ՛այ խորժանեն պատուոյն ձահճոյրի, անկցի յ՛որոնումն անձահճոյրին: Այնկատակաճագոյն է քամահել զայս ամէն. զի որ ընդբաւորէ, առաւելու. որ անգոանէ, աձեցուցանէ:

2. Այ ան այնորիկ չէս խոնարհ, զի ոչ ճանաչես զքեզ ինքդ: Ունք երկիր այնքան բացայայտ, զորմէ խոկատան վիսրոզին, դիւրագոյն հաւատայցես: Ո՞ւնչ է մարդ: Այ խոտ ժէտ մարմին, և բեկանուտ. մերկ յ՛իւրմէ բնութենէն. կարօտ դոյից օտարին, և ենթարկեցեալ ամենից զրպարտութեանց ժամանակաց:

Ո՞ւն

Օ՛անգուած կաճի. տագնապ լինի, և զաղջագոյն կենդանի. դիւրակոր ծան առ ամ չարս. այնքան ախոյանոր և խրամատեցեալ զգայութիւն, թէ զերկրայինս երկնայնոց, զհոսանուտս յաճիռենականացնանդասէ։

Սուտ է ամ մարդ մեղի։ Այլ ումեք կենդանուոյ կեանն տկարագոյն, ոչ ումեք կատաղումն չարագոյն, յոչ ումեք աղմկագոյն երկիւղ ներգոյ. և յոչ ումեք մեծագոյն վավաշոտու թիւն։ Ասասի՞ ուրեմն քեզ այդքան հպարտութիւնդ, ով ողորմելի և տրկանիւթ ստեղծուածդ. ամենա թշուառ, և ապերջանագոյն քանւիցդ ստեղծուածոց։ Ձայեայ՛ի թշուառ ուրեքդ, զմտաւուածդ զարհամարհոտութիւն և զխրթնադարդութիւն քո, եթէ դոյ՛ի քեզ նշմարտանք ինչ քանա վարութիւն։ Յայնժամ լինիցիս կատարելապէս խոնարհ, յորժամ ուսցիս ճանաչել խակատես զքեզ ինքդ։

3. Նշմարիտ խոնարհն, քանզի հնչ զինքն ամենևին. և ոչ կամի զի համարեցեալ լինի խոնարհ, այլ ատնարդ և երկրամած. զպատիւն ինքեան սրատկանեցեալն, վերաբերի առ

առ Ա.Ճ. և կատակած ղինքենկ, յ'աչ
մենայնում իրի. խնդայ ընդ նախա
տինս իւր. և այսու միայն հպարտ
գոյ, զի զգովութիւնս անպատնկ:
Խորհի ղինքենկ ըստ այնց, զորս ունի
յ'ինքենկ. իսկ զայլոց՝ ըստ այնց,
զորս ունին յ'Ա.Յ. և այսպէս բաղ
դատելով ղինքն ընդ այլոց, ստրկա
գոյն և երկրորդ ամենից վարկանկ.
զի այս է ուշիմութիւն խոնարհութեն,
բաղդատել զյատուկ չարիս ընդ
բարեացն օտարաց, յ'որմէ իւրաքան
չիւրոք ամենակատար, կարկ թարց
ծոութեան, անկատարագոյն այլոց
վարկանել ղինքն: Այս և այս ճշմարիտ
խոնարհն, դնկ ղինքն ընդ խլեանու
թիւ մեծաւորին, ամիւ հնազանդու
թիւ. զյատուկ կարօտանս իւրս, ոչ
կատարկ. զպակասութիւնս իւրս, յո
ժարապէս բացայայտկ. զամ զրպար
տութիւնս համբերութիւ կրկ. զստրկա
գոյնն և, ուրախութիւ ընդգրկկ.
փախչի յ'ամենից եղունակութեանց.
պահկ ղինքն 'ի բաղմախօսութենկ.
ցանկայ թագչիլ և անգիտանիլ. 'ի
նէրքոյ քան ղինքն դնկ զամ, և ղինքն
ստորև ամենեցուն. և զբոլորն ղինքն,
'ի

ինեբքոյ ուչընչի նեբաւիակէ։ Ա՛մօթ խածճ, և շրջակնածճ է. ուչ բաբբաւէ, եթէ ուչ ատիպէյէ հարկաւորութէին. և այն՝ համեստաբար և թարոյ ծաղու. ցանկայեալ մանաւանդ լսել, քան ծիծաղիլ։ Ո՛չ խոնարհութիւն սրտին մարմնոյն ցուցանէ, այլ երկրահայեցիւք, ծանու և համեստ տաշարժիւ զգնացմամբ. ամօթուննիւ և կորակրկնիւ դիմաւ, հանգոյն մա հապարտի, որ անդ և անդ կալի նայէ ի սարսափելոջ դատաստանումն Ա՛ստուծոյ։ Խոհակ պատուժապարտու թեանց զորս գործեայ, և ան լսակ գընորհէն, և կարծուննակ գիրկու թենէն. ուչ համարձակի գաչըն ի վեր ամբառնալ յերկինս, այլ ընդ մաքառաւորին կացեալ ի բացուստ, ջերմաճաճալեօք աղօթիւք հայցէ գնեբուժն մեղանայ։ Ա՛մէն յաման նէյ գործոյ իւրոյ, խոսէ գայ բիս երկրաւորս. նեբքակոխէ ըղ բնաւս հանդէսս և գհաւմբս աչխար հի։ Ո՛ի զբոլոր աչխարհս գոչինչ համարի, որ գինքն ուչինչ դոլ հաւատայ։

Ո՛ւսա.

Գլուխ. ԼԵ:

Յաղագս կացութեանն կոպրելոյն: Պատիւը առն կոպրելոյ. վնասուն կոպրելոյ կենին, և հրաժարութիւնն ընդ Ա.Յ:

1. Ա Ստարեալ ասի նա, որում ոչ լինչ գոյ պակաս: Եւ զի ոչ կարէ գոլ պակաս այնմ, որ մաքրեցեալ ի մեղաց, սրբեցեալ ի մոլոր թեանց, և զարդարեցեալ առաքի նութիւք՝ ամենևին յենու յ'Ա.Ճ իւր, և լինի ընդ նմա մի ոգի յաւիտեանս ակն: Այս է կատար քրիստոնէական նի կատարելութիւն. սա է վախճան, յ'որ պարտիս դիմել բոլորով ըղձիւ: Ո՛վ մինչ իւրաքանչիւր ոք յայն ժամ համարեցեալ լինի կատարեալ՝ յորժամ մակարդակցին ընդ իւրոյն վախճանի. հարկաւ՛որ քեզ յայն ժամ կատարիլ, յորժամ կատարե լապէս յենուցուս յ'Ա.Ճ և միաւորի ցիս ընդ նմա, որ վախճան քոյ է. և դարձցիս առ յ'այն, յ'որմէ եկեր ըն: Այլ ոչ ոք է կատարեալ, թարց յաստուածութեանն Ա.Յ. Եւ զի սակաւք ի մէջ մահկանացու ացս, տրամադրեն զմիտս ի ընդու

նումն

հաւմն եզուանակի ծորանոյ քաղցրու
թեանն Ա.Ճայնոյ, վ՚ասյն՝ սակաւուց
ի կատարելութիւն։ Ո՚սակաւս առ
քերին, իբրաքանչիւրքն յաւիտեանք։

2. Ո՚այրն զայն կոչեցեալ կատա
րեալ, զոր տեսցես դալ անասասան՝ ի
վտանգիոյ. անշօշափ՝ ի ցանկացողու
թենէ. ՚ի մէջ չարաբախտութեանց
երջանիկ. ՚ի յանապատութիւն երանե
ցեալ. ՚ի մէջ ալեկոծութեանց, հան
դարտ. որոյ ցանկան այլքն և յ՚որոյ
երկնչին, ծանաւեսցէ նա. զանց առ
նիցէ զհամայնիւք, իբր զդուշաք
քեօք. ո՛չ լիւիք բարեօք, եթէ ո՛չ ի
րովքն արտաքոյ լեսցէ. միշտ աղատ,
հանապազ փաղաքոյ լինքեան. ցանգ
լիւկ հանգոյն իւրեան լինքեան. ուղ
ղադետ. գերազանց, ուսնայն՝ ի
րեան, և լի Ա.Յ. որոյ բարիքն ան
թօթափիք և անսաստատելիք՝ ի քնա
ւիոյ զօրութեանց հակառակաց. որ
զչարս դարձուցանէ՝ ի բարի. որ
ո՛չինչ իրիւ ունայնանայ. ո՛չինչ դի
պուածով ինասի. որ առ դնէ զգինս
իրացն, ո՛չ՚ի կարծեաց՝ այլ՚ի ճշմա
թենէ. որ՚ի վերոյ ամենից գերան
ցեալ, դիմադրէ զինքն ընդհան
րոյ

րոյ աշխարհի. և տարածէ զմեռեալ
հուԹիւն իւր յ՚ամ ամուսնորին. միշտ
անդորրական և անդրդուժելի. որ
ըստ մեծագունի մասին իւրոյ անդ
միանձնանապես համազբաղի, ուստի
ի՚ջն։ Արդեօք ձառագայԹք արեգա
կանն ԹէպետՀիւրն ընդ երկիր, սա
կայն գոն անդէն ուստի առաքինն.
այսպէս և այրն կատարեալ ԹէպետՀ
ընդ մեզ քաղաքավարի, սակայն
լաւագունիւ մասամբ իւրով բացա
գոյ, և յարակից միշտ վախճանին
իւրոյ։ Անպիսի է ոգինորին, որպէս
ան է կացուԹիւն մասին աշխարհիս
մակալուանի։ Միշտ պարզ է անդ։
Ձգիտէ զսակաստուԹիս իրացդ. չունի
զսիրտ զանազան. հանուրք յաւի
տեանք ծառայեննմա. ՚ի բացդ ընկե
ցեալ զամ բազմուԹիւնս, հանդչի
յ՚ամենասարդ միուԹե։ Ո՛չ ինչ
խնդրէ, ո՛չ ուրուք ցանկայ արտա
քոյ ինքեան, չունելով զհարկաւո
րուԹիւն խնդրելոյ ՚ի բացուստ զեր
ջանկուԹիւնն, զոր՚ի սրտի իւրում
կնքեալ կրէ։ Վաղճ միայնոյ Ա.Յ.
միայնոյ Ա.Յ կեայ. միշտ պատրաստ
առ՚ի գնալ։ Ձգեա զլարս զայս՚ի

վերայ

վերայ կենի քոյդ, և խմասցես թէ ոչքան բացյա իցես ՚ի կատարելու թենէ։

3. Ա՛ճապդոյն և բարձրագոյն է իրս այս, քան զոր կարասցես առնել հասանել. եթէ ո՛չ ՚ի վեր առ ինքն քարշեսցէ զքեզ նա, որ ասաց։ Ա՛ռանց իմ, ոչինչ կարէք առնել։ Ա՛յլ և հարկաւորք են տրամադրու թիւնք առաջնորդականք։ Ա՛յս ձան կենին կատարելոց, կ՚ սեղմա գոյն միաձորուածին ընդ Ա՛յ՝ և զի նա բնակիչ ՚ի լոյս անմատոյց, ո՛չ եր քեք մատիցես առնա, եթէ ո՛չ ՚ի բայ հերքիցես ՚ի քէն զխաւարս ըս տեղծուածոց։ Ա՛կարէ մարդ վիճա կակից լինիլ բնութեանն Ա՛յ, եթէ ո՛չ գերազանցիցէ մտօք և ըղձիւ, զինքն և զհամայն ստեղծուածս։ Ա՛ի կենսումն զիարդ և իցէ փոքրկան իրի, քատակի ամենևին ձկանն նա՝ ևակաե՛ր, որ խայծմամբ իւրով արգե լեալ կացուցանէ զնաւն, ՚ի մէջ ընթացից ուղեցոյն։ Ա՛նգոյնաբար պատահի յոգունց հոգեաց, որք իբր զնաւս ծանրաբեռնեցեալք երկնայ նօք փարթամութեամբք, երջանկա

սէս

պես հասանելին ՚ի նաւահանգիստ
երանելոյ միաւորութեանն, եթէ
ոչ լինիցին արգիլեցեալք յ՚ըղձակա
թութենէ իմոյ մոլեկականէ։
Ը՚ճ, ի և ամենապարզէ. ոչ երբեք
կարէ հոգին գոլ յարմար միաւորու
թեանն ընդ նմա, եթէ ոչ բացակա
տարիցի ի, և ամենապարզ։

Ա. և Ի. Ջ.

Ը՚ճ ի և ամենապարզէ

ՅՈՒՅԱԿ ԴԱԼՄԱՅ
ՄԱՏԵՆԱՆՍ

Դ. լուս. ա: Ցնհ. 20:

Յաղագս վերջնոյ վախճանին մարդոյ: Որքան չար իցէ ստերիւրինն յ'այնմանէ: Որովք միջնորդիւք, և որով կարգաւ ժամանիցի առ նա:

Դ. լուս. բ: Ցն. 28:

Որ տենչայ բարեկեցութեան, առ ընտրել պարտի զոմն կրթիչ վարուց իւրոց: Եւ որպիսի ոք պարտիցէ գոլ նա: Դործք աշակերտին:

Դ. լուս. գ: Ցն. 36:

Յաղագս մաքրեցութենէն'ի մեղաց: Երկանալիք են ըղձմունքն ձկտե ցեալք առ նոսին, և յոռութիւնքն կրձատելիք: Չիք գործադրօղաց գոյն դէղ յոռութեանց, քան զմա հուան և զյաւիտենականութեան մտախոհումն:

Դ. լուս. դ: Ցն. 49:

Յաղագս որկորոյ: Չարն նորին, և դէղ: Որք իցեն նշանք յաղթեցելոց որկորոյն:

Դ. լուս

Գլուխ. Ե: Ամիճ. 56:

Յաղագս բղջախաՀուԹԵ: Ալբան գարշելի իսկ մարուԹիս այս: Ալբան դիւր իսկ անկուածն ինոյն, և զիարդ խորշելի: ՉեշտուԹեց ոգւոյն Հետաքննել կ, որ զտագնեալն կ:

Գլուխ. Զ: Ամիւ. 64:

Յաղագս ագահուԹԵ: ԱգուԹի նորին կաշկանդի: ԽաղդատուԹի տնանկին և Հարստին: Չարսպառ Թեանցն սուԹե, և ունայնուԹի:

Գլուխ. Է: Ամիւ. 72:

Յաղագս բարկուԹեան: Ցիսպ բար կայողին: Գործ, պատճառք, և դեղք բարկուԹեան:

Գլուխ. Ը: Ամիւ. 89:

ՅաղագնաԽանձու, և ծուլուԹԵ: ՍորագրուԹիւն երկոցունցն, և սպեղանուածն:

Գլուխ. Թ: Ամիւ. 94:

Յաղագս ՀպարտուԹեան, ամբար տաՀանուԹեան, և մնափառուԹԵ: Գաղափար Հպարտին: ՈւնայնուԹիւն արժանապատուՀուԹեանց, և վտանգ: Փքացմանն չարիքն, և սպեղանի նորին:

Գլուխ.

Գլուխ. Ճ: Ամին. 106:

Յաղագս բովանդակի մարմնոյն, և զգայութեանցն արտաքնոց համոզ մանն: Արքայն ներելի իցէ մարմնոյ: Ա՛նշեղ զթոյլատրութիւնն աչաց: Փառամոլութիւնն զգեստուց, դատապարտի:

Գլուխ. ԺԱ: Ամին. 115:

Յաղագս պահպանութեանն լեզուին: Արքանւոյ միտի՛ իցէ, և որքա՛ն դժուարին: Ո՛րչափ պահելի՛ն խօսս, և յո՛րոց խորշելի: Ո՛րպարտ բառնալի իցէ մոլեկան լեզուն այլոց:

Գլուխ. ԺԲ: Ամին. 125:

Յաղագս ներքնոյ զգայութեանցն: Կիրառութեի կարծեաց: Նարեւք մտածմամբք տոգորել պարտ ըզմիտն: Յաղագս սանձահարելոյ սաստիկ խորժակին զգայականի, և մոլորից ըղձակալութեանց նորին: Ո՛ձնաբանք՝ առ նոյնն պատուիրք:

Գլուխ. ԺԳ: Ամին. 132:

Յաղագս սիրոյ: Ա՛ր իցէ բնութեի նորին, որք պատճառք, և որք իցեն գործք: Յաղագս նորին սպեղանի նոյն

նուոյն: Ո՝ երաքերութիւն ինչ, յա
ղագս առեւրութեան:

Գլուխ. ԺԴ: Թուխ. 140:

Յաղագս բաղձանաց, և փախս
տեան: Որում բաղձալի, և յորմէ
փախչելի իցէ:

Գլուխ. ԺԵ: Թուխ. 145:

Յաղագս ուրախութեան և տրտմու
թե: Ո՝ իարդ ուրախանալ պարտի,
այր բարի: Ո՝չ տրտմի, որ զամենայն
նախատեսանէ: Ո՝ անառականք սակ
ղանիք ցաւոյն:

Գլուխ. ԺԶ: Թուխ. 155:

Յաղագս յուսոյ, և յուսահատու
թե: Ո՝ իարդ համոզել մարթ իցէ
զերկաքանչիւրն:

Գլուխ. ԺԷ: Թուխ. 159

Յաղագս երկիւղի: Որքան ունայն
իցէ, և որով պատճառաւ յաղթահա
րիցի: Խորշիլ յանդգնութեանց
մարթէ: Ո՝ երասին, փոքր ինչ վեր
յաւելումն, յաղագս բարկութե:

Գլուխ. ԺԸ: Թուխ. 167.

Յաղագս զօրութեայ հոգւոյն բանա
կանի: Ո՝ պակելի և իմացն. ի հետա
քրքրու

քրքրութեց։ Ալրուհամ մակացութեե պարապիլ պարտիմբ նախապետաբար։ Ալքան չար իցէ, զննել զվարս այլոց։ Զատողութիւնս օտարաց, եպերել մարթիմբ։ Ասն զլացման կամայ։

Գլուխ. ԺԹ։ Եմ. 176։

Յաղագս կացութեե զարգացողացն։ Անաղանք զօրավիգք զարգացմանն։ Աշուռւմն ժամանակի, և կիրառութիւն նորին։ Երկայնութիւնն Ստուծոյ, ցուցանի գոլ հարկաւոր։

Գլուխ. Ե։ Եմ. 184։

Յաղագս բարւոյն՝ միասնաբորութե։ Փախչելի է յընկերակցութենէ չարաց։ Ալուրթիք աշխարհի քանիք, և ո՞րք իցեն։ Ո՞ անն զարգացելոյն, կ՚շահումն առաքինութեանց։ Նշանք ոմանք վերաշահիցելոյ առաքինութեանն։

Գլուխ. ԻԵ։ Եմ. 194։

Յաղագս Ճաբանականաց առաքինութեց։ Հաճատն գրոհատելի է, հանդերձ գործովք։ Ստուծոմ միասնում

վնասուամ դնելի է զայն: Ա. ուխտք սիրոյն, որ առ Ա. Ճ: Սկր ընկերին, բարեառնութիւն ցուցանել: Վաշխ ստութիւն յորդորական, առ ողոր մութիւնն:

Գլուխ. իբ: Թուխ. 201:

Յաղագս խոհեմութեան: Հարկաւոր ութիւն նորին, և դժուարութեի: Զործ, առն խոհեմի:

Գլուխ. իգ: Թուխ. 206:

Յաղագս արդարութեան, և կրօնի: Վերգործութեն երկաքանչիւրոյն: Ինչ ինչ հոգ ապաշխարութիւն, և նո րոգում կայասցի:

Գլուխ. իդ: Թուխ. 212:

Յաղագս բարեպաշտութեան, և մե ծարանաց: Հնազանդութեին դրու ատի. նոյն՝ և շնորհակալութիւնն: Ինարդ առնել, և հատուցանել հոգ բարերարութիւնն:

Գլուխ. իե: Թուխ. 218:

Յաղագս ճշմարտութեան: Սիրատու թիւն նորին: Պարզամտութիւնն գովի: Վերգործութիւն հաճատար մութեան:

Գլուխ. իզ: Թիւ. 223:

Յաղագս սիրելութեանն: Որովք ա-
ւիւք պաշտելի իցէ: Պատուիրանք
ոմանք, առ եզառումս երեքեակցու
թիւնն պատկանելիք:

Գլուխ. իէ: Թիւ. 231:

Յաղագս առաստաձեռնութեան:
Օ՛ինչ իցէ, և զիա՞րդ՝ ի կիր առնելի:
Օ՛ինարդ զանազանիցի՝ ի մեծյարգոյ
ութենէ:

Գլուխ. իը: Թիւ. 236:

Յաղագս արիութեան: Որք իցեն
առք նորին: Յոտեալ դոլ մահուն,
յ՛առնէ արիականէ:

Գլուխ. իթ: Թիւ. 242:

Յաղագս մեծասրտութեան, (կամ
մեծոգիութեան:) Պատրաստութիւն
առն մեծասրտի:

Գլուխ: ճ: Թիւ. 247:

Յաղագս համբերութեանէ: Որ-
պիսք նորին, և գործունեակութիւն:
Յուցակ չհմարտի համբերութեանէ: Յորդորակ
և խրատաբանութիւն, առ՛ի կրել
զնամ չարս: Չարկաւորութիւնն յա-
րատեւութեան:

Գլուխ. ՃԽ. Ամխ. 257

Յաղագս բարեխառնութեան. Որքան ինչ բաղհլուսիցեն նմին, ամենք խածութիւնն. Յաղագս պահեցո ղութէ, և ողջախոհութեան.

Գլուխ. ՃԼ. Ամխ. 261.

Յաղագս հեղութէ, և գթութէ. Երկաքանչիւրոյն գործն, և գերա զանցութիւն.

Գլուխ. ՃԾ. Ամխ. 264.

Յաղագս համեստութէ. Կրկին են գործք ուսումնասիրութեան. Օ՞ր կանոն պահելի եւցէ, ՚ի կիրառումն քաղաքավարուցութեան.

Գլուխ. ՃՁ. Ամխ. 270.

Յաղագս խոնարհութէ. Յորում առկայասցի. Ո՛ւմն ձանձրանալի է. Յատրադրութիւն ձշմարտի խոնարհին.

Գլուխ. ՃԷ. Ամխ. 276.

Յաղագս կացութէ կատարելոյն. Պատկեր առն կատարելոյ. Ո՛րպէս ձան կատարելոյ կէնին, և միաբնոյ թիւնն ընդ Ա՛յ.

Ա՛ՆԻՆ.

Ալ. բևեռը լինի վարկի շարաշուրջել աստէն համառօտաբար, զլուծ մուենա ձայնիդ ոմանց նորահերետից, զմիտս և զնձ լաթինահանի բարբառոյն, պայծառանալ և անաղձաստ՝ ապաստանելոյ տակ՝ հնարեցելոյն. և և սակաւուց այլոց նախկինահանայ, որք ՚ի կիր առեալք եղեն յ՚ինէն բատ հարաշատից նոցին իմացից, ՚նայեմ փոքրկանս մատենաւմ, (բատ որում թելադրեայ լինձ խելամտութիւն տկարիմացի անօթոյս.) որովհետև իղձ և դիտաւորութիւն իմ, յ՚այն ևեթ միտեցեալ գոյ, զի զտարակոյս և ոչ զմի ունկիցի վերծանօղ պիտոյ_ իս. և մի իսկ զխոթհնագունութիւն բառից, և զանծանօթութեն նոցին պատճառելով, առքասրիցէ զինքն պարապել ՚ի յ՚ընթերցուածն սորին; և վերսաքաղել զպտուղս հոգևնո_ րոգս, առաքինութեանցն՝ պարփա կիչելոց ՚ի սմին. որ է նախապետա կան վախճան, և մի անդր իմոյս թարգմանութեան։ Իսկ զանց առի զյոգունց՝ իբր ինքնակամ. ենթադրելով զնոսին ընդելագոյնս և բա

ցա

ցալոյծս գոլ Համայնից ուսումնասի-
րաց, և լուծման իմում փոքրին կա
րօտիլ. և մանաւանդ այնու, զի կարի
լին ընդհօծ տարած իւր ծրագրումն
մեկնութեան յատակականի, իբրա-
քանչիւրոցն բառից, զոր դիր մատե-
նիս անպարփակ գոլով յորվուքեն
նոցին, ներընդունել չկարեր ըզ
բնաւան։ Ասաի զգրեցեալս ևեթ.
'ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ
ընկալարուք, և շատ։

ԲԱՌԱՐԱՆ
Գրքից։
Ա։

Ա Խտաջեր. երան։ Յոդնակի. Ա խտաջերունք։ Սեռական իմն անուն դժնդակի հիւանդութե, զոր Աթինացիք Փիպռիս յարանուն անեն։ Եւ կ՚անբարեխառն լինչ տանջ, ծրեցեալ ընդ բովանդակ մարմինն։ Ունի զտեսակս բազումս, որք զկատ կականա վերընդունին զանուանա դրութիս, ըստ որպիսութեանց ախ տին։ զի ոմն կոչի Ցարակնեայ. կամ, Ջ երմախատ. որ չարագոյն այլոց գոյ, յ՚օրմէ դժուարին իմն կ՚փրծանիլ։ այլոմն ասի Ա ատցաւ, և Ա մակօրէն Ա արցաւք։ Տ՚ապ։ Տ ենա։ Ջ երմ և սա՛ի յ՚Օրականն. յ՚Երկօրականն. յ՚Երեռօրականն. ՚ի Չ առօրականն. և յ՚Ա մսականն, կամ՚ի Ութանականն՝ ատորաբաժանին։ Զոն և այլք բա զումք, զորս Թողում յուզիլ, ՚ի հե տաքրքրից ընթերցողաց։ Ա ընանի և վա՛ախտացութեան ոգոյն, մինչ տուփոլականաւ մոլութէ բորբոքե ցեալ տապի։

Ա կնա

Ա.Հնաշրջածեմ. հոգուննակաբար շուրջ ածելով զայս, այսր և անդր հայիմ մտադրութիք: Ա.ռնանի և վանն այսոց մտին, մինչ շրջահայի՛ն վարժմունս առաքինութեանց, խոր շեղութեամբ մոլութեց: ս. Ա.իռքումփիլիս:

Ա.ղմկափաթոյթ. շրջասատեղեալ աղմկիւք. թէ հոգեկանօք, և թէ մարմնականօք. և զառածեղեալ նոքօք:

Ա.հնուրէք, երբեմն կ մակբայ տեղական, և նշանակէ յ՚ամ ուրէք: Ա.ս երբեմն անուն, և հոլովի այսպէս: Ա.հնուրեք. եբի: և նշանակէ զայն, որ սիրեցեալ զոյ ընդ քնաւս կողմանն, և յ՚ամ իրս, և յ՚իրակութիս:

Ա.յորաքարշեմ. քանութեամբ յետս քարշեմ:

Ա.յորոտեմ, յ՚ետս ցաթկեմ:

Ա.նարգանամ. անարգ, և անպիտան լինիմ. կամ, ոչ յարգանամ:

Ա.նդրաքացեմ, յ՚ետս աքացեմ, հանդոյն գրաստից, և նախրաց:

Ա.նժուր. նուճազ, և անզօր. կամ ոչ պատրաստ:

Ա.նկարելւոչ, ջր: Յոգ: Ա.նկարելութիք

քելչմունք, կայ։ Ցեղի ինչ, շրջափա
կեցեալ պատուճարաւ, և լարաբաժ
նեցեալ ՚ի ներքս յորձապատուիք
Ճանապարհօք, և համանմանութիք։
Ոյժրք եղեն անկարելչունք մանաւ
անդականք, և ուշիմազգիք։ Ա։
Կրետականն։ Ալգիպտականն։
Էմինիականն, և իդալականն։ Ա։
վիճակեցաւ այսմ անուճան. ՚ի գոր
ծոյն իւրոյ արտակացելոյ. իբր ասի
ցէր. անկաւ ՚ի ներքս, ուր գոյ Ճար
արտելանելոյ։ Վանգի ՚ի համանման
նուիրեանն յորձապատուեայ, և բազ
մապատկիչ Ճանապարհայն, գժուա
արին լինի էր, և գրեթէ անկար գնել
նորին գտանել, եթէ անգամ մի և
եթէ ներապահեր ոք. զի որքան ջա
նայր խուզմամբ հպիլ, յ՚որ մուեալն
էր, այնքան տարաճգիւր կելոյն,
և մոլորեցեալ վերադառնայր ՚ի
նոյն տեղի։ Աստի և արտասանեն
վինպասանք, զերծեցեալ Ա։ղեղա
աթենացի ՚ի յանկարելչոյ անտի
կրետականէ, (յ՚ետ սատակելոյն
զմինոսոյեն առասպելական,) թե
լիչն Ա։րիատնեայ. փառասիրելով
զուգիսն, ընդ որ անցեալն էր։

Ա։

Ա՛ստուստ, ամ իրք դժուարիմացք և խրթնաճաճուկք. և իրակութիք աշխատայորք, յարանուշանին անկատելութիք. այնու, զի չկարէ, կամ դժուարասիս ըմբռնել մարթանայ միտս մարդկային, զիմաց և զհուն նոցին: Ի Յունաց և Ի աթենացոց. Ասպիրինթուս վերածայնի:

Ընկոխատ. որ ոչ ստորադրէ զինքն այլում, կամ խոնարհեցուցանէ: և կամ, որ ոչ տայ կոխատիլ ինքեան:

Ընձնայլակ: ագանելի ինչ այլանդակ և անտուղոր, որով փոխակերպին զդէմս, և զբովանդակ իսկ զանձն, ըստորում յաւուրս բարեկենդանեաց, և այլոց զուարթութեանց խրախճանականաց, պարտ ճաճկեն զինքեանս, զի աղատօրէն կարիցեն շրջագայիլ ընքաղաքում, անձանաչք Ի ծանօթից:

Ընձնիւր, եր: Յոգն. Ընձնեըք. երց. իւրաքանչիւր: Լ. Վլծտիսկեթ:

Ընոպայ. ընդ վայր, և աւերմուտ: Այլ և նշանակէ զիրակութիւն ինչ ընդդէմ հաւատոյ թեան. և զինքն և զիրակօրն:

Աշխատայորք. լի աշխատութիք, և

և դժուարութեամբ։

Ապազնի. որ ոչ է սերեցեալ յ՚աղ նուճականէ տոհմէ. կամ. Համիկ. նոյնպէս և արմրք անպատեհք, կո՚չին ապազնիք։

Ապառոյեմ. ՚ի բաց թողում. և հրաժարիմ յ՚իրէ յ՚այնմանէ զոր ոչ նեցեալն էի նախկինաբար։ զորօրինակ հրաժարիլ յ՚Արիսկոպոսութենէ ՚ի վերակացութենէ. յ՚իշխանութենէ, զոր յառաջագոյն ունէի։ Այս և մոլութենէ, և այլոց անձնահականաց վարուց ՚ի կիր արկեցելոցն հրաժարումն, կոչի ապառոյումն։ Այս և միոչ առաքի ոք ՚ի գործակալութենէ ինչ, և անդրադարձեալ՚ի գործոյն, վերապատմէ զոր արարն, և զոր լուաւ, կամ եռես, ասի ապառոյումն։ Ս. Հնձնոյիս։

Ապերջան. Թշուառ. ողորմելի. զրկեցեալ յ՚երջանկութենէ։ Աղքեին. Անճիկ լինք։

Ապօրինաւոր. ոչ օրինաւոր. ար տաքոյ, կամ ընդդէմ օրինի։ Լա. Illegitimus։

Ապրեսիմ. յ՚առարկեցելոյ միսա սոյն, կամ յանցանացն, և կամ ՚ի հրա

հրամանէն, անպարտ առնեմ զիս։ և և այս, բաճկան առնեմ պարտաճո րութեան իմում։ ս. Ոսկեբերան։

Ընդունիմ. հասանեմ յանկայեցոյ իրին. զոր կամիմ, արդ ընկալեմ զնոյն։ ս. Գրիգոր Նեղոսացի։

Ընդառաջադրեմ. զիրն ըղայեալ ընմուսմ, հպատակութիւն եղերեմ առ ի առնել, կամ ոչ։ Ընդեղեմ կ, առաջի աչաց դնեմ. նախադասեմ, առաւել կեմ. առաջի առնեմ։ ս. Գրիգոր Նեղոսացի։

Ընդառաջադրեալ. կոչի իրն այն, որ եղերեալ կ մնօք, և փաղաքաշեալ հպատակութեան։ Կոչի և առաջադրեալ. դիտաւորութեի մարդոյն։ Ընդուզղապէս առնանի, վասն դնելոյն զիր ինչ առաջի ումեք։ ս. Գրիգոր Նեղոսացի։

Ընդասել. վիպումն, և պատմութիւն ինչ հնարեցեալ, վասն հեշտասցուցանելոյ զլսօղս, որ ոչ իցէ ճշմարիտ, և ոչ իսկ ճշմարտանմանի։ Կոչին և առասպել. ամբարտաւատութիւնք, և խաղք վայրապծք. և և իրքն, քաղցիցս հրապարակեցեալք. զոր չ'ունկն ամենեխ լսին, և խօսին զնմանեք ամքն։ ս. Գրիգոր Նեղոսացի։

Ընդ

Ա. ռանի, որ ընտան՝ ի կիր առնանի։

Ա. սպիզարնեցայ. Կ միանգամայն անուն խաղետղին, և խաղի։ Ասյց զանազանք են խաղքն, պարտունա կեցեալք ընդ այսու անուամբ։ Յ. աշխատումն երիվարաւ. և կրթումն ՚ի հեծելութիւն. մեծամարտումն նիզակաւ. սուսերօք. և այլովք հա՜ մանմանիւք, առ՚ի մարզողութիւն զինուորութեանե։ չրջարնեցայումն ձևա ցուցեալ գրաստիւք. և այլք։

Ա. զն լինին առքա յ՚ասպարիզակա հաւմ խաղետղի, վասն այնորիկ աս՜ պիզարնեցայ վերաձայնի. այսինքն, ընթացումն յասպարիսի։ Լ. Ա՜օո՜ նեամ՚ինեցուամ։

Ա. սատանդական. որ ո՛չ կարէ ՚ի մի տամ և եթ տեղւոջ կալ, այլ տարա՜ բերի այսր և անդր. կամ մարմնով, կամ մտօք։

Ա. ըբաուն. ենոյ։ Յոդնա։ ունք։ ենից։ Հասակ ժամանակական մար դոյն, մինչև ցսկիզբն մանկութեան. որ է երկոտասան ամն, և կամ մինչև ցամն, ժէ։ Ա. ըբաուն ասի, և ժամա՜ նակն այն, յ՚որ ածղ ժամանեցեալ գոյ իւրաքանչիւրոք։

Ա. ըդ

Ա.րդ ծանրացեալ այսու դրիւ՝ կ՚ասի մակբայ ժամանակական. և նշանակ կ՚ զանցումն ներկայի ժամանակին, անորոշապէս: Այլ առաւել ազդու է՝ քան զմակբայն. այժմ իսկոյն. և զայլս նմանիս: Լ. Նամ:

Ա.րժանապատիւ, և Ա.րժանապատուութիւն. արժանաւորութիւն պատուոյ. մեծարանք. պատիւ. իշխանաշնորհութիւն. իշխանեցողութիւն: Ոլորիսիք են Արհիքութիւն. Տանուտիրութիւն. Ա.հագիրիցութիւն. Վարդապետութիւն. Եպիսկոպոսութիւն Ա.թոռականութիւն: և այլք սոյն պիսիք: Լ. Տիկնիթաս:

Ա.րտասանի. որ՝ի գործ արկանի, արտաքս քան զտունն. և կամ իր ինչ, որ ո՛չ է տնային:

Ա.րտուղի. ասի: արտաքս քան զՀանապարհն: կամ, որ շեղեցեալ է՝ի Հանապարհէն ուղղականէ:

Ա.րաւուն. ան: Յոգ:. Ա.րաւապնունք. անասի: կամ: ունայ: Ա երջնապոյն մանն Հակատոյն, որ մանկ աչաց վերակայի, ծածկեցեալ հերօք կար Հաբուսիք, պահպանութեամբ սակս ականցն, ընդ դէմ իրացն այնոցիկ, զոր

որք՝ի վերուստ ներանկանիլ կարեն. զոր Յամիօրէն Ունք վերաձայնեն: Ո քազմազանս ունի զնշանակուխս երբեմն զՀարստութիս, և զԱնձս աւելորդս առնչանի: երբեմն զՔաջողութիւն, և զՄբարհաճաձուխիւն: երբեմն առնանի վտ Դադաթան՝ և Այրի ուրուք երի: ըստ սմնմ. աջ ձին զՅե, մինչև յարտևան լերինն: Ալ, այսմ սակայն գիտելի է զմնլորուխիւն գրչաց, որք փոխանակ գրելոյ՝ արտևուն. անհմտուխէ գրեցին, արտևան. որ ի և ևս ընդդէմ արհեստի քերթողուխեան Երի՝ առնանի վտ Երարկոյն, զոր զգենուլ սովոր են Թագաւորք, յաՀուրս հանդիսականս. և զորավարք՝ի տրամադրուխիւն զինուորականի դասին. երբեմն վտ Անդրախօսուխեան, և Յամրաշար ժուխեան: Երի՝ փոխանակ Ընդունելուխէ, և կարծ բասրտուխեան: Իսկ երբեմն վասն Հանդարտօրէն, և վայելչուխեամբ զգնալոյ: Լ. Ոու փիդչիլիուս:

Քառնաշոյտ. կարի վաղվաղուն՝ և երագ, ի փոխել աքեացն. յորում և ցուցանի երբեմն, Ինքնահաճանուխիւն

Թիւն իմն. անխոհեմութիւն, և համառութիւն: Լ: Փոխիւծ փիղուս:

Բ.

ԲԱղձաքարշութիւն: քարշումն՝ի քաղձանս, և՝ի կարօտանս. կամ քարշիցուն՝ի քաղձանայ:

Բանաւարութիւն. աղնուական նագոյն իմն կարօղութիւն, և նախանձետական մտան հոգւոյն, որով միայն նուէ տարբերի մարդ, յայլոյ կենդանեայ, և որոյ չնորհիւն վերակոչի բանական, ցի՝ ունօղ բանաւարութիւն: Բռնանի երբեմն, փոխանակ արամբնութացուէ՝ հոգւոյն, և տրամաբանութիւն, մինչ հետազօտի քննել զձշմարիտն, զոր առաւրկեցեալ լինի՝ի մտաց: Երբեմն առնանի իբրև զփաստ՝ և զպատճառ՝ի չարաստաց նաց վարժեցեալ լինի, փոխանակ ցուց մանն փոքրոց, որ ենթադրեցեալ գոյ նախադասութեան: Լ: յայլ ուրեք՝ այլ իմն կերպիւ, զոր ո՛չ գրեմ առաւէն: Լ: Աւգիս:

Բարուր. զրպարտութիւն, և խաբեական թակարդ. և համ զրպաս

ցուց

ցուքեն. որով դիզեն ՚ի վերայ ամն անպարտի զպետսկս միասս աւելոր դիւք, առ՚ի պատժել զնա. կամ առ ՚ի ցուցանել զնա գոլ վատահամբաւ՝ և դատապարտելի։ Լ. Վալուամիա։

Հաստատանչեմ. արտացուցանեմ, նշանակեմ, փաղանշանեմ, և կամ զձայն արկանեմ առ հեռակայս, կամ ՚ի բացուստ հնչեցուցանեմ։

Հաճականարուքիւն. անպարտ առնել զինքն. առ բասրուքն. վճռրուքն. բաճականապէս վճարուքն պարտաճորուքենն. զի բաճականարուքենն, կ՚այնքան առնել, որքան բաճական լինի բարկացելոյն, և քէհնախնդրոյն, առ՚ի հաշտուքիւն, և ՚ի թողուքն յանցանացն։ Որ մինչ բարկացուցանեմք զՔ՚ն, մեղանչելոյ ընդդէմ վայելչուքենն նորին, խոնարհեցուցանեմք զմեզ առաջի նր, և հաշտեցուցանեմք ընդ մեզ բաճականարուքեք ապաշխարանացն զի մի պատժեսցէ զմեզ վՔ մեղացն գործեցելոց։ Այսի և բաճականարուքենն, մինչ առաջի վկայից, յանձն առնուքն զարարեալ միասն մեք ընդդէմ ուրուքն. և հաճաստեմք

զասպա

զասպաշաճանս, և զղջմունս մեր, վասն արարեցելոց յանցանացն։

Լ. Աղթիսփաքցիս։

Ընծեաղ. եռեղ։ Աստիօրէն. կոթ։

Պ։

Պ՛նդակ. Աստիօրէն. Գռելա զուգ, կամ պատուկ, անուճանեն։ Ի անուն գործւոյ ուրումն բոլորա կաճեւի, որով խաղան մանկունք. բայց են յոգնադիմիք, գործիքս այ սոքիկ։ Ամանք են փոքրկունք իմն ծիրք, ի բարակագունից տախտա կայ յօրինեցեալք, ընդ որոց կին միջին, ընդանցուցեալք զերկայրիս փայտս, շրջապատեն ի վր նոցունց յուժգնակի իմն մանաւամբ մատանայն։ Այլք են բոլորակաձևք իբրև զինծոր, ընդորս ներանցուցեալք զքուղ իմն երկթելեան, նախ շրջածեն ոլորմամբ, մինչև ընդ իբեարս մանիցին թելքն քղոյն. և ապա յերկոցունց կողմանց ձգելով զքուղն և թուլացուցանելով փոխաբերասէս, այնքան երագօրէն իմն դարձուցանեն զդնդակն, մինչ

և ոչ երևիլ անգամ կարէ նկատո
ղացն, և շրջաբերեն նովիմբ թա-
փով, որքան և կամին։ Սմանք են
յօրինեցեալք իբրև զոտանձս խաղոյ
բախտաձևս, ունելով ՚ի տեղւոջ կախե
կիւն, ներքասնտեցեալ զերկաթ լին
սպրեղ ՚ի վերայ որոյ փաթուքելք
զհատրազան ինչ չուանեայ, և կամ
զքուղ ստուարանման, ընդ խաղոյ
բախտ բովանդակս, թողլով միայն
զծայր խարազանին այնքան, որքան
ըմբռնիլ կարէ. և հարկանեն յուժ
գնահի զգետնի, յինքնամբ ձեռն.
որ զերծեցեալ ՚ի քղցն, սաստկու
թիւ թափին շրջապատի յ՚ինքեանէ,
մնալով իբր անշարժ։ Գոն և այլք
ևս տեսակք, որք բոլոք ստուարասայ
քիւք գահեցեալք, առոցեն զնոցն
արուեստագործուքիւն, բայց չէ ժամա
նակ ձառել աստէն զնոցանէ։ լա.
Գ. ձրպօ, կամ Գ. ըօկուս։

Գումարեալ. տեղի գումարման
մարդկանց, կամ, այլոց իրաց։

Գումարտակ. լրտունակ, և կատա
րած ուրուքն իրի յաղագս որոյ խօսին.
և կամ ծայր իրի ուրուք։ Գ. յլև հա
մանգամայն առուքն բովանդակից

Թուխցնելոց, կամ արարեցնելոց. զոր օրինակ, մինչ ծախեմք զպէտս գոյս, առ՝ի շահուն իրաց զանազան նիցս, կամ՝ի պիտոյս կարեաց մերոց. և կամ ժողովեալք զհասս, և զմնուս տարեկանս, զբովանդակն համանք թուիմք՝ի մի, առ՝ի գիտել զորքա նուագութիւնն. զբոլորն զայն, բազկա ցեալ՝ի մանանկանց, կոչեմք գումար տակ: Ս. Ածումն:

Գ.

Գ.Ուրակեմ. Ձանաչեմ այնքան նրբագուշիւ խուզմամբ և հետաքննմամբ, մինչ ինոյ և այլինչ յենթակայսն Ձանաչելոյ, գալ ղեկեալ յիմոյս Ձանաչմանէ:

Գերասան. իրակոզ առաստակէն, և ծխնազուգեալ իրաց. որ անձնայ լակեցեալ, վիպէ զամս օտարոյ, ընտեսարանեալ, կամ՝ի քաղաքայ նուամ հպատակութիւն: Գերեսան կոչի և այ, որ կատակատու, և խաղարկու: Ս. Խոթելիս:

Գերկարդեմ. զթխբեցեալն, և զկանգարեցեալն, վերստին ուղղեմ և կարդարեմ: Ս. Ուղղեալ:

Գիտ

Գ. ԵՒԹԱԴԵՂ. կուտակ գիշերամեռելոց։

Գ. ԵՒՄԱՐՄԱՐԱՍՏԵՄ. ընդդէմ կը հնեմ, և հակառակ կամ, զի մի լինի։ և իբր բառնալ զօրհնեալն կիրճարկա նեմ, և խանդարեմ զլինելութիւնն երկին։ Լ. Լմնկ՚տիս։

Գ. ԵՒՄԱՅԼԱԿ. նմանութիւն ինչ դիմի, կամ այլանդակ ինն կերպարանք, յօրինեցեալ ՚ի զանազանից նիւթոց, զոր ՚ի դէմս վերադնեն, զի մի լինին ձանձրացեալք, կամ զի երկուսցեն զերեխայս տխմարս։

Գ. ԵՒՄԱՀՈՐԵՆ։ Ա՛տալարայ. կամ Սուրբ թաթ վերաձայնեն։ Ա՛երաբերի և առ յ՚երան յ՚այնոսիկ, որք առաջ տաքս երկիւղալիք թուին, բայց ՚ի ներքս, հեշտալիք և անվնասք են։ Լ. Լ՚առնայ։

Ե։

Ե՛ՆԹԱՏՐՈՀՈՒՄՆ. կոչի առաքինութիւնն այն, որ ներափակէ յ՚ինքեան, զվճիռ և զիսկական վերլուծումն զկրացն հետազայից, նոքա գուշեմ հետազօտմանէ։ Լ. Տիս կրկ՚ցիս։

Ներքինութիւն. անուն բաղկացեալ

ցեալ՝ի մակբայէն, երբեմն. և նոյնա նակէ զկիրառուածն ժամանակի, նո՛ վիմբ մակբայիւ։

Երբեմն՝. մակբայ ժամանակական։ Յետ խուն ինն միջարկութեամբ ժամա նակի։ Արթ, առնանի փոխանակ, Յայլում ժամանակի, կամ։ Յորում և իսկ ժամանակի։ Նշանակէ և ա ուրեքուրեք։ Երբեմն։

Երթեկցութիւն. կցորդութի՛ գնալոյ և գալոյ առ միմեանս։ Ա՛ վորութիւն քաղաքավարիլոյ՝ի միա սին։ Նատանեկցութիւն, որ ծնանի՝ի խօսակցութենէ, ՝ի գնալոյ և՝է գալոյ առ միմեանս։ ՚Ը. Վճռիլեր սակիս։

Երիարան. ստամոքս. կոչի ապե սպարկն այն, ընդ որ անցանէ կերա կուրն, յետ ծամելոյն և կլանե լոյն։ և կամ այն. յ՛որ եփի՝ վերս տին, ջերմութեամբ բնութենական նաւ։ ՚Լ. Ամաքսութ։

Օ։

Օ Ընդհանուր. անձիմ յատաջելոյ, և միշտ շահիմ զառաւել ինչ, քան զորնախ ունեցեալ էի։ Երբեմն

նշա

նշանակէ յառաջեմ. յառաջ գնամ։ Լ. Պրօֆիչիօ։

Ո գայազուրկ. զրկեցեալ՝ի զգայուԹենէ. անզգայ. առանց զգայուԹեան։

Ո գայուն. գաստղուԹիւն և խնայուն ոգւոյն, ըստորում այս պէս կամ այնպէս ենԹադատէ զլուեալն, կամ զտեսեալն, և կամ զըղձացեալն մնօք։ Նշանակէ և զսսուԹիս յատկառականս, արանց հանձարեղաբանից։ Լ. ԻնԹիցիայ։

Ո եռեղեմ. բռնուԹիւն առնում և տիրապետեմ։ Ինդ տէրուԹեամբ իմով դնեմ, որ ոչ ինչ իմ։ Կալնում զտեղի ինչ, և ընում ինև։ Ունանիմ և ևս վասն նստելոյ՝ի տեղւոջ ուրուք, կամ կալոյ։ Նշանակէ և երբեմն, յառաջել քան զմիւսն, ԹէԹ խօսիլք, և ԹէԹ արարմամբ։ Լ. Ակկուպօ։

Ո ուգամուԹիւն։ Հաճասարս մնուԹիւն. և բարեխառնուԹիւն ոգւոյ որ ոչ ընբարեբախտուԹեան բար ձրասլիլ, և ոչ՝ի ԹշուառուԹիւնս տրանջիլ, և վրդովիլ։ Նրբեմն առնանի, վասն համբերուԹեան և տևող ղուԹեան։ Լ. ՊազիանիմիԹաս։

Ո ուգ

Օ՛ղեգեղնակ. տեսակ ինձ ա՛նօթի, համազգեցեալ՝ ի բազմամանեայց փայտից, ՚ի սպաս ջրոյ գինոյ, և այլոց ուռճից: զոր Լատինք օրչն. Վ՛առօ՛ր յարանուճանեն: Նա՛ղի հասարակօրէն յ՚եղևնոյ յօրինի, վերաձայնեցեալ եղև, զուգեղևնակ. այսինքն զօգեցեալ՚ի յ՚եղևնոյ փայտե:

Ր:

Ր՛ևդեասրեմ. ՚ի բաց մերժեմ, և հեռացուցանեմ յ՚ինէն:

Բացատեմ հրաժարմամբ: Լ. Abdico:

Ր՛նդհոծ. յաճախապէս, և երկայնաձիգ: Նրբեմն նշանակէ. խիտ առ խիտ:

Ր՛նդոստեմ. ցանքելով՝ յետս քաշել զինի: Լատին յետս փոխեմ զոտս Լ. Retrocedo:

Ս:

Ս՛փառութիւն. մոլորութիւն յուզղոյ ձանապարհէ, ՚ի կամաւ, այլ անհոգութեամբ:

Սխինասատանգեմ. ատեմ և փոխեմ զասա

զասացեալս իմ: Ոչ կամիմ զալ առ
իրն առաջադրեցեալ, և պատճա-
ռեմ զբանս սէնսպէնս: Գարճուցա
նեմ յեւս, զԹիկունս: Ոչ համար
ձակիմ՝ ի գործ ինչ մտանել, վասն
որոյ և զբարուրս վերադիպեմ վախ
ճանին այնմիկ: Այս յատկապէս ինս
դանդանի անուանս այս, ՝ի շարժմանէ
Թիկնակշռին, և ուսոցն. զի մինչ ՝ի
բարեկամէ ումեմնէ՝ կամ ՝ի մեծաւ
որէ, հրամայի առնել ինչ. որ ոչ կա
մի առնել զհրամայեցեալն, սովորէ
զԹիկունս և զուսն, երբեմն ՝ի վեր,
և երբեմն ՝ի վայր. կամ այսր և անդր
շարժառոցել, առ՝ի յուցանել զոչ
ունելն զկամն, և կամ զդժուարա
Թիւն ինն ներգոլ ընդգործումն:

Ը. Ի Տէրնիվերսոր:

Հոյլատարութիւն. այնպիսի ինն
աղատական ընդարձակութիւն, և
հրամանն առնելոյ և խօսելոյ առա-
նից կամեցելոյ իրաց, Թէ և ոչ
պատիժ տրնջի խօսեցելոյ՝ և արա-
րեցելոյ: Երբեմն տակայն նշանակէ
զպարզ Թոյլն, և զհրամանն: Ը.
Ի Տէրնիվերսոր:

Յ։

Յ. Ընդամանէ. ախտ լինի, մահաբեր, և ցաւածէր. որ թունաւորիցէ լուլ փտեցուածքը, զկենդանական զօրութիւն սրտին աղձատել, և ապա կանել սովնըլ։ Յամիօրէն, մահ. և ուրեք ուրեք բարուրթիւն կոչեն։ Ընանեի և փոխանակ ջնաասակարուածեան, թշուառութիւն. և խանգարմանն։ Երթ, վերաւն չարաշարծի, և վատթարաբարոյ, որ իւրով ժանդամոլութեամբն, ապականէ զայլս, և կորուսանէ։ ս. Պետրոս։

Յառանգատեմ. զրկեմ ի ժառանգութենէն, զոր ունելոյ էր ըստ իրաւանց. թողում զինա, առանց ժառանգութեան։ ս. Յ. քսկերիչտոս։

Ի։

Իակադէր. որ ունի զհաստատ լինն ձշմարտութիւն, և ոչ փուխոխի։

Իակ. շաղկապ ընդդիմական։ Իր երբեմն կ անուն, և հոլովի։

Իակ. իակոյ. ևնշանակէ զձշմարիտն։

Իակատ. զուրկ ի ձշմարտութենէ. սուտ։

Իրաւ

Իրաւադատ. վերատեսուչ, և քննող վարուց քաղաքականաց, և առաքեալ նոցին։ ԼՂ. Ա. ԺԸ։

Իրաւադատութիւն. արժանապատուհի և գործակալութիւն, իրաւադատին։ ԼՂ. Ա. ԺԸ։

Լ։

Լ Ա՛նձն. ի։ կողմն զառ՚ի վեր՝ բերոց. և լերանց։

Լեզուադատ. յաձախաբան. և որ խօսի զբաղ, զայլմէ. վատահամբաւ եղով. ստելով. և ընդվայր բարբան ջնելով. յ՚որոյ խօսից ոչ զգաստուղ լինէ. և ոչ զչինութիւն ընդունել կարէն լսողքն. այլ մանաւանդ զգ տատուկ. և զձանձրոյթ։

Լուսադատ. խանդարեցեալ՚ի լուսոյ. կոյր. զաչացու։

Լսրծիւն. և լսրտիւն։ յատկապէս կոչի այն, ՚ինորում չկարէ ոք կալ. այլ սահի ներքան ոտիցն. որպիսի է գետին՝ լոկոնեցեալ կաւով. կամ ջուր տաղտկեցեալ. երկիր լինէ, կամ ջուր տանեցեալ. և այլք համանմանք ՚ինորս չկարեմք դիւրապէս հաստել՚ զշաւիղս։ Լսրծիւն կոչի և ա, որ յ՚ամբառ

յ'ըմբռնելն՝ առաւելաւ սահի ի ձեռաց. եւ որում են ձկունք, և նմանք նոցին։ Անանկի սակայն վէր խոթել ուԹե. և այնց, որք զպէտսպէս պատրանաւ՝ և զխաղդախուԹիւնս գիտեն կիրարկանել։ Անբեւեն, վասն ան հաճաստարմունեան. և նենգագործ ծուԹե։ ԱերԹ՝ անկայունեան, և անյողուԹե։ Ը. Ասպրիկոս։

ԱսրկուԹիւն. չարախօսուԹի, կամ վատաբանուԹի զրուեմնէ։

Ա.

Աղանք. անաց։ կոչին տուրք և լուեալք երեխայից, զորս մատուցանեն նոցունց, մանկածուք և դաս տիարակք։ որպիսիք են՝ կարկաչայք. Ձուկինք, տատասակ նետուն. սիրտ պղուն ինչ մանեակ. տատասրիկ երկ դիմի. արծաԹաձոյլ դանկիկ. ագատ նետիք գետզեղունք՝ և համայնք զարդք աղջկանք, որում՝ հայ տան երեխայք։

Ասաղեաղ. հրաձարակ, և տեղի խաղոց։

Ասյատափիս. որ ունի զինայոս և զբիծս յոգնեցանգս. և կամ զփոռ բակս

բանս մանուկս ՚ի նմանէ սեւե-
ռեցեալ։

Յանդեմ. ես. է։ Հրամայական. Յանդեր։ արժանի լինիմ ունել զայս՝ կամ զայն իր։ Այելեմ զայս ինչ իր։ Ուրացուցանեմ սեպհական նապես։

Յարբալ. լի։ Թիւրահոծ, և պրտուտայոլով ձանապարհ. որոյ մանաւանդ ՚ի ծռահեաք և յաձախագոյնք, խառնեցեալք ընդ յ՚իրեարս, քակտին ուրեք ուրեք, և խանգարին. և կամ խիտ լինի ընդ միմեանս խառնիլ լով, այլայլին զուղղուԹիւն ձանապարհին, մինչդի ոչ մարԹին ձանապարհորդք տարբերել զուղին ար քունի, ՚ի կողմնականայ։

Ստուստ զղխէ բայն. Յարբալեմ. որ նշանակէ զառ նոյնոյ անուանի. Ունանի երբեմն, վասն մոլորեցուցանելոյ, և պատրելոյ։

Խելայնոր. հիմանդուԹիւն լինի, որ ցնդէ զխել և զմիտ հիմանդին, և վերածէ միանգամայն յախմարուԹիւն, և՚ի սրտմտուԹի։ Այս պատճառս, ՚ի ջերմուԹէ մաշկեկաց. կամ ՚ի դեղնամաղձէ, և՚ի շատ

մաղձէ

մաղձէ, կարի լաւն կիղկիցելոյ։ Լ. Ֆրէնեզիս։

Խելայնորաժէտ. ախտացեալ հիւանդութեամբ խելայնորիւ։ Լ. Ֆրէնետիկուս։

Խեղճմորթ. կոչին զերդունքն, և օդղունքն, որք ունին զմորթ կարճ բադոյն, ըստ նմանութեան խեցոյ, և կրեն ըստ ինքեանս զբնիկ իւրեանց։ Թէ ջրայինք իցեն, և թէ ցամաքայ ինք։ Յաճախապէս սակայն առնուին, վասն փոքրոյ զերծոյն այնորիկ, որ ունի զեղջիւրս կրկինս, որովք զուղին նախաշինի, գոլով ինքն զայսցուս. զոր Արամիօրէն. Շողոտ, և Պեղուլաղն, վերաձայնեն։

Խուճապեմ. մեծաւ հոգւաբար ձուլեալ յուզեմ զպիտոյս, և չանամ կատարել զոր ձեռնամուխ եղէ։

Խրամատագործ. զգաճեցեալ, ճնասասերիւ և աւերածեաւ խոր հրդով, կամ դիտաւորութեամբ, կամ մոռացութեամբ, կամ իրակութեամբ, կամ բանիւ, և այլովք համայնիւք, որք վերածել կարեն զիմաս, և զաւէր, թէ հոգւոյ, և թէ մարմնոյ։

Խրատապատժեմ. կշտամբեմ

բա-

քանիւք, կամ պատժեմ քինախնդրու
թեք և խրատու։ Լ. Վասիլիոս։

Խրոխտաբոյեմ. շարժեմ զգը-
լուխս հանդէպ կրծոյս, ահագուցա
նելով զոք. և կամ սպառնամ, միան
գամայն զբանս խրոխտս, և զոգորա
լիս եւրազանելով։

Խտտացաւ. հիւանդութիւն լին
աչաց, որ շառագունէ զսպիտակոյց
նորին, և ուռուցեալ զկոպսն, յետս
շրջէ իբր զարիւնատեսիլս և զկե-
ղունակս, մինչ զի ոչ կարեն թար
թափքն առ յ'իրեարս մերձիլ թարց
մեծագունի ցաւոյ. և եթէ շօշափի
ցին ձեռօք. կսկծեցեալք մրմնջին.
և ոչ իսկ համարձակապէս նկատել
առ լոյսն կարեն, և կամ յ'իր ինչ
սպիտակաձոյլ. վասն զի խտտին 'ի
պայծառութենէ ենթակային։

Լ. Օֆթալմիայ։

Ն։

Ն. Ակոտիկն. ինի։ տեսակ լին
քարի թեթևագունի, որ ըզ
ճակա փոքրիկունս ունի յ'ինքեան,
խիտս միմեանց։

Ն. ըարաբանութիւն. ոճ լին խօսե
ցեալ,

լայ, որ համառմանիւք և երկիմայիւք բանիւք՝ զքօղէ զնմանէն ուղղական, և լաւր նեբաճրարէ զնակն երկին, մինչ զն օչ կարէ խմանիլ մաքրանը։ Նա և լաւր միշտ մնալ Թիւն համարե ցեալ լինի, կերպա այս խօսելոյ։

Նրարուն. ունոյ։ ունք. եաց։ ծրարեցեալ, և առ միմեանս պատատեցեալ։

Կ։

ԿԱլեկ. եկի։ բարեկադոյն, և խիստ մանկիկն այն ամենից պրտղոց, յորմէ կախին յոստոց ծառոյն։ զոր Նամկօրէն, կոճ անուանեն։

Կաղաքոյս. անուն իմն սեռականն, որ պարունակէ ընդ ինքեանմէ զնամ քանչարս վայրկս, որք՝ ի միօջէ և ևթ գնդաձևոջէ արմատոյ, արձակեն զտերևս ուղիղս՝ և երկարաձիգս, թէ ջրայինք էցեն, և թէ ցամաքայինք։ որպիսիք են. Նայլասխտոր. քծեծ. աղպաշար. և այլք նմանիք։

ԿարծախօսուԹիւն. անհաւատուԹիւն, և տարակուսական իմն զօրուԹիւն բանից, որ՝ ի կարծիս և՝ ի տարակոյս արկանէ զլսօղն։

Կար

ԿարկաչոտուԹիւն. լեզուագարուԹիւն ախմաբական, որ ձէջ զվայելուչն խօսելոյ, և ձէջ իակ զժամանակ և զորպիսուԹիւն խօսիցն ընտրէ։ Յատկապէս հաճուց է կարկաչել, յ'որոյ անդրափոխի և առ մարդիկս, որք Թարց մտախոհուԹե՝ և պատկառանաց, բարբանջէն վայրապար։ Լ. Կարուչեան։

Կենակից. նախապետական իմն զօրուԹիւն հոգւոյն, որ յաջողակօրէն յարդարէ զբնաւս նորին ներգործուԹիւս. և իբր յ'ինքեան կրէ զկեանս։ Այն երբեմն անուանի շունչ. և երբեմն ոգի. ըստ զանազան նիւց գործոց, զոր իրակէ։ Լ. Սալիբեթեան։

Կենսատ. խնամ իմն Թունաւոր, որ գուանի ընկղզոյն Սարսխնեայ. զոր եԹէ կերիցէ ոք, գալարէ զքիս, և յետս քարշէ զշրԹունս և զմոնրեն ոք շուրջ զբերանովին, բացյանմէջ ծաս նեացն. մինչ զի որք մեռանիցին'ի Թունն նիւց նորին. յուցանեն զդէմն, իբր ԹէԹ ծիծաղելին։ Լ. Սարգսնիայ։

Կերակիր. որ առ բերի զնորսրիկս ի սեղան։ Ա. ևիչեան, Կ. արժանապատ

պատիւ լինի, կերակրութիւնն. զոր լաթինացիք. Տապկիչեր վերակուչեն։

Կերարկ. Ամ ինչ որ տրի, վասն ուտելոյ և ըմպելոյ։ Արկես և ուրիշ անուանի Ամ ինչ, որ առ՚ի ուտել՚ի զգենուլ, և յայլս պէտս առատորին։

Կերտանկ. Մեծամեծս ինչ շինուած։ և ևս գործի և արարք, որ ոչ միայն իւրեկ մեծահաչիւ վերնիւթոյն, այլ և ձեռագործին, և ուշիմութեամբ կատուցողին։ լ. Ա՛քինայ։ Անունք մեքենայ կոչեն զսա, առեալք՚ի բառէն լաթինացւոց։

Ն։

Նզիւ. Անամիօրէն բառնունք. կամ. Ընձեռու։ նշանակէ, մեծաւ դժուարութեամբ։ Նրբեմն նշանակէ. Ոչ։ զորօրինակ. Հազիւ գտանի այր, որ ոչ ունիցի զպաշտօն. այսինքն. ոչ գտանի այր, որ ոչ ունիցի զպաշտօն։

Նակակրութիւն. քնաքան լինի դիմադարձութիւն, և հակառակութիւն իրաց, զոր ունին առ միմեանս ընտածնեաւ ատելութեամբ. որում

դիմադրի։ Յամակրութիւն. որ բնա
կանաբար ունին զձկտումն առ յի-
բեարս։ ս. Աղեքսանդրացի։

Յամակրութիւն. բնական ինն
ձկտումն սիրողական, ՚ի մէջ իրե
րայ։ որոյ դիմադրի. Յակակրու
թիւնն։ ս. Աիմփաթիա։

Յամարան. Աատեան ինչ, ՚նո
րում փաղանշանին բովանդակեն
ծախք, և մուտք. և և հաշիւք ա
ռից՝ և տրից։

Յամբարտաւ. կենդանի ինն յոյժ
գազանաբարոյ և կարծրասիրտ, որ
ձևացուցանէ զձայն իւր ըստ խօսից
մարդկանց. և ուսեալ զանուանս հո
վուաց, կոչէ յարտաքս ՚ի փարախ
անտի, և գիշատէ զնոսին։ Կարծեն
ոմանք զբնութիւն սորին գոլ երկատե
սակ, այր ՚ի միում ամի կիզ, և ՚ի միւ
սում, արուն առփոխել։ ս. Յիէնա։

Յայեցարան. տեղի, ուր խաղք,
և պեսպես հրճուանք հասարակա
կանք, հրապարակին։ Աերձ՝ առի
և ինքեան հայեցմանն առ յայսպի
սիս։ Յերբեմն առնանի վէտ տեղւոյն,
ուստի հայեցանի առ խաղս հանդի
սականս։ ս. Ասկատակուլում։

Ի աշխարհումս. սփռուղ և շահ ուս ընկան, զոր ժողովեմք ՚ի ստացուս ծոց մերոց, յ՚անդէպից, յ՚անդաս տանից. ՚ի տանց, ՚ի քաղաքաց, և և յ՚անձանց ստորադրեցելոց ՚նիշ խառնութե՛ մերում: և յ՚այլոց իրաց, որք մտանեն ՚ի հաշիւ համարանի մերոյ: ս. Պրօբ՚ներա:

Ի առակալեմ. հասանեմ իրին ցան կայելոյ, և իւրացուցանեմ զնա:

Ի աստատուք. որ ունի զստուար ինն և զամրագոյն ա՛րմ, և կամորոյ կողմն ներքին՝ հաստագոյն է, քան զկողմն վերին:

Ի արթեմ. զնախկին թիւրն և զսխալն, որ ո՛չ օրինապէս դրեցեալ եղև, ուղղեմ: և զվերյաւելեցեալն յ՚ուղղականէ չափէն, ՚ի բաց հատանեմ: ս. Կօռիպս:

Ի արկամիտիմ: ստիպիմ իւր ՚ի հարկէ, առ՚ի հետևիլ առաջադրեցելոյ իրին:

Ի աճատատրուժ. որ խախտի՝ և լուծանէ զհաճատ:

Ի կ. միջարկութե՛ ստրատնական: Ներբեմն կ, հոշական: և Ներբեմն, աճաղական:

Ի ո

Ամանի. որ ընդ միւսում սիրա
ղակի ընկերանայ, առ՛ի սիրել զմի.
և զնոյն սիրուհի, սիրոյ տուփակա
նաս: Ս. Ի՛սահիս:

Զ:

Զ Ի՛նուքածութիւն, և ձեռնածու
թիւն, ըմբռնումն՛ի ձեռանէ՛
և առաջնորդումն: Ս. Անուղածակ
յիս:

Հ՛:

Հ՛Ի՛պամերթ. յաձախասպէս.
բազմիցս: Ս. Փրէքուէնթէր:

Ո:

Ո՛Ղնիս. տեսակ խմի քարի, որ
յ՛ինքն առ քարշէ զերկաթն:
զոր Տաճիկք. Ա՛քսատուզ տաշի,
կոչեն: Կարծեն ոմանք թէ յատա
նուՀանեցեալ լոյծ՛ի գտանողէն, որ
զնոյն անուն ունէր: Ոմք այլք, ՛ի
գաՀատէն մակինկիայ, ուր նախ
գտեալ եղև, շուրջ զքաղաքաւն
Յ՛էռաքլեաՀ. ուստի և անուանեցին
Յ՛էռաքլիոն մակինէս: Նայց զիարդ
և լոյծ, մոլորութիւն կ՛նոցին, որք
անդամանդ կոչեն զայն. որ ամենևին
հակա

հակառակ ե որպիսութեանէ սորին։ զի անդամանդն, ի մեծագին իմն ՚ի մէջ բոլորեցուցեալ ականեայ ազնուական նայ, և կարծրագոյն քան զբնաբն, և փոքրիկ. Թափանձութեամբ իսկ և գունով, հանգոյն սառնորակի. զոր Աղեքսայիք. Ստամաս, Կալ լիսայիք, և Կհայիք. Տիամանդ. Ադալայիք և Սպանիայիք Տիամանդէ. և Տաճիկք, Ելմազ վէրաձայնեն։ Ոսկ մագնէսան, ոչ հասնելոյ ՚ի մէջ ականեայ, և ոչ իսկ ե ծանրագին. կարծրութեամբ և քանակութեամբ, իբրև զքարս հասարակս. Երանգիւ, երկաթագոյն, և նմանեալ տես։ Լ. Մագնէս։

Մահեկ. Եկան։ Ծառ իմն ըստ նմանութեան գիհոյ. որոյ սաղարթքն, ունին յինքեան զթոյն. մանաւանդ ՚ի սպանիայ, և յարքատիայ։ Լ. Ճաքսուս։

Մահեթոյն. մահադեղ իմն, կազմեալ ՚ի թունաւորեալ սաղարթէ, մահեկանն։ Լ. Ճաքսիկայ։

Մեծիրապէս՝. կարի, յոյժ սաստիկ։ Լ. Մագնիսպէրէ։

Մէտ. կոչի քարակազմեալ երկաթն

կաթն այն, որ կառուցանի ՚ի մէջ
լծակի կշռոյն. որով համանշմարեն
զթեթևութիւն և զծանրութիւն
կողմանց կշռոյն, մինչ այսր կամ
անդր, միտի: Այլ կոչի և սակայն
անյատկապէս. մասնիկն այն, զոր
դնեն երբեմն ՚ի թաթ կշռոյն, առ
՚ի զուգահարթել զնոսին միմեանց,
մինչ ժէ են արդարամեաք: զոր
Ադամկօրէն. Ապրայ կոչեն:

Աեւինայ. խոտ ինչ Թուռնալի,
որ բուսանի ՚ի լերինս անջրդիս,
մերկս, քարաժեռս, անհեռս, և
յ՚ամուլս, յ՚որմէ մինչ ձաշակեն քաջ
ծինծք, գլխատեցեալք իւրովին,
սատակին խակոյն, ՚ի սաստկութենէ
Թուննոյն: Յ՚ամանէ սուսապելաշա
նեն վիսպաստանք, վերաբուսեցեալ
՚ի փլփլոյն հասեցեալ ՚ի բերանոյն
Օկեսպեռոս կոչեցեալ շանն, այսինքն
եռապլուխ. յորժամ եհան զնա
Հերքուլես ՚ի դժոխոց անտի, եր
կաթեղինեաք շղթայիւք, և էած
՚ի լեառն Նեմենեայ: Լ. Ակօ
նիտում:

Երթընդմերթ. բազմից. յա
րաժամ. յաձախաապէս: Լ. Ակպէ:
Հան

Ա՛իանդր. եր։ կոչի Հոդաձևնիչն, զոր կառուցանեն նաստարիխում, վ՛ա խաղուց ընթացականաց։ Ա՛ռնանի հասարակօրէն, փոխանակ եղերաց, և զիարդ և նոյն վախճանի։ Ա՛ստի սահմանք և կոպարք անդաստանաց, գաՀառաց, և այլոց, միանդր յարաբնոՀանին։ Ա՛լմանապես և կոյտք քարանց, շեղջք ցորենոյ. և դեզք խոտից, և այլոց Համանմանեաց, որոց կողմն նեղքին ստուՀար, և բարակագոյն նոցա գագաթն, միանդր կոչիլ սովորեն։ Ա՛յլ և արձանք կանգնեցեալք, և բլրակունք եռաժունիք և քառաժունիք, այսու անուամբ յոր ջորջին։ լ. Ա՛կտա։

Ա՛իջակէտ. նշանախեց միջական, որ՛ի մէջ բոլորակաձևուամ գնդակոջ և կամ ծրի, առկայանայ. յ՛որմէ գիծքն ընդածեռեալք ուղղասիս առ յ՛երկոսին եղերան, զուգաչափք լինին միմեանց։ Ա՛ստի և մէջ երկրի, որ ուղղակի և ՀաՀասարապես տարած ձգեցեալ գոյ յ՛ամենից կողմանց, կոչի միջակէտ, առ որ ձկտին բնաւ ինք ծանրութիւնք, ինքնայօժարութիւնք բնականաւ։ լ. Ա՛ճառումն։

Յ:

Յաղթանակ. հանդէս երևելի, և մեծաճախ պատրաստուԹիւն զոր առնել սովոր էին Հռոմայեցիք, մինչ զօրավարը ոք՝ և կամ կայսր, յետ յաղԹելոյ և վանելոյ զԹշնամիս, մտանէր ՚ի մեծն Հռոմ: Լ. Տրիւմֆուս:

Յաղթանակեմ. զյաղթանակ առնեմ: զկնի վանելոյն զԹշնամիս, հանդիսաւոր և ցնծուԹեաբ մտանեմ ՚ի քաղաք իմ: Լ. Տրիւմֆօ:

Յարակ. մակբայ ժամանակա կան: ընդ երկարաձիգ իմն ժամանակ: Լ. Վ. Լ:

ՅարակունուԹիւն. երկարաձգուԹիւն ամանակի: Ծ. Լիւ աՀուրց, և յոգնամեծուԹիւն տևելոյ: Լ. Վ. Լ. ուտուրնիտաս:

ՅարմարափոյԹ. որ պիտի պատրաստեալ է առ՚ի զկիր ինչ առնել Թարց յապաղման, կամ ծուլուԹեաբ. և որ առ ձեռն պատրաստ գոյ, մինչ խնդրի կամ պիտոյանայ: Ն. բլեմս առնանի վասն դիւրուԹեաբ առնելոյ իրին: Ա՛երԹ՝ նշանակէ, զերագա գոյն

գոյն, և զձախաձոր պաշտօնատարութիւն։ Նմանի և փոխանակ զուարթութեան և հրճուանայ։ լաթ. Պրծմնտուս։

Յամին. նոյ. եաւ։ յապաղումն, պատճառեցեալ՝ի կամաց յամողին։

Յապառնեմ. եպերեմ. անհոգանամ, և իբր յ՝ապառնում ամանակի թողում զջան և զհոգացութիւն իրին առաջադրեցելոյ։ Նրբեմն կ, անգոանեմ. առ յ՝ուչինչ համարիմ։ լ. Negligo։

Յաճեռագին. որ զառաւել ունի զգին, և զմեծահաշուեցութիւն, քան զայլս։

Յորձապտոյտ. նշանակէ զշրջա քերմունս, և զխոթենածութիւնս քանիս։ Նե և զձանապարհ, և զշաւիղս մանեմանս։ Նե յատկապէս առնանի վասն ջրոյ, մինչ զպտոյտ առնու՝ի տեղիս ծոցածաւալս գետոց և ուչ ընդ հոսի ուղղապէս ընդ վտակն։

Յուսացողութիւն. կարծիք իմն խա կադիր, և յոյս, ըղացեալ զինքեանէ, կամ զայլմէ։ Նկերարիանի մերթ՝ի կողմն չար, և մերթ՝ի բարի։ լ. Ֆի դուչիայ։

Նաւա

Ո.

«Ո, Ընակիտոր. կտեր: Տեսակ լինի փոքրեր ձկան. զորմէ ձառէն ար գելուլ զնաւն ի գնացից, յերամամբ ևեթ իւրով, ի նա: Ոսկ այլք ասեն յամրագոյն արտագործել զընթացս նաւին, այլ ոչ հատանել սմենևին զթափ գնացից նորին: ս. Ակմօրա: Յունարէն. Ընկնեհիս. յար աշ նուանի:

«Ոաճարտակ. աճարառու ծովա գնաց, որ աճազակութիւք շրջի ընդ ծով, կողոպտելով զնաւս, զկղզիս. և կամ զբնակիչս ծովափեայս: ս. Պիրատայ:

«Ոերառնապես. կարի լինն նեղք սապես, և իբր յերեսաւ ի սրտում, թէ սիրով, թէ խորհրդով, և թէ այլովք իրօք: ս. Ոնթիմի:

«Ոշանաձ, ցուցակ ինչ և նշան ար համարհանաց. որ լինի ի շարժ առն ցելոյ ձեռին, շրջածուխիք աչաց, կամ առոյգմամբ այլոց անդամոց:

«Ոմանակերա. պատկեր ինչ կազ մեցեալ, ըստ նմանուխեան իրի ուրուք: ս. Ակնուլակրում:

Ը Ա.Ր

Ը։

Ը Ա.րժակցեմ. շարժմամբ անդամ մով մարմնոյս, հեշտացուցա նեմ զհայեցողս։ Ս. Ի՛ հատի՛կ ուլօր։

Ը արժառուցեմ. յօրացմամբ ի՛ միւ՛ շարժեմ զձեռս, կամ զանձս իմ, այսր և անդր։

Ը արժառութիւն. նշանակէ զպատճառն զայն, յ՛որմէ շարժիմք, առ՛ի առնել զայս ինչ կամ զայն։ Ս. Ա՛օսի՛վուս։

Ը իւղադիզ. կուտակ ինչ շիւղից. կամ այլոց նիւթոց, զորս դիզաբար դնել սովոր են մինչև ունք, ՚ի վերայ բունոց իւրեանց. մանաւանդ յ՛անտառս, և ՚ի վայրս խոնաւուտս։

Ը լանկատեմ. հայիմ, սակաւ ինչ առնելով զտեսութիւն, և իբր զկնայս կայր։ Ս. Ա՛էկո՛ւյիս։

Ը նորհնանակութիւն. յիշողութիւն առեցելոյ ընդհին, և բարեբարութեն, հանդերձ հատուցմամբ փոխարինին։ Ս. Ա՛րատիտո՛ւզս։

Ը նորհաւատութիւն. պարգեւումն, կամ ընձեռումն ընդհի՛ուրուք, ըստ արդեանց, և արժանաւորութե՛ն։ Ս. Ա՛էնէֆի՛չիուս։

Ա՛զե։

Ա.

Ագի. շունչ. կենակիր. կամ կեն սատու. լ. Սպիրիտուս.

Ասող. եղ. նիւթ ինչ մածելոյ զոր յօրինեն ի մոմոյ եղենւոյ, կամ ցլայնոյ, քաջ լիմն եփելով զնոյն. Ամիօրէն, սոսինձ անուճանի. լ. Գլուտէն, և Գլուտինում.

Ազակուեմ. հարթեմ և ուղղեմ զթիւրուածն. և կամ առ ուղիս դարձուցանեմ զարտեղեալն.

Ասումնական, որ առ ուսումն պատշաճի. կամ որ վարժ է զուսումն. Ասումնականք կոչին և մանկունք. որք յաձախեն ի դասատունն, և որք յուսումն պարապին. լ. Ստուդիօզուս.

Ը.

Ընդունք. չարեսիս. ոչ բարուք. լ. Մալե.

Պ.

Պատուհասգրութիւն. ընձեռումն որ ժանապատուհասութեան. մեծամեծ գործք. գովաբանութիւն. պատիւ իշխանական, կամ թիւրական. լ. տիմ ագուլում.

Պո

պողոտեղուած։ Տեսակ մի՛ն բանա
ստեղծականի վերածառնութիւն. որ
ղքաղաքականաց, կամ գյատակատիպ
անձանց զվարս և զկեանս առցուցա
նէ ներկայասիկր, հրապարակեցեալ
ընտեսարանութ։ որոյ սկզբանն ընձե
ռին իրք և արարք տրամանականք։
Նայց կատարի ուրախականաւ վախ
ճանիւ։ Ընդ՝ յարանուանեցեալ ե
ղև այսպէս. զի մանկունքն Ընթեռնա
ցուց յ՛սկզբան գիւտի սուրին յօրի
նէին զառասպելս բանաստեղծա
կանս, և՛ի պողոտայս քաղաքին եր
գելով, կոչէին զամբոխն՛ի հանդէս
իւրեանց։ Նոր զկնի ժամանակաց.
մինչ հաճոյ եղև բազմաց գիւտս այս
պիսի, վերածին զսա, առ լաճագոյն
և աղնուագոյն կայսրն՛ի, որպէս զի
ընտեսարանութ հրապարակեցիւր,
գեղեցկացունիւ յօրինմամբ։ Ը
կօմիդիա։

Ս։

Ս Ընտեսիլ, պայծառ և գուտ
հանգոյն տեսութեան սառի։
Սառնորակ. Ընդր մի՛ն պայծա
ռատեսիլ և սպիտակափայլ, ըստ նմա
նութ

նուէրք ջրի սառուցելոյ. զոր հանեն ՚ի փորուածոյ լերանց: Աստի կար ծեն բազումք, թէ արդարև ՚ի սաստ կութենէ ցրտութեայ լեռնականաց, սառուցեալքն հիւթք յարատևէ լով ներկրումն, փոխեն զտեսակ նիւ թոյն ՚ի քար, կարծրացուցանելով զնա, և թողուն միայն զգոյն, և զթափանձուրթի նորին: Ամկօրէն՝ Ընդ վերագայնի: Ս. Վրիստակ լուս:

Սառնորակեայ. յօրինեցեալ ՚ի սառնորակէ: Ս. Վրիստակ լինում:

Սիրելազրկութիւն. զրկիլն յայնց իրաց, որք կարի իմն սիրելիք իցեն, զոր օրինակ. ՚ի հօրէ. յ՚ամուսնոյ. յ՚որդւոյ. ՚ի քարեկամէ իսկականէ. և յ՚այլոց:

Սմարագտոս. կանաչագոյն և թա փանձիկ իմն, ակ. որ ՚ի մէջ ականց մեծագնից և աղնուականաց զերծրոր գականն ունի զտեղի. Ս. Սմարագդոս:

Սկզբնախագ. յատկասիէս կոչի նա իանուագումն այն հանդարտիկ. և համաձայնեցութեի աղեաց քնարին, և այլոց գործեաց երաժշտականաց. զոր

զոր նախ քան զերդեալն, սովի՛րեն եր գիչք և քնարահարք փորձառեալ։ Սակայն առնանի սեռօրէն վասն սկզբան իրայ համայնից, մեղմաբար սկսեցեալ։ Լ. Պրէլուդիում։

Պղպջուն. հնչուն այն սղաձայն, որ եղուզանի խցմամբ առատանայ, և սակաւիկ լին անձկացուցմամբ չրթանց. զոր Նամիօրէն Սլվլուն, ասեն։ որպիսի կ ձայնարկուածքն օձից, և համբարոշաց։ Լ. Սիբիլուս։

Սողոսկեմ. յանձնախապէս սողամ առատանդական, թաղոյ առաջադրու թեան. ըստորում շարժին սողունք և զեռունք։

Սպրծեմ. բռնուածք և գրոհիմ ներսամտեմ. կամ դիմեմ՝ի ներքս մեծաւ յանդգնուածեամբ։

Սպրդեմ. մեղմաբար սողմամբ՝ի ներս մտանեմ։

Սոպռ. եռ. եռք։ առանց քաղաքավարուածե. և անընդունել բարեկրօնութեան. որ ոչ զգայուցմանց զերջանկ, և ոչ իսկ ունկնդիր խրատուոյ լինի, այլ դեռևհականաւ տմարդութեամբ յառաջեցուցանել ջանայ զկամ իւր։

Սու

Սուտակ. կի: Տեսակ լինն ձան ձի, մեծագոյն մարմնով քան զմեղու. որ ոչ զկայթ ունի, և ոչ իսկ մեղրագործէ կամ վարժէ զպաշտօն ինչ ըն մեղրարանուամ, այլ միայն ասպնջական լինի ջերմացուցեանն զանգուածոյ մեղերն: Ստիպէ ի գործառուԹիւն զայլս մեղուս իբր զպաշտօնեայս. պատժէ Թարոյ գԹուԹեան, զյամառուսն. և ձևայելով քարեկամուԹեամբ իւրով, պատրէ զմեղուսն, և ուտէ ձրի զվաստակնոցին: Ասեն ոչ անվայելչապէս վէրսաբերի առ սղերդս և յ'անարիս. որք ԹԷպէտ յ'ինքեանց, զվէրինչ սար ժանիւ գովուԹեան առնեն, զարտնակալք լինին ասկայն աշխատանաց և վաստակոց օտարին. և արկանեն զմանկաղ ի հունձս, զորս ոչ սերմանեցին ինքեանք: Ընդանի և վասն պատճ. խորամանկուԹեան. և որո գայԹի. յ'որս Թագուցանի ձչմարտուԹիւնն: ը. Փուկուս:

Սուտակաստան. որ վերերևուԹեամբ քար և կեղծիք ձևացուցանէ զբարեկամուԹի և զպաշտօնասարուԹիւն, և'ի ներքս՝ յարդարէ զԹակարԹս: ը. Փուկատուս:

Ա՛ա

Ա. Բ.

Ա Ղարկութիւն. երկարեցուցանել, և տարածուցանել ժամանակի, ինչը կայցն, առ յայլ ամանակս. զոր նման. եթէ զգործ ինչ զոր այսօր, կամ ընդայսմ ժամուս առնելոյ էի, յա պաղեմ զնոյն, մինչև յ'վաղն, կամ ցմիւս ժամն։ Լ. Ալկիւոն։

Ա արկ. ի և վարկեան, ենոյ։ Կ'մնաս նմին ինն այն, զոր թէպէտ և փոքրիկ լինի է, սակայն գրեցեալ ի թաղթ կշռոյն՝ շարժէ զնա, և ստորահակէ. ուստի ոմանք, կէտ անուանեն վասն փոքրութեանն։ Ա արկ անուանի և այս, զիարդ և իցէ միջարկութիւն ժամանակի։ Լ. և այս համայն ծանրութեանն, եթէ մեծ իցէ, և եթէ փոքր։ Գ. յԼ և բովանդակ ընթացք ժամանակի։ Յաճախապէս առնանի, վ'ր փոքրագունեղի լինն կիսոի, ներկայականի ժամանակին։ Լ. րբեմն վասն դոյզն ինչ որքանութեան իրաց։ Գ. ստուստ ասին իրք, մեծի. կամ փոքու վար կի, այսինքն. զմեծ, կամ զփոքր հա չուածն և զկարողութեն ունելոյ։ Լ. Ա օմ. նատուա։

Ա արկենական. որ փութապէս անցանէ, և հոսանուտ խակ է: կամ որ դիւրաշէս փոխի, և պակասի և նուազ, որ ընդ դոյզն ինչ ժամանակ ծնանիլոյ է. և վաղվաղակի ծէր ընկենայ: ի Ծմհնամանեղումն:

Ա առուեր. դժրաճաս. անօգուտ վնասուտ. լկտի. անառակ. չարաբարոյ. վատթար, և որ զուգնչ մնան բարութեան ներընդունի յինքեան. և ընդունակ է բնաւից մոլութեան, և իրակող նոցունց: ի Նէքուսմն:

Ա առուերութիւն. անուն վերացեալ՝ի վատնումիրէն, և ունի զնոյն նշանակութիւն: ի Նէքուիցիա:

Ա եհալուսար. եր: յոյժ պայծառ ասխայլ. լուսաւորագունեալ. վճռապոյն: փոխաբերութ՝ առնանի վ՚ի զնոհագունեալն, հռչակաւորի. և համբաւածաւալն: Ասուի զայրս իշխանացինս. և զմեծահռչակս, կոչեմք վեհալուսար: նու և զարարս գովելիս. և զգործս աղնուականս: ի Լուսատրիսմուս:

Ա երապաքինեմ. վերատին բժշկեմ:

Տ։

Տևաարան. շինուած ինչ բարձրա յատակ և կիսածիր յարմարա գոյն առ՝ի տեսանել զՀայեցարանս, և զնաղս Հանդիսականս։ Լրբեւմն սակայն դնի փոխանակ Հայեցարանի և երբեմն, վասն բազմութեան Հայեցողացն։ Լ. Ա.ճեմարուստ։

Տեսափոխ. կոչին զանազանութիք փոփոխմանց ընտեսարանուստ, մինչ իրակին՝ի դերասանիս Պողոտ տեղուստագք. կամ Քաղեղուստագք. որք լինին, կամ եւ մինուք անձանց իրակոզաց. և կամ փոփոխմամբք նկարիս պիսպիսեաց։ Լ. Շ ինայ։

Տեղակալեմ. բռնութիք յափշտակեմ. առնում և իւրացուցանեմ։ Ժառանգեմ զտեղի ինչ, և ընում զնա իմով իշխեցողութեամբ, մինչ դի չկարի լինիլ տեղի, այլում։ Ա.յլ և յառաջել քան զայլս, յ՚ետ ինչ, ասի տեղակալել զնոյն։ Լ. Օ՚կկուպօ։

Տի, տ։ անուն սեռական, որ պարունակէ զհնդեքին հանակս կենդանի մարդկային, այսինքն. Օ՚ղայ

ու

ութիւն։ Օ մանկութիւն։ Օ երիտասարդութիւն։ Օ ալեւորութիւն։ և Օ ծերութիւն։ Տի կոչի երբեմն մի ևեթ ամն։ երբեմն, և երեսունք։ և մերթ չորեսունակ։ Հարիւրից ամաց։ Կոչի և տի, զօրավանդակ կեանն մարդոյ, որքան և իցէ երկարաձիգ։ Լ. Ի՛տաս։

Տի։ որակացեալ այսու դրիւ՝ և մակբայ դիմադրական, և նշանակէ, բայց։ իսկ։ այլ։

Տիր։ մակբայ որակական։ կարի։ յոյժ։ և այլք։

Տխորժեմ։ ոչ ախորժեմ։

Տոգորեմ։ մածեմ, կամ ծծե ցուցանեմ հեղուկանաւ իմիք հիւթ քաղել, և կամ հոտով։ և իւր թանձրամ զնա այնու իրիք։ Ուստի և ներկչին երանգիւք։ տոգորումն ասի։ զի մածի, և թանկի նովաւ։ Ի՛այց անդրադարձօքն առնուին, վասն սկզբնաւորելոյ։ մարզելոյ։ կրթելոյ։ և խելամուտ առնելոյ։ Ի՛ սոյն որոյ և ասի։ տոգորեցեալ գիտութիւք։ բարեկրօնութիւք։ առաքինութիւք, մտքովք։ և այլ։ Լ. Ի՛մբռաւ։

Տրաս

Տրամազոյգ. անզոյգ, հակազոյգ. անհանդէս. այնինքն ընդդէմ զուգութեան, և հաճասարութեան։

Տրամախիտ. անյաձախ. սակաւ ագիւտ, և որ ոչ միշտ առձեռն պատրաստ գտանիլ կարէ։ Լ. Ռարբուս։

Տրամադրեմ. կարգաւորեմ. յարգարեմ խոհեմութեամբ։ Լ. Դիսպօնո։

Տրամապայհով. անզուրկ ի կատկածանաց, և յերկիւղէ. ոչ անքոյթ։

Տրամաձաւեմ. որոնեմ յամենայն կողմանց. յուզեմ հոգուննակատարը. և հետազօտութեամբ վիճաբանեմ։ Լ. Դիսքուիրօ։

Տրամատեսեմ. յայտնապէս և իսկապէս ճանաչեմ. արտադատեմ. զանազանեմ. դնեմ զտարբերութիւն եղելութեամբ, և բաժանեմ յիրերայ, ղատրն և զբարին. և զայլս։ Լ. Դիսչիրնօ։

Տրամակայեմ. հաստատօրէն կացուցանեմ. կամ օրինադրեմ. և կամ հիմնադրապէս ամրացուցանեմ։ Լ. Կօնստիտուօ։

Ց։

ՑՈւցամոլութիւն. պարծումն ունայնական, որ ներընդունի յ'ինքեան զմոլութիւն ինքնահաճանաց թեան։ Նրբեմն կ, խեղնեշօրէն սիճնուամն, առ'ի ցուցանել զկար, կամ զգեղեցկութիւր իւր. զի սիրի ցի, կամ սատուկցի յ'այլոց։ Ը. Ո՝ս տէնտայիօ։

Փ։

ՓՂարկութիւն. ենթադատումն ծածկագունի, և անգիտացելոց ուրուք իրի, զոր մոտածեմք յարա քերութիք նշանաց իմիք և սատճա ռաց, և կարծեմք այսպէս՝ կամ այն պէս գոլ։ Ը. Կօնիէքտուրա։

Փառատ. սատճառ, կամ սատչա ճառութիւն լինն ժամանակի։ Ը. Ո՝կկազիօ։

Փառտաբան. կոչի այն, որ զսատ ճառ և զգաւ ուրումն յառաջերցու ցանել ջանայ. և ջատագով լինի'ե կողմանէ նորին, զորոյ զհոգ յ'անձինն կալեալ. և կամ որ տայ զնորհուրդ և զնրատ, գաճատեառն՝ վասն ելից առաջադրեցելոց իրին։ Ը. Ո՝գվո կապուա։

Փո

Փոխարծութիւն. արտադրումն դործոյն իւրոյ, զոր ունի ի քնութեանէ. և կամ մինչ հարկի յայլմէ, առ ի առնել զնոյն։ լ. և կատարել զդործ և զառնելի այլոց ուրուք, փոխանակ նորա։

Փոարակ. փոսունք խիտք, և մեծ նունք՝ յարեւելակը առ միմեանս քառորում՝ ի ծախոտակեայս, և՝ի ապա նկս համանշմարին։

Փողոտեմ. կալեալ՝ ի փողից, աղ տաքարշեմ քառնութիք և լլկեմ։

Փոյթ ընդունայն. մակբայ ժամանակ կանին. թարց միջարկութեանէ ժամանակի. իսկոյն։ լ. Պրծ՝ինուս։

Փորձառութիւն. Ճանաչումն իրի ուրուք. յատկանիշիւ իւրով ջանիւ և փորձիւ. և թարց ուսուցչի. որ և չեղեալ կիրառեցեալ, ծանօրութեամբ այլոց։ լ. Էքսպերիմենտիա։

Փոքրիկն. մակբայ բացասական։ ոչ. մի։

Վ.

Վ. Աղաքաղութիւն. քաղաքա
վարութիւն լինի, որ՝ի խօսս և
՝ի կատակս, խաւսնէ զհամեստութեբ,
և զհեշտացութիւնն հաճոյական և
զուարճացուցիչ: ս. Ներսիսիկ:

Վ. Աղաքաւարութիւն. զեղեցկու
թեբ խօսից, և համեղաբարոյութեբ,
նորում ոչինչ անվայելուչ, ոչինչ
գռեհկական ներդոյ: ոչ՝ի շարժ
մունս. ոչ յ՝ատրաս, և ոչ՝ի ղէպայու
թիւնս: ս. Ներսիսիկ:

Վ. Աղեխուսափ. տեսակ լինի վար
ժելոյ զառոյս բանաստեղծականս,
նորում թագաւորաց և իշխանաց.
և կամ այնոյ՝ որք՝ի յարքունիս ելա
մնեն, թշուառութիւնք և տառա
պանք, արտասուցանին. և գրեթէ
միշտ զարտմական, և զոյլասալի ունի
զվախճան: Ա. Ղուկ՝ այսպէս անուանե
ցաւ. զի յակղբան գիւտի բանաս
տեղծութեան, ընդհեղին իրակողայ
սրբին, զքաղ. ՅՀ զնոխապ. և կամ
զսիկ քաղեսի, լի գինեաւ, փոխա
նակ սպարգևի: ս. Ներսիսիկ:

Վ. Աղցկեղ. տեսակ լինի խոցի,

չարա

ջարագոյն. որ պատճառի ի մեծ
մաղձէ կարի ջերմացելոյ: Ել մնայ
ընդհուպ ևեթ անդամուն, յ'որ աբ
տասուզի. այլ ծրի անդուստ, առ
յ'այլս անդամս, ներխուժեցանելով
զվերս, և ծախելով զմիմն: Ասատի
և յանգաբար կոչեցաւ քաղցկեղ.
ի քաղցեալ խոց. զի ոչ յագի միով
ևեթ մասամբ անդամոյ, այլ ձարակ
խնդրեալ շրջագայի, մինչև սպառեսցէ
զբնաւն: Ոչ և այլ ինն տեսակ
այսր կէզի. զոր խեցկէղ յարանուն
նեն. այսինքն խեցգետնային կեղ:
Վասն զի հանդարտիկ ինն տարածի առ
յ'այլս անդամս, հանդոյն խեցգետնի
որ յամրաշարժ է: Եւ կամ զի ունի
հոսել վիրին, զերակս տարածեցեալս
իբրև զբազուկս խեցգետնայինս. և
կամ յանդգնաբար յենլոյն սակս,
ըստորում առնէ խեցգետինն, մինչ
ոչ կարիցէ ձանկիւք իւրովք ընդու
նել զներն: Ընդոստնու և խոց այս,
ի նոյնոյ պատճառէ. և քանզ յ'այլոց
անդամոց, սևեռի մանաւանդ ի
ստինս կանանց, յորժամ ոչ լինին
մաքրեցեալք ամենեին: ը. Կար-
ճինօմայ: Կանչէր մօրպուս:

Եւ

և։

և՝ այսր, ասկից յայսդէն, և Ընտրա։

և՝ անդր, ասկից յանդէն, և Ա՛ւետրա։

Յորմէ ամենայն, որով ամենայն, յորում ամենայն, նմանիւառք յաւիտեան։

Ամէն։

ՎԵՐՋ։

Տաղ Ոսկանայ ի ապրապէսի աստուածալ։

Պ Ա Տ Ա Ր Գ Ա Ն Ք

Էտ յոտտոյն նախնեաց սե
ըեալ։
Ծառ նորաբողբոջ ծաղկափրթթիթ
բերկ ըեալ։
Սաղարթ գեղազարդ գեղապա
ճոյճ ըն ծիւղ։
տուն տերևաշիր երանդ երանդ
գոյ նոյ։
Ալինամն նարդոս՝ և սալասան հո
տով։
քրքում և ստաշխէ մարդկան ցեղի
քոյ ըեալ։
Ա շտանակ լուսոյ երփնադիտակ
փայլ լեալ։
արփի եթերեան բացայայտեալ
հրա շիւք։
Ա կար բաղձալի քոյ միածնի հօտի։
և պարզ հայելի կըրօղ կերպին
իսկի։
Ա մարմնոյ սերմ ծաղկի վարդի բոյ
սեալ։
հրձուալեաւ հոտով զքիմս մերոյ
նոյ լցեալ։
Ա րևր ընծիւղ շուշան վերաստեղ
նեալ

Ներաւալ զարդ դու.
Ընորհիւ երկնայնով զբոյն բարձեր
մա հու։
Թամբ հանուրք գունոց՝ և տենչա
լեաց մարդ.
առ քեզ ներեալ դեր յօրինուած
մշուակ։
Արբեն երկին գունարկեալ շաղաշա
րեալ գի սալ.
խուռն երամազարդ՝ և պարամած
հիւ սալ։
Խիրաքանչիւր մասն շիկացեղեալ
ոս կուռ.
փայլփայլեն համայն ոստ դրախտի
ծաղ կալ։
Ընդեւր բարեհամ՝ և քաղցրահոս
ա ռու։
հանդարտախաղաց և ծաղրաձեմ
վը տակ։
Ներանրմանեալ ասացելոյն վեհի.
կենդանւոյ ջրոյն ըստ Աաղոմծնեան
եր գի։
Յօղակից պարտէզ երկնաշօրին ի
մամբ.
գեղին Եդեմին զարմանահրաշ
տես լեամբ։
Խիթեղէն տաճար անխիթական
գոյին.

Տիրած էին սուրբ Աղոյս՝ և մարմնա-
քան Նա նվին։
Ողորմած Հայր՝ և քաղցրալիր
սէր տիւ.
այժմ և յաւիտեան հովանի լիր ըղձիւ։
Ցորսողէն պահել ըզՍիածնի քոյ
հօտս.
մանաւանդ զերդօղս՝ և զուխտատիղ
զըծօղս։ Ամէն։

Հարցին Յհաւատոյն

Հարցին Յհաւատոյն

Հարցին Յհաւատոյն

Հարցին Յհաւատոյն

Ա՛նբովանդակելոյ՝ և երանե
լւոյ Յոհաննէսի պատիւ, և եր
կրպագութիւն, գոհութիւն՝ և գովեստ
անդրաւ յաւիտենից յ՚ամէն լեզուաց՝
յ՚իւրաքանչիւր բարբառոց վերա
ձեալ՝ ծառայեալ, անուշահոտ
բուրմամբ մատուցաւ, մատուցանի՝
և մատուսցի միշտ Ա՛մենաքարէն
Ա՛րարչին մերոյ. զորմէ կախեալ
կան էակք հանուրք, և տեղւոյն ան
յապ բաղձանօք գոլ ընդունակ՝ և
տեղի նորին միտածաբար ընորհաց՝
և գթութեան. որ՝ ըստ ձայնի Սրբոյ
Ա՛ետարանին, ածէ անձրեւ՝ ի վե
րայ արդարոյն՝ և ի մեղաւորսն. Ա՛ռա
ՒԷ՛ա. 5, 45: Ա՛նդորմն և ես անար
դիւն, և թափուր յ՚ամէն լաւից՝ ա՛ն
մաս ծառայ Ա՛կեղեցւոյն Ա՛րմատո
սի՛ի անանդաչ Ա՛ողջենեաց՝ օժան
դակութի՛ն ընկալեալ՝ ի վերինն նախա
խնամութենեանցն, տուեալ՝ պաշտօնս
Ձաշակ Ա՛իրս Ա՛ճ՛ին կարդինալ
Ա՛ծնայիկն (զոր եռամեծ Ա՛արդան
Բաբունին Ա՛աթին լեզուէ՝ թարգ
մանեաց՝ ի Հայկական բարբառ հա
մեղ՝ և ախորժ ոճով.) յ՚իմում Տպա
րան

քանի, և ծախիւք իմովք յ՚Ա՚մատը
գամ քաղաքն։ Յամի Տեառն ՌՃՂԵ.
Հոկտեմբերի 4. և՚ի ձմուռն Հայ
ոց 1155. Նաւասարդի 9։ Ասեմ
և մաղթեմ զՀամայն վայելչապէտ
այսմ գեղեցկահոտ վտակէ՝ արժանի
պահել յիշման զթշեալս՝ ի թոռունըս
ապականութեանէ, զի ծառայեսցեն
բոյս, և զՀայրն իմ զԱ՚ուրիկն Ա՚ու
բիջանեան, և զմայրն իմ զԱ՚ելիզար,
և զեղբարս Հօր իմոյ զԱ՚ուհաս, և
զԱ՚ռեխանոս, և զեղբարս իմ զՊ՚
Դրիգոր՝ զԱ՚բիստակէս, և զՅա՛
կոբ, և զքոյրն իմ Օ՚անայ։
Այլ և մաղթեմ վերստին զհոյլ
եղբարցդ սիրելեաց՝ յիշել զՀարա
զատ, և զմտերիմ շարաբարդօղ՝
ուղղափրօղ՝ և կատարեալ գործա
կալս Տպարանիս մերոյ, որով և
դուք յիշեալ լինիք յ՚երկնից առաքա
ւելիւնս. Ա՚մէն։

ՀՀ ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
FL0020087